Lectura super marcum euãgelistã·

Liber Collegij artistarum in quo lectura super Marcum continetur collecta ex postillis Nicolai de Lyra et N. Gorram.

N. Inv. 1476.

Lyra super Marcum

BB 1
23

Quatuor facies uni Ezech. primo
secundo quod scribit hic gregorius
super Ezech. magna quidem
in e. quia per faciem
unusquisque cognoscitur
ideo per faciem noticia designatur
Lex autem seu doctrina evangelica
licet sit una quia ab unigenito filio
dei data et ad unum finem ordinata
ut videbitur infra tamen quadruplici
noticia excellit omnem aliam legem
datam humanam seu divinam et ideo de ipsa
bene dicitur Quatuor facies uni. Ad
cuius evidenciam advertendum quod cuilibet
legis convenienter date sunt quatuor
condiciones / Legis enim primum est vicia
extirpare / mores seu actus hominum
ordinare / inducere ad felicitatem / et
plane ac lucide tradere veritatem /
In hiis autem quatuor condicionibus lex
seu doctrina ewangelica excellit omnem
aliam legem humanam et divinam ut
patebit discurrendo per singula
pa 98° Prima igitur condicio legis est quod debet
vicia extirpare. Ideo enim leges
sunt date ut quos amor virtutis a viciis
prohibere non potuit / metu penarum
que legibus infliguntur a maleficiis
retrahantur / propter quod dicit apostolus primo Thimo.
primo Iusto lex posita non est sed
iniustis et non subditis impiis et peccatoribus
sceleratis et contaminatis parricidis et matri-
cidis homicidis et fornicatoribus masculorum
concubitoribus plagiariis mendacibus
et periuris et si quid aliud sane
doctrine adversatur. Iudicat autem
extirpatorem viciorum lex humana
invenitur defectiva quia non potest
prohibere omnia mala / cuius ratio est

quia lex civitati imponitur servanda
in civitate autem rara inveniuntur
virtuosi et perfecti sed defectuosi et ideo
communibus aliqua permittis que non per-
mitterentur viris perfectis. Ita in legibus
que civitati servande imponuntur
aliqua mala minora permittuntur ut
maiora evitentur. Sicut lex civilis
meretrices in civitatibus permittit
ne respublica propter incontinenciam
multitudinis que castitatem
observare non potest dissensionibus
que propter libidinem insurgerent
conturbetur. / Unde dicit Augustinus libro de
ordine Aufer meretrices a civitatibus
omnia conturbabis libidinibus. Unde propter
ista mala que lex humana bono
modo auferre non potest relinquit divino iudicio
puniendi / Unde dicit Augustinus primo de
libero arbitrio lex ista que regendis
civitatibus fertur multa permittit atque
impunita relinquit que per divinam
providenciam vindicantur. Similiter
lex mosayca divinitus data aliqua
tamen mala permittit / sicut
dimisit dare libellum repudii
ut habetur Deutero. xxiiii ne
uxores interficerent / et tradere
ad usuram extraneis ne fratres suos
gravaret ut habetur Deutro. xxiii°.
Cuius ratio fuit quia lex illa fuit
data populo duris cervicis et imperfecto
ideo sunt eis permissa aliqua minora /
ut evitentur maiora propter quod salvator
Matthei xix° dicit iudeis de permissione
libelli repudii / Ad duriciam cordis
vestri permisit vobis dimittere uxores
vestras &c. Cum igitur lex humana
et mosayca permittit aliqua

mala et sit quantum ad hoc est imper-
fecta sed lex eterna nullum malum
permittit tamquam perfectissima sed
omnia excludit et punienda pre-
dicit propter quod legislator ewangelicus
Mathei xij capitulo dicit dico
autem vobis quod de omni verbo ocioso
quod locuti fuerint homines red-
dent racionem in die iudicij
si de verbo ocioso multo magis de
nocivo et si de verbo multo magis
de facto et sic patet primum videlicet quod lex
eterna precellit omnem aliam legem
in extirpacione malorum Secundo
ad legem pertinet mores seu actus
humanos ad bonum ordinare Unde
dicit philosophus 2o ethicorum intencio cuiuslibet
legislatoris est cives facere bonos
Sed autem hoc deficit lex humana
deficiunt quia homo non potest de secretis
cordium iudicare nec potest lex
humana nisi de actibus exterio-
ribus ordinare Unde dicitur primo Regum
xvj homo videt ea que patent
deus autem intuetur cor Et ideo
ad legem divinam solam pertinet
actus interiores ordinare Simpliciter
lex mosayca deficit in hoc
deficiunt propter quod dicitur a doctoribus
antiquis quod lex vetus prohibebat
manum non animum et hoc in glo-
sa super illud Mathei v capitulo quod dupliciter
potest intelligi Uno modo eo modo quo
intelligebant antiqui doctores iu-
deorum dicentes voluntatem
malam non esse peccatum nisi aliquo modo
exeat in actum ut patet per Jose-
phum contra libros antiquitatum et qui
arguebat contra eos quod scriptum
est Exodi xx Non concupisces
uxorem proximi tui videbat sic quod
hoc precepto non prohibebat concupiscencia
interior sed manifestacio exterior quod
dicerent quod concupiscencia a signis
concupiscentibus non facies ut amp-
lexus vel oscula vel similia
sed hoc manifeste patet falsum quia actus
exterior non habet maliciam vel bo-
nitatem moralem nisi quatenus procedit
ab actu interiori vel ... quod
hoc verum ad actum interiorem quia
peccatum imputatum est voluntarium
quod si non sit voluntarium non est
peccatum Alio modo intelligi potest verbum
scilicet quod lex vetus prohibebat manum
non animum sane et bene videlicet quod lex
vetus in penas prohibebat animum
seu concupiscenciam interiorem videlicet in vicio
mechie et avaricie tunc et adhuc
licet prohiberet in illis concupiscenciam non tamen
transgressoribus infligebat aliquam
penam et ideo in talibus deficit simp-
liciter Lex autem eterna tamquam per-
fectissima generaliter prohibet concupiscenciam
mala et concupiscentibus inducit
penam infligendam propter quod Salvator Mathei
v capitulo audistis quod dictum est antiquis non
occides qui autem
occiderit reus erit iudicio et eodem
modo dicit in aliis preceptis ex
quo patet quod lex eterna non solum
ordinat actus exteriores sed
generaliter actus interiores et sic
patet secundum De tercio dicto quod ad
legem pertinet ad felicitatem
homines inducere Simpliciter lex
humana non inducit nisi ad felicem
pollitiam que est tranquillus et
pacificus status civitatis in vita
ista mortali Homo autem

secundum intellectum qui est pars principalis hominis immortalis est, ut dicit Aristoteles 10o Ethicorum, et ideo oportet aliam felicitatem extra vitam istam assignare. Ad hanc autem lex divina ordinat, quod non potest lex humana facere. Per hoc enim quatuor causas sacre doctrine ab omnibus doctoribus assignatur, quia homo ad quandam beatitudinem supernaturalem ordinatur, ad quam per leges sibi divinitus revelatas dirigitur. Tertio autem in hac lex mosayca invenitur defectiva, quia beatitudo spiritualis non habetur nisi per graciam, secundum quod dicitur Romanorum 6o: gracia dei vita eterna. Hanc autem graciam lex mosayca non dabat, sed tamen ad ipsam disponebat, propter quod dicitur Hebreorum 7o: nichil enim ad perfectum adduxit lex. Antiqui autem patres hanc perfectionem a Christo dandam expectabant, secundum quod scribitur Iohannis primo: lex per moysen data est, gracia et veritas per Ihesum Christum facta est. Propter quod Salvator in principio evangelice legis dicit Mathei 4o: Penitenciam agite, appropinquabit enim regnum celorum. Et sic patet tercium.

4o Quarto ad legem pertinet veritatem plane ac lucide tradere, cuius causa est, quia lex ponitur multitudini intelligenda et servanda. In multitudine autem plures sunt deficientes ingenio, et pauci subtiles et ingeniosi, propter quod lex que multitudini ponitur debet veritatem plane et lucide tradere. In hac autem invenitur lex humana defectiva, quia ibi inveniuntur multe obscuritates et perplexitates, quod patet propter legum multitudinem ac varietatem et mutationem et aliquarum contrarietatem, ut patet intuenti iura civilia et canonica. Similiter in hoc defecit lex mosayca, quia in velaminibus et figuris tradidit veritatem de agibilibus et credendis. In omnibus figuris moyses velata facie loquebatur ad populum, ut habetur Exodi 34, propter quod dicit Apostolus 1a Corinthios 10o: omnia in figura contingebant illis. Sed lex evangelica in hoc invenitur perfecta, quia veritas que in veteri testamento in figuris latebat occulta per evidenciam facti facta est manifesta. Unde in signum in passione domini, quando misteria nove legis sunt impleta, velum templi scissum est in duo media, Luce 23. Et propter quod dicit Salvator Iohannis 16: venit hora cum iam non in proverbiis loquar vobis, sed palam de patre annunciabo vobis. Et dicunt ei discipuli: Ecce nunc palam loqueris et proverbium nullum dicis. Et sic patet quartum, scilicet quod lex evangelica excedit omnem aliam legem in tradendo plane ac lucide veritatem.

Ex hiis quatuor predictis dicitur psalmo xviij: lex domini, id est lex evangelica, que est domini Ihesu Christi, immaculata quia nullum vicium permittit, convertens animas quia actus interiores anime perfecte ordinat et disponit, testimonium domini fidele, quia ad felicitatem promissam efficaciter inducit, sapienciam prestans parvulis, quia veritatem capabilem omnibus lucide tradit. Igitur sicut patet ex predictis lex evangelica omnem aliam legem excellit in

defectiva

Romanorum

velaminibus

notitia quadruplex. Ideo conuenienter
de ipsa dicitur verbum prescriptum
Quatuor facies vni quia per faciem
notitia designatur. Et hec de
recommendatione et dignitate eu-
angelice veritatis ad presens sufficiat
Et quia pre manibus habemus vnam
illarum facierum quatuor quas
Ezechiel vidit a dextris partem qui
dicebat facies leonis a dextris
eorum quatuor. Istam partem comme-
dantes inuenimus quatuor nobis
elucere in verbo premisso. Scilicet procedendi
modum cum dicitur facies; speciale signum
cum dicitur leonis; ordinem vel situm
cum dicitur a dextris ipsius; cum aliis
[illegible] cum dicitur ipsorum quatuor
Circa primum considerandum quod licet
facies sit breuis pars corporis
tamen in ea continentur omnes sensus
scilicet visus auditus etc. Sic in euangelio
Marci licet sit breue respectu aliorum
tamen in eo breuiter continentur
fere aliorum tria euangelia secundum quod
dicit Gregorius super Ezechielem. Origenes quoque dicit
quod Marcus de multis que dominus
fecit hoc omnium quod Matheus
Lucas et Johannes. Et ideo talis
modus procedendi in quo sub
quodam compendio continetur aliorum
fere competenter per faciem designatur
de quo potest accipi illud quod dicitur
Hester xv: Facies tua plena
graciarum. Quia modus procedendi apud
sanctum Marcum existente licet sit breuis
vt dictum est, tamen est plenus [illegible]
[illegible] et sic patet primum. Circa
2° secundum considerandum quod licet [illegible]
de omnibus [illegible] probat sicut et alii
tamen specialiter consulat et inmoratur circa
[illegible] regnum [illegible] quod asseruit

est christus in sua vindicacione resurrectione
secundum quod dixit discipulis immediate post
[illegible] Mathei xxviii: data est
michi omnis potestas in celo et in terra
quod quidem regnum per leonem conuenienter
designatur qui est rex animalium vt
dicit Ysidorus libro Ethimologiarum xii. Et ideo habet
speciale signum ita quod specialiter commo-
datur Marci euangelium designatur in
nomine leonis et hoc propter tria que in vita
christi inueniuntur et proprietatibus leonis
assimilantur. Primum est quod vnus ef-
ficacius principium quod in aliis
hominibus est contingens sed in christo
fuit voluntarium secundum quod ipse dicit Johannis
x°. Potestatem habeo ponendi animam meam
et potestatem habeo iterum sumendi eam
quia propria virtute resurrexit. Et simile
huius in proprietate leonis reperitur. Dor-
mit enim oculis apertis secundum quod dicit
Ysidorus vbi supra. Sic dum caro christi in
sepulchro dormiuit per veram mortem
et anime separationem diuinitas vtrique
vigilabat secundum quod dicitur Canticorum v°: Ego dor-
mio et cor meum vigilat. Et virtute
huius deitatis sic vigilantis surrexit
a sompno mortis. Vnde potest exponi
quod dicitur Jeremie iiii°: Ascendit leo
de cubili suo, quia christus qui est
leo de tribu Juda de sepulchro as-
cendit virtute propria. Secundo assimilatur 2°
leoni quantum ad tempus et modum quia resurrectio
christi facta est post triduum quod tamen
accipitur per synodochen. Item similiter
leo natus de nouo tribus diebus
dicitur dormire secundum Ysidorum vbi supra
et postea fremitu et rugitu patris
excitatur. Sic christus post triduum dor-
miens in sepulchro virtute dei
patris fuit excitatus a mortis sompno

Catulus leonis Iuda ad predam fili mi ascendisti requiescens accubuisti ut leo et quasi leena

secundum quod dicit dictum Anselmi: hunc deus su-
scitavit a mortuis. Et ideo de hoc
xlix potest exponi illud Gen. xlix: Ca-
tulus leonis Iuda, et sibi requie-
scens accubuisti ut leo, scilicet in sep-
ulchro, et sibi quis suscitabit eum
scilicet de sompno mortis preter dominum.
Ad quod potest responderi: deus pater,
ut patet ex predictis. Nec istud derogat gratie
ei quod summissimum est, scilicet quod propter
resurrexit virtute propria, quia una et
eadem est simpliciter potestas patris et filii.
3a Tertio assimilatur resurrecto leoni
propter assecutam imperium, quia licet
prius ante resurrectionem suam humilis
et subiectus appareret, tamen in ea nunc
dominium omnium obtinuit, secundum quod dicit
apostolus ad Philippenses 2o: humiliavit se-
metipsum factus obediens usque ad
mortem, mortem autem crucis. Propter quod et
deus exaltavit illum et donavit
illi nomen quod est super omne
nomen, ut in nomine Ihesu omne genu
flectatur celestium, terrestrium et infernorum.
Et in leone invenitur huiusmodi si-
militudo, quia ipsum est rex animalium,
ut predictum est. Et ideo nomen leonis
dicitur a leon grece, quod significat
rex latine. Et de hoc dicit Apocalipsis
5o: Ecce vicit leo de tribu Iuda,
quia per suam benedictam passionem
et resurrectionem subiecit sibi omnem creaturam,
et sic patet secundum. Tertio in verbo
3o prescripto ut notatur huius evangelii se-
ries vel ordo cum dicitur: A dextris.
In illa enim visione ymaginaria
Ezechieli prophete ostensa sic appare-
bat animal habens quatuor facies, quia
facies hominis erat in directo aspectu
3 ipsius, facies autem leonis a dextris parte

et bovis in sinistra, et ideo sic evangelium
Mathei, quod designatur per faciem
hominis, ponitur primum, ita evangelium
Marci denotatum per leonem ponitur secundum,
quia dextra prior est sinistra.
Et de hoc potest exponi quod dicitur Deu-
teronomii xxxiii: In dextera eius
ignea lex, id est lex evangelica a Christo
descripta. Dicitur ignea quia accendit
animos fidelium ad amorem cele-
stium. Significatum describit evangelium
Christi quod prima mittunt ad celestia,
quia tunc salvator noster devicta
morte eternitatis nobis aditum
reseravit, sicut in collecta pasche dicitur.
Et in signum huius angelus primus
Christi nuntius qui pre ceteris eius
victoriam nuntiare venit erat in
dextris sedebat, secundum quod dicitur hic Marci
xvi, et sic patet tertium. Quarto in 4m
verbo prescripto describitur numerus deter-
minatus evangeliorum cum dicitur per species
quatuor. Ubi est considerandum quod
licet plura evangelia et a pluribus
fuerunt descripta, quatuor tamen
sunt approbata, secundum quod dicit in
prologo super Matheum. Et hoc per
figuram factum quia iste quaternarius
multipliciter fuit in lege figuratus.
Primo in quatuor fluminibus de paradiso
exeuntibus, Gen. 2o. Item in quatuor
patriarchis principalibus a quibus
denominata est Cariatharbe, id est ci-
vitas quatuor, Gen. xxiii,
quia quatuor principales patriarche
sunt ibi sepulti cum suis uxoribus.
Tertio in quatuor anulis arche
testamenti, Exodi xxv. Quarto in
quatuor mensis [illegible] ibidem.
Quinto in quatuor cornibus altaris
holocaustorum, Exodi xxvii. Sexto
in quatuor ordinibus lapidum

[illegible marginal glosses]

Ezech. xxxiiij. Septimo in quatuor deambulatoribus domus Salomonis iii Reg. vii. Octavo in quatuor ventis mortuos vivificantibus Ezech. xxxvii. Nono in quatuor minimis terre et tamen sapientibus Prov. xxx. Decimo in quatuor viris in fornace dominum laudantibus Dan. iii. Undecimo in quatuor fabris cornua gentium deicientibus Zach. i. Duodecimo in quatuor quadrigis per orbem discurrentibus Zach. vi. Tredecimo in quatuor animalibus oculatis ante et retro Apoc. iiii. De quibus dicitur quod requiem non habebant die ac nocte dicentia Sanctus sanctus sanctus dominus deus omnipotens. Cui sit honor et gloria in secula seculorum. Amen.

Marcus evangelista. Beato Marci breviis Jeronimus premittit prologum istum qui dividitur in tres partes. Quia primo Jeronimus ostendit scriptoris dignitatem. Secundo scribendi modum et ordinem ibi Nec enim in principio. Tercio vite ordinem ubi Denique. Circa primum ostendit auctoritatem beati Marci scriptoris huius evangelii primo quantum ad officium post eius conversionem ad fidem catholicam cum dicit Marcus evangelista dei electus ad officium enim scribendi fuit a deo electus et assumptus. Secundo quantum ad eruditionem in fide catholica plenarie cum dicit et Petri in baptismate filius et in divino sermone discipulus. Quia sicut enim fuit spiritualiter beati Petri filius fuit ei magis familiaris et per consequens ab eo specialius eruditus de fide et doctrina Christi. Quia quod petrus videbat in Christo et audiebat ab ipso, ipse totaliter poterat scribere evangelium a petro auditum quasi

recti discipuli eius. Tercio ostendit auctoritatem eius ex statu quem habuit cum conversus fuit. Sacerdocium in Israel agens. Ipse enim a levitis descendit secundum carnem levita. Quia ad sacerdotes et levitas pertinebat scire sententias scripturas veteris testamenti que de Christo testimonium perhibebant. In ytalia scripsit. Ubi tunc vigebat studium quod a grecia fuerat Roma translatum et in eadem civitate Marcus rogatus a fratribus scripsit istud evangelium ut dicit Jeronimus in libro de viris illustribus. Quarto ex sollempnitate loci scriptoris ostenditur auctoritas quia in talibus locis non solent scribere nisi libri autentici. Omnis in eo quod generi suo debebat et quod Christo. Hic ostendit quod secundum carnem esset levita. Vel eciam in evangelio quod generi a prophetis de quorum genere fuit. Quorum prophetias debebat exponere. Sacerdotes enim et leviti quasi qui deberent intelligere scripturas prophetarum testimonium de Christo perhibentium prophetis reddiderunt magis idoneos ad scribendum evangelium et Christo quod debuit. Non solum ostenditur quod generi suo debitum sed quod Christo debuit quia eius evangelium utrumque prophetiarum debebat aperire credentibus. Licet breviter scripsit tamen sufficienter Christo reddidit debitum eius evangelium complete scribendo.

Nam initium habet. Quod ostendit Jeronimus scripture eius Marci ordinem. Ubi sciendum quod Marcus in principio evangelii sui ponit quandam prefationem usque ad illum locum fuit Johannes in deserto ubi incipit narrationem. Primo ergo Jeronimus ostendit ordinem scripture Marci quantum ad prefationem seu prologum. Secundo quantum ad narrationem seu tractatum ubi

sed in vestitu

demque. Circa primum sciendum quod Marcus
in principio sui evangelii ponit
duas prophetias. prima habetur Malachie iii°
Ecce ego mitto angelum meum et
loquitur de adventu Christi in mundum ad quem
denuntiandum primissimus est Johannes
baptista in hac prophetia designatus
per angelum. angelus enim interpretatur
nuntius. Secunda Ysaie xl. Vox clamantis
in deserto parate viam domini. Et loquitur
de adventu Christi in cordibus humanis
per fidem et devotionem. Et de istis duobus
adventibus Johannes loquitur et observare quod continetur
in prefatione omnes capituli evangelii Marci ad
declarandum intentum principii. Initiale
principium seu prologum a quo inci-
pit suum evangelium. In verbo prophe-
tice ... constituens quod prologum
suum inchoat a prophetiis ut dictum est
... ordinat ... sue
electionis ad scribendum evangelium ordinit
ordinate per hoc quod a principio sui
operis allegat prophetias quinque intel-
lectum sacerdotes levitici generis de
quibus scribat debebant habere. Ut predictus
Johannes predestinatus id est a deo preordina-
tum sola gratia dei. Certissimum in
voce angeli id est signatum nomine
angeli ut dictum est. annuntiantis
scilicet Johannes non solum verbum carnem
factum id est adventum Christi in carnem quo que
in mundo visibilis apparuit. Sed et
corpus domini id est ecclesiam seu congregationem
fidelium que est corpus Christi misticum
in anima spiritualiter ... vocis auditu
a veniente vel ... id est ca-
rismatum repletum donis. Sed sicut
anima vivificat corpus ... vita
verbum divinum quod est dei filius
venientibus hominibus vivificat eos vita
gratie. Utrumque adventum Christi scilicet in
carnem et in mentem denuntiavit

Johannes baptista per suam predicationem.
Sed quia ista predicatio Johannis fuit
ordinata ad eruditionem fidelium ideo
sibi ut qui leget sciret id est animad-
verteret cum in animum carnis in deo.
id est principium carnis in virtute divina
et operatione vel id est principium corporis Christi cuius
caro non habuit principium ex viro.
quia Christus de virili semine natus
est sed virtute spiritus sancti alta caro
purissima fuit facta et in alvo ve-
nientis virginalem id est mentem humanam
ut dictum est caro debet agnoscere
id est homo qui in scriptura sacra
vocatur caro. Ysaias xl. omnis caro
fenum et omnis gloria eius quasi flos
agri. quia per longum prologum
Marci evangeliste homo lectus debet
cognoscere utrumque adventum Christi
scilicet in carne et in mentem atque in
se verbum vocis id est de filio per
Johannem qui vocatur vox verbi sicut
quod habetur Johannis primo Ego vox cla-
mantis in deserto annuntiatum est
quod verbum in consonantibus predicat
id est in primis partibus ... perfectis
consentientibus in quibus genus humanum
perdidit verbum dei mentes vivificans
vita gratie inveniret per fidem verbi
incarnati quam predicavit Johannes.
Sicut tradit in ... metra. Aliter
exponitur ab aliquibus ab illo loco
caro debet agnoscere id est pater Johannis
evangeliste baptiste scilicet Zacharias
debet agnoscere quod angelus ei
apparens quem sibi annuntiavit
quia quod dubium verbi eius
factus est mutus. atque in se verbum
vocis id est loquelam articulatam quod
in consonantibus perdiderat quod licet
muti possent sonare vocales
saltem aliquas non tamen eas cum
sonare consonantes inveniret

quia zacharias in natiuitate filii
fuerat credendo recuperauit loquelam
quam perdiderat verbis angeli di-
scredendo / Denique cum perfecisset evangelium
etc. / hic ostendit ordinem
scripture marci quantum ad nar-
rationem seu tractatum sui evangelii
ostendens eum ordinate scripsisse
quia aliqua omisit eo quod sufficienter
erant a mattheo expressa / etiam ab
eodem mattheo dicta breviter tetigit /
ut vitaret prolixitatem et laborem
matthei ostendit firmitatem quia in ore
duorum vel trium testium stat omne
verbum In hoc etiam quod aliqua addidit /
ultra matthei dicta ad perfectionem
evangelii descriptionis et hoc est quod
dicit / Denique perfecti evangelii opus
intrans id est narrationem evangelii inci-
piens / et dicit perfecti evangelii /
quia lex moysaica licet esset bona /
tamen fuit imperfecta quia perfectos gradus
et imperfecta fuit data / ideo dicitur
Hebr. vii nichil ad perfectum ad-
duxit lex / sed evangelium imper-
fectionem legis supplevit / vel aliter
dicitur perfecti evangelii ut [illegible]
littera in hoc quod sequitur et a
baptismo domini predicare inchoauit
quia christus tempore predicationis sue acce-
pit baptismum sue etatis anno
ut dicitur luce iii quod est tempus
etatis perfecte / et sic potest dici
perfecti evangelii opus intrans etc.
/ eo quod incepit narrationem sui
evangelii a baptismo christi quo
tempore fuit in etate perfecta / non
laudauit natiuitatem carnis
sed christi quam in prioribus videat dicere /
sed in dictis matthei ad vitandum
superfluitatem sed totum exprimens

quod baptisatus fuit / recepit

expositionem deserti a quo post baptismum
statim intrauit desertum ubi ha-
bitando ieiunium suum xl dierum
quod numerus est misticus eo quod consur-
git ex denario per quaternarium
ducto / in quo significatur quod impletio
decalogi est in fide omnium quattuor /
In quaternario evangeliorum descripti
diuine ad vitam beatam secundum quod
dicit saluator matth. xix Si vis
ad vitam ingredi serua mandata
Temptatum diabolo / que plenius
describit matth. iiii / Congregationem
bestiarum et ministerium protulit an-
gelorum / ut ostendat quod animalia irra-
tionabilia et creature intellectuales
celestes obediant ei / Ut instrueret
nos etc. id est adhuc predicta breviter
tetigit / ut instrueret nos ad intel-
ligendum singula breui comprehensa
et breviter perstringens quod eadem dicta
latius a mattheo narrantur ideo sequitur
nec auctoritatem facte rei id est evangelii descripti
a mattheo demeret sed magis
addet confirmationem et perfectam operis
plenitudinem non negat addendo
aliqua licet que a mattheo fue-
rant descripta / Denique [illegible]
Hic ostendit predicti ordinis
rationem licet enim prius sit [illegible]
causa fuerat huius ordinate de-
scriptionis marci tamen fuit causa
instrumentalis / et exposite eius
hic assignatur causa dicti ordinis et
primo ex eius humilitate / Secundo
ex [illegible] ibi Denique per singula
dicta primum sciendum quod sapientis
est ordinare seu ordinate scribere /
humilitas autem maxime di-
sponit ad sapientiam diuinam

ſꝫ q̄ dr̄ Prov̄ 4 ꝯ Jacobi humilitabi
i capitulo ꝫ ideo unde contra humili-
tas tm̄ dr̄ / Denique amputasse
pollice sibi dr̄ ut sacerdocio re-
pellꝫ̄ tn̄ ex humilitate eni reputa-
tabat se indignum ꝫ ideo refor-
midabat ascendere tantum gradum /
Sed tn̄ ꝯfirmacōes fidei p̄destinata
potuit electio i· divina ordinacō /
que ita potens est q̄ ei nullus
ꝑt resistere ꝯfirmacōes fidei a· conde-
scendens devocōm fidelium / qui de-
siderabant eum hr̄e epm̄ / fecit aliter
q̄m ꝯponendo licꝫ ex humilitate
refugeret ideo sibi ut ner sic in
opere ubi perdet in p̄dicacōne
quod est opus epī vn̄ dicit in
apli quorum successores sunt epī
ut hr̄ in decret di lxxxi talo
in novo testamento administracōꝫ
tpalium septem dyaconis cōmisit
ut operi p̄dicacōis liberius vac-
carent / q̄ ministrat ... que erat
enī de tribu levi / ad quam spec-
tabat sacerdocium / Raꝫ alexandrie
epūs fuit / non obstante q̄ ampu-
tasset sibi policeꝫ / Non enim dr̄ q̄
amputauit sibi totum policem /
sed forte aliquam p̄tem p̄ quam
non impediebatur ꝯsecrando / ꝫ simile
scm̄ legitur in libro qui dr̄ pa-
radisus de amonio anachorita
quem cum quidam cives vellent
rape ꝫ ꝯstituere sibi epm̄ / secreto se-
quit aurē sinistram dicens / lex
divina nullum cum viciis auris ꝯstrictis
optare in epm̄ / quod cum theo-
philo epō hoc dictum fuisset / rndit /
/ a iudeis ista lex fuat / ego
5 aute si dedidicis michi aliq̄

navibꝫ tructatum sed moribus /
p̄bitum non dubito eum epm̄
facere / hr̄ tamen modo absq̄ nasū
Venique per singula opus hic
ꝯiter reddit racō ex studi-
ositate / homines enim studiosi
magis p̄unt cogitata ordinare
ꝫ ordinata p̄ficere / Utrumque aut
fuit valde studiosus ſꝫ q̄ dr̄
hic cumque per singula opus suē fuit
ſꝫ ꝑphetias de xp̄o nunciatas
et eorum / in se dicta dispencere
non solum intell'do sed ꝫ operando
ꝫ disciplina legum in se agnoscere /
et non solum spūaliter intell'do ſꝫ ꝫ
spūaliter / et doctrinā in corde divi-
nam intell'e ꝯtinuo ad distinctōꝫ
naꝫ ꝫ suppositi veritatem / et quia
vita ꝫ doctrinā btī agri debes
imitari / io ꝯclr̄ ꝯsimiliter quem
in nos p̄m ... oportꝫ doctrīaꝫ
btī agri imitando / Debemus inq̄-
sita volumus agnoscere scꝫ ab
aliis quia p̄fectorum quia aliqs
hr̄ debꝫ aliis tradere / ſꝫ illud
i· Pet iiii Unusquisque sicut ac-
cepit graciaꝫ in alterutrum illam
administrantes sicut boni dis-
pensatores multiformis gr̄e dei
quia hoc cedit ad maximum
meritum / Unde sequitur / Hrites
mercedem ꝫc / ſꝫ q̄ iste labor sine
dei adiutorio non ꝑficit / ideo
sibi oi platur primo erudi-
endo qui rigat illa erudicōꝫ
fovendo ꝫ nutriendo xp̄m sicut
dicit aplus / Ego
plantaui appollo rigauit deus
autem incrementum dedit qui est unde
in plan sedere ꝫ ꝯdme / Vide
quidam dari in hoc p̄logo fo. ...

pt queri utrum licitum sit alicui se-
p^o ipsum mutilare. Et arguitur quod sic quia beatus
Marcus amputavit sibi pollicem
ut dictum est nec tamen ecclesia reprobavit.
2° Item occidere seipsum peius est quam mu-
tilare. Sed Sampson autem seipsum interfecit
ut habetur Judicum xvi et tamen numeratur
inter sanctos ut habetur Hebreorum xi. Item
3° Razias interfecit seipsum ut habetur ii^o
Machabeorum xiiii et tamen scriptura videtur
eum commendare quia ibidem dicitur
eligens nobiliter mori quam subditus
4° fieri peccatoribus. Item minus bonum
est contempnendum propter conservationem maioris
boni sicut ad conservationem vite aliquis
proicit merces in mari. Sed virtus
castitatis est maius quam membrum
corporale ergo licite potest sibi aliquis ab-
scindere virilia propter conservationem ca-
stitatis. Contrarium arguitur per illud
quod habetur in decretis de bona casti...
Si quis amputavit sibi virilia
clericus non fiat quia homicida sui est.
Sed quod membrum corporis ordinatur ad
totum et ideo de ipsa ordinatio est
et aliquando respicit bonum hominis et quod est / bonum et quod ... / et quod ... quod ... propter ... propter respicit bonum hominis. Quod sicut
pars totius ordinatur ad totum corpus
quod ... quod ... hominis ad hominem cuius pars est
et unus homo ad totam communitatem.
Igitur si membrum aliquod sit noxium
corpori utpote quia propter aliquam
egritudinem est aliorum membrorum cor-
ruptivum licite potest abscindi ne
inficiat alia membra et hoc absolu-
tum est si fiat arte medicandi
vel ab alio de voluntate eius quia
cuius commissa est cura salutis
sui corporis. Sicut et homicida vel
raptor qui inducte iniuste occiditur
et a communitate hominum abscinditur in-
quantum eius vita est in nocumentum
communitatis quia in diabolis committitur cura
salutis communitatis. Si autem membrum
sit sanum tunc absolute non est licitum
seipsum aliquem mutilare. Primo quia
homo naturaliter amat seipsum et per
consequens omnia que sunt de integritate
corporis et ideo mutilare seipsum agere
contra caritatem qua quilibet tenetur habere
ad seipsum. Item homo singularis
est pars communitatis et ideo inferre sibi
nocumentum per mutilationem est agere
contra communitatem hominum. Item deus est
institutor nature instituendo membra in
corpore; non mutilare seipsum agit contra
deum. Sed in casu tamen licitum est
videlicet ex precepto dei vel instinctu quod
alio modo vocatur instinctus spiritus sancti
quia deus est auctor nature et dominus
vite et mortis humane et per consequens
omnium membrorum et ideo si precipiat
homini auferri sibi vitam vel membrum
aliquod non solum licitum sed et
debitum est hoc fieri. Et hoc modo dicit
Augustinus primo de civitate dei quod Sampson
se interfecit seipsum cum philisteis
quod probat quia deus autem agendum
agendum restituit ei miraculose pristinam
fortitudinem. Unde dicit ibidem Augustinus
Ille hoc latenter fieri iusserat
qui per ipsum miracula faciebat.
Et hoc modo dicit Augustinus de quibusdam
sanctis mulieribus que tempore persecutionis
se per aquas occiderunt de quibus ecclesia
memoriam agit. Sed iudei vero et aliqui
christiani in hoc peccantes dicunt et sine
tali precepto divino vel instinctu
licitum est alicui seipsum occidere
vel mutilare in casu scilicet quando videret
tempore vite sue vel alicuius membri
sui imminere sibi ludibrium in contemptum

dei quia debet negligere vitam propriam vel
tollerare aliquam sui corporis potentiam
ad procurandum contemptum hominis. Dicendum
quod hoc modo dicitur quod Sampson interfecit
se ipsum considerans quod philistei exercebant
in eo ludibrium ad laudem ydolorum
suorum et in diuinum contemptum et Razias
ut habetur 2o machabeorum 14 et eodem modo
quasdam mulieres sanctas legimus sibi
nares amputasse ne ab infidelibus
exerceretur luxuria in corporibus earum
in contemptum diuinum. Sed istud dictum
videtur esse contra dictum saluatoris Johannis
vltimo dicentis petro Cum esses iunior
cingebas te et ambulabas vbi volebas
cum autem senueris extendes manus tuas
et alius te cinget et ducet quo tu non
vis et subditur hoc autem dixit significans
qua morte esset glorificaturus deum. Super
quem locum dicit augustinus quod hoc satis
expressit non a seipso sed ab alio debere
occidi qui vestigia sequitur christi
et eodem modo dicendum de amputacione
Racio etiam que inducitur pro opposito
non valet quia licet intencio infidelium
sit exercere ludibrium in sanctis ad dei
contemptum tamen ex diuina ordinacione que
ex malis elicit bona ordinatur ad
dei gloriam et electorum meritum quod patet
in martiribus qui quanto maiora ludibria
et magis exquisita tormenta sustinuerunt
tanto gloriosius de tyrannis triumpha-
uerunt ad tyrannorum confusionem et meritum proprium
et dei gloriam qui in martiribus triumphat.
Vnde et sancta lucia dixit non inquinatur
corpus nisi de consensu mentis nam si inuita
violaueris castitatem in duplicabitur.
Ad duas patet ad primum argumentum
quia marcus amputasse sibi creditur
pollicem instinctu spiritus sancti et eodem
modo est ad secundum et tercium / ad quartum

dicendum quod non est licitum amputare sibi
virilia propter obseruandam castitatem et contra
quia hoc non est efficax remedium
tamen quia per hoc non absciduntur concupiscentie interi-
ores. Dicendum quia per aliquam viam hoc
melius remedium videlicet per conna-
tum liberi arbitrii resistendo tempta-
cionibus cum adiutorio dei sicut dicitur 1 Cor
10o fidelis est deus qui non patietur vos
temptari super hoc quod potestis sed
faciet etiam cum temptacione prouentum vt
possitis sustinere / Sequitur Capitulum — C p[illegible]

Initium ewangelii ihesu christi filii dei
[illegible] liber secundum [illegible] magistri [illegible]
de [illegible] in pro- [illegible] hemium
et tractatum / tractatus [illegible] incipit
ubi sunt Johannes / quod quo [illegible] est
nomen quod [illegible] marcus [illegible] studuit
adhuc quod sum exordium [illegible] liberz
breuiter / et compendiose [illegible] exercere /
sicut in capite quod [illegible] est
breue / includuntur [illegible] omnis
ipsius / hic in exordio [illegible] capti
quod est breue / inclu- [illegible] dunt
omnis materie aliorum [illegible] exordium 4 /
et omnia que ad [illegible] salutem
humanam sunt [illegible] iusticia
spectant. Quia [illegible] sed exordium
Exordium enim [illegible] est sicut
quia a suo [illegible] sumo auc-
tore / videlicet [illegible] sermo
domino ihesu christo / Ergo ad
honore alligacionis [illegible] auctoris
ipsius exordium solent legi homines
surgunt / capucia deponunt / et
aures aperiunt / vt ipsi veritatem
exordii debite / et cum gracia
acione apprehendant / Tercio enim
idem est quod bona inuen-
cio / quia in ipso exordio annun-
ciatur bonum inenarrabile / quod
ab antiquis patribus longissimis
temporibus erat desideratum / et quod dicitur

Luce x° capitulo: multi prophete et reges vo-
luerunt videre que vos videtis et non
viderunt et audire que vos auditis
et non audierunt. Sed dicebat verba mea
amplificat quia dicit quod in exortu annun-
ciatur bonum inenarrabile, sic annunciatum
tunc enarratur. Quomodo ergo est inenar-
rabile? Videte quod bonum de quo sit
mentio est inenarrabile, quia
ipse enarrare nullus potest. Nam bonum
illud mensurari non potest quia est
infinitum quo adhuc dicitur inenar-
rabile iuxta finem [illegible]
sicut a potestate divina. Item sic
in a potentia divina invenitur
omnia que in divina sunt in tota
pro sua sanctitate recipienda.
sic in exortu invenitur omnia
que bona ad salutem huma-
sunt nitatis. Et hic dicitur capitulum
[illegible] tuo sic exortu. Aliud Christi
per quod bonus capitulum invenitur
[illegible] quod non ipse sed deus
est auctor ipsius exortus
[illegible] filium ipse hic se
[illegible] instrumentum tamen alio
[illegible] alio attribuuntur
[illegible] tamen [illegible]
vt di[illegible] [illegible] in nobis
bonus [illegible] invenitur quod
supra [illegible] fecit in
sua alio plus deo quam [illegible]
libendo [illegible]
est attribuenda. Et ipse hic invenitur quod
alio debemus esse gloriatores et
vanam gloriam querentes sed potius
humiles et obedientes, obedientiam
veram totam aliis ondentes. Et
de salvatione Ihesus enim interest quod
salvator in greco. Ipse enim per
suam gloriosissimam passionem
nos a peccato primi parentis salvavit
et a morte perpetua nos rede-
mit. Christi a vincti. Ipse enim est

alius Christus quia est rex et sacerdos
quibus in antiqua lege solum daba-
tur unctio. Quod est sacerdos patet quia ipse in genesi
dicit tu es sacerdos in eternum secundum
ordinem Melchisedech. Quod sit unctus
patet psalmo xliiii dilexisti iustitiam et odi-
sti iniquitatem propterea unxit te deus
deus tuus oleo letitie pre consortibus
tuis. Deus enim qui est pater in
divinis unxit deum Christum qui est
filius in divinis. Item dicit filii
dei. Mattheus dicit enim filium David
filium Abrahe. Nos enim sumus filii
dei per participationem. Ille vero enim
sunt filius per participationem hu-
manam sed quia Mattheus voluit eius
genealogiam exprimere secundum humanitatem,
ideo dicit enim filium David et filium
Abrahe. Nam Christus a beatis carne
recepit Margarete illam quidem
sufficienter expressam divinitatis
vocat eum alium Christum filium dei secundum
naturam non adoptivum sicut quidam
heretici dixerunt. Est enim eius filius
naturalis quia naturam suam sibi generat
in qua filius est idem quod est pater
et equalis et coeternus et eque. Et si
dicebas tamen pater in divinis generat
filium in divinis et filius in divinis
non potest producere filium in divinis quia
alias fieret confusio personarum ut magister
dicit in summis. Item potentiam quod hic non arguit
quomodo esset eque omnipotens tamen patet
etiam hoc non arguit eius impotentiam.
Nam si deus non facit aliud [illegible]
[illegible] illud facere quod est impossibile [illegible]
non potest [illegible] [illegible]
quod debetis scire quod opera [illegible]
trinitatis ad extra sunt [illegible]
[illegible] quod pater genuit [illegible] et non
filio nec spiritu sancto sed opera
[illegible] [illegible] [illegible]

quandoque enim operatur pater a dextris, quandoque operatur
filius a dextra, et spiritus sanctus. Sed
dubium oritur quare Mattheus dicit
Christum de primo filium David, postea dicit
esse filium Abrahe. Pro [illegible] duplex racio
assignatur. Racio prima est ista quia
David fuit eius pater propinquior quam
Abraham. Sed quia immediatus pater dicitur
magis proprie pater quam mediatus. Item David
fuit rex et propheta, sed non Abraham. Secunda
racio magis aperte prophetavit de Christo
de nativitate et passione Christi quam
aliquis aliorum prophetarum. Vel [illegible]
David premittitur. Sed tunc dubitatur
quare non dicitur filius Salomonis propinquior
vel filius Ysaac vel Jacob sicut
Abrahe. Dicendum quod David inter reges
fuit principalis et Abraham inter patri-
archas. Item etiam ~~Abrahe~~ facta fuit ~~illa~~
promissio ut de eo deberet Christus
descendere, cum dicebatur ei: In semine
tuo benedicentur omnes gentes, quod non potest
intelligi nisi quia in Christo. Et David
fuit facta illa nobilis promissio cum
dominus deus dixit sibi: Iuravit dominus
David veritatem et non frustrabitur eum
de fructu ventris tui ponam super
sedem tuam. Ideo Mattheus dimissis [illegible]
Christum filium illorum dixit. Illo
tamen non obstante et aliis eadem promis-
sio fuit facta. Sicut scribitur Genesis [illegible]
In Ysaac vocabitur tibi semen. Sed tunc
hoc ~~non~~ fuit in rei veritate ad Abraham
eo quod Ysaac filius eius fuit pro quo
dominus deus voluit quod non pro Ysmaele
debebat Christus quamvis licet fuit
filius eius. Sic similiter a Jacob voluit
Christus nasci et non ab Esau, eo
quod Jacob fuit a domino deo electus
ut ipse ab eo secundum carnem descenderet
et nunc sequitur. Sicut scriptum est in
Ysaia propheta. Notandum quod illa littera [illegible]

[illegible] ad ~~multa~~ referri. Primo ad pre-
cedens quia hoc est quod ipse est filius dei,
et quod illud est scriptum in Ysaia
propheta. Nam scribit ipse: Ecce virgo
concipiet et pariet filium et vocabitur
nomen eius [illegible]. Hic erit magnus et
filius altissimi vocabitur. Filius
altissimi, id est dei. Alio modo potest intelligi
littera quod referatur ad verba immediate
sequencia. Videtur quod hoc est scriptum
in Ysaia propheta: Ecce ego mitto
angelum meum ante faciem tuam
quod non habetur in Ysaia, sed licet possit
ubi hic continuatur. Vel illud sicut
scriptum est in Ysaia propheta referri
potest ad verba immediate sequencia ubi dicitur:
Vox clamantis in deserto parate viam
domini, rectas facite semitas eius.
Hoc habetur Ysaie 40. ~~Sed non refertur ad~~
~~verba immediate sequencia videlicet illa~~
~~Ecce ego mitto angelum meum~~
~~ante faciem tuam etc. Hoc scribit [illegible]~~
~~Malachie [illegible]~~. Hic
[illegible] de littera dubitatur
quare allegat hic prophetas. Dicendum
quod beatus Marcus ante eius [illegible]
de lege [illegible] instructus,
et in prophetis de Christo testimonium
perhibentibus. Et sic Marcus Iudeos
per [illegible] scripturam [illegible]
volebat. Sed quare allegat Ysaiam
et non Malachiam, cum hic habeantur auc-
toritates quarum una dicitur ab uno
et alia ab aliquo propheta. Dicendum quod Ysaia
est [illegible] inter Iudeos magis [illegible]
[illegible] quam Malachias. Etiam inter prophetas
est primus. Ideo magis allegatur.
[illegible] enim [illegible] quod [illegible]
[illegible] super psalmo dicit quod ista al-
legacio est facta ex vicio scriptoris,
tamen credo quod standum est in
primo dicto. Deinde sequitur: Ecce
ego mitto angelum. Quare ergo

misit seu quis misit / de illo quos misit
communiter dicunt doctores quod pater in
divinis seu filius seu spiritus sanctus sed pater dicitur quia
illa missio fuit operacio ad extra quia
angeli seu Johannis baptiste / Ideo
non propter convenit uni persone in divi-
nis sed indifferenter omnibus / et sic non
solum pater et spiritus sanctus sed et filius
Sed quo filius misit ante faciem
propriam / quia dicitur ante faciem tuam quod
refertur ad filium / Videlicet quod filius in
divinis sine eius divinitate misit
suum Johannem ante faciem filii Marie
virginis sive humanitatem / Sed quis sit
qui mittebatur / si fuit sanctus Johannes
quis angelus / et si angelus quomodo sanctus
Johannes / Dicendum quod fuit sanctus Johannes
qui continuit hic officium angeli
Non enim fuit angelus sed natura / quia
homo / ex eo quod homo et angelus dif-
ferunt specie / Sed aliqui dicunt contra dicit
quod sanctus Johannes in re fuit angelus /
et non solum racione officii / probant
autem hoc per illud quod legitur in Math. 11 ca.
Venit Johannes baptista non manducans
neque bibens / modo non manducare
seu non bibere est proprium angelorum
non autem naturale / Dicendum quod illud
Math. 11 ca. exponitur intelligi sic
quod Johannes baptista non manducans
neque bibens / non venit manducans
tamquam vorax / et bibens tamquam ebrius /
tamen eque bene comedit et bibit
ut homo ex bona sequi quod comedit
locustas et mel silvestre / Et
quare dicitur enim angelus / Dicendum duplex
primo quia sicut officium angeli est ar-
cana Dei revelare quia officium
beati Johannis baptiste fuit archana
Dei populo predicare / Secunda causa est naturaliter
sicut angeli vita munda ducunt
ita beatus Johannes se in vita virginali
per totam vitam suam direxit / et sic
angelis comparatur non solum simplicibus

sed eciam supremis / quia sine dubio nomen
thronorum angelorum possedit / Secundo dicit
Ante faciem tuam / hoc est per unam comparationem
ante dominum sive corporalibus / vel sic
ante faciem id est ante tuam maiestatem /
Qui preparabit viam tuam / Preparavit
enim viam domino predicando et baptizando
predicavit enim beatus Johannes penitentiam que
quidem penitentia est via per quam dominus Deus
descendit ad nos / et nos ad dominum ascen-
dimus / Ideo dicit venerabilis Beda / intelligo
per quam Deus descendit ad nos et
nos ad Deum ascendimus / penitenciam
agite in hac valle miserie ut dominus
Deus noster ihesus Marie filius ad nos
venire et descendere dignaretur //
Pro quo est notandum quod ad veram et ad
completam penitentiam tria requiruntur / primo
mentis contricio / de qua mentis contricione
sanctus Gregorius dicit / contrita dicitur tamen pro
detestacio / quia quivis fuit in pecca-
gressione deletus / et hoc est verum si con-
tractus cum aliis dicitur toto contritu pene
et culpe delere / Nam pro culpe delenda
sufficit contricio / quantumcumque modica / Secundo 2°
requiritur oris confessio / et hoc verum est in
habili / videlicet suficit loqui ubi
pro libera copia sacerdotis / et hoc dominus
noster ihesus Christus innuit cum dicit Ite
et ostendite vos sacerdotibus / Tercio requiritur
satisfactio / Nam peccatum non dimittitur
nisi ablatum restituatur / Tunc sequitur
Vox clamantis in deserto / Ille est propter
prophetiam Ysaie / scripta in 40 c / Illa vox
clamantis fuit ad surdos surdos et
obturantes aures suas veritatem au-
dire nolentes / primo non solum ad surdos
sed eciam ad nos qui nec verba ihesu
Christi audimus / nec mandata eius adim-
plemus / et ideo beatus Johannes baptista
voce magna clamat ut qui in peccatis
sunt longo tempore dormierunt quantum
cicius resurgant / Secundo contra tunc
beatus Johannes fuit vox ubi Christus clamantis

Clamauit enim in deserto per sua altam
predicacionem vel sic christus predicauit in
deserto per Johannem vt impleretur scriptura
Jeremie primo capitulo ecce dedi verba mea
in ore tuo / Vel sic predicauit in deserto
id est in synagoga id est in iudea que erat
locus desertus de quo mathei xxiii capitulo
Relinquetur domus vestra deserta / Dicitur autem 1°
iudea desertum propter infructuositatem
quia fructum in ea non fecerunt et semper
malicias exercuerunt / Secundo iudea 2°
dicitur deserta quia destituta fuit ab
omni consolacione / Nam et reges et prophetas
amiserunt propter quod de ea Jeremie dicitur
sicut illud trenorum primo capitulo plorans
plorauit in nocte et lacrime eius in
maxillis eius / et illud quomodo sedet sola
ciuitas plena populo facta est quasi
vidua domina gencium princeps prouinciarum facta
est sub tributo non est qui consoletur eam
ex omnibus caris eius / omnes amici eius
spreuerunt eam et facti sunt ei inimici //
Juxta glosam dicitur nota quod beatus Johannes
in ista dicta portat vocem ihesu christi / Sicut enim
sicut vox hominis mentis conceptum de-
signat in prophetis primo apparet / Sic
beatus Johannes baptista dominum ihesum christum
precursor suum audit et designauit eum
dicit ecce agnus dei ecce qui tollit
peccata mundi / predicauit ihesum christum
designauit cum subdit parate viam
domini Quo ergo parare debemus viam
domini nisi quo ad mandatorum implecionem 1°
tem hec autem est via de qua psalmista
dicit / Via mandatorum tuorum cucurri
cum dilatasti cor meum Secunda parate 2°
viam domini quo ad bonorum exem-
plorum exhibicionem / Prima glosa
respicit omnes / Secunda prelatos et prepositos
quorum beatus Gregorius dicit / Tantum hoc prelati
ex tot mortibus sunt digni / quot
exempla perdicionis subditis exhibuerunt /
Dicit per oppositum qui prelati bona
exempla suis subditis exhibuerunt
quod coram domino multum excellentes
merentur / Illi enim preparant viam
domini / subdit / Rectas facite semitas
eius quo ad consiliorum superrogacionem
Ad consilia enim non tenentur omnes
homines / Nam consilium est vende
omnia que habes et da pauperibus
non enim hoc spectat ad omnes sed
ad perfectissimos / Et ergo quidam
dicunt quod illa que sunt consilia apud
illos sunt mandata apud alios
et dicunt quod illud consilium prime
vende omnia que habes et sunt ma-
datum quo ad apostolos / Multi enim
erant volentes consimilia adimple-
Nam aliqui sunt habentes diuicias
pro suis necessitatibus valentes ad labo-
rem et ad quietatis cognicionem suam sua
bona resignat et mendicat et in
gramina et enormia peccata cadunt
et ergo difficile est homini se ad
illa dare nisi tunc quando sciunt
se fore ad illud habiles et in
illa vita stabilem / parate ergo vias
mandatorum vos omnes et semitas
consiliorum vos perfecti / Alter mathei 2°
Parate vias domini primam agendo
et predicando / et rectas facite se-
mitas vestras deum amando et deum
super omnia diligendo / hoc enim est
via recta a qua nullus est de-
clinandum nec ad dexteram nec ad
sinistram de qua dicitur i Cor xii
capitulo adhuc excellenciorem viam
vobis demonstro / Item parate 3°
viam domini per vitiorum abiectionem /
ne via sit tortuosa per superbiam /
tenebrosa per inuidiam / spinosa
per auariciam / petrosa per ira-
cundiam / tediosa per accidiam
lutosa per luxuriam et lubrica
per gulam vel per via per quam

tenet ad terminum sed via pare
et rectam semita facere etiam secundum
communem glosam ille viam parat
qui tamen bene corrigit sed non bene
agit sicut fecerunt scribe et pharisei
de quibus dicitur Matthei xxiii cathedra
que dicunt facite sed opera eorum no-
lite facere dicunt enim et non faciunt
isti faciunt semita rectam qui quo-
ad se bene agunt et non bene corrigunt
ut Heli qui mortuus est in cathedra hoc enim
spectat ad prelatos bene corrigere
sed utrumque facit qui bene agit
et corrigit bene agere convenit cunctis
sed corrigere bene est cunctis non
enim omnibus hoc convenit corrigere
Ita enim facit beatus Johannes baptista
nam bene egit quando penitentiam
cum dixit penitentiam agite appro-
pinquabit enim regnum celorum
corrigit phariseos et saduceos
cum dixit progenies viperarum
quis demonstravit vobis fugere
a ventura ira facite ergo fructus
dignos penitentie Matthei in cathedra sep-
tima Fuit Johannes hic com-
mendat eum per personas auctoritate
Unde commendat beatus Marcus sanctum
Johannem baptistam in duobus primo
in diligenti completione sui of-
ficii secundo in bonitate vite ibi
et erat Johannes circa officium
attendunt quoque primum est famositas
auctoritas que per nomen exprimitur
cum dicitur Fuit Johannes in quo fuit
gratia dei primo a gratia dei hominum
primo incepit non enim solent
nominari nisi famosi Secundum
est loci generositas et tangitur
cum dicitur in deserto Tertium est
actus exterior operis, videlicet cum
dicitur in deserto Quartum est summa
utilitas cum dicitur in remissionem
peccatorum De quibus quatuor sep-

piternum videlicet efficacia que est con-
fessio peccatorum cum dicitur et egrediebantur
dicit ergo Fuit Johannes id est ille in quo
dei gratia resplenduit primo tanta
gratia in ipso apparuit quod etiam aliqui
crediderunt eum esse messiam per que-
gerius hominum debebat credere
Ipse enim baptismum Christi baptismo suo
preferebat in quo baptismo Christi confertur
gratia et plena absolutio peccati a pena
et a culpa si saltem homo adultus
de sine contrito habuit et fuit
Johannes in deserto Nam ibi turbe con-
venire poterant sine obstaculo
Sic homo qui vult agere penitentiam debet
querere loci quietem debet igitur
sine tumultu in quo dicitur hic assistare
Deinde dicitur baptizans et predicans
quia Johannes baptista baptizavit triplicem
potest intelligi sine exponi predicando
de baptismo Johannis tamen sic baptizabat
suo baptismo et predicavit eum esse
baptismum penitentie volebat enim suo
baptismo alios baptizari ut ipsi ad
baptismum Christi se prepararent qui dicitur
vere baptismus penitentie enim ille bap-
tismus solis penitentibus et adultis
Unde dicit glosa per sponsum
confirmat quod per penitentiam signum
inchoat. Talem enim ordinem ad-
huc hodie etiam servat sacerdotes
parvulos per cathecismum disponunt
episcopi eos confirmant et per baptismum Christi
eos lavat dicitur enim baptismus
beati Johannis baptismus penitentie non effec-
tive sed solum preparative et dispo-
sitive quia baptismus ille preparavit
et disposuit homines ad penitentiam Etiam
baptismus beati Johannis illum vigorem
seu effectum habuit nisi in penitentie
que est in remissionem peccatorum

Vita enim illis remittebat in solis
Deus. presbiter enim aliquis absolutum
in facie ecclesie ostendit. Secundo intelligitur
baptismus .i. baptizans dans baptismum
penitentie et predicans penitentiam sed in re-
missionem peccatorum. Tercio modo exponitur de
baptismo christi tamen sic beatus Johannes baptismum
prefigurabat baptismum christi qui est solus
in remissionem peccatorum. Vita
dicit sic per baptismum Johannis non remitte-
bantur peccata sed tamen per eum talis baptismus
erat quedam protestacio agende penitentie
penitentiam de preteritis per quam per penitentiam
culpa peccati deletur. Tunc sequitur
et egrediebantur ad eum omnes inde
regiones glossa .i. multi de illa
regione et est locutio yperbolica
sicut in communi modo loquendi dicitur
de aliquo spectaculo tota civitas
vadit ad illud spectaculum quod tamen
maior pars populi non vadit. Sed
dubium est utrum omnes qui venerunt
ad eum baptizabantur et videtur
quod sic ex textu sequenti quia dicit
et baptizabantur ab illo in Jordanis
flumine. Potest tamen dici quod non omnes
baptizabantur. quia forte aliqui
venerunt ad audiendum eum ut eum
in verbis caperent et coram superioribus
accusarent et si baptizati fuissent tunc
tamen ficte et sine dubio multi erant
eos verum penitentiam non egerunt. Fuerunt
etiam multi corporaliter egressi non solum corporaliter
sed etiam spiritualiter. Nam quis vellet
dubitare quin in tanta multitudine
multi fuissent qui ad verbum beati
Johannis baptiste boni effecti fuerunt
nisi tunc tota eius predicatio frustra
fuisset. Tunc sequitur et baptizabantur
ab illo in iordanis flumine. per
istum flumen filii israel intraverunt
ad terram promissionis. Ergo baptismus

[illegible]

Johannis quem inter fluvius fuit in
flumine ipsi et fecerunt memoriam
de illo magno dono et beneficio
quod donavit deus eis scilicet filiis
israel exhibuit. Ille enim fluvius
erat protestatio penitentie agende per
quam transitur de transitorio ad in-
transitorium, de morte ad vitam que
homines in deum deificat. Venerunt
ipsi quod dicitur Mathei iii penitentiam agite
appropinquabit enim regnum
celorum. Et quia peccatorem decet
vite austeritas sicut quod dicit Apostolus
prime Cor. ix castigo corpus
meum et in servitutem redigo
ne forte cum aliis predicaverim
efficiar reprobus. Ideo dicitur confitentes peccata
proposuerunt enim vitam in virtutes
dirigere qui enim de confitetur debet
amaritudinem mentis habere ut ad-
minus tanta detestacio mentis sit
in peccato quanta prius in eo fuit
delectacio. Illam ergo amaritudinem
nobis beatus Johannes designare
volens se pilis cameli vestivit.
Ideo sequitur in textu: Erat Johannes
vestitus pilis cameli et cetera
vesti comedit. Vita penitentis
exponitur primo ab asperitate vestium
deinde a parcitate carnium
ibi et zona pellicea. Tercio
ab austeritate et modestia ciborum
ibi et locustas. Quarto ab
humilitate ibi et predicavit
dicens. sic. et erat Johannes
dicit glossa. in columna multo
audierunt predicationem Johannis
tamen conabatur vita et habitus
religionis. Ipse enim fuit qui
venit in spiritu et virtute Helye
ut dicit Luce primo. Vestitus fuit
pilis cameli. vestimentum ex
eis factum fuit durum et asperum

Vite asperitatem in nobis designans
Unde secundo beatus Joh. habuit vestitum
de pilis non de lana. Quod vestitus
predicatori est conveniens quia patet dolor
nam predicatores plus student ut
vitam levem et delicatam ducat quam
asperam plus studet ut ventres
replear quam homines in regnum
celorum deducat. De vestitu habito
per beatum Johannem Crisostomus dicit super Matth.
Servis dei et predicatoribus non
convenit habere vestitum ad speciem
confusionis sed tantum ad tegumentum
nuditatis nec ad ornamentum delicatarum
sed ut caro a delicatis retrahatur.
Humilitatem et vestimenti asperitatem
habebat enim Joh. baptista non mol-
lem vestem nec delicatam sed cili-
cinam gravem et asperam et corporis
corpori contentem quam [illegible]
de virtute anime eius habitu [illegible]
loquitur. Deinde subdit et zona
pellicea circa lumbos eius
illa zona qua fuit accinctus
circa lumbos eius fuit cruda et
non artificiata [illegible] et fuit ex
[illegible] vere [illegible] helye de
quo dicitur in iiii Reg. i. talis vir pilosus
accinctus zona pellicea. Et probabile
est dicere sicut homines utebantur
vestimentis sericeis propter calorem
Et similiter utebantur zonis sericeis
circa lumbos. Sic illi nobiles [illegible]
utebantur zonis de corio sicut ut
corporum caro mortificaretur. Unde
Crisostomus super Matth. consuetudo erat
apud iudeos ut zonis laneis
uterentur. Ideo beatus Joh. illam eorum
malam consuetudinem repellere bonum exemplum
volens zona pellicea se cinxit.
Deinde ponit [illegible] in textu et locustas
et mel silvestre edebat glosa [illegible]
[illegible] sic [illegible] solitudinis

non deditus delicias querere sed mutatam
[illegible] quod cibo [illegible] austeritas vite
quia de quibus [illegible] est pauperum
Nota Pro intellectu littere est notandum
quod secundum [illegible] locuste sunt [illegible]
[illegible] et non [illegible] in [illegible]
[illegible] que comedebat beatus Joh.
in heremo constitutus [illegible] dicit [illegible]
[illegible] genus locustarum fuisse in de-
serto in dee quo pastus est beatus
Joh. et usque hodie apparent [illegible]
[illegible] in modum digiti et in herbis
[illegible] collecte [illegible]
[illegible] [illegible] Et [illegible] dicit
de arbores habentes lata folia et ro-
tunda [illegible] coloris [illegible] saporis
que manibus [illegible] comedunt. Et dicitur
hic mel silvestre vel [illegible] come-
debat mel silvestre quod cepit de
[illegible] arborum seu in herbis pra-
torum [illegible] illud [illegible] in-
gressus est [illegible] [illegible] saltum
et [illegible] mel [illegible]
in [illegible] textu habetur illa quod
beatus Johannes [illegible] principaliter in
loco deserto et [illegible] sunt austeritas
vestimentum [illegible] et cibi quia
[illegible] passiones corporis [illegible]
operatio eius fuit bona quia fecit
baptismum [illegible] eos ad bonum
Item notandum quod [illegible] de
sancto Johanne [illegible] quid [illegible]
designant. per pilos camelorum
intelliguntur divites per zonam pelliceam
pauperes per locustas sapientes mundi
glosa i. qui sunt sapientes et sunt in
mundo hec locuste amputatis capi-
tibus [illegible] et reges non [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] Et dicitur locuste [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] ad modum [illegible] quod [illegible]

habet dispersionem falcis quo mad[modum] inter
granas palcas abicit. Sic superne-
tes paleas et errores scripturae abi-
ciunt sed granum veritatis sibi re-
tinent et saltum faciunt in calore fidei
et de virtute in virtutem de virtute in
virtutem proficiunt. Per mel intellig[un]t[ur]
fideles devote. Tunc sequitur Predicabat
scilicet tempore in quo ordinatur auctoritas
dictus beatus Johannes. Nam sicut dominus
est iste tribus est abscondit pulpitum in
illa terra opinatum. Et predicabat dicens
Veniet fortior post me. In quibus verbis beatus Johannes
domini nostri Ihesu Christi precursor commendat
[illegible] eius humilitatem. Hoc autem dicebat
ad removendum quorundam errorem qui
posuerunt ipsum esse Christum. Fortior me p[ost]
est me quia ego solum sum homo. Ipse
vero est deus et homo. Ego in virtute
sua operor. Ille vero in virtute sua propria
[illegible]. Hoc enim dicit habere inter deum et
quamlibet creaturam quia ea que deus operatur
in virtute propria et non aliqua virtute operatur.
Que vero creatura operatur non in propria
in virtute dei. Veniet post me non
dignitate sed tempore propter quod ait Johannes
dicat Johannes primo capitulo Qui post
me venturus est scilicet tempore ante me
factus est in dignitate. Hoc autem potest sic
intelligi qui post me venturus est
secundum carnem quam sumet a beatissima
virgine Maria ante me factus est id est
generatus est generatione eterna. Hec
quidem generatio est via in natura [illegible]
[illegible]. Hic notandum est quod beatus
Johannes precessit Christum secundum carnem,
annunciatione, nativitate, predicatione, morte,
descensione ad inferos et in resurrectione
et ascensione. Christus eundem consequitur
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Veniet post me predicando et baptizando
et sic inquit beatus Johannes precursor domini
dici meruit. Tunc sequitur Cuius non
sum dignus procumbens solvere corri-
giam calciamentorum eius. [illegible] in [illegible]
Cuius non sum dignus portare calciamenta.
Potuit enim beatus Johannes utrumque dicere
[illegible] qui dicit beatus Johannes tante
excellencie est Christus rex meus quod
ego non sum dignus ei exhibere
minima obsequia. Tunc enim Christus
habuit calciamenta solvenda
vel portanda. Secundum litteram dicitur quod
Christus [illegible] facere [illegible] [illegible]
discipulis ad predicandum misses
imposuit sine calciamentis incede-
re [illegible] [illegible]. Ideo non est cre-
dibile quod dominus Ihesus [illegible] calciamenta
[illegible] [illegible] [illegible] intelligi.
Sic cuius non sum dignus per gratiam
[illegible] datam solvere corrigiam
calciamentorum eius id est explicare
unionem divinitatis ad humanitatem.
Per pedes enim intelligitur divinitas
per calciamentum humanitas per corrigia
unio utriusque intelligitur. Aliter potest
intelligi sic quod non sum dignus
[illegible] et portare per totum mundum
predicando misterium incarnationis
domini nostri Ihesu Christi. Alio modo potest
exponi de spirituali connubio et coniugio
Christi et ecclesie cuius caput est Christus
sic quod sit sensus ego non sum dignus
illum discalceare et sponsam [illegible]
[illegible] et sic loquitur secundum consuetudinem
legis que iubebat quod si quis
decederet non relicto semine proxim-
quior eius suscitaret semen eius
quod si nollet ille discalciaretur [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]
est ergo tunc sensus nolo sponsam
[illegible] [illegible] post Johannem

Qui habet sponsam sponsus est amicus
autem sponsi est qui stat audit
et gaudio gaudet propter vocem sponsi
Tunc sequitur Ego baptizo vos in
aqua etc. quasi diceret ego tantum lavans
corpus non intus etc. et ideo non
debetis ponere spem in meo baptismo
unde glossa Tantum corpora lavo quia peccata
solvere nequeo. Et sicut nascendo
et baptizando sic eo sic baptizando ad baptismum
Christi dirigit Ille vero baptizabit vos
spiritu sancto id est intus vos purificando
vel sic Christus baptizabit id est a peccato
mundabit vos in spiritu sancto
id est per gratiam spiritus sancti que in baptismo
Christi confertur. Nota secundum glossam quod nobis
in baptismo Christi confertur gratia non
tantum semel in baptismo Christi sed et
cottidie nobis adest gratiam infundendo
Quod autem quantum differt anima
et corpus tantum spiritus et aqua
quia sicut anima regit corpus
sic spiritus vivificat aquam et quia
spiritus fertur super aquas adeo maior
est hic quam aqua unde est quod
Christus magnitudine deus maior est
Johanne. Secundum doctores dicitur propter alios
baptizat spiritu [illegible]
[illegible] in glossa quod non quia
spiritus [illegible] mansit super eum et hec
mansio non est aliud quam unio Christi
secundum carnem de qua dicitur
propterea [illegible] te deus tuus etc.
Hic dicitur quod Christus maior
est Johanne et magnitudine homo
tamen assignat quod sicut oleum
non vult esse sub aqua sic nec
creator sub creatura. Item sicut
oleum per suam amaritudinem
radices [illegible] in [illegible] [illegible]
et [illegible] Sic Christus per amaritudinem
sue [illegible] passionis nos

illuminavit salvavit et vivificavit
Ex quo patet quod Christus et magnitudine homo
est maior aliis omnibus hominibus
quia omnes erant infecti et egri et
quod [illegible] sanati. Hic oritur questio
de hoc quod dictum est Ego baptizo
in aqua. Si baptismus Johannis solum
carnem seu corpus lavabat ut textus
expositus secundum glossam videtur quod in-
utiliter et frustra fuit factus. Solutio
baptismus Johannis fuit in remedium
sed in preparatione ad remedium et ideo non
sequitur quod frustra fiebat. Sed tunc
incidunt alia dubia quomodo baptismus
Johannis sit institutus. Secundo quod
sit institutus. Tertio utrum gratiam confe-
rebat. Quarto utrum baptizatus
baptismo Johannis baptismo Christi erat
baptizandus. Ad primum dicitur quod a deo
baptismus Johannis fuit institutus quod
patet quia beatus Johannes ante quam bap-
tizavit similiter a deo erat missus
quod patet Johannis [illegible] ubi beatus Johannes baptista
loquens de Christo dicit Et ego nescie-
bam eum qui misit me in aqua ille
mihi dixit Super quem videris spiritum
descendentem et manentem super eum
hic est qui baptizat in spiritu sancto
Ad secundum dubium dicitur quod baptismus beati
Johannis fuit institutus propter tria ad
signum ad baptismum Christi et sic fuit sacra-
mentum. Secundo ad preparandum ad baptismum Christi
per sanctificationem aquarum ex contactu
carnis Christi que baptizavit et
sic fuit [illegible] sanctificata nove legis
[illegible]. Tertio ad assuefaciendum populum
quo ad baptismum Christi. Nam preparabat
populum seu homines ad baptismum per
[illegible] ut dicit magister sententiarum
in libro [illegible] distinctione [illegible]. Ad tertium dubium
secundum doctores distinguendo quod in
baptismo Johannis sunt duo consideranda

sed opus operatum, opus operans. Opus operatum fuit ablucio illa et intinccio facta per sanctum Johannem. Sed opus operans fuit deuocio sancti Johannis seu ordinata affeccio deuocionis illius qui baptizatus fuit. Et secundum hoc uidentur doctores quod baptismus Johannis ex opere operato non conferebat graciam, sed ex opere operante aliquibus conferebat graciam. Primum ergo patet quia beatus Johannes quo ad opus operatum solum baptizauit aqua et non in spiritu sancto ut prius dictum est. Secundum apparet quia beatus Johannes baptizans hortabatur ad dignos fructus penitencie, videlicet ad fidem et ad deuocionem, et uerisimile est quod pociter aliqui fuerunt per huiusmodi hortamenta incitati ad deuocionem. Ad tercium dubium dicunt aliqui quod baptizati baptismo Johannis uel habuerunt fidem trinitatis uel non. Si fidem habuerunt, tunc non fuerunt baptizandi baptismo Christi. Et hoc ideo quia tales habuerunt ablucionem exteriorem per baptismum Johannis et habuerunt fidem trinitatis quia antea fuerunt insigniti tamen caractere et habuerunt spiritum sanctum per imposicionem manuum apostolorum, et ideo non erant rebaptizandi. Si autem non habuerunt fidem trinitatis, tunc erant rebaptizandi baptismo Christi. Et illam opinionem sentit magister sententiarum libro quarto di. ii., et communiter non tenetur illa opinio. Alia opinio que communiter tenetur est ista quod omnes baptizati baptismo Johannis erant rebaptizandi baptismo Christi, quia baptismus Christi fuit de precepto communi, ad quod omnes tenebantur recipere, ut patet per illud Matthei 28: Euntes baptizate omnes in nomine patris et filii et spiritus sancti. Et per illud Johannis iii: Nisi quis renatus fuerit ex aqua et spiritu sancto non
11 introibit in regnum dei. Et baptizati

baptismo Johannis non receperunt caracterem. Tunc sequitur: Et factum est in diebus illis. Secunda pars libri totius, ubi post commendacionem beati Johannis baptiste et post eius sermonem incipit narracionem Christi, quia homo natus est ad laborem et auis ad uolandum, Job v., et ille homo fuit Christus qui fuit in laboribus interim quod fuit in vita et fuit cum in resurreccione premiis immortalitatis et glorie ornatus. Hec ista pars diuiditur in duas partes. In prima agitur de laboribus et operibus Christi ab hoc loco usque ad xxiii capitulum. In secunda de remuneracione et premio laboris, scilicet de gloria uite, infra [illegible] capitulo. Prima pars diuiditur in tres partes. In prima parte agitur de principiis gestorum et operum Christi, scilicet de baptismo et temptacione deserti. In secunda de medio, scilicet de predicacione et eius efficacia et de eius confirmacione per miracula, et incipit infra in quarto capitulo cum dicitur: Postquam autem traditus est Johannes, et durat ad capitulum xix. In tercia parte de consummacione totius operis et laboris, scilicet de passione, infra xxii capitulo, ubi erat ante pascha. In prima predicta dicitur de baptismo domini et de habitacione deserti et temptacione ibi: Et statim. Circa primum narrat sic: Secundum tempus quando venerit ad baptismum. Et hoc cum dicit: In diebus illis. Glossa: quando Johannes baptizabat. Tunc Christus erat xxx annorum. Unde secundum Rabanum quod quilibet assumebatur sacerdocium uel officium doctoris de congruencia etatis, scilicet uirilis. Unde

Joseph in etate xxx annorum incepit
2 regere egyptum Gen. xxxxi ca. Secundo
ostendit quis venit scilicet Ihesus unde dicitur
Venit Ihesus id est salvator et tamen non
indigebat baptismo quia deus erat
et alios salvare volebat. Unde dicitur
prime Thimo. primo capitulo Fidelis sermo
et omni acceptione dignus quia Christus
Ihesus venit in hunc mundum pecca-
tores salvos facere. Luce in zacheo
xix dicit Venit filius dei sal-
vum facere quod perierat. Et in
symbolo athanasii dicitur Qui propter
salutem nostram descendit de celis
3 Tercio ostendit unde venit quia de
a nazareth galilee id est a tali civitate
que erat in galilea in tali regi-
one Signa secundum glosam propterea
quod non latuerat sed tunc manifestare
se volebat. Quarto ostendit quid sibi
4 sit factum quia baptizatus est
Queritur quare Christus baptizari
voluit qui peccatum non fecit. Cuius
questionis sunt diverse cause sufficiunt
tamen hec pro nunc. Prima est
beati Augustini in sermone de epiphania
domini Christus baptizari voluit non ut
sibi mundicia acquireret sed ut
nobis fluenta mundaret. Secunda causa
ut legem quam baptismo instituerat
adimpleret iuxta illud ego de secreto
patre legem quam tradere veni
Tercia causa ut nemo quantumcunque
sanctus baptismi gratiam sper-
nendam iudicaret. Quinto ostendit a
quo sit baptizatus quia dicit
a Iohanne. Unde nota quod secundum
glosam Christus prius a Iohanne
tribus de causis est baptizatus.
Prima est ut perfectam humilitatem
impleret. Cuius sunt tres gradus

Primus est subdere se maiori et non pre-
ferre se pari et iste est sufficiens. Secundus est
subdere se pari nec preferre se minori
nec se preferre alium hec humilitas
est perfecta habundancius. Tercius est
subdere se minori nec se preferre alicui
hec humilitas est perfecta. Secunda
causa est ut baptismum beati Iohannis
approbaret. Tercia ut tactu
carnis mundissime vim regenerativam
aquis conferret. Sexto ostendit ubi
sit baptizatus quia dicit In iordane
et quare ibi fecerit ut in baptismo
per Iordanem designato spiritum sanctum
adesse monstraret sicut columba
super ipsum ibi descendit. Septimo
ostendit quod tota ipsi sancti sit
quia misterium beatissime trinitatis
monstravit ut dicit glosa. Unde
dicit Et statim ascendit de aqua
scilicet post baptismum. Unde nota quod postquam
Christus fuit baptizatus statim ascendit
in signum quod qui se humiliat exalta-
bitur. Luce xiiii capitulo. Beda dicit
omnes qui digne baptizantur in Christo
confestim de aqua ascendunt id est pro-
ficiunt ad virtutes et ad dignitatem filii
bonitatis celestis. Item ascendit statim
festinans iungi acie contra diabolum
ad pugnam deveniendum et ad genus humanum
liberandum. Statim post baptismum
ivit in desertum ad ieiunandum
ut nos eius exemplo exeuntes
baptismo simus ad bona opera festi-
nemus et diabolo resistamus bona
operando. Octavo Vidit celos apertos
glosa id est tantum splendorem apud
eum ac si celi aerei aperti essent
et lux de celo eius effusa
fuisset. Signa aperte designatum
est quod per Christum aperienda esset
ianua paradisi. Non tamen tunc aperta

fuit sed in passione tantum. Et spiritum
sanctum tamquam columbam. Non solum descen-
dere a celestibus corporibus vidit spiritum sanctum tamquam
columbam sed et Johannes. Spiritus sanctus non
descendebat super Christum propter gratiam [illegible]
quia in primo instanti conceptionis sue
plenus fuit spiritu sancto et gratia. Et vidit
spiritum sanctum tamquam columbam. Non enim
ab homine potest videri spiritus sanctus in propria
specie ideo oportuit. Non videlicet [illegible]
[illegible] vita mortali sed immortali-
ter descendit et signo visibili indu-
ebat tamquam columbam. Notandum quod hic
aliqui dicunt quod fuit vera columba
et non fantastica. Secundum alios non fuit
vera columba. Unde Augustinus de co-
lumba in qua apparuit spiritus sanctus
baptizato domino non dubium quin corpus
fuit reale cum scriptura eum asserat
corporali specie descendisse. Et hoc communiter
tenetur. Et manentem in ipso. Non quod te-
mpore sed receptus fuit per totum
sed in ipso permansit quia in ipso est ple-
nitudo omnium operationum. Unde Joh. 1o plenum
gratia et veritate. Aliis non datur spiritus sanctus nisi
ex parte ad particulares operationes secundum
mensuram fidei. Ad Ro. 12o. Sicut unicuique
sicut deus divisit mensuram. Notandum
quod per hoc quod spiritus sanctus descendebat super
baptizatum signatur quod baptizatis spiritus sanctus
datur. Sed quod mansit super eum signatur
quod per impositionem manus episcopi gratia confertur
et augetur. Vel aliter quod mansit super
eum signatur quod spiritus sanctus fuit in eo
plenissime. Est enim ei datus non
ad mensuram sicut dicit Joh. 3o. Nobis
autem datur particulariter. Et vox facta
est de celis dicens. Et vox scilicet patris
facta est de celis. Et quod non dum
quod vox patris auditur tunc quando
quis vinculo caritatis deo adheret
[illegible] efficitur [illegible] celo.
Tu es [illegible] Joh. [illegible] hic est filius meus

mihi consubstantialis. Christus enim solus est filius
consubstantialis patris eterni. Unde in psalmo
Dominus dixit ad me filius meus es tu.
Ps. 2o. Alias scilicet ceteri [illegible]
filius quis naturalis. Alii non sunt filii
adoptivi. In quo te complacui. Sed litteram
ad presens [illegible] opus [illegible]
vel complacui a placitum [illegible]
[illegible] impleverit [illegible] non
faciebat docebat sed quod nos credere
debemus hic [illegible] docebat. In
te complacui a totali et complete pla-
cuisti mihi. [illegible] enim [illegible] in
eo deus displicuit sicut in aliis
qui [illegible] Notandum
sed litteram quod in baptismo Christi apparuit
tota trinitas. Pater in voce spiritus sanctus
in columbe specie filius vero in carne
[illegible] in unitate
suppositi [illegible] sed vox et columba
non fuit in unitate suppositi cum patre
et spiritu sancto. Vox autem cum patre et colu-
ba cum spiritu sancto sed tantum representative
signi et [illegible] columba [illegible]
est in [illegible] Notandum secundum
[illegible] 16 [illegible] spiritus sanctus
assumpsit creaturam in qua apparuit
aliter filius. Nam filius accepit cre-
aturam corporalem. Spiritus sanctus vero non.
Filius enim accepit hominem in
unitatem ut fieret homo. Spiritus
sanctus non ita accepit columbam ut
fieret columba. Sed forte diceres unde
ista columba fuit formata quia accepit
[illegible] dici quod ministerio angelorum
unde secundum [illegible] omnes ille species
fuerunt reales in quibus divine
persone visibiliter seu spiritualiter appa-
ruerunt. Et que in unitatem
suppositi assumpte non fuerunt mini-
sterio angelorum fuerunt forte et non
[illegible] in unitatem suppositi as-
sumpta fuit propter excellentem dignitatem.
Dici potest quod talis natura sumpta
a deo [illegible] formata nullo angelorum
ministerio [illegible] sicut quidam
dicunt de humanitate Christi esse

tradendum. Secundo notandum quod per talem
apparitionem beatissime trinitatis designatum
est quod baptismus christi debet fieri in nomine
patris et filii et spiritus sancti. Quamvis in primitiva
ecclesia collatus fuit in nomine christi ut habetur
Actuum xix et tunc fuit factum adeo
ut nomen christi quod erat odibile in
maiori reverencia haberetur. Ceterum fuit
ad excludendum errorem illorum qui virtutem
baptismi ministris assignaverunt sicut
habetur prime ad Corinthios primo [illegible] dicebat ego
sum pauli ego sum cephe. Sed illis
tamen cessantibus rediit ecclesia for-
ma baptismi ad debitum et perfectum
statum. Hic oriuntur duo dubia.
Primum cum spiritus sanctus sit ubique et
non moveatur quare tunc dicitur hic spiritum
sanctum descendentem. Secundum dubium
quare spiritus sanctus non descendit in lin-
guis igneis super christum sicut super
apostolos. Ad primum dubium dicitur quod spiritus
sanctus non movetur in se nec descendit
ipse sed in columbe specie ubi apparuit
ubi prius ita non apparuit. Ad
secundum dubium quo ad presens propter
quod plures alias sunt diverse cause
sufficiunt tamen due. Prima ad
designandum eius benignitatem qui
apparebat christo [illegible] et quia
columba sine felle spiritus est. Secunda
causa quare accepit speciem columbe
secundum Crisostomum est hec quia sicut
columba pre omnibus animalibus [illegible]
est caritas. Omnes autem species
iniusticie quas habuit secundum dei
inimicitatem sunt hec secundum dyali
in simulacione. Columbam enim caritatem
spiritus sancti non potest immundus
spiritus imitari. Ideo hac specie
caritatis dominus deus spiritum sanctum
signavit. Ad secundum propter eiusdem
dubii dicendum quod super christum
in animali integro descendit
super apostolos vero in membro
sive in parte animalis ad [illegible]

quia in christo erat perfecta et integra gracia
spiritus sancti plenitudo. In apostolis
vero predicantibus erat minus perfecta. Etiam
ideo quia in christo nichil erat pur-
gandum. Ipse enim qui peccatum non fecit.
In apostolis autem aliquid erat purgandum.
Ideo spiritus sanctus descendebat super
apostolos in linguis igneis et non
super christum quod signat ignis.
Et statim. Hic ponitur temptacio
et habitacio christi in deserto. Et primo
temptacio deinde habitacio ubi
erat quoque cum bestiis. Dicit ergo Et statim
post baptismum expulit spiritus eum
in desertum. Non quia domino ihesu
aliquid per violenciam fuisset
expulso quia ipse totaliter repletus
erat spiritu sancto. Sed ignis non est qui
se potest abscondere a calore eius
psalmo xviii. Ducebatur in desertum
quia dominus deus permisit se in
desertum duci. Moraliter quomodo debemus
duci in desertum quia est locus con-
templacionis per segregacionem a
tumultu seculari per quod desertum
debemus fugere huius mundi vanitatem.
Tercius autem est ille spiritus per quem
christus fuit in desertum ductus.
[illegible] de lyra quod
est spiritus divinus per quem christus
secundum divinitatem est ductus secundum
humanitatem in desertum. Voluntas
enim humana in christo voluntati
divine ex toto et perfecte est conformis.
Et sequitur carnis maceracio cum dicit
et erat in deserto quadraginta
diebus per quos ieiunavit et
corpus suum maceravit. In quo
numero quadragenario magnum
sacramentum continetur. Nam dominus deus
quadraginta annis pavit filios
israel in deserto. Quadraginta sep-
timanis fuerat in utero virginis et ma-
terno. xl mensibus publice predicavit

in mundo/ quadraginta diebus remansit/
et quadraginta horis fuit in sepulchro
¶ In hoc enim quod dominus noster ihesus christus
fuit xl diebus et noctibus in deserto corporis
innuitur pugna corporalis milicie/ per dies
intelliguntur prosperitates per noctes adver-
sitates et mortes statim dyabolus non cessat
nos impugnare Et temptabatur a sa-
thana/ et de illo habetur modus et ordo
mathei iiii° ideo hic tacetur ¶ Dubium
oritur hic quare christus fuit temptatus
quare remansit/ Etiam ieiunium
sit quia hoc ut caro rebellat caro adversus
spiritum/ sed quia in christo caro non con-
trariabatur spiritui seu anime eo quod in
christo omnia erant conformia/ nec in eo
fuit aliqua rebellio ergo videtur ieiunio
non indiguisse/ sed quia nulla fuit ibi re-
bellio et adversitas/ patet quia ihesus christus pre
eo toto fuit plenus gracia et spiritu sancto
ab instanti sue concepcionis/ Dicendum quod
ipse non indiguit sed pro ieiunio nos
indigebamus ut exemplum bonum exemplum
caperemus/ Voluit etiam christus a dyabolo
temptari ut temptatos a diabolo consolaret
[illegible]/ fuit autem temptatus post baptismum
quando a patre fuit filius vocatus/ et
cum spiritus sanctus super eum in columbe specie
remansit/ quando sibi celum apertum fuit/
qui quadraginta diebus et xl noctibus de-
iunavit/ ut daretur nobis per hoc intelligere
quod si aliquis temptatur non propter hoc est
minus carus deo a peccato/ nec minus dei
consolacione dignus/ ut minus spiritu
sancto plenus/ ut minus ad celum aptus/
nec minus in sua gracia acceptus/ Unde
Eccli. super [illegible] Si ergo remanens
et temptetur non dicas quia perdidi
fructum mei ieiunii/ Etiam et si tibi
non prosit ieiunium tuum ut non tempteris
proficiet tamen tibi ieiunium tuum ut a
temptacionibus non vincaris/ Eratque cum
bestiis non tamen nocebant ei sed magis
applaudebant sibi/ Et angeli ministrabant

ei/ per quem ambo datur sensus intelligi
quia erat dominus celi et terre/ Hic solum
dicit quod hoc contingit ubi marcus quod in
hoc instruit nos ne a moribus be-
stialium polluamur/ Et miro angeli
ministrabant ei quia fuit angelorum
dominus. Etiam ut dicit glossa angeli
nobis ministrabunt levantes nostras
animas in celum si impollute vi-
xerimus/ Hic oritur dubitacio quare
marcus transit et obmittit christi na-
tivitatem et ortum stelle transitum
in egyptum et reditum. Unde beatus
ieronimus in glosa quod sicut cervus sau-
cius veneno salit ad fontes aquarum
sic beatus marcus salit ad predicacionem
unde emanat fluenta doctrinarum
et tunc in finem humiliatum et totum
descendit sensus suus et manum pre caritate
que magis exarsit [illegible] doctor [illegible]
talo Tunc angeli ministrabunt nobis
consolando et premium laboris committendo
Apocalipsis ii vincenti dabo edere de ligno
vite ¶ Postquam autem traditus est Joh(annes)
venit ihesus in galileam/ Hic est
secunda pars principalis/ ubi agitur
de christi predicacione et eius efficacia
secundo describitur fructus predica-
cionis/ ibi Et protinus/ Tercio sub-
iungitur diversorum confirmacio quod spa
miraculosa ibi Et ingrediebantur
capharnaum/ Primo agitur de ipsius
predicacione quo ad tempus. dicit Postquam
autem traditus est Joh(annes) a [illegible]
nec computandus est sicut dicit series
marci/ quod statim post temptacionem
deserti incarceratus fuit Joh(annes) quia
dominus noster ihesus christus 30 anno
etatis sue fuit baptizatus/ et statim
post baptismum fuit in deserto xl
diebus et xl noctibus/ Deinde anno re-
voluto post baptismum eodem die aquam
convertit in vinum in chana galilee
Joh(annes) ii° Et in sequenti pascha ascendit
in ierusalem et eiecit vendentes
et ementes de templo sicut dicit Joh(annes) in

loco p(re)allegato que ab(m)ittit an(te)
sicut matth(eus) et lucas sed post alla
pascha sc(ilicet) in mayo et hec p(ri)ma
die eius incarceratus est Joh(annes) et sic
b(ea)t(u)s Joh(annes) p(ri)ma die may post pa-
scha anni tricesimi p(ri)mi domini fuit
incarceratus et occisus est in uincte pa-
scha sequenti / Venit in galileam
ante eum erat in iudea phariseis
sibi insidiantibus eo q(uod) vendentes
et ementes de templo eiecerat ut
h(abe)t(ur) Joh(annis) ii(o) ca(pitu)lo et abhinc recessit
non timens mortem s(ed) ut passionem
suam tempore oportuno reser-
uaret et effugiendi nobis exemplum
ostenderet / Venit in galileam
quia ibi p(re)dicauit d(ict)um est matth(ei)
iiii(o) ut impleretur quod scriptum
est per ysaiam ix(o) ca(pitu)lo terra
zabulon terra neptalim trans ior-
danem galilee gentium et s(equitur)
populus qui ambulabat in tenebris
uidit lucem magnam et lux orta
est eis / per domini n(ost)ri predicationem
P(re)dicans euangelium regni quod
ducit ad regnum celeste s(ecundu)m glosa(m)
h(oc) regnum est pauperibus p(ro)missum
tum succedit regnum supernum sicut
regnum terrenum s(ecundu)m paupertas
et ima opus [illegible] est
summa [illegible] / Nota q(uod)
Jesus post incarcerationem Joh(annis) bapt(ist)e
incepit p(re)dicare publice / q(uia) p(ri)us
ante incarcerationem Joh(annis) docuit et
miracula aliqua fecit et discipulos
habuit ut h(abe)t(ur) Joh(annis) ii(o) non t(ame)n ita
publice p(re)dicauit Incepit autem
publice in galilea p(re)dicare p(ro)pt(er)
Joh(annis) incarcerationem // mystice s(ecundu)m glo(sam)
incarcerato Joh(anne) lex iudeis est data
sed p(er) ih(esu)m in galilea salus gentibus
est reuelata Nazareth [illegible]
[illegible] reuelat(ur) ueritas / Nota
q(uod) sicut b(ea)t(u)s Joh(annes) erat domini p(re)-
cursor ita Joh(annis) p(re)dicatio erat p(ri)ma
p(re)dicationis xp(ist)i / Et dicens quoniam

impletum est tempus scilicet redemptionis
humane p(re)dictum per prophetas s(ecundu)m ysa(iam)
lx et dan(ielem) ix(o) ca(pitu)lo et ad galatas iiii
at ubi uenit plenitudo temporis
misit deus filium suum natum ex
muliere factum sub lege ut eos q(ui) erant
sub lege redimeret / Et appropinquabit
regnum dei quia p(er) xp(istu)m aperta est
ianua celi / Penitemini nam sine
p(eniten)tia contriti delicti et fide xp(ist)i non
h(abe)t(ur) uita beata / Penitemini spe tanti
premii glo(sa) a malis discedendo /
quia dicit Si uos regnum dei dulce-
do delectat amaritudo p(enitenti)e p(re)cedat /
q(uia) ut dicit b(ea)t(u)s Jeron(imus) in glo(sa) A-
maritudinem radicis dulcedo pomi
compensat / et post pericula maris /
spes portus delectat / dolorem spes
medicine et salutis mitigat / qui
desiderat nucleum nucem frangat /
penitentiam agat qui uult eterno
adherere bono / Nota quod matth(ei)
iiii(o) dicitur penitentiam agite appropinquabit
enim regnum dei / penitentiam autem agite
non tam dicite / contra loquentes qui
dicunt et non faciunt ut h(abe)t(ur) m(atthei) xxiii(o)
ca(pitu)lo p(ro)pter eum p(ro)uide / contra differentes
penitentiam non dimittite contra negligentes
non desistite contra readmittentes / sed
agite penitentiam quasi medicinam /
ad sanandum morbum / quasi ar-
maturam ad uincendum bellum / quasi
clauem ad reserandum celum / Agite
ag(i)t(ur) penitentiam non feram seu serotinam /
que est damnatorum Sapie(ntie) v(o)
dicentium inter se penitentiam agentes
et p(re) angustia sp(iritu)s gementes / Item
penitentiam non coactam que fuit latronis
de qua h(abe)t(ur) [illegible] v(o) ca(pitu)lo [illegible]
est [illegible] / Item p(enitenti)am agite
non fictam que est ypocritarum sicut
esau de quo h(abe)t(ur) ad hebr(eos) xii ca(pitu)lo
non enim inuenit locum p(enitenti)e / Item
non desperatam que est p(ro)ditorum
sicut iude proditoris de quo matth(ei) xxvii

Prima ductus retulit propter argoteos
sed agite penitentiam propinquavit de qua
Aug. dicit penitentia cor emundat / sic
illuminat / et assistere potest fidei spirit
uali concordia / et que dicta prima
secundum beatum Ambrosium / est peccata
deplangere peccata et deplancta amplius
committere / Et ne infructuosa sit pe-
nitentia subiungit Credite evangelio
quasi dicat / primam fides precedat /
glossa aliter non intelligetis / ysa. 7a
nisi credideritis non intelligetis / sed
ubi dicit qui non credideritis non perma-
nebitis / et dicit glossa fides enim precedit
ut sit opera non [illegible] / Credendum
autem est evangelio quia in
eo continetur fides Christi sine qua
non habetur vita beata / unde dicitur ad hebr.
xi° sine fide impossibile est
placere deo / Et preteriens / hic
describitur secunda predicationis Christi
et aliquorum ... discipulorum
vocatio / et duo hic tanguntur / hic vocatio
prima Petri et Andree / Secunda Jacobi
et Johannis ibi et egressus inde / Circa
primum duo facit primo tangit duorum
scilicet Petri et Andree vocationem / deinde subiungit
vocatorum obedientiam ibi et protinus
relictis / primo dicit et preteriens ihesus
preteriens a voltis ambulans in quo
tangitur labor eius / ambulabat autem
ihesus sine equo et asino usque ad esuriem
ut habetur Math. xxi / Sabbato ihesus per sata
discipuli esurientes inceperunt evel-
lere spicas et manducare / Ibat sine
equo usque ad lassitudinem Johannis iiii°
ihesus fatigatus ex itinere sedebat super
fontem / sine famulis et portis et satisfis
usque ad ministrationem / luce xxii° ego
autem in medio vestrum sum sicut qui
ministrat / Secus mare galilee / hoc
mare similiter aliquando ... locorum
diversitate nominibus nominatur / secundum quod adiacentem
locum mare galilee / propter regionem ca-

... / mare autem dicitur quod aqua amara
agitur / sed nostra ... mortis
omnes congregationes aquarum maria
vocantur / quod mare dicitur fre-
quenter transiit ut ... aliis
inquietudinibus ... dicationis
impedat / Vidit Symonem qui
vocatur Petrus / Math. ... tale
quasi sit cognominatum / quando
autem aliud nomine Petro erat
sibi impositum aliud habetur Lucam
Math. iiii / et Andream / ac si diceret
non solum vidit Petrum / sed et
Andream fratrem eius / Vidit autem
dominus de ... duos fratres non tam
corporaliter quam spiritualiter / unde Crisostomus
plus ad corda quam ad facies ipsius /
respicit / Mittentes in mare
glossa ... mundi seu ad quendam
... / Erant enim piscatores
ad litteram / Et dixit eis ihesus hic
subiungitur illorum duorum ... ad
vocationem scilicet Petri et Andree / in quo
notandum quod propter suos discipulos
separatim vocat / ut ... do-
[illegible] ... sub-
[illegible] / Aut ... votos
quam pastores stabiliat / Notandum secundo
quod ista vocatio de qua loquitur hic
Marcus / fuit 3a vocatio / qua vocati
sunt primo ... scilicet Petrus et Andreas
... similiter Joh. et Jacobus de quibus
infra dicitur ad discipulatum et apostolatum /
postea ... ad propria negotia non
reversi sunt / et ideo ista vocatio completa
et perfecta dicitur / Unde sciendum quod ter
vocati sunt / primo ad eius cognitionem
... predicationis beati Joh. baptiste
de qua vocatione habetur Joh. i° / Secundo
ad eius familiaritatem ... conpositura
Petri / de qua habetur luce quinto post
illas tamen vocationes duas reversi
sunt ad propria negotia / Tertio autem
vocati sunt ut dictum est / ad apostolatum
et postea non sunt ad propria reversi

sed sequebantur dominum. et hoc est
quod dicit dixit eis Ihesus. Certo
vocavit eos ad apostolatum quando illos
tunc misit eos binos et binos
ante faciem suam ut habetur eo-
dem capitulo duodecim discipulis dedit
illis potestatem et virtutem super omnia
demonia. Venite. Illa vocatio non
est contempnenda ubi talis dominus
vocat, et qui dicit venite. Etiam non
est timendum ubi talis est dux qui
dicit: Venite post me. Etiam non est
pigritandum ubi agitur fructus
talis, quia faciam vos fieri pisca-
tores hominum. Ego vos prius terreno
et dissolubili tradam rethe, caveam,
filo indissolubili nexum. Et dicit
non fieri, et non esse piscatores, quia omnes
qui debent homines laborare ut fiant piscatores
item dicit piscatores non habentes
nec perimentes sed trahentes et salvantes
homines quasi pisces maris.
At illi continuo relictis retibus obe-
dientiam. Et dicit et continuo, id est statim
quod ad vocem vocantis dominum Relictis
retibus. Glossa: adhuc non omnino vel
totaliter ad terram redeuntes, sicut
dicit Lucas quinto, qui agit de secunda
vocatione quando adhuc erant ad
piscaturam redituri, sed ad illam
terciam vocationem de qua hic scribitur
erant omnia relinquentes. Et credens
ex quo ipsi erant homines nego-
ciis secularibus involuti, quo pro-
positum ad Christi nutum relictis
omnibus sequebantur eum. Dicendum quod
humanitas Christi in istum divinitatis
erat quantum, sicut magnum instrumentum
est artificis et ideo instrum dominus
movebat illorum mentem ut ipsi
illum sequerentur. Et adeo relin-
quentes regna. Dicit secundum Dionysium in
hoc docuit nos apostoli quod nemo
potest terrena possidere et perfecte
ad celestia properare. Deus inter
celum et terram constitutum, unde

quod inter celestia et terrena nulla potest esse
quies. Celestia quia spiritualia et
levia sursum dilatant. Terrena
quia ponderosa et gravia ad locum
bassum deprimunt. Sed forte dices
tamen postea resumpserunt retia. Joh.
ultimo capitulo, ideo non perfecte reliquerunt.
Ad quod glosa vidensne dicit perfecta
obediencia quia et si postea resump-
serunt non proprietate vel amore
vel cupiditate sed magis ex pura
necessitate resumpserunt. Postea sub-
iungit vocationem secundam aliorum duorum
discipulorum scilicet Johannis et Jacobi
cum dicit. Et progressus et procedens
inde, sicut supra posuit primo.
primum vocatio secundorum vocatorum obe-
diencia ubi et relictis. Dicit ergo
et supradicte Ihesus progressus, id est pro-
cedens abinde, id est ab isto loco
ad alium locum pusillum, id est modicum,
vidit Jacobum Zebedei, supple filium
Zebedei et non comitem nec loquendi,
et Johannem fratrem eius. Iste est Joh. evvangelista,
quia ipse et Jacobus de quo sit hic
mentio fuerunt fratres carnales.
Notandum quod dominus in prima vocatione
vocavit duos discipulos scilicet Petrum
et Andream. Et similiter in secunda vo-
catione vocavit alios duos discipulos
scilicet Jacobum et Johannem et hoc
fecit primo per duos apostolos iudeorum
et gentilium. Secundo per salutem du-
plicem procurandam scilicet corporis et
anime. Tercio per duplex man-
datum caritatis scilicet dei et proximi.
Quarto per testium veritatem. Deuto
xvii capitulo in ore duorum vel trium
testium stabit omne verbum. Et ipsos
in navi componentes retia domini
non ignis prius vidit ipsos in
navi componentes, id est reficientes seu
reparantes retia sua ex quo arguitur
quod in illum pauperes fuerunt. Unde
dicit componere et reparare pauperes

est iudicium. Veteri componebat retia
nova unde emere debebat non habe-
bant. Et statim vocavit eos; et non sit
expresse additur promissio sicut precedentibus
scilicet faciam vos piscatores hominum; et forte
tamen est hoc commune ut in sequentibus
intelligetur. Item primum nullum se-
quendi exemplum habuerunt; ideo in
eorum vocatione debuit addi motivum.
Illi ergo primum, isti secundi exemplum
in motivum vocationis habuerunt. Subdit eorum
obedientiam cum dicit Et relicto pa-
tre zebedeo in navi [illegible] obli-
[illegible] dominum parentis sui. Matth.
in talo additur et retibus, in quibus tria
assignantur que discipuli Christi relin-
quere debent. Primum autem carnales
qui per retia intelliguntur. Res temporales
que per navem designantur. Parentes
carnales qui per patrem intelliguntur. Ecce
ergo in retibus actio peccati, in navi
possessio mundi, in patre affectio con-
sanguinitatis possunt intelligi. Cum
mercenariis: ac si diceret quod non solum
relinquunt eorum patrem in navi
sed et mercenarios. Pro quo notandum
quod mercenarii hic aliqui homines
qui in piscatione iuvabant zebedeum
pro precio. Secuti sunt eum. Docebat
enim sicut [illegible] quod [illegible] gloriosa est via que
grata apud deum salutis [illegible] certa
mercedes hominum conficere mentes. Item
et gloria magna est sequi dominum.
Nota secundum glossam quod ad predicationem eligun-
tur piscatores indocti, non sapientes et
facundi, ne fides ascriberetur eorum
eloquentie et scientie; gloriosius quod dicit
[illegible] propter quod dicitur prime Cor. 1° capitulo
Videte enim vocationem vestram fratres quia
non multi sapientes secundum carnem, non
multi potentes, non multi nobiles,
sed que stulta sunt mundi elegit
deus ut confundat sapientes et infir-
ma mundi elegit ut fortia con-
fundat. Notandum quod iustitie per hos

quatuor Petrum, Andream, Jacobum
et Johannem signantur quatuor virtutes
quibus quasi quadriga vehimur.
Intellectum scilicet obedientia in [illegible]
ente firma. Fortitudo in expu-
gnatione adversariorum, certe [illegible]
vilis. Patientia in sustinentia malo-
rum, certe Jacobus luctator suppla-
tator. Gratia perseverantie in conserva-
tione omnium bonorum, certe Johannes.
Vel secundum glossam per prudentiam
obedimus, per iustitiam viriliter agimus,
per temperantiam supplantamus [illegible],
per fortitudinem gratiam dei meremur.
Per hos quatuor angelos qua-
dratura civitatis est fundata,
Apoc. in celo, et civitas erat in
quadro posita. Per hos quatuor
nomen domini tetragramaton co-
gnoscimus et misterium passionis
per quam sumus redempti. Et in-
grediebantur capharnaum. Hic con-
ponitur consequenter confirmatio per opera
miraculosa, et describuntur hic tria
miracula. Primum est de demoniaco
curato. Secundum est de socru Petri
sanata ubi et protinus egredientes.
Tertium est de leproso mundato
ubi et venit ad eum leprosus. Vel
aliter tria dicuntur hic. Primo quod in
synagoga ubi multi conveniunt
presentibus discipulis predicavit. Secundo
quod efficax fuit eius predicatio ubi
et stupebant. Tertio quod [illegible]
discipulos votos et predicationem multis
confirmavit ubi et erat in synagoga.
Pro intellectu totius lectionis est sciendum
quod in via de galilea in capharnaum
sanavit leprosum, postea socrum
Petri in capharnaum, deinde in vespera
eiusdem diei demoniacum. [illegible]
posterat ordinem [illegible] hystorie
loquens mysticum ut idem sit
ordo reparationis et [illegible]

ut primo corporalis os claudatur, ut secunda
vel spiritualitas sanetur: quia sanata
constat et de veritate veri et boni ad
quam non nisi per spiritualitatem ascendit
lepra peti quo desponitur. Sequitur. Dicit
sic: Et ingrediebantur scilicet populus et sui
discipuli Capharnaum, id est illam ci-
vitatem. In illa enim civitate populus
in principio sue predicationis plures
predicavit et multa miracula fecit. Ideo
ipse reprobat et maledicit ei. Luce 10°
capitulo ubi dicit: Et tu Capharnaum usque
ad celum exaltata usque ad infernum
demergeris, quia non sunt ibi homines
ad dominum deum conversi. Et statim
sabbatis ingressus est synagogam
docebat eos. Pro quo est notandum
quod synagoga erat locus ubi conve-
niebant legisperiti et etiam populus ad
audiendum doctrinam legis in tempore
in diebus sabbatorum in quibus erat va-
candum divinis. Ideo tali loco et
tempore docebat populus quia ibi erat
conveniencia doctrine eius. Ergo dicit
et simpliciter populus. Statim sabbato
secundum glossam [illegible] quod in sabbatis magis
docet et sanat signat se non esse
sub lege sed supra legem. Et sabbatis
quod ipse duo simul docebat et sanabat
in sabbatis primo ut ostenderet se supra
legem quia faciendo hoc non solvebat
sabbatum. Matthei 12: Dominus enim est filius
hominis et sabbati. Secundo ut pluribus 2°
proficeret quia plures tunc conveniebant
et in hoc dedit exemplum predicatoribus
ut in festis diebus solempnibus predicatores
intendant. Ideo hoc etiam voluit dominus
ut magis fieret festum. Unde filii eius
dicunt illud quod habetur in psalmo: Quiescere
faciamus omnes dies festos dei
a terra. Alia tamen causa [illegible] voluit
dominus quod fiant festa, ideo quod ho-
mines sunt magis ociosi et ideo magis
vacant gulositatibus et luxurie et aliis

criminibus peccatis. Et stupebant super
doctrina eius, id est admirabantur, quia
legem et prophetas non didicerat et tamen
clarissime docebat. Ergo dixerunt Johannis
7 capitulo: Quomodo hic litteras scit cum non
didicerit. Tum quia doctrinam suam 2°
divinis operibus confirmabat. Erat enim
docens eos quasi potestatem habens, scilicet
[illegible] faciendo miracula potestate divina
et virtute, non sicut scribe, quia illi
tantum scripta in lege et prophetis de-
clarabant. Ipse vero legi et prophetis
addebat. Ideo ipse dicit Matthei 5°: Non
veni solvere legem sed implere.
Et populus fuit doctus non sicut scribe 2°
quia que docuit verbis operibus
adimplevit. Unde Actuum primo dicitur: cepit
Jhesus facere et docere. Ipsi autem que
docuerunt verbis operibus minime adimple-
verunt. Ideo salvator dicit de eis Matthei
23: Super cathedram Moysi se-
derunt scribe et pharisei, omnia que
dixerint vobis facite, secundum opera eorum
nolite facere. Et subdit appositum
dicunt enim et non faciunt. Notandum quod
glossa dicit quod sabbato intrat ut se dominum
legis ostenderet et ut nos sabbatum 2°
mentis quiete doceat. Et bene in
Capharnaum quod secundum glossam interpretatur
villa consolationis, quia qui in custo-
dia sabbati mentis [illegible] populi
consolacionem divinam recipiunt. Et erat in
synagoga eorum homo in spiritu immundo
obsessus a demone. Et sicut Luce
4° habetur modicum ante id quod hic
a Marco scribitur, Jhesum expulerunt de sy-
nagoga et ideo non est mirum si dyabolus
in synagoga intravit et hominem inhabitat
[illegible] intravit dyabolus ubi Christus spiritualiter
operatus. Notandum quod per spiritum immundum
intelligitur dyabolus qui dicitur immundus ab effectu
quia facit immundum quod possidet. Sicut
dicitur spiritus mutus quia facit hominem
mutum. Legitur autem in scriptura sacra
demonium quinque immundum ut hic [illegible]

et quidam mutum luce xj capitulo stat ihesus
eiicies demonium et illud erat mutum
quia neque ut actus xix° ubi dicitur et spiritus
nequam exiens dicebat / Triplex enim est
secundum effectus demonis in homine primo enim
facit immundum hominem in peccati turpitudine
2° secundo mutum ipsum ne confiteatur impediendo
3° tertio pessimum ipsum in correptionem peius di-
inducendo secundum Bonum[?] & quod iste homo
obsessus designat genus humanum
immundicia peccati usque ad Christum detentum
Et exclamavit secundum spiritus immundus scilicet
dolens de Christi doctrina que erat
maxima salus medicina et quia
de salute hominum torquetur dyabolus invi-
dus motus excitat / Quid nobis et tibi
quid glosa te est nobis et / tibi expo(nit)
quid nobis et tibi nichil est nobis
cum quia tu es deus nos autem
dyaboli, tu es humilis nos autem superbi /
nobis tormenta et tibi gloria etc. Con-
in capitulo que generis ipsum adhebat
et subiungit confessio veritatis per ipsum
facta et tibi ihesu nazarene etc. hec est
confessio voluntaria sed quasi ex quadam re /
extorta / sed ex turbatione timoris
sicut spiritus videns dominum suum semper
timet puniri / unde glosa bona est
mutua que deum confitetur sed mala
est operacio dyaboli que deo indignat
et quia talis confessio fuit involuntaria
et extorta ideo statim glosa non habet mutua /
Venisti perdere nos hoc dicebat spiritus 1°
immundus quia sciebat quod ipse cum suis
confratribus ad [...] baratri per filium
dei esset detrudendus sed non ante iudicium
quia nunc ante iudicium principes sunt aeris
libro secundo habitat in aere caliginoso qui
eis quasi carcer ad tempus iudicii depu-
tatus est / tunc autem detrudentur in
barathrum inferni secundum illud mathei xxv capitulo
ite maledicti in ignem eternum qui
paratus est dyabolo et angelis eius
vel secundum glosam habet dyabolus dicat
quando ex Christi presentia torquebatur 2°
et grave erat ei supplicium quod

faciebat enim cessare a cruciatu hominum
Venisti ante tempus perdere nos
i. dimittere et cessare a potestate nostra
hominibus nocendi. Et dicit ante tempus
i. ante diem iudicii tunc enim cessabit
ab eis illa potestas et cessabit omnis
nocendi. Scio quis sis sanctus dei a patre
ad salutem hominum missus per prophetias 1°
enim de Christo datas que determinant
tempus locum et modum veniendi Christi
[...] et per plures alias circumstancias 2°
dyaboli sciebant ipsum esse Christum in lege
promissum sed deterruit eos in una
questione de adventu messye in
2° quibus suo tempore infra dicet quod non
sciebat hoc loquentem quasi sciebat enim
esse Christum. Notandum quod quamvis sciebat
eum esse Christum non tamen sciebat esse
deum verum propter temptationem in deserto
dyabolus potuit scire an esset dei filius
per eandem naturam cum qua
temptatus adhuc fuit cum ipsum temptavit
ut patet mathei iiij° capitulo quia si de-
mones cognovissent ipsum esse deum
numquam induxissent iudeos ad crucifixi-
onem eum / sicut dicit prime Corinthiorum ij° capitulo si
enim cognovissent numquam dominum glorie
crucifixissent / Alii doctores dicunt quod
demones non solum non cognoverunt
ipsum esse deum ymmo in lege pro-
missum sed eum cognoverunt quadam
coniectura multum possibili / Et sic illos
[...] exponit tunc sic / Scio id est ve-
hementer opinor et ita exponit glosa
sed lyra dicit quod plus credendum est
huic expositioni quod magis est consona
dictis sanctorum / Et comminatus est ei ihesus
dicens luce iiij° dicit et increpavit illum
ihesus dicens / obmutesce [...] homini 1°
male locutus fuisse perhibetur / [...]
iij° capitulo ubi dixit eve mediante
nequaquam moriemini sciat enim deus
quod in quacumque die comederitis ape-
rientur oculi vestri et eritis sicut
dii scientes bonum et malum / Ideo
dixit ei silencium imponit / Expellebat
ii° demones adiuratione de eo 2°

ne vera salus inficerent / et ne videtur
querere testimonium ab impiis maxime
quia pharisei dixerunt enim in beelzebub
principe demoniorum eicimus eum // Et
Christi ab homine quem possessum sic obse-
disti / Et discerpens eum spiritus immundus
[illegible] positum est hominis demoniaci re-
[illegible] et dentibus [illegible] confessio
salvatoris [illegible] demonis facta
sic nunc ponitur in malo operato [illegible]
demoniaci liberatio seu curatio et dicit
spiritus immundus et malignus / dicitur
immundus non natura sed ab effectu
utrique dictum est / discerpens enim
scilicet hominem obsessum / secundum primum
videtur et secundum luce iiii° ubi dicit de
illo demone qui exivit ab illo et nichil
ei nocuit / videtur enim contra quia de-
mones ab obsessis corporibus exire so-
lent non solum cum afflictione corporis
sed etiam cum mutilatione alicuius membri
propter hoc quod lucas dicit quod nichil ei
nocuit intelligendum est quantum ad
mutilationem / quod autem sic dicit marcus
discerpens eum intelligendum est quantum
ad afflictionem corporis quia licet in exitu
non mutilavit eum tamen multum af-
flixit eum propter hoc idem dicit luce iiii°
talo ubi dicit et cum proiecisset eum
demonium in medium / datur intelligi ob-
sessi afflictio / proiecit autem demonium
ipsum obsessum in medium dei per-
missione ut miraculi virtus ma-
nifesta plures ad salutem invitaret
Et exclamans voce magna / scilicet
demonium / per quod designatur quod
invitus exivit / fuit enim sibi magna
pena cessare a vexatione hominis / vel
obsessi / exivit ab eo / ad vocem verbum
salvatoris sibi dictum / scilicet exi de homine
et cetera / vera quia non solum est
dominus celestium et terrestrium / sed
et inferiorum / secundum hoc quod demonio exivit
ab eo / patet vera eius curatio et luce
iiii° sequitur et nichil ei nocuit / quod
intelligendum est quo ad mutilationem ut
dictum est et cetera quod demonio nichil
nocuit ei / patet eius curatio integra
et plena / Moraliter / demonio exivit
discerpens quia appropinquante salute
magis ad temptandum insurgit
unde glossa diabolus decepturus surgit
in scandala / apocalypsis xii ve terre
et mari quia diabolus descendit ad
vos habens iram magnam / postea
dicit postquam vidit draco quod proiectus
est in terram et cetera temptationem / Et mi-
rati sunt omnes / sic sibi utilitas
ex miraculo secuta et primo in presentibus
secundo in absentibus / ibi et processit
rumor / in primo ponitur admiratio
aspicientium ad miraculi stupen-
dum dicitur quia inspirate / dicit glossa
et mirati sunt omnes scilicet assistentes
curationem integram restitutionem / ita ut
conquirerent inter se dicentes / luce iiii°
dicitur et colloquebantur / admirantes
dicentes et cetera / quidnam hoc est / luce iiii°
addit verbum ut ratio quid est
hoc verbum / id est sermo doctrina digna
admiratione / quenam doctrina hec nova / Christi
de admiratione dicitur aut doctrina Christi
nova quia preceptis veteris legis
addebat novitatem consiliorum / vel ideo
quia novo modo confirmabat doctrinam
scilicet miraculorum operibus / quia in
potestate quoad formam predicandi et
luce iiii° addit et in virtute et hoc quo
ad celeritatem exequendi et spiritibus
immundis imperat / id est non solum imperat
spiritibus immundis et angelis / sed et
immundis / propterea dicitur in psalmo viii° omnia
subiecisti sub pedibus eius / imperat
magis spiritibus immundis job xli° non
est potestas que ei comparetur / et obe-
diunt ei non voluntate sed necessitate
Et processit rumor eius / sic ponitur
utilitas secuta ex miraculo et hoc in
absentibus / et dicit et processit rumor
id est fama eius statim in omnem regionem
galilee / non id est propter omnes absconditi

supra montem posita. Math. 5o Ratio
autem huius est, sicut prius dictum est, quia lux est simplicius diffusiua
et ipse erat lux mundi. Joh. viij capitulo.
Similiter et oleum valde diffunditur, et ipse
dicitur oleum. Cant. 1o Oleum effusum
nomen tuum. Et ideo mira virtus sua in
omnem regionem Galilee extitit diffusa
et divulgata. Et primus egredientes.
Hic post miraculum factum in sexu
virili ponitur miraculum factum
in sexu muliebri. Et forte ideo sic
ulterius Capharnaum quia uterque sexus fuit in
misericordia dei, debebat desperare. Et primo ponitur
miraculi operatio. Secundo eiusdem
publicatio sive eius certificatio
ubi Vespere autem. Tertio exemplaris
Christi instructio, ubi Et diluculo. Circa
primum, quod est febricitantis curatio,
describitur primo adventus Christi medi-
cantis, cum dicitur Et primus, id est statim
surgentes Christus et sui discipuli prius
nominati egredientes de synagoga,
sive post Christi predicationem et eius confirmationem
in domibus expulsionem statim Venerunt
in domum Simonis et Andree, ut ibi
acciperent refectionem post laborem. Unde
super Lucam: Christus accepturus cibum
divertebat ad discipulos, honorans
eos et docens humilia. Unde Crisostomus: cogi-
ta qualis erat domus dictorum, domus
piscatorum. Veniebat tamen dominus, dedignatus
sub vilia tecta illorum intrare propter
humilitatem. Mistice synagoga de
qua Christus egressus est iudea est,
de qua Christus sermonem tamen expulit.
Domus Simonis et Andree congregatio
est iudeorum in fine mundi. Uxor
per ecclesiam fidelium Petro commissa,
cuius mater fuit synagoga iudeorum,
que magnis febribus detinetur, quia
frigore infidelitatis et estibus invidie
laborat. Per introitum Christi in domum
Simonis et per sanationem socrus eius
significatur reditus fidei ad iudeos,
quod fiet in fine mundi, qui convertentur
secundum illud Ysaie 10o: In veritate reliquie
convertentur. Et qui erit unus pastor et
unum ovile. Joh. 10o. Postea subiungitur
dispositio infirmantis, scilicet socrus, cum
dicit: Decumbebat autem, id est quiesce-
bat seu iacebat, ex quo patet eius
debilitas. Et socrus Simonis, id est mater
uxoris sue. Et ex hoc patet in ea fuisse
multos defectus ratione antiquitatis
et quia mulier erat. Fuit defectus acci-
dentalis egritudinis, quod subdit
febricitans. Luce iiij dicitur: tenebatur
magnis febribus, in quo innuitur
infirmitatis eius acerbitas. Et statim
dicunt, scilicet discipuli Christi, de illa,
exponentes ei infirmitatem suam.
Luce iiijo addit: Et rogaverunt illum
pro ea. In quo primo datur intelligi quod inter-
cessiones sanctorum multam salutem
impetrant. Secundo innuitur nobis
exemplum orandi pro infirmis, secundum illud
Jacobi ultimo: Infirmatur aliquis in vobis,
inducat presbiteros ecclesie, ut orent
super eum. Et accedens tamquam me-
dicus ad infirmum. In quo et nos
docemur accedere et visitare infirmos.
Et Math. viijo capitulo addit: Vidit
socrum Petri iacentem et febricitantem.
Christus enim postquam discipuli sui di-
xerunt sibi de ea, accedens, id est appro-
pinquans, et vidit oculo compassionis
eam iacentem et febricitantem. Elevavit eam
apprehensa manu. Non quod sine tactu
non posset eam elevare vel sanare,
sed ut ostenderet humanitatem suam
esse organum et instrumentum sue divinitatis.
Et subiungitur sanationis velocitatem:
Et continuo dimisit eam febris. Continuo,
id est immediate ad tactum domini. Quod fuit
magnum, licet enim virtute nature febris
possit curari, non tamen in instanti.
Christus autem sanavit eam sic subito.
Math. viijo et Luce iiijo addit: Et sur-
rexit, quod magis fuit et admiratione
dignum. Circa sermonem glossa: Naturale
est febricitantibus incipiente sanitate
lassescere et molestiam egritudinis
sentire. Sed sanitas que datur

impio domum tota simul credidit / Redditur
sanationis velocitas sine dilatio-
nis / et perfectio / cum dicit et ministra-
bat eis / signo ostendit / quod perfecte
curata fuit / quod fuit maximum
et sic quod febris dimisit eam subito
fuit magnum / Ergo statim surrex-
it magis / et quod ministrabat fuit ma-
ximum / Moraliter datur intelligi
per hoc quod ante curationem a peccato similiter
non est gratum deo impendere / sed
penitentes quam cito curatus est a febre
peccati tam cito debet se occupare et
totaliter mancipare servicio dei secundum
illud ad Ro. 6 capitulo Sicut exhibu-
istis membra vestra servire immundicie
et iniquitati ad iniquitatem / Ita nunc ex-
hibete membra vestra servire iusticie
in sanctificationem. Sed hic incidunt
aliquod dubia / Primum quare petrus
non tunc introduxit dominum ad
domum suam cum sibi magis incumberet
vel tamen cura de familia sua scilicet
de uxore sua quam de socru
de sua. Solutio quod tenebatur domum
quem multum late recedebat et omnia
dispensare ut eius / Iste propter utilitatem
proximi noluit eum aliorum curam
impedire vel possit dici quod petrus
tunc sequens christum nesciebat infir-
mitatem suam ~~egrotaret~~ egrotare
Secundum dubium est de hoc quod dicitur
in domum petri et andree Contra
petrus dicitur fuisse de bethsaida
igitur domus eius non erat in
capharnaum Solutio quamvis dicatur
licet petrus de bethsaida tamen
ratione uxoris habuit domum in
capharnaum Sed contra hoc dicit hic
venit in domum symonis et andree
Ideo dicendum quod habuit domum in ca-
pharnaum petrus et andree quia pisca-
tores erant et ibi vendebant mercimonia
sua. Vespere autem facto hic ponitur
miraculi multiplicatio / quia ad illud
miraculum domus ... christus
fuit consitatus a multis / et ipse

multiplicavit miracula / vel sicut leviam
est pars medicinalis / ratione enim
huius sanationis / Illi qui habebant
infirmos in loco illo adduxerunt illos
ad christum querentes remedium //
Et per intellectum littere notandum quod in
domo symonis duo fecit / primo die
adhuc clara solam socrum petri
sanavit / Secundo eadem die sole
occumbente multos sanitati resti-
tuit / Hoc est ergo quod dicit Vespe-
re autem facto cum sol occidisset / Dicit hic
theophilus quare adeo tarde ista
adduxerunt eos ad christum / quia illa
dies erat dies sabbati in qua cre-
debant curationes non esse licitas
die sabbati durante que finiebatur
in vespere huius diei / Igitur vespere
facto cum sol occubuisset id est in occasum
tenderet / de sero / Ubicumque demoniis
subiecti sive vexati erant / affe-
rebant ad eum omnes male habentes
id est adduxerunt ad eum omnes infirmi-
tudinibus in illo loco laborantes
et demonia habentes id est demoniacos et per
hoc innuitur ablatorum varietas / quia
erant male habentes / et erat omnis civitas
congregata ad ianuam id est multi de
civitate / et est locutio yperbolica
et capitur continens pro contento / scilicet civitas
pro populo in civitate existente / et
curavit multos id est omnes qui fuerunt
ibi adducti / Aliter id est pluribus de ad-
ductis quorum fides et devotio eorum
meruit / et demonia multa eiciebat
Illud exponit dicit id est omnia vel plura
et per hoc innuitur medicantis potestas
et dicit multa demonia / narrante
affectum propter / maior potestas per-
missa erat dyabolo / Iudeis et tunc
mundus demoniacis repletus / sed per
christum eiecta est potestas eius / unde
Joh. 12 Nunc princeps huius mundi
eicietur foras / et non sinebat loqui ea
operantis prius veritatis / scilicet ne ista
admixtis vobis mendaciis corru-
perent ipsa prius tunc inciperet

agnita bono eorum. Sciebat enim. Unde quanto
amplius quis cognitam quam ex ista malicia
veritatem impugnat. Luce xii. Servus qui
cognovit voluntatem domini sui et non
facit secundum voluntatem eius plagis
vapulabit multis. Sed contra quia Luce
iiii dicitur apercius: et sciebant eum esse Christum.
Ergo consenserunt ipsum crucifigi. Videtur
glosa quod non fecerunt ignoranter sed
quia non crediderunt se morte eius esse
dampnandos. Sed contra prima Cor. ii
capitulo dicitur quod ipse est sapientia quam nemo
principum huius mundi id est demonum cognovit.
Si enim cognovissent numquam dominum
glorie crucifixissent. Et ad hoc dicendum
est quod non cognoverunt certitudinaliter
sed per coniecturam multum probabilem. Unde
glosa corrigit se dicens quod [illegible] suspicatus
est diabolus [illegible] quod non
cognoscebat [illegible] quod post solis occasum
fuit generalis curatio, quia occasus veri
solis scilicet passio Christi causa est generalis
curationis animarum, quod fuit figuratum
Judicum xvi. Ubi legitur quod Sampson plures
interfecit moriendo quam vivens. [illegible]
[illegible] Joh. xii. Nisi granum frumenti cadens
in terram mortuum fuerit ipsum solum manet,
si autem mortuum fuerit multum affert fructum.
Moraliter occasus solis per duo casus
[illegible] prosperitatis, postquam multa sa-
nantur. Cum lucente sole prosperitatis [illegible]
[illegible] infirmabantur. Quod bene figuratum
est Math. xxvii capitulo ubi dicitur quod post
obtenebrationem solis multa corpora
eorum qui dormierant surrexerunt. Item
dubium est de hoc quod dictum est: et
non sinebat ea loqui. Videtur quod male
[illegible] dicitur ad Philippenses primo capitulo: Sive per occasionem
sive per veritatem Christus annuncietur, in hoc
gaudeo et gaudebo. Item Joh. volens
prohibere quemdam qui in nomine eius eiciebat
demonia cum non esset Christi discipulus dominus
[illegible] prohibere enim [illegible]
Ad hoc dicendum quod aliqui errant tamen in
vita et non in doctrina et isti tamen nocent

sibi nisi sint predicatores publici, et isti
non sunt prohibendi maxime in caritate.
Unde Math. xxiii. [illegible] dicunt
vobis facite. Alii errant in vita et doctrina
ut heretici et demones, et tales sunt prohibendi.
Sed tunc posses instare quia demones
isti non errabant in doctrina. Verum
enim dixerunt ipsum esse Ihesum Nazarenum
et sanctum dei. Ad hoc dicendum quod illos
prohibuit ne loquerentur non quia falsum
dixerunt, sed quia ne veritati
falsitatem admiscerent et sic homines
deciperent, et illa causa est prius tacta.
Unde glosa prohibet eos loqui ne dum
aliquis audit vera predicantem sequatur
postea errantem id est errores docentem. Im-
[illegible] hereticus [illegible]
[illegible] fraudis
[illegible] testimonium obtegat. Alia causa
ne [illegible] si per-
mitteret eos loqui ad [illegible] Tercia
causa ut homines instrueret quod ab alio
laudari seu predicari non appetat. Et
diluculo. Hic ponitur exemplum Christi
instructio. Cum dicit: Et diluculo valde,
id est valde mane surgens Christus surgens
egressus super domum Petri et Andree
abiit in desertum locum id est ad locum
solitudinis. Ex quo docemur aliquid: a tu-
multu et [illegible] populi fugere
et ad solitudinem contemplacionis ire.
[illegible] fugere [illegible]
[illegible] fugit in montem solus, postquam
fecit miraculum de quinque panibus. Joh.
vi capitulo. [illegible] Ex hoc instruitur
predicator [illegible] operator
[illegible] debeat fugere populi applausum
seu complacenciam. Cum quidam hominibus
placere conati sunt et deus spreverit
eos ut dicitur in psalmis. Quod predicatores
[illegible] dolor [illegible] moderni
adveniunt, quia [illegible] plus laudari
quam edificare, quia plus [illegible]
[illegible] quam [illegible]
[illegible] communitate. Hinc subdebat
[illegible] in eodem deserto orabat. Sedit autem

1o dns fecad orom diluculo / quia in die cla
mabatur enim non dimisit / Orabat
aut dns / non necesse sibi fuit / sed ut
2o nobis exemplum orandi daret / Orauit
dns in deserto ubi solus fuit / ut
nos ad secretum orandum ...notaret / secundum
illud quod docuit Math 6 ca Tu
autem cum oraueris intra cubiculum
tuum et clauso hostio ora patrem tuum
in abscondito / Et persecutus est eum
symon et qui secum erant / ita quod hic
per importat sequelam in bono qui-
bus frequenter utitur : ut importat
sequelam in malo et ita capitur actuum
capitulo ubi dicitur Saule saule quid me
persequeris Et qui cum illo erant et non
solum petrus sed et alii / Et cum inue-
nissent eum supple quod exiuit et quod erat
in deserto et orantem / subdit unde et dixerunt .
quod intimauerunt sibi ipsi dicentes /
tamen dicat Dixerunt ei scilicet xpo quia
omnes querunt te et multi querunt te / Et
ait illis scilicet petro et aliis qui cum
eo venerant ad xpm Eamus in pro-
ximos vicos et ciuitates ut et ibi
predicem / ac si diceret / non solum eis
sed et aliis ciuitatibus et villis oportet
me predicare / propter quod et postea similiter
precepit suis discipulis ut docerent
omnes gentes / Et math ult ... ite
docete omnes gentes / Et mar ult / Illi
autem profecti predicauerunt ubique / In
quo redarguuntur multi qui solum
volunt in uno loco predicare et ibi
manere / Ille enim plus predicat ut
...ile et vite delectabili insistat
quam fructui hominum diuino / Ad hoc enim
veni / s. ad hoc missus sum a deo
patre ut predicem / Et erat predicans
in synagogis eorum ad plurimum
utilitatem et ... doctrine autem quod
dicit de se ipso Joh 18 Ego ... docui
in synagoga ... / Et omni galilea de-
monia eiciens littera est plana
... litteram mistice exponens ... ad pro-
... agit ... post vitam et
mortem / Subdit de vite / et dicit

diluculo valde quod expsa diluculo
surgens ... a morte ... de mac
vigilabo ad te et ... adortum
solis adorate Egressus ihesus post
resurrectionem de iudea abiit in locum
desertum ... laudantes
semper orabat glo In finibus tuis quippe
hora est congrua orandi quod ante
oratio mea preueniet te / Et persecutus
est eum petrus et qui cum eo erant
... solum obedientes adheserunt sibi
et non superbi non resistentes Job ...
... resistit ei / Et cum venisset
ad eum per fidem ... de gentibus
dixerunt ... omnia quod
querunt te hoc est quod in ... sunt
sunt ... adhuc Johe baptista
... de quo ... infra cum
illud ... de hiis statibus / Eamus
in proximos vicos hoc dicit in persona
predicatorum quem non decet esse ociosum
ut dicit Glo interlinearis / ...
... magnum Et in
omni galilea secundum glo in hac qua-
litate predicationis ... primo
in monte de quo dicit Matthei ... quem
... / Et venit / hic ponitur
37 ... miraculum de leproso mundato
... ponitur leprosi mundatio / ...
... / ubi Et mundatus est ei
... manifestatio / ubi
Et egressus / ... ponitur
17 ... fiducialis accessus cum
dicitur / Et venit / Venit ... non
tamen passibus corporis / quantum fide
mentis et cum fiducia accessit ad
2 eum scilicet ... / ... ponitur infir-
mitatis descriptio cum subditur leprosus
... plenus lepra / ergo dicit luce
... ubi describitur illud miraculum
/ Et ecce vir plenus lepra / Tercio
3 ponitur leprosi deuotio cum dicitur depre-
cans eum et rogans eum / Matthei
ubi ... miraculum describitur ... dicit
/ Et ecce vir leprosus veniens ado-
rabat eum / Adorauit eum ...

opus quod enim desperaretur seu peteret
Cito enim ut dicit Crisostomus petebat im
quam hominem artificem sed adorauit
quam deum Secundo ponit sensus
magna humiliatio cum dicitur genu flexo
et luce v° addit et procidens in faciem
que omnia humilitatem inducunt et
indicant Procidit autem in faciem
non retro sicut Hely ut habetur primo Re-
gum iiii° cecidit enim retrorsum malus
est et desperationis Sed casus in faciem
bonus est et humilitatis Unde Ameri-
cus in tali casu cum cadit sic apperiens
oculi eius Et ut faceret orationem perfectam
orat mente orat et verbo Unde Crisostomus
Ecce autem perfecta est fides et confessio
Unde leprosus fidei opus adorans
implevit et opus confessionis implet
in verbis et dicens Si vis
Tertio ponit quantitatis confessionis et fidei
eius magnitudo Unde dicit leprosus
Iugiter genu flexo dixit Si vis
potes me mundare Propter humilitate
non precepit ut enim mundarem sed hoc
ponit in eius voluntate Iste igitur
leprosus in Christo confitetur posse cum
dicit potes Deprecatur velle cum
dicit me mundare Et luce v addit
Domine per hoc innuit quod credidit
enim eum verum deum qui est omnium
dominus Origenes super istam exponit
sic quod tu prius Naaman principem
milicie regis Syrie infectum lepra
mundasti et si vis potes me mundare
cum simili infirmitate laboro Pro certe
domine omnia facta sunt Voluntas tua
opus est et omnia tue voluntati o-
bediunt Et paucis interpositis subdit
Origenes Domine igitur Si vis potes
me mundare michi ad bonum fiam tibi
ad laudem videntibus autem multis
ad proficiendi doctrinam Hec ille Crisostomus
non dixit si rogaveris deum ut si ora-
veris sed si volueris potes me mundare

Neque dixit domine munda me Sed ei
totum credidit Et dominum deum fecit Et
potestatem omnium sibi tribuit Et ita
spirituali medico spiritualem afferebat
mercedem Nam sicut medici corporales
pecuniis Ita iste oratione placatur
Cuius eius dignius offertur deo quam
orationem fidelem Dubitat Crisostomus inquit
quod dicit Si vis non dubitat quam pia
voluntate ad omne opus paratum
Sed quia non omnibus expedit cor-
poralis integritas Nesciebat utrum
ei expediret curatio Ideo dixit Si
vis ac si diceret credo quod bonum est
quod vis Ignoro autem si et michi
bonum quod desidero Domine igitur
Si vis potes me mundare Sic istum
agit et nos ab isto leproso orare docemur
ut sanet lepram anime nostre
Habuit autem leprosus iste tria
in se Et quamquam ulla tamen habet in se
nichil sibi a deo negatur Primum
est fides Unde Jacobi primo Si
quis indiget sapientia postulet a
deo Et paucis interpositis subdit
ad propositum dicens Postulet
autem in fide nichil hesitans
Secundum est humilitas Ecclesiastici xxxv° 2
Oratio humiliantis se nubes pe-
netrat Tertium est devota oratio 3
Job xvi petite sed devote oratio
et cum pietatis Primum habuit
iste leprosus cum ad Christum tamquam
ad deum venit eum deprecans
Secundum habuit cum genu flexo
dixit Domine Tertium cum omnem
curam suam in voluntate domini
ponebat dicens Si vis potes
me mundare Leprosus sic igitur con-
fitendo in Christo divinam potentiam
meruit curationem Ideo subiungitur
6 Ihesus autem misertus eius Hic ponitur
sexto leprosi mundatio Unde dicit
Ihesus autem cum dominus misertus
sui sanum est cum sensu inserto
eius sed leprosi extendit manum

suam / quod fuit liberalitatis contra
avaros / et tangens eum quod
fuit humilitatis contra superbos / Ait
illi Volo / quod fuit caritatis contra
invidos / mundare quod fuit po-
testatis contra incredulos / Et extendit
autem Jesus manum et tetigit
leprosum / non quod aliter eum sanare
non posset / sed ut per hoc ostenderet
suam benignissimam humanitatem esse
organum et instrumentum sue individue
2 trinitatis / Item ut per hoc doceret
neminem propter maculam corporis esse
3 contempnendum / Item propter heresim mani-
chei destruendam / qui dicit corpus
non habere corpus verum sed fantasticum
Sed forte dices / cur dominus por-
rexit manum ad leprosum / cum in
lege prohibitum sit tangere leprosum
Levitici xiii capitulo / Unde Heliseus naa-
man non solum non tetigit / ymmo
noluit videre / ut dicitur iiii Regum v capitulo
Dicendum / quod dominus deus hoc fecit
1 propter plura / Primo ut ostenderet se legi
non esse subiectum / sed se dominum legis
2 esse / Secundo propter hoc / quia lex prohibuit
tangere leprosum ne tangens ab eo
inficeretur / Dominus autem a lepra non po-
terat infici / sed mundabat lepram
3 Et hanc rationem assignat Crisostomus / Tertio
ut ostenderet quod propter peccata alius nulla
[illegible] / Et hanc rationem reddit Ori-
genes / Alie tamen fuit quibus parte
immediate / Volo mundare / Et debet
legi sub [illegible] / ut hic volo
cum pronuncie subintelligitur reddat
actum perfectum / ut sit sensus / volo
ego / et hic mundare est [illegible]
passivum imperativi modi / ut sit
[illegible] subintelligitur reddat
actum perfectum / ut sit sensus de-
supple leprose / mundare / sicut
dominus petiit leprosi vocem / dixit
enim Orans / et reddit dominus volo
dixerat enim / potes me mundare
reddit volo mundare domine id est efficaciter
mundus / quod dicit dominus sicut Origenes

Confitentis confitens / quia ego possum
qui potest volo / sicut voluntate pariter
potentiam confiteris / magnifice credis
magnifice te mundabo / plenissime
confiteris / plenissime letificaberis /
non dubitasti credere / non tardo sa-
nare / non distulisti confessionem / non
differam tui mundationem / et ut
magnam gratiam tibi ostendam / magnum
ad te porrigo / Hec Origenes / Secundo
secundum Ambrosium quod corporis tria
facit circa istum leprosum / Primo tangit
voluit / et imperat / ut destrueret errorem
manicheorum / ut dictum est / Voluit
ut destrueret errorem fotini dicentis
corpus non habuisse [illegible] voluntatem
divinam / homo hic fotinus fuit disci-
pulus ebionis heretici / ut dicitur in libro
[illegible] tripertite historie / Tertio
imperat ut destruat errorem Arrii
qui dixit filium esse puram crea-
turam et nichil posse imperando /
sed tamen orando / Et videt imm-
dare ut ostendat se [illegible] imperium
[illegible] voluntate / Et cum dixisset
statim discessit ab eo lepra
et mundatus est / quia [illegible]
a [illegible] fuit / Mathei viii capitulo / et con-
festim mundata est lepra / quod idem
est [illegible] / Unde Augustinus / nichil
medium inter preceptum et opus eius
exigitur statim discessit ab eo lepra
et mundatus est / Et comminatus est ei
hic ponitur instructio sanati / Sibi
enim primo instruit / [illegible] tamen
quia a [illegible] facti / Et dicit / Et
supple Jhesus comminatus est ei / scilicet le-
proso mundato / Et est [illegible] quod
postea ponitur / Vide nemini dixeris
[illegible] miraculum quod ante factum est
[illegible] illum supple a
turba ne enim in turba sequitur
sed ut [illegible] legis pre-
ceptum [illegible] / Et
dixit ei vade et ostende te principibus
sacerdotum / ubi instruxit [illegible] sit

obediendum et dicit Vade ostende te
principi sacerdotum / tamen illi gestum
dubitare lepram suam / cuius contrarium apparet
ante enim ad sacerdotem primo quam
humilitatem ut sacerdotibus potius
deferre videatur / Deinde sacerdos
videat leprosum mundatum si credet
salvatori ~~salvatori~~ salvaretur
Si incredulus credet inexcusabilis
fieret / Et etiam neque in eo sepis-
sime criminabantur legem infringere
videatur / Postea subiungit instru-
endo enim quid sit faciendum dicit
Et offer munus tuum quod precepit
moyses i. offer sacrificium in lege
preceptum / Levitici xiiii / scilicet duos
passeres vivos Luce v / non dicit sac-
rificium quod proprio ergo re contra datam
legem facere videatur / Luce v / Ideo
iubetur offerre munera ut si postea
vellet eum expellere diceret eis / mu-
nera tamquam a mundato suscepistis
quomodo me quasi modo leprosum
expellitis / In testimonium illis i. contra
illos qui visa miracula non crediderunt
sed pro illis qui crediderunt Vel sic
in testimonium illis i. ut illorum testi-
monium habeatis / Sed hic incidit
dubium circa hoc quod dictum est Vide
nemini dixeris contra Thobie xii habetur
quod opera bona revelare et confiteri
honorificum est ergo non debuit pro-
hiberi a manifestatione huius miraculi
in eo facti / Solutio prohibitio est a
domino propter nostram instructionem scilicet ut
doceret beneficia que facimus non esse
divulganda sed subticenda ut abscindamus
a nobis cupiditatem laudis humane et vane glorie
Vel potest dici secundum Cris. quod non simpliciter
prohibebat ut non alii diceret sed ut
nunquam videret se sacerdotibus nemini
diceret / Ne forte si alicui ... invi-
diam de illo ad ... audientes
sacerdotes et etiam videntes leprosum
propter odium et invidiam eius expellerent

enim de populo quam leprosum honore
capientes mundatum / Et egressus
hic ponitur operationis manifestatio
et dicit Et ipse talis leprosus mun-
datus a turba egressus cepit predicare
et diffamare sermonem propter oblacionem
statim / Et hoc secundum litteram ita ut
iam ipse Jesus non posset mani-
feste introire in civitatem / ipse propter
pressuram hominum sibi occurrentium
ad querendum salutem et sanitatem et ad
videndum miracula / Sed foris in desertis
locis / per hoc datur intelligi quod non
omnibus manifestavit se sed solum
hiis qui exeunt tumultum et
petunt deserta / Et conveniebant
ad eum undique homines ex causa
immediate posita / scilicet ut sanitatem
impetrarent et ut miracula viderent
Sed dubium incidit hic de primo
de hoc quod dictum est Et egressus cepit
predicare et diffamare / contra preceptum
fuit sibi tacere / Ideo mandatum
videtur transgressor fuisse / Dicendum
quod quoddam est mandatum obligationis
in quo est voluntas domini de imple-
tione eius ut illud Exodi xx Honora
patrem et matrem / Aliud est preceptum
probationis in quo est voluntas domini
de probatione voluntatis ad actum ut
illud Genesis xxii Tolle filium tuum
quem diligis Ysaac etc. / Tercium est
preceptum instructionis in quo est
voluntas domini non ad actum sed
ad aliud ita illum actum sicut hic
ut non divulgemus bona nostra
ad ostentationem / Et quia ipse non divul-
gavit / igitur non fuit transgressor
Ite dictum est Ostende te principibus
sacerdotum / Videtur quod Christus misit
eum ad eos contra ipse ... legis dicit
Dicendum quod hoc fecit propter legis approbationem
Item propter probationem sue manifestationis
ut viderent se posse quod lex
non potest / Item dictum est Offer
pro emundatione tua / Contra non venit

Secundum eius legis ceremonialia / ipsi
non debent que tempore eo / Solum non legalia
sunt eius sim et obligacionem ipsius
ad passionem Christi / quia oblatum est unum
perfectum sacrificium consummatum legalium
/ Et ideo post ipsius adventum legalia ser
vare / peccatum est mortale / Non vero
legem / solum / Et propter aliis ad sanandos
manum / ut hic / Sed post passionem ante
evangelium promulgatum legalia erant mortua
sed non mortifera / sed post evangelium
promulgatum ut hic sed post passionem
ante evangelium / legalia non solum
erant mortua sed etiam mortifera /
Unde quod dicit apostolus ad galatas v. capitulo
Si circumcidimini christus vobis nichil
prodest / Christus sed verum / secundum
lepra est peccatum primum hominis / quod
a capite incipiens diriuatum est ad
membra / vel ecia lepra est avaricia /
que curata vero sacerdoti per elemosinam
oblatam / de qua dicit luce xi° date ele-
mosinam et omnia munda sunt vobis
luc. Et marcus dicit gemens suspirans super quo
dicit glosa quod verecundum dicitur esse quibus
de peccatis sit tamen ut verecundia con-
fessionem non reprimat sed causam volue
medicina deposcat et hoc est addit
luce xvii. marcus quod prohibitus diffamauit
id est verbo factum notificauit / Ita
ut iam civitatem intrare non posset
dominus / sed habitabat in desertis
ubi ipsum undique sequebantur //
capitulo Justice secundum glosa civitas quam
dominus non intrat est mens aliorum
voluptatibus et laudibus propriis inuita-
luce ta / Sed in desertis habitabat id est in
illis qui deserunt terram mundi
et qui ad eum undique per plana
et aspera veniunt despicit illos
qui ei similiter adherentes ab eius
caritate euelli et amoveri non
possunt / Item dicit marcus

4

Vade et ostende te principibus sacerdotum
in quo specialiter innuitur / quod licet
dominus deus dimittat peccatis culpam
per contricionem / ut illud / quacumque hora
peccator ingemuerit saluus erit / tamen te-
netur qui hic per leprosum intelligitur
representare sacerdoti per confessionem / Innuuntur
et hic condiciones confessionis
pri Prima quod confessio debet esse spontanea
non coacta / ut latro iste / que innuitur
2 cum dicitur vade / Secunda quod debet esse repen-
tina / et quod differri non debet / quod innuitur
innuitur cum dicitur vade / ac si diceret
non expectes / quod veniat ad te sed con-
3 fessor sit in infirmitate / Tertio quod debet
esse nuda et aperta / non palliata
toria ad excusandas excusaciones
in peccatis / que innuitur / cum dicitur ostende
/ ac si diceret / non inuolue nec pallia
4 Lacrimata / quod debet esse propria / et non aliena
id est de peccatis propriis / non alienis / quod
innuitur cum dicitur te / ac si diceret
/ ostende te et non alium / Contra quod
fecit Adam genesis iii° mulier quam
dedisti michi sociam ipsa me decepit
5 Lecta / quod ipsa debet fieri sacerdotibus antequam
absolucionem / sicut sunt sacerdotes / Ergo
6 dicitur principibus sacerdotum / Sexta quod debet
esse sancta / id est quod debet fieri sacerdotibus ac dei con-
uiuis / quod innuitur cum dicitur principibus
sacerdotum / Sacerdos enim in persona
significacione tamen dicitur sicut sacerdos domini
/ Igitur sacerdotibus fieri debet / quia isti
melius procurant et expediunt in preceptis
ad salutem confitentes quam alii / quos
/ quia qui sibi ipsi est nequam / nulli bonus
est / Et luce x dicit / sacerdoti quia hoc
7 innuitur / Septima confessio / sed quod debet esse
integra / non diuisa / confitendo unum
uni / et aliud alteri / ideo hic dicit
Sacerdoti / propter quod dicit psalmista dixi confitebor
id est simul fatebor iniquitatem / Octaua
8 confessio est / quod debet esse expressa / non

solum verbosa seu verbis / Ista consequatur
satisfactio / propter quod dicitur offer / Illud est
contra valde multos qui faciunt me-
dium in confessione sed non instantiam
in satisfactione / Tertium cum dicitur / quod dicitur
quod ordinata / ut stet arbitrio sacerdotis
discreti / vel sui vel sociorum / quod innuit-
tur dicitur sicut precepit moyses / contra
quod valde multi faciunt / qui in
confessione stare nolunt iudicio confes-
soris / qui tamen tenent vitam de sua
statu iudicio eorum quorum est planum
est quod illis non iniunctum quid est con-
fessi / ergo dicitur quod precepit moyses
Sequitur capitulum secundum

Et iterum intravit capharna-
um / in quo duo dicun-
tur primo ponitur miraculum de cu-
ratione paralitici / Secundo agitur de
vocatione mathei / quod dominus quodammodo
accepit occasionem / et phariseos et
scribas confutandi ibi et egressus / Vel
sic continuatur / Postquam descripta est
christi predicatio / hic christum describit in-
surgens contra iudeos per emulationem
hoc in quatuor casibus / Primo in para-
litici curatione / Secundo in mathei voca-
tione ibi et cum preteriret / Tertio in
discipulorum christi argumentatione seu incre-
patione ibi et erant discipuli / Quarto
in manus arride sanatione / et hoc in
principio tertii capituli / Circa primum
premittitur emulationis occasio / Secundo
emulorum perversa cogitatio ibi
erant autem illic quidam de scribis
tertio eorum confutatio ibi quo statim
cognito ihesus / tangit quod occasio
emulationis primo que fuit pa-
litici curatio / et primo circa hoc
ponit tempus / et locum / Locum tangit /
cum dicit / et iterum intravit in
capharnaum / tempus cum subiungit /
post dies octo / dicit glosa et suppe-
ihesus iterum vel alia littera intravit
in capharnaum / que dicitur sua civitas /
unde dicitur mathei ix et ascendit
in naviculam transfretavit et venit
in civitatem suam / Cum quo dicit
ipse civitatem ante suam capharnaum
dicit / Aliam enim suscepit ut beth-
leem nasceretur / Aliam cum enim nutrit
ut nazareth / Aliam eum enim habuit
continue inhabitatem / sicut capharnaum
est dicitur hic iterum / prius enim intravit /
et fecit duo miracula ibi / Primum in
synagoga / et hoc in demoniaco cu-
ratione / Secundum in domo petri in socru
eius febricitantis sanatione / de quibus
habetur in primo capitulo / ergo modo iterum
intravit illam civitatem / ut ipsos
persuadeat aliud / quod erat ubi
sive ad fidem suam invitaret
Subdit post hoc tempus illius ingressus
dicens / post dies octo / quibus ante
fuerat in desertis locis / ut habetur in fine
primi capituli / et auditum est quod in do-
mo esset / sed de domo in qua di-
citur fuisse non fit mentio / sed veri-
simile est / quod fuit in domo petri /
de qua fit mentio in primo capitulo /
Et convenerunt multi / hoc est audito
et percepto quod esset in domo multi
convenerunt id est simul venerunt / aliqui
ut audirent / aliqui ut informa-
rentur / Alii ut sanarentur / Alii
ut sibi insidiarentur / Ita ut non
caperent id est capere possent / supple
introitum domus / neque ad ianuam
ubi tamen multi possent intrare /
Ita quod ibi convenerunt tot / quod domus
in qua christus erat / repleta fuit
usque ad ianuam / et extra domum
adhuc multi erant / qui per ianuam
intrare non poterant / aliqui ante
ianuam / caperet / et tunc expo-
nitur sic quod tam multi conve-
nerunt / quod domus in qua erat ihesus
non caperet eos / neque ad ianuam

Et loquebatur eis verbum scilicet de
regno dei / Propter hoc enim venit ut
pateret eis primo / Sed quia littera
exponitur mistice sit / Et iterum intravit
in capharnaum glossa interlinearis
sed quia carnales deserit iterum intravit
capharnaum capharnaum interpretatur
villa consolationis / Isti ergo qui car-
nalia deserunt et spiritualia querunt
intrant villam consolationis id est capharnaum
In domo id est in iudea secundum glossam inter-
linearem vel Nota in iudea deus
de qua salus exiit ad gentes
Itaque non capiunt glossa ordinaria
predicante domino in domo non ca-
piuntur neque ad ianuam quia
predicante in iudea propter gentiles
ad audiendum nondum intrare valent
ad quos tamen christus foris positos
doctrine sua verba direxit per predicatores
suos / et loquebatur eis verbum glossa
per apostolos de iudea electos / Da-
tum est enim ad gentes sicut habetur
iuxta ultimum capitulum in fine / Secundo se-
dulitate [illegible] Deinde [illegible]
modum [illegible] et hoc ta-
git primo fidem offerentium / cum dicit
et venerunt ad eum scilicet tamquam ad salvatorem
ad deum tamquam indigentes ad
magistrum [illegible] Secundo
tangit offerentium pietatem
quia proximo suo qui ambulare
non poterat exhibuerunt pietatis
opus / cum dicit / Ferentes id est por-
tantes paraliticum id est dissolutum
in iuncturis membrorum / qui super
palitum a quatuor portaba-
tur [illegible] est plana / Deinde tangit
offerentium prudentiam / cum dicit
Et cum non possent offerre
scilicet portatores eum super pa-
litum offerre illi scilicet ihesu pre turba
quia domus erat plena usque ad

x tegulas submiserunt
illum cum lecto

ianuam / nudaverunt tectum / hic ex
additur per tegulas / domus enim
illa tegulis tecta fuit / sicut dicit
hic beda in glossa ordinaria / luce
v. dicitur / quod ascenderunt super tectum / Propter
eum ascenderunt supra tectum et postea
nudaverunt ipsum sicut hic dicitur / Et pa-
tefacientes submiserunt a. [illegible]
miserunt / Pro quo intelligendo illud hic
est notandum secundum lyram / quod domus in
illa terra habebant tecta plana /
et ascendunt ea homines causa re-
creationis ad videndum aerem et ad confa-
bulandum ad invicem / quia de tecto
unius domus potuit facilius fieri
transitus ad tectum alterius domus.
et propter hoc dicit salvator mathei x.
quod in aure auditis id est in secreto
predicate super tecta id est in publico
ubi conveniunt homines / Et in quolibet
tecto erat una clausura que ap-
periebatur quando homines de
domo ascenderunt super tectum
et extra claudebatur quando descendebant
Illi ergo qui portabant illum
paraliticum non potentes ingredi domum
in qua erat christus propter turbam
que non solum erat intra domum
sed etiam ad hostium / per aliam domum
contiguam portaverunt illum pa-
raliticum super tectum domus in qua
erat christus / et aperientes clausuram
tecti predictam / submiserunt paraliticum
in lecto ante ihesum / hoc est ergo
quod dicitur nudaverunt tectum et submiserunt
grabatum / Grabatum / in media pro-
ducta est lectus in quo paraliticus
iacebat / luce v. aliud expressius
ponitur / quia ubi dicitur / submiserunt
eum in lecto / et hoc ideo factum est
ne lederetur / et addit luce quinto
ante ihesum in medium / Submiserunt
autem eum secundum glossam ante ihesum propter
ope consilio ab eo sanitatis curaretur

Grabatum in media producta ut dicit glossa id est hostium
lectus est pauperum in quo corpori nichil situm
est sed tantum capiti et dicitur a graba quod est
caput. unde mendici stratum potest dici esse
grabatum. Ponitur grabatum dici solet [illegible]

In medio autem sit ut in medio videretur
Secundum litteram misticē exponitur secundum glo[sam]
paraliticus est homo piger ad exer-
cendum salutis vel dissolutus ad con-
cupiscentias carnis. Ferentes illi sunt
quatuor doctores ewangelii qui sunt
per virtutibus adornati. De quibus dicit
Sapiencia: docet sobrietatem enim et prudenciam
docent et iusticiam et virtutem quibus aliis
prudenciam fortitudinem iusticiam et
temperanciam nuncupant. De quibus utilius
est utilius in vita hominibus. Sic ad
sobrietatem scripture que per tectum
signatur erigitur et per regulas opera
que in humanitate fecit Christus ad
cognicionem divinitatis eius commonent.
Et ne turba cogitacionum hanc ob-
lacionem impediat tectum denudan-
dum est secundum littere vilitas per regulas
signata. Quia sensus spiritualis tegitur
amonenda est ut patefiat sacre scrip-
ture sancta misteria. Et si latum est tec-
tum grabatum submittere que quia
caro spiritum facit tepescere. Grabatum ergo
corpus quod corrumpitur aggravat
animam et terrena habitacio deprimit sensum
Cum vidisset autem. Hic subdit
evangelista beneficium collate sanitatis
et quia Christus hunc paraliticum
prius sanavit in anima. Ergo ewangelista
prius describit beneficium collate sa-
nitatis spiritualis. Secundo corporalis
ibi Ut autem sciatis. Circa primum tamen sciat
primo ponitur sanandi mocionem dispo-
sicionem scilicet fidem offerencium. Secundo
sanantis operacionem scilicet sanantis
verbum ibi Ait paralitico. Tercio
phariseorum murmuracionem ostendit pre-
dicatorum ibi Erant autem quidam
de scribis sedentes. Dicit ergo: Cum
vidisset autem Ihesus fidem illorum
non paralitici qui sensu carebat
secundum glo[sam] interlinearem, scilicet offerencium
eum, [secundum] glo[sam] ordinariam. Multum valet

apud deum fides propria cum tantum
valuit aliena ut homo intus
et extus sanatus repente exsurgeret
aliorumque meritis sua remitterentur
ei peccata. Vidit autem Ihesus fidem
illorum non tantum cognoscendo
sed etiam approbando. Et hoc secundum
Bonaventuram. Et quia secundum Crisostomum tantam
ostenderunt fidem, monstrat ipse suam
virtutem cum omni potestate solvens
peccata. Unde ait paralitico: Fili dimit-
tuntur tibi peccata. Et per hoc secundum
glo[sam] ordinariam ostendit eum propter
peccata morbo fuisse percussum
et ideo non posse sanari nisi hiis
scilicet peccatis prius dimissis. Mathei capitulo
addit: Confide. Luce 5 di-
citur: Homo, remittuntur tibi
peccata tua. Et per hoc secundum glosam
ordinariam ostendit eum propter peccata
morbo fuisse percussum et ideo
non posse sanari nisi hiis scilicet
peccatis prius dimissis. Mathei capitulo
additur: Confide. Luce 5 dicitur: Homo
remittuntur tibi peccata tua. Et per hoc
et utrumque domine dixit. Augustinus:
Utrumque dixit Ihesus quod utique
ewangelista testatur. Sed homo quia
peccavit, filius quia sibi peccata re-
mittit. Unde Ieronimus: Omnibus
humilitas destructionem et debilem
totis membrorum compaginibus dissolu-
tum filium vocat, quem sacerdotes
non dedignabantur tangere. Cum
et consonat glosa ordinaria sub hiis
verbis dicens: Mira humilitas de-
spectum ab hominibus dissolutum
totis artubus filium vocat. Hoc
certe ideo quia remittuntur ei pec-
cata. Unde datur nobis intelligi
propter peccata plerumque evenire corporum
debilitates. Ideo isti paralitico
prius dimittuntur peccata, ut causis
debilitatis ablatis sanitas restituatur.

nota v de causis affliguntur homines

Pro quo nota secundum glosam
quinque de causis affliguntur homines
molestiis carnis. Aut pro merita au-
genda ut Job et martires. Aut
pro humilitatem conservandam ut pau-
lus ab angelo sathane. Unde ii ad cor.
xii. Ne magnitudo revelacionum
extollat me datus est michi sti-
mulus carnis mee angelus sa-
thane ut me colaphizet. Aut
pro peccata intelligenda ut maria
soror moysi que quia hoc ut mur-
muravit contra moysen facta
fuit ad tempus leprosa sicut habetur
Numeri xii capitulo et paralyticus de quo
habetur hic et luce v° et math. ix°
capitulis qui non nisi peccatis dimissis
potuit sanari. Aut ad gloriam
dei sicut cecus natus de quo dicitur
Joh. ix° capitulo neque hic peccavit
neque parentes eius et lazarus cuius
infirmitas non fuit ad mortem sed
pro gloria dei de quo Joh. xi° capitulo xi
Aut ad inicium eterne dampnacionis
ut herodes ascalonita sub quo
christus natus est de quo dicitur in sco-
lastica historia quod propter necem pue-
rorum et alijs suis malis mali-
cijs ulcio divina tali eum per-
cussit morbo ut viventem fieret ita
nates. Nota quod salvator dixit
remittuntur et non dicit remitto
causa humilitatis et pietatis in-
firmandi. Erant autem quidam
hic ponitur phariseorum murmuracio
Unde murmuraverunt contra eum
ibi ex hoc statim agnito. Dicit glosa. Erant
autem pro sed quidam de scribis
de legis doctoribus seu legisperitis
erant illic sedentes. Hoc est
secundum glosam intelligimus de incre-
dulitate non resurgentes ad fidem
ergo dicit Sedentes et cogitantes
secundum glosam murmurantes in cordibus suis

quia dixit dimittuntur tibi peccata tua
non autem audebant hec in publicum
proferre timentes plebem. murmura-
bant tamen in corde deum non timentes
Erant aliqui cogitantes. Unde hic
sic loquitur glosa intelliguntur ita alter-
cantes ei esse illud dum sicut alias
conciter dicit certi tuo Alteraste ne
conquesieris. Hoc autem non cogitabant
admirando sed contempnendo. Ergo dicit
glosa intelligitur quod hic despective
loquuntur et hoc etiam patet per
illud quod sequitur Blasfemat
i. quod est dei sibi usurpat. Blas-
femare est credere quod est cred-
tale et quia solius dei est remittere
peccata ideo arguebant eum de blas-
femia tamquam sibi usurparet
quod erat solius dei. Secundum doctorem
sic describitur est deo iniuriam irro-
gare et illud fit triplici. Uno modo
cum deo attribuitur aliquid quod ei
non convenit. Secundo cum ab eo removetur
aliquid quod sibi convenit. Tercio
cum homo sibi attribuit quod est proprium
dei et hoc modo dicimus dominum
nostrum Ihesum Christum hic blas-
femare et hoc ideo quia non credebant
ipsum esse nisi hominem
Sed sanctus thomas secunda secunde
questio xiii articulo primo sic describit
blasfemiam. Derogacio alicuius attribu-
ti in divinam excellenciam vel secundum
quod vult secundum negatur aliquid de
deo vel sibi quod eis convenit vel eis
sed de deo et sibi aliquid attribuitur quod
eis non convenit. Item secundum apostolos
et scribas non erat deus sed ille
hominem dixit Remittuntur tibi peccata
Et ideo subdunt Quis potest dimittere
peccata nisi solus deus quasi dicat quasi nullus
Ysaie xliii capitulo Ego sum 43
qui deleo iniquitates tuas propter me
et peccatorum tuorum non recordabor

et super eodem dicit gloza: Verum
dicunt quod solus deus potest, solus
et per eos dimittit quibus dimittendi
potestatem tribuit. Ideo ipsi scribe et
pharisei verum testantur, sed per-
sonam christi negando fallunt.
Errant ergo qui deum peccata
dimittere credunt, christum tamen esse
non credunt. Sed et demencius ter-
ciam quia christum esse et peccata dimit-
tere negare non audent, et deum esse
negare non timet. Ubi glossa ordinaria
talem ponit distinccionem quod quidam
credunt christum esse deum et peccata
dimittere sed [illegible] christum esse hominem
sicut manicheus. Alii autem adhuc
dementes erant dicentes christum non
esse deum sed puram creaturam cui
et eum peccata dimittere non posse, ut
arriani. Ubi eorum cogitaciones ponit
opposita. Unde dicit Quo statim
cognito Jhesus spiritu sancto. Hic
ponitur iudeorum scribarum et phariseorum
cogitacio, et primo ondit cogitandi
oportunitatem. Secundo cogitacionis
modum et causam duplicem. Cogi-
tabant enim eos primo ex occultorum
revelacione. Ubi quid ista cogitatis.
Secundo ex questione proposita ubi quid
est facilius dicere. Dicit ergo Quo
statim cognito Jhesus spiritu sancto quia
pharisei sic cogitabant intra se
dicit illis. Hoc scilicet cognito quod ista
cogitatis in cordibus vestris. Glossa or-
dinaria quia perfidos salvare desiderat
occultorum cognicione et virtute operacione (?)
se esse deum manifestat. Et tamen valde
sequitur glossa quia potestate cordis cogi-
taciones videns et peccata possum dimittere [illegible]
Quid est facilius dicere. Hic pone
opposita cogitacio. Unde Beda et
Rabanus. Quod spirituale non creditis
probetur per signum visibile quid est

facilius prius (?) dicere, scilicet glozam
antetexit (?) Dimittuntur tibi peccata
id est solo verbo efficere ut dimittantur
peccata paralitico, an dicere Surge
tolle grabatum tuum et ambula
id est verbo perficere ut paraliticus surgat
sanus et ambulet. Quod quia verum
paralitico fuit peccata dimissa solo
monstrat (?) qui dimittebat. Surge
autem et ambula, tam ille qui
surgebat tam alii qui surgentem
videbant approbare poterant. Fit
ergo signum corporale ut probetur
spirituale q. d. Si hoc est vobis
manifestius et maius scilicet subita cu-
racio corporum quam animarum et si
possim primum agit et reliquum. Ut
autem sciatis hic post beneficium
sanitatis spiritualis subit beneficium sanitatis
corporalis ubi notatur tria. Primum
commodum ex miraculo consecutum quod
dicit Ut sciatis. Secundum modum miraculi
effectivum cum dicit tibi dico Surge.
Tercium miraculi ex amplo (?) sequitur ubi
et statim surrexit. Dicit ergo
Ut autem sciatis scilicet vos pharisei
quod filius hominis id est virginis glose (?)
et dicitur homo singulariter. Nam alii sunt filii
hominum quod est nobis (?) secundum Bedam et inferius (?)
illud nemo ascendit de celo nisi qui descendit
super filius hominis. Solus autem dominus
noster Jhesus christus in scriptura vocatur
filius hominis est quia solum de beata
virgine incarnatus est. Glosa ordi-
naria quia idem est deus et filius hominis
ideo per divinitatem peccata dimisit
sed secundum humanitatem pro peccatoribus
mortuus est. Potestatem habet. Non
dicit accepit ut per hoc denotet
se esse equalem deo potestate. In quantum (?)
hic dimittendi in terra peccata. Et dicitur
in terra quia in vita ista est locus
remissionis peccatorum. Ait paralitico
et est verbum exponens (?) per unam litteram (?)

et cetera sunt verba christi vel secundum
aliam litteram omnia verba ista sunt
de verba ewangelii et tunc totum va-
lent. Ut autem vos sciatis
quod filius hominis habet potestatem dimit-
tendi peccata in terra. Ait paralitico
tibi dico surge id est sanus a lecto
sive enim reportabat quo iacebat contra
quod dicitur hic surge. Unus autem
[illegible] in lecto quod dicitur hic tolle
grabatum tuum scilicet in quo diu
decumbebas infirmando. Hoc adeo
precepit secundum Ieronimum ut qui prius
fuit testimonium debilitatis infirmitatis
sit nunc probatio sanitatis. Item
[illegible] ille paraliticus per se fuit
[illegible] contra quod dicitur et vade
in domum tuam. Dicitur autem hic
in perfecte curacionis manifestacionem.
Moraliter surge glosa intelligitur
a carnalibus desideriis. Tolle grabatum
id est carnem subice spiritui. Glosa
dicit hoc facit ille qui post pec-
catorum dimissionem est in sui
custodia et vigilat ut nichil
agat quod iterum deplorare oporteat.
Et statim surrexit ille. Hic ponitur
miraculum ad imperium domini se-
cutum. Secundo subditur utilitas asta-
ntium, videlicet ut mirarentur omnes.
Quo ad primum dicit et ille pa-
raliticus surrexit statim ad verbum
domini. Glosa interlinearis. Magna
virtus ubi sine mora salus se-
quitur imperium. Et sublato
grabato id est deportato lecto in quo
prius iacuerat infirmus. Ipse enim
sic confestim surgens deportavit
lectum. Unde Luce quinto et confestim
surgens coram illis tulit lectum
in quo iacebat. Quod fuit bene
mirabile secundum Crisostomum quia
qui portabatur in lecto ipsum corpo-
raliter [illegible] portat laus ab infirmo

ipsi potentiam subito restituta abiit
inde scilicet ad domum suam, quod addunt
Mattheus et Lucas coram omnibus ut ille
posset miraculo adducere. Et Luce quinto
addit magnificans deum. Primo aliud
psalmi Benedic anima mea dominum.
Iterum iste est dominus qui sanat
omnes infirmitates tuas. Ita ut
mirarentur omnes. Hic post sanitatis
beneficium subditur utilitas astantium,
et hec triplex. ~~Prima est triplex~~
Prima est ipsius admiracio cum dicit
ut mirarentur omnes. Quod ille paraliticus
~~sic plene~~ sic plene restitutus abiit
coram omnibus vel hominibus secundum
aliam glosam ita ut omnes viderunt
hoc miraculum esse factum mirarentur.
Iam quando homines videt aliquid
aliquid novi quod est insolitum
tunc mirantur. Ipsi quod dicitur
in psalmo ipsi videntes mirati
sunt. Ipsi igitur videntes tale miraculum
videbant aliquid novi quod supra
consuetum cursum nature fieri non
potest, igitur mirabantur. Luce quinto
additur et stupor apprehendit omnes.
Secundum est in [illegible]. Subditur secunda
utilitas astancium que est glorificacio
dei cum dicit et glorificaverunt deum
quia dicit glosa quod paraliticus sit plene
restitutus abiit [illegible] solum omnes
mirabantur sed etiam ut glorifica-
rent deum scilicet ipsum lauda-
rent suis operibus sicut centurio
qui tempore passionis domini post
que miracula videbat glorificavit
deum dicens vere hic homo iustus
erat. Glosa interlinearis. Dampnata
blasfemia homines ad laudem
convertuntur. Deinde subditur tertia uti-
litas astancium que est cognicio
divine potestatis cum dicit dicentes
quia vidimus mirabilia hodie hoc est talia
seu tanta miracula que numquam

vidimus hodie .i. dicit dicentes qui vidimus
mirabilia hodie et dicunt pluraliter
mirabilia propter duplicem curacionem scilicet
spiritualem et corporalem propter quod et nomen
eius vocatum est admirabilis ysa-
ye nono. Sed hic madimit aliquod dubia
primum ita glozam super illo verbo
cum vidisset autem ihesus fidem illorum
dicit gloza non paralitici qui sensi
tam clarius fuit sine fide quod deus
iustificat adultum felicitas patet
per verbum augustini sic dicentem
qui creavit te sine te non iustifi-
cabit te sine te. Solucio marito est
fide aliena et propria sed propria minor
fuit quam aliena et forte propria impe-
travit aliena. Unde dicit crisostomus magna
etiam fides erat huius infirmi non
enim permisisset se submitti per
tectum nisi credens. Vel potest dici
quod propriam fidem non habuit in ob-
latione de quo loquitur glosa ubi
supra sed habuit in ablatione de quo
loquitur glosa ubi supra si habuit
ad verbum christi ac creatoris cum dicit
confide fili remittuntur tibi peccata
tua. Secundum dubium circa hoc quod
dicit remittuntur tibi peccata tua secundum
ad iustificationem impii requiritur motus
liberi arbitrii sed quia ipsum non ve-
nebant ad sanitatem spiritualem sed
solum ad sanitatem carnalem. Solucio
secundum venerabilem Bedam quod propter infirma
anime corpus infirmabatur ideo prius
sanavit animam quam corpus et in hoc
docet medicos ut curant prius ad
magis necessarium scilicet ad salutem anime et
postea ad sanitatem corporis exemplo ysa-
ye qui docuit Ezechie dispone domui
tue et postea fecit poni emplastrum
de ficubus super vulnus ut habetur ysa.
38. Et debent igitur medici primo egros
inducere ad penitenciam et confessionem
ne peccato manente tangunt fructus in-
volvere frustra sit medicamina

apponere et hoc est eis preceptum sub
certa pena sicut habetur extra de penitencia
et remissione cum infirmitas
Sed ex hoc videtur sequi quod
infirmitas cuius peccatum est causa non
possit sanari nisi prius peccatum dimi-
sit et sic infirmus qui incidit in fre-
nesim propter peccatum numquam possit sanari
quia non potest penitere nisi prius
liberatus a frenesi quod videtur falsum
ex hoc quia legitur Dan. 4 de
rege Nabuchodonosor redditus est sensus.
Solucio: ipse habuit lucida inter-
valla .i. in tempore illo fuit
quo habuit usum racionis ergo
potuit penitere. Item dubium tercium
de gloza super illo verbo quis potest
dimittere peccata nisi solus deus
in quo verum dicunt secundum
glosam secundum Johannem 20 dicit quorum
remiseritis peccata remittuntur eis.
Solucio: dimittere peccata contingit
multipliciter primo auctoritate principali
et sic soli deo convenit aut merito
speciali sic convenit homini christo aut
ministerio sic convenit sacerdoti aut
sermone sic convenit gracie aut
dispositive sic convenit doctrine
Item dubium quartum circa illud quid
est facilius dicere paralitico dimit-
tuntur tibi peccata videtur enim quod
dominus noster ihesus christus prius et post-
sive arguebat sanare enim est
sanare animam sive hominem in
anima quam in corpore. Sed nota illud
magis est iustificare impium quam
creare celum et terram. Ita dominus
probat magis per minus. Ac si diceret
possum illud quod est minus
scilicet sanare corporaliter ergo et illud quod
est sanare spiritualiter. Solucio: opus
christi triplicatur potest considerari scilicet
ex parte operantis sic eque facile
est sibi utrumque. Secundo ex parte
operis sic maior facilitas est

ad unum quod ad aliud sic iustificare
impium est maius quam creare corpus /
quia in primo est resistentia peccati
et corrigit intus liberi arbitrii In
alio vero non / Tercio modo ex parte
aliorum quibus apparet sic ergo /
corpus curare esse maius quam iusti-
ficare impium / primo modo secundo
vel considerando opus christi / est
argumentum a simili / Secundo modo
a minori et ita christus non arguit
Tercio a minori dicto a maiori
et ita christus videtur arguere et sic
procedit obiectio / Item dubium
quiritur circa illud verbum glose super
illo Ut sciatis quia filius hominis etc.
dicit glosa quod idem est filius
hominis et deus / ideo quod dimittere
/ Sed nunc Petrus multos videmus cor-
poraliter resuscitavit a mor-
tuis non ex hoc probatur quod sit
deus et quod de se remittit peccata
Solucio modus operandi facie-
bat probacionem non tamen res ope-
randi quia christus propria auctoritate
operatur / unde dicebat Tibi dico
surge Petrus vero auctoritate christi
operabatur non sua unde dicebat
In nomine ihesu christi surge Facere
autem miracula propria auctoritate et
virtute probacio est divinitatis facere
autem talia aliena auctoritate non
Et egressus est rursus / Hic subi-
citur Mathei vocacio et dividitur / Nam primo
ponitur eius conversio / Secundo christi
invitacio ibi et factum est cum
accumberet / Tercio phariseorum
ex hoc murmuracio ibi et scribe
et pharisei / Circa primum duo facit
Nam primo ponit actum voca-
cionis eius / Secundo ponit vocacionem
ibi et cum preteriret / Alii legunt
et dividunt aliter eandem litteram
et hoc sic / quod circa hic subiungit
aliam utilitatem a miraculo

christus facto premonitorem / aut alia
clausula spectat ad litteram prece-
dentem / et quod deinde subiungit
Mathei vocacionem ibi et cum pre-
teriret / et est forte melior littera
Dicit ergo et egressus est rursus
scilicet iterum simpliciter christus ihesus / scilicet
de Capharnaum ubi paraliticum
curaverat ad mare ideo secundum glosam
ut maris habitatores colligat
Omnisque turba veniebat ad eum
et docebat eos / littera est plana
/ Mistice postquam in Capharnaum
circa religionem curavit paraliticum
a torpore et accidia sive ad
mundos egreditur ubi plus proficit
unde glosa ordinaria ubi tur-
bam multam erudit ibi de publi-
cano apostolum facit ubi peccatores per
penitenciam correctos suo convivio dignos
facit ubi a curis mundi separatos
in spem celestium trahit / Et cum
preteriret Hic secundum litteram secundum
est secunda pars capituli / ubi ponitur
Mathei vocacio / et dividitur ut prius
divisa fuit etc. / Adhuc prima pars
dividitur Nam primo ostenditur quia de
Mathei vocatus / Secundo propria Mathei
christo obediencius ibi et surgens secutus
est eum / Circa primum tangit
duplicem vocacionem primo interiorem
in eo / quod vidit illum / Secundo exte-
riorem / in hoc / quod ait illi Sequere
me / Dicit ergo et cum preteriret ihesus
preteriret a altius transiret pro[...]
circa mare vidit / glosa misericordie
oculis mente quibus scilicet christum ad penitenciam
convertit sicut et vidit Petrum in
atrio principis sacerdotum Luce xxii°
capitulo Conversus dominus respexit
Petrum etc. Levi ubi describit
eum cognomine ipso quia sic
secundum Lucam ante eius vocacionem
vocabatur / vel quod binomius erat / Vel alia

[Marginalia: dt · glo · glo · leui · paz · dt · Luc · Luce · Rom]

em leui

eum Levi et Matheus sicut et aliquis
vocabatur Marcus et Tullius. Et secundum
Ysidorum in libro de ortu et obitu
sanctorum Matheus erat nomen
proprium eius et magis notum. Levi
autem erat eius cognomine quia
a Levitis descendit et cognominabatur
Levi. Unde glossa super Marcum: idem est Levi
et Matheus. Sed et Lucas et Marcus propter
honorem evangeliste nomine tacent vulgi
Matheus autem in primo sermone
auctor sui sibi Matheum se et publi
canum nominat ne quis a salute
desperet propter magnitudinem peccatorum cum ipse
de publicano in apostolum de theolonario
in evangelistam sit mutatus. Levi autem
interpretatur secundum Ieronimum in glossa additus
quia illi se addidit qui dicit Luc. [illegible]
Omnis qui non renuntiaverit omnibus que
possidet non potest meus esse di
scipulus. Alphei filium Alphei ubi
descendit expo cognatione eius quia erat
filius Alphei. Sedentem ad theolonium
ubi descendit eius cupiditandi consue
tudine. Unde dicit sedentem etc. de qua
dicitur et in kathedra pestilentie non sedit
et comparandi conditione quia ad theolonium dicit
ergo sedentem ad theolonium hoc est secundum glossam
interlinearem curis intentum [illegible]
Ideo quod theoloneum est domus publica
in qua solvuntur tributa vel vectigalia
sed magis proprie est mensa in qua ea
computantur [illegible] theoloneum ergo
sede dicitur quia preerat vectigalibus [illegible]
[illegible] Dicitur quod dicitur ibi sedisse non ad situm
corporis secundum quosdam referendum est
[illegible] est [illegible] sicut solet
[illegible] ille sedet [illegible] in illa civitate
in bonis suis vel [illegible] intelligi [illegible]
[illegible] sede [illegible] ad theolonium
[illegible] ad mensam dicitur [illegible] a thelos
quod est vectigal [illegible] et hec [illegible]

Interlinearem. Et subito vocatorum et dicit
Et ait illi sequere me per imitationem
operum [illegible] sicut Paulum
non desistentem a malo vocavit quem
dixit quod Matheus iam non sedet sed
sequere me. Vel aliter exponit glossa
interlinearis: Sequere me non corporis
gressu sed moribus affectu me et non
lucra. Et surgens secutus est eum
glossa interlinearis et perfecte [illegible]
tria in ipso commendanda. Primo eius
promptitudo quia dicit surgens. Secundo
eius perfectio quia secutus. Tertio eius
[illegible] quia [illegible] Luc. v [illegible]
et relictis omnibus [illegible] et aliis
secutus est eum. [illegible] arguit
inobedientes [illegible]
[illegible] Matheus
[illegible] leniter
[illegible] sed virtute operum divina
potentia operante. Secutus est enim
et hic glossa interlinearis [illegible] eum
sicut potuit verbo [illegible] mul
titudines sicut per Iob [illegible]
sic potuit quos voluit attrahere.
Et factum est [illegible] residens
dicit et factum est cum [illegible] alius
accumberet in domo eius
illius scilicet Mathei [illegible]
Luc. dicit fecit ei convivium magnum
Levi in domo sua. Et dicitur magnum
dicitur quia fuit tale et finale
quod refert convivio pharisei
de quo Luc. vii quia illud
fuit carnale tantum. Et etiam
ideo dicitur magnum quia tamen est
ut de religionis illius [illegible]
[illegible] angeli Luc. xv gaudium
est angelis dei super uno pec
catore penitentiam agente. Illud
convivium fecit in domo sua
corporali. Et ergo dicit in domo eius

Spirituale in domo sua spirituali scilicet
in conscientia sua. Unde Apocalypsis iii dicit
Ego sto ad hostium et pulso si quis
aperuerit mihi intro ibo ad eum
et cenabo cum eo. Spirituale autem
convivium quod glossa dicit hoc convivium
est convivium bonorum operum quo
dives eget et pauper epulatur.
luce Multi publicani et peccatores. Hii sunt
publicani secundum glossam ordinariam qui publica vec-
tigalia exigunt vel seculi lucra
sectantur. Et aliud Beda exprimit
expressius dicens publicani dice-
bantur qui publica vectigalia
exigebant vel conducebant vel
qui seculi lucra per negotia se-
ctantur. Et sunt bene hii qui
habent huiusmodi vel officia que
vix vel numquam sine peccato exerceri
luce possunt. Simul discumbebant id est
comedebant cum Ihesu et discipulis
eius. Forte invitati a Matheo
ut haberet socios in pena quos habuit
socios in culpa. Erant enim multi
luce qui sequebantur eum. Vera est q
lanac. Et notandum autem secundum glossam ordinariam
quod dominus cum peccatoribus et publi-
canis comedit ut occasionem eos
docendi haberet et eos cibo spiritua-
luce li pasceret. Et scribe et pharisei
hic scribe pharisei invidentes
occasione convivii et murmurantes
Ot et dicit Et scribe et pharisei
id est ab aliis divisi luce videntes
~~quia manducaret cum publicanis~~
~~et peccatoribus dicebant discipulis eius~~
~~et pharisei id est ab aliis divisi luce~~
xviii non sum sicut ceteri homines
luce xviii distinguebant enim ab aliis in
non sum sicut habitu in observationibus et cultu
ceteri homines religionis videntes oculo indi-
gnationis facta aliorum non sua
quia manducaret cum publicanis et peccatoribus

Et scribe eorum detractio audiat. Dicebant luce
ad discipulos eius secundum Lucam. Con-
suetudo detractorum est loqui de
alio non in facie. Unde quando
discipuli videbant peccata sua al-
loquebantur magistrum suum ut ha-
betur Mathei xii et infra eodem capitulo Ecce
discipuli tui faciunt quod non licet
eis facere sabbato. Et hic autem magistrum
videbant eis excedere alloquebantur
discipulos ut sic dicunt. Quare
cum publicanis et peccatoribus luce
manducat magister vester
Iustus cum peccatoribus et bibit magister vester
ac si dicerent: satin estis quod talem
magistrum sequimini qui peccatores di-
ligit. Sed magis debetis vos
sequi qui sic vivebant. Vos ergo
subtrahite. Iesus autem audito Iesus scilicet quod luce
scribe et pharisei dixerunt disci-
pulis suis quare cum publicanis
et si dicerent tamen ipsis non
audivit hoc ipsos dicere. Et dicit
quia cognovit hoc dixisse ac si
audivisset. Ait illis glossa interlinearis luce
magister pro discipulis videt. Non necesse
habent sani sua reputatione sicut
vos. Unde glossa interlinearis medico
illo qui antonomatice medicus
dicitur qui voluntatis est ut volun-
taria sanaret. Ita isto capitulo
Sed qui male habent. Hii sunt
secundum glossam ordinariam qui se peccatores
agnoscunt nec per leges se in-
stificare volentes se gratie colla
submittunt. Vel secundum glossam interlinearem
Vel qui male habent id est humiles.
Non enim veni vocare iustos
sed peccatores quia nulli sunt iusti
omnibus enim peccaverunt et egent

gratia dei / vel sic iustos .i. eos qui
se iustos reputant qui se gratant?
non vident iusti sibi / et sic dicit
Crisostomus / forte yronia est inter
eos / glosa interlinearis / Non vos
dereliqui / sed peccatores / glosa antiquis
grati volentes / deos ad patres
dereliqui / vel 3us / sic glosa / Veni
vocare iustos sed ad penitenciam sed
tunc ut confirmat de virtute in virtutem
sed peccatores ad penitenciam ut corri-
gantur secundum Bedam et Rabanum

Sed hic incidunt aliquod du-
bia. Primum secundum Crisostomum. Cur narrat
vocacionem Petri Andree / Iohannis Phil-
lippi Iacobi et Mathei describit
in evangelio et aliorum non / Solucio
secundum Crisostomum. Quia in theologo
aliquid est declinis / nec propterea
aliquid est vilius / Ad numerum
ergo quam ambules [illegible] a salvatore gratia
qui [illegible] vult [illegible] illos indicat

Secundum dubium cur Cristus non in
principio non vocavit Matheum cum
Petro Andrea Iohanne et aliis
discipulis / Solucio / enim / Cristus
vocavit quando cognovit eum fore
et non a principio quia adhuc erat
indispositus. Tercium dubium
quare Petrus post vocacionem
suam ad officium suum aliquociens
rediit ut manifeste patet Iohannis ultimo
et Matheus numquam / Solucio / Officium
Petri scilicet piscatio ad sui operacionem
poterat impleri / Sed officium Mathei
scilicet exactio publicorum vectigalium
vix aut numquam potest exerceri absque
peccato / Unde dicitur [illegible] difficile
exercetur negociacio a negligencia

Sed contra est et sic quod secutus est
enim opponit Porphilius

[Ret]icius atque Iulianus ar[guit]
vel imperitiam hystorie men-
cientis vel stulticiam Mathei et
aliorum discipulorum qui tam
leviter secuti sunt Cristum / quasi
eadem racione secuti fuissent
alium quemcumque vocantem eos / Sed
contra glosa interlinearis / Matheus secutus
est enim non levitate ductus
sed virtute operum et divina operacione
virtutis operante / Unde Ieronimus / Tante
virtutes tantaque signa precesserunt
que apostoli antequam crederent vi-
derunt quod minime dubitare potuit

Quartum dubium ita aliud / quare
cum publicanis et peccatoribus
manducat Augustinus etc. / [illegible] quod bene
arguat / Sed [illegible] duplici
oculo et insaciabili corde cum
hic non edebat / Sed non in favorem
mali non licet / sed in correccionem
licet / eciam tunc convivari commede-
re / Nota ante cum istis manducat
1 primo ut phariseos consultaret
qui ex ficta iusticia despicie-
bant peccatores sicut patet Luc. primo
non sum sicut ceteri homines / Secundo
2 ut eos ad penitenciam attraheret
ut dicit Ieronimus / Tercio ait namque non
3 detestandam [illegible]
[illegible] odisti eorum que fecisti
4 Quarto ut omnibus in spe salutis
[illegible] ecce [illegible] dabo eis
vallem achor ad aperiendam spem

Quintum dubium utrum glosa quod dicit non
veni vocare iustos / contra / de quibus
Nathanael et Philippum Io. primo /
Petrum et Andream et alios iustos
vocavit etc. Solucio. Veritatem
de vocacione ad penitenciam iustos enim
vocavit ad perfectionem vel iustos sua
sua reputacione qui ideo penitere

nolunt Sed graviores .i. peccata
sua attendentes | Et erant discipuli |
Hic describit emulacionem iudeorum contra
Christum in discipulis per argumentum
volentium retorquere apparentem
defectum discipulorum Christi | licet non
convenit cum eorum magistro | Et hoc in
duobus casibus | primo de ieiunio ser-
vando | 2o de sabbato custodiendo
ibi | Et factum est iterum | Circa primum
primo tangit reprehensionis causam
sive occasionem que fuit | quod pharisei fre-
quenter ieiunaverunt | Et illam tangit
in principio textus cum dicit Et erant
discipuli | Secundo ponit contra Christi di-
2 scipulorum reprehensionem ibi
quare discipuli Iohannis | Tercio po-
3 nitur responsio domini pro discipulis suis
ibi Et ait illis | Primo ad primum
dicit Et erant discipuli Iohannis
Supple discipuli phariseorum
ieiunantes | Glossa quia discipuli Iohannis
et pharisei ieiunant | quia de operibus
legis gloriantur | vel quia preceptum est
tradiciones hominum servant ... circa
... tamen autem non credidere
... spiritualibus bonis ieiunio
... et veniunt
... | Secundo ... discipulorum
reprehensionem hoc per questionem
... quam faciunt ...
... discipulorum eius | ut eis ...
... fit in Christum retorquent
... | Et hoc est quod dicit
Et dicunt illi ... quare
discipuli Iohannis et ... supple
discipuli phariseorum ieiunant |
et ... tam
... [illegible]
dicentes | ... est | discipuli
Iohannis et phariseorum ieiunant | tui

autem non ieiunant | Et hic Lucas
addit | et obsecraciones faciunt | Et in
hoc a duobus valde bonis se com-
mendant | scilicet a ieiunio quo curant
corporis pestes | Et hoc quod dicit quare
discipuli Iohannis etc. | Et oracione | qua
pestes mentis curant | Unde dicitur
Luce 5o | et obsecraciones faciunt | ut
allegatum est | Et secundum Augustinum
in hoc discipuli Iohannis erant de causa
reprehendendi | primo | quia de
ieiunio se iactant | Secundo | quia Christum
quem magister eorum commendat ca-
lumpniantur | Tercio quia phariseis
familiares erant quos eorum magister
condempnavit | Luce 3 Genimina
viperarum | Tui autem discipuli non
ieiunant quasi dicerent | non tamen faciunt |
Si enim essent religiosi et perfecti
facerent sicut isti | qui sunt sancti
in respectu eorum | Et ait illis Iesus |
Hic ponitur Christi responsio | in qua
excusat suos discipulos a ieiunio
| Con... quia eis non convenit ieiunare
pro statu in quo tunc sunt non
solidati sed debiles | Et primo dicit
hoc de ieiunio meroris | 2o de
ieiunio gaudii seu exultacionis | ibi
Nemo assumentum | Pro quo notandum
quod duplex est ieiunium | primum
meroris | quod est in animo | sed
in abstinencia a cibis | et per duo
sed pro sponsi absencia | et pro peccato
... | Et hoc dicit
corporale | Secundum est ieiunium
gaudii et exultacionis | quod est
in duobus | scilicet in abstinencia a
cibis | et ab amore mundi | Et est
... sed pro desiderio celestis patrie |
Et hoc dicit spirituale | Primum respicit
... ieiunat et ... le-
ticie ... | Dicit ergo ieiunat et

cantica letitie decantat / ponit igitur
duas probat / quomodo non convenit eis
ieiunare ieiunio penitentie / et deinde
in adversitatibus subiungit tempus ieiunii
penitentie / quo ad suos discipulos
ibi Venient autem dies / Dicit ergo
sic Et ait illis Ihesus / numquid possunt
id est decens / secundum glossam interlinearem vel filii
apostoli secundum glossam interlinearem nuptiarum / secundum
glossam interlinearem id est Christi et ecclesie ieiunare
ac si diceret non quamdiu cum illis
sponsus id est Christus secundum glossam interlinearem / quamdiu
est sponsus sub ecclesie secundum glossam ordinariam
est / secundum presentiam corporis Christi id est interim
quod corpus Christi erat cum discipulis
quod et subdit ostendendo causam quanto
tempore habebant secum etc. / ac si
diceret causa illius quod non debent
ieiunare est ista quia quanto tempore
habent secum sponsum scilicet per presentiam
corporis non possunt ieiunare / quia
secundum glossam interlinearem / presentia eius confortat
sponsi presentia / quasi corporis abstinentia
Venient autem dies scilicet glossa interlinearis [?] /
passionis et ascensionis cum auferetur
ab eis / secundum glossam interlinearem: ab eis scilicet
discipulis sponsus et tunc ieiuna-
bunt / secundum glossam interlinearem non tantum a cibis
quam etiam a mundi amore / glossa ordinaria
sponsus est Christus sponsa ecclesia etc.
Videtur in glosa / Nota quod ista litera
nuptiarum filii / secundum Bedam in
glossa exponitur moraliter sic quamdiu
sponsus nobiscum est in letitia sumus
nec ieiunare possumus / nec lugere
cum pro peccatis recedit et avolat tunc
ieiunium indicendum et luctus multi-
plicandus / Nemo assumentum / Hic
probat dominus quod non convenit eis ad-
huc ieiunare ieiunio penitentie. et hoc
per duas similitudines / Secunda
similitudo ibi et Nemo / primo igitur
ponit primam scilicet [?] et est ista:

Non convenit consuere vestimentum vetus
et novum. ad hoc respondet quod peior
scissura fit / discipuli enim sunt
sicut vestimentum vetus / quia adhuc
fragiles ex veteri vita. de qua
nuper venerunt / perfectio vero ie-
iunii et abstinentie divine cogni-
tionis est sicut vestimentum novum /
Igitur non convenit eis ieiunium
imponere assiduum / hoc est quod
dicit Nemo / glossa interlinearis sic conti-
nuat illam literam ad precedentem
quasi discipuli mei non ieiunant
quia Nemo de parte operans
assumentum id est particulam que
cum alia assuitur panni rudis
id est panni novi et recentis qui non-
dum venit in usum assuit id est
consuit vel inserit seu immittit
vestimento veteri id est vetusto / Sic
nec ieiunium assiduum quod intel-
ligitur per vestimentum novum
imponi debet novis conversis / qui
intelliguntur per vetus vestimentum
Et subdit causam Alioquin id est si pannus
novus consuatur veteri. aufert
supplementum tollit consuetum panni novi
tunc veteri / supplementum novum id est
particulam de novo panno sumptam
a veteri scilicet vestimento et maior
scissura fit / quia novum propter
fortitudinem rumpit vetus /
Vult igitur dominus quod tales scilicet
qui homines conversi frequenter
inducantur / et de novo conversi
non statim imponenda sit nimis
gravis abstinentia / ne quod an-
tiquitatem [?] cum gravati sint quam
acceperant ex toto dimittant /
Et per hoc etiam instruuntur
confessores et prelati / ne primam
nimis grave iniungant eis
qui de novo sunt conversi. Et hoc
primo ideo / ne tunc austeritate
nimie a bono proposito resiliant

Secundo ad hoc ne scandalizentur
cum omnino tale a suis fratribus fieri
viderent. Contra illud Matth. xxiii:
Alligant onera gravia et importa-
bilia et imponunt in humeros hominum,
digito autem suo nolunt ea movere.
Beda in glossa dicit discipulos vestimenta
vetera dicit etc. Vide in glossa et cor-
rige. Opponit eadem littera secundum
glossam interlinearem; vide in glossa si placet.
Et nemo mittit vinum novum in utres veteres. Sup-
ponit aliam similitudinem et cum
talem rationem: non competit vinum no-
vum ponere in utres veteres, scilicet ne
rumpantur; ergo nec [illegible] festo ieiunii
[illegible] amor, qui signatur
per vinum novum fervorem, conveniens
discipulis quia adhuc sunt utres
veteres nondum fortificati. Hoc est
quod dicit: Nemo discrete agens mit-
tit vinum novum, id est fervorem amoris,
in utres veteres, scilicet animos innovatos.
Alioquin si tantus fervor imponatur
fragilibus discipulis, vinum rumpit
utres, quia ut dicit glossa: mentes
veteres hoc pati non possunt, et vinum
effunditur, id est talis fervor annichi-
latur. Vel sic: rumpuntur utres per
violationem [illegible], effunditur
vinum per evacuationem gratuitorum,
et utres pereunt per damnationem
creaturam. Sed vinum novum, id est amor
expressus, ex quo est fervor ieiunii,
in utres novos mittunt, scilicet in animos
spiritu sancto innovatos et fortifi-
catos, quod factum est discipulis in
die pentecostes. Et utraque salvantur,
et sic ambo conservantur. Unde glossa
et caritas additur, ut ibi glossa
et sic [illegible] quod non dicit glossa
interlinearis doctrina ... traditur
et meus non est sine fructu.
Ratio autem hic quare vinum novum
designatur fervor amoris, quomodo
ideo quia inflammatum et calidum

[illegible] eum quae multe non po-
tuit extinguere caritatem. Ideo quia
ita inebriat, Cant. v: Comedite
amici mei et bibite et inebriamini
karissimi. Hoc musto inebriati erant
apostoli in die pentecostes. Et nam dimit-
tunt vina ... etc. Tunc autem
discipuli non ieiunant. Sunt
qui dicunt ... discipulis Johannis magis
... erat quam discipulis Christi
solo secundum glossam, quia indi-
sciplinatos ... plus refrenavit
... ut via ... doctrina
... in discipulis Johannis data le-
ditur. Item glossa reddit rationem quare
Christus frequenter non ieiunavit et
Johannes ieiunavit: Christus enim non
ieiunavit frequenter quia potius
naturaliter ... potuit. Nec discipuli
Christi ieiunabant quia eos ... adhuc
... non ... adhuc
... Sed Johannis discipuli eius ieiu-
nabant quia ... sunt impotentes
ad resistendum. Secundo dubium
... filii ... impiorum
... quare Christus discipulos
suos voluit non ieiunare. Solvit
illud ... quia ... dicit
diminutive comedentes ut ostenderet
quod non ex operibus est salus
sed ex gratia Dei. Sic illud ad Titum iii:
Non ex operibus iustitiae quae fecimus
nos, sed secundum suam misericordiam salvos
nos fecit. Tertia causa quia Christus
[illegible] secundum illud ... serenitas
... fugat ... ostendebat hu-
manitatem et benignitatem suam ad Titum
... apparuit ... benignitas et humanitas
salvatoris nostri Dei. Quarta causa quia ... mi-
... dat ... ordinem ... qui
aliorum discipuli ... Christi ...
... sunt ieiunii qui ...
... tangitur ... discipuli
... aliter ... reficiuntur
illud ... Beate ...

omnes qui laboratis etc. Alterum
dubium circa aliud. Veniet autem
dies etc. Secundo contra Math. ult. dicit:
Ecce ego vobiscum sum usque ad con-
summacionem seculi etc. Hic male dicitur
sponsus auferetur etc. De hoc vide
quod duplex presencia est Christi: una invi-
sibilis tamen sacramentalis et spiritualis,
alia corporalis scilicet visibilis de qua lo-
quitur hic Marcus.
Et factum est iterum. Hic ponitur
secundus casus in quo pharisei re-
prehendebant discipulos Christi. Et primo
ponitur reprehendendi occasio. Secundo
subiungitur reprehensio ibi: Pharisei
autem. Dicit ergo: Et factum est
iterum cum dominus ambularet per
sata, i. per campos ubi erant segetes,
et hoc adeo ut maturata dedissent
et locum manducandi discipulis esu-
rientibus. Dicit sabbatis, quod fuit maior
specialiter reprehendendi occasio. Secundo que-
dam sabbata [illegible] ut lege consti-
tuerat quod erat maior sabbati. Et disci-
puli qui magis [illegible] videbant pre-
[illegible] legem. Et addit: Esurientes
Math. 12 ca. Esuriebat autem tum
ex paupertate tum ex turbarum
importunitate. Ceperunt progredi et
vellere spicas et simpliciter manibus con-
fricare ut dicit Luce 6 ca. per con-
fricationem expellentes grana de pa-
lea et simpliciter ceperunt manducare
[illegible] spicas ad expellendam esuriem
ut habetur Math. 12 et Luc. 6 ca.
Glosa: Esuriunt ut homines [illegible] turba
[illegible] manducandi non habentes [illegible]
[illegible] habebant [illegible] non
[illegible] epulas sed simplices quarum
[illegible] fuit apostolorum quia spicas
erat [illegible] quarum est grana
comedere. Unde Math. 10 dicitur:
Estote prudentes sicut serpentes
et simplices sicut columbe. Et Ysa.
quinquagesimo: Qui sunt isti qui

sicut nubes volant et quasi columbe ad
fenestras suas. Docemur ergo
nos [illegible] non exquisite pre-
parata sed simplicia querere exemplo
apostolorum. Quidam enim divite epulone
post illam lautam [illegible] sepeliuntur in
inferno. De quo dicitur Luc. 16: Mortuus
est dives et sepultus est in inferno.
Et in hoc ostenditur error Hebronitarum
destruitur. Unde glo.: per apostolos
[illegible] sabbati destruitur contra hebro-
nitas qui [illegible] alios discipulos re-
ceperunt [illegible] quas tradiderunt
legis repudiantes. Secundo fides nostra
instituitur ut sabbatum non ad literam
sed spiritualiter observemus. Pharisei
autem videntes Math. dicebant
illi scilicet Ihesu: Nonne vides discipu-
los tuos quid faciunt. Discipuli tui
i. tua doctrina instructi faciunt
magister quod non licet sabbatis. Simpliciter
fecerunt quod addit Math. [illegible]
tibi non est [illegible] supplicatum
[illegible] vellere spicas et comedere [illegible]
licitum erat secundum legem. Unde
Deut. 23: Si intraveris in segetem
amici tui frangens spicas et man-
duces, falcem autem non mittes. Propter
hoc pharisei non reprehendunt di-
scipulos sed propter illud quod fecerunt in
die sabbati. Et ait illis. Hic ponitur
responsio domini qua excusat suos
discipulos a violatione sabbati,
ostendens primo per exemplum David sab-
batum posse solvi pro necessitate. Se-
cundo addit quod per solvi potest [illegible]
ibi: Sabbatum propter homines. Sed primum
salvator innuit duplicem
rationem. Prima est a simili exemplo per-
tinentem et est talis. De filiis
simile est in dictum [illegible] [illegible]
fuit in David [illegible] discipulis. Sed
David excusatur non reprehendi a vobis
quod comedit quod sibi non licebat
sed per famem excusatur. Ergo discipuli
non sunt reprehendendi ex hoc

Secundo scilicet a maiori quod pre-
sumptorum | et est talis. David in
necessitate comedit panes proposi-
tionis quod tamen licebat solis
sacerdotibus | ergo multo magis disci-
pulis comedere licuit | quod et quae
omnibus | Hoc est ergo quod dicit | Et
supple aliis apostolis a. audit supple
pro discipulis suis | Augustinus enim
est pro discipulis videre aliis
scilicet phariseis. Numquam legistis
quasi dicat | Non legistis de dispen-
satione sabbati observantia | quod
facit pro aliorum excusatione et re-
prehensione | et etiam opinione | Sed
numquam legistis de dispensatione
in articulo necessitatis quod facit
pro discipulorum excusatione. Numquam
legistis quod fecit David | glossa intellige
fugiens Saulem | cum haberet necessitatem
scilicet in nobe per glossam intellige et similiter
hic et qui cum eo erant. In quo notatur
articulus necessitatis. quomodo introivit in do-
mum dei id est in thabernaculum sub Abi-
athar principe sacerdotum | et panes
propositionis manducavit id est panes sa-
crificationis de quo habetur primo Regum xxi capitulo
quos manducavit panes non licebat ede-
re nisi sacerdotibus et levitis | Levitici
xxiiii capitulo | et dedit eis qui cum eo
erant scilicet pueris suis | supple de
illis panibus ad manducandum
quod maius fuit | per glossam
dedit eis scilicet abimelech |
secundum aliud exemplum. Quia
volo et non sacrificium | quia
melius est hic fame homines
liberare quam sacrificium offerre |
quia hostia deo placabilis
quia hominum salus est | quam dicit deus
hostiam in glossa David et abyme-
lech a dolis quos reprehendunt
sed excusant | licet in aliis tamen
improbavit quia in ceteris pro-
batur | quamvis magna sit distantia |

hoc facientes in sabbato constant | Vel
panes comederunt levitas | secundum
ceteram | Si David in comestione
panum levitarum excusatur a peccato
propter necessitatem | igitur a fortiori discipu-
li in manducatione spicarum evulsarum
in die sabbati propter necessitatem
excusantur | et in illis fuit a
peccato cum esus talium non
solum sacerdotibus sed omnibus
licebat | Unde glossa quod in lege
licitum non est necessitas licitum
facit | Sabbato enim circumci-
debant | Sabbato sacerdotes
immolabant | Sabbato muros Ie-
richo circuivit Iosue vi capitulo | Sabbato
pugnaverunt Machabei | Machabeorum
ii capitulo | Dicit etiam qui fugit de vel in
egrotus non tenetur reus | Et dice-
bat eis | Sabbatum | Hic ostendit etiam
quod propter utilitatem solum sit sabbatum
et dicit Et dicebat eis scilicet phariseis
supple Quod sabbatum propter hominem
factum est | scilicet propter utilitatem hominum
Unde glossa intellige quod salus hominis
summa custodia sabbati | Cum hominum
utilitas exigit | videlicet salus hominum
preponenda est ei. Non homo propter
sabbatum id est non supple factus est homo
propter sabbatum | sed homo factus est ut
summum bonum intelligeret et intel-
ligendo amaret | et amando possi-
deret | et possidendo frueretur
ut habetur per magistrum in libro sententiarum
libro secundo dis. prima | Itaque
dominus est filius hominis id est filius
dei scilicet Christus est etiam dominus
sabbati | ex quo vult | quia potest
dispensare in precepto de sabbato
glossa contra | Itaque si David et alii
sacerdotes propter necessitatem potuit
solvere sabbatum | et secundum aliud
necessitatem propter templi ministerium
sabbatum violantes crimine carent

quanto magis filius hominis verus
rex et sacerdos / videtis dominus sabbati
in sabbato vellere spicas [illegible]
non tenetur [illegible] / Sed hic occurrunt
dubia. Dubium primum circa illud
quod dicit pharisei autem dicebant
illi ecce quid faciunt dicit hec discipulis
fuisse obiecta / Solucio per glosam
quia hec a dictis discipulis dicuntur
quam potius / Secundum dubium
circa illud quod dicit quomodo introivit
domum non legitur quod david intravit
in domum domini legitur. Solo david
dicitur intrasse quia sacerdos intravit
pro zelo david non per se sed per alium
intravit / Tercium dubium est circa
hoc quod dicit sub Abiathar quoniam
secundum fuit sub Abymalech ut
secundum primum Regum xxi capitulo / Solo per verbo super
in dicto / idem erat Abymalech et
Abiathar erat enim binomius vel
secundum glosam xx dicit quod duo fuerunt et
tunc ambo quia Abymalech pater
et Abiathar filius qui [illegible]
a Saule [illegible] occisi david [illegible]
est ut dicitur primum Regum xxii capitulo / et videns
david regnante summus pontifex
factus maioris nominis fuit quam pater
videtur ipse dignius est ut dominus eius
memoriam faciat [illegible]
Quartum dubium circa illud quod
dicit Itaque dominus est filius hominis
[illegible] a digniori debet fieri de
nominatio [illegible]
nominare debuit filium dei
Solo denominatio non semper fit
a digniori sed quandoque ab indigniori
ut homo nominatur ab humo non
ab anima que est dignior / [illegible]
autem se filium hominis nominat propter
1o quinque / primo / ad ostendendum se habuisse
veram humanitatem [illegible] matris
[illegible] quia de muliere [illegible]
2 [illegible] in [illegible] / Secundo ad ostendendum [illegible] quinque

ad homines [illegible] caritatem [illegible]
enim [illegible] est [illegible] capitulo
Tercio ad ostendendum sue nativitatis 3o
singularitatem quia aliquis [illegible]
filius hominis quod de viro et de muliere
ipse autem secundum [illegible] humanam c
filius hominis [illegible] secundum [illegible]
Quarto ad [illegible] nature humane 4
dignitatem que sic sublimata est
ut homo dominetur legi [illegible] 5
ad [illegible] superbiam
que [illegible] nominari a digniori
ut filius [illegible] apostolus [illegible]
post [illegible] // ihs

Et introivit iterum in synagogam / Et erat ibi homo
[illegible] habens manum
de [illegible] manum
aridam / ubi primo ponitur [illegible]
insidiacio / Secundo [illegible]
ubi et ait homini / Tercio eorum
obstinacio / ubi et exeuntes / et
[illegible] Secundum
aliam [illegible] dividitur in septem
1m partes / In prima agitur de sanatione
hominis habentis manum aridam
in quo notandum / quod [illegible] sabbato
discipuli sabbatum solvere [illegible]
et [illegible] eos / quod se dominum
sabbati esse dixit [illegible] hoc [illegible]
sabbato [illegible] pharisei in
synagoga manum sanat aridam
2 et hoc dicit in prima parte / In secunda parte
agitur de hoc qualiter pharisei cum
herodianis de morte eius consilium
3 fecerunt / ubi et exeuntes / In tercia agitur
de [illegible] domini ad mare et [illegible]
multorum / ubi Ihesus autem cum discipulis
4 suis / In quarta qualiter duodecim [illegible]
[illegible] et [illegible]
et quibusdam eorum nova imposuit
5o ubi / Et ascendens in montem / In
quinta qualiter fuit a [illegible]
[illegible] / et [illegible]
6 ubi / et [illegible] in domum / In sexta
[illegible] dominus [illegible] / ubi

Et gnoratis eis / In septima audit
carnalem affectum quo spirituali sto
postponendum ostendit. Et venit
mater eius et fratres dicit glo / Et intro-
ivit in synagogam et hic in alio
sabbato dicit Luce 6 / Non ut cantaret
se / sicut illi qui amat synagogas sedes
[illegible] sive primas kathedras
in synagoga / Math. 23. Talis ad
docendum / Unde autem [illegible] glo beda
et circuit dominus magis [illegible] in sabbatis
Primo quod in synagogam [illegible] sabbatum
[illegible] celebrarent [illegible] sed ut
[illegible] in sabbatis et [illegible] eius confluerant
/ et faciebat dominus sicut venatores
et piscatores facere solent. Venatores
enim venantur ubi putant se in-
venire multitudinem ferarum / Et pi-
scatores piscantur ubi putant se
invenire multitudinem piscium / In
synagoga autem docet [illegible]
[illegible] doctrine sue auctoritatem / Magis
enim quod autenticus est qui audit
in scolis a magistro in kathedra quam
[illegible] / Et [illegible]
curandi / sed quia homines infirmi ad
dominum et erat ibi homo et manus
aridam / In hoc notat gravitas
infirmitatis / quia talis infirmitas
est difficile curabilis / et Luce 6 dicit
quod manus illa erat dextra / De illo
homine dicit Ieronimus quod in evangelio
Nazareorum legitur / quod iste fuit ce-
mentarius huiusmodi verbis deum
precans / Homo cementarius eram
manibus victum querens / precor te
Ihesu restitue mihi sanitatem / ne
turpiter mendicem cibum / Et observa-
bant eum si in sabbatis curaret
glo / quasi dicat quia discipulos probabant
[illegible] observabant / ut si in
sabbatis curet [illegible] transgressionis /
si non curaret crudelitatis [illegible] in-
becillitatis [illegible]
infirmos observatores / maledictis contra-
dictores / et in tormentis [illegible]

sustinuit illusionem / Et ait homini
hic tangitur [illegible] consolatio et dicit
et supple [illegible] ait homini habenti
manum aridam. Surge [illegible]
secundum glo interlin. Surge ab
egritudine [illegible] sanitatem supple et sta
quod addit Luce 6 In medio hic
dicit secundum glo interlin. ut ab
omnibus videretur / Et dicit eis hic
tangitur [illegible] contra malignitatem
indignacio [illegible] interrogans
et dicit eis sed phariseis et hoc inter-
rogando [illegible] / ut habetur Luce 6 / Licet
sabbatis bene facere an male quod
certum est omnibus quod sic / et expri-
mit hoc magis in speciali. Animam
salvam facere i. si licet animam
hominis curare / et accipitur hic anima
secundum glo. pro toto homine / primo
ideo quia est principalior pars
hominis / et secundum talem modum loquendi
dicitur [illegible] Omnes anime que
ingresse sunt de femore Jacob
septuaginta quinque. Beda quod ipse
animam hoc faciebat toto / quia
sanato manus salute anime signi-
ficabat / ut dicit glo. An supple
si licet perdere supple animam i.
non salvare / vel secundum glo interlin.
supple [illegible] a perdicione non salvare
facere / glo. [illegible] possit
quemquam perdere sed eius non salvare
est perdere / Quod deus [illegible]
cor [illegible] non quod [illegible] sed
quod [illegible] non emollivit / At illi
tacebant / non potentes contradicere
eius nec tamen volentes confiteri veritatem /
Et circumspiciens eos cum ira glo
interlin. [illegible] incredulitati eorum contristatus
Contristatus est super cecitate cordis eorum
super cecitatem [illegible] / Et dicit
homini hic tangitur [illegible]
[illegible] imperium dominum [illegible]
[illegible] / Et extendit
[illegible] manum / Ubi

Et restituta est. dicit sic Et supple
alijs dicit homini scilicet manum aridam
habenti / extende manum tuam quam pre
tendit tanquam contractam tunc supra
proximo talis Et ad sabbatum veniunt alios / Et ex
tendit quia apte disposuit et ita fuit,
et ex hoc patet eius obediencia et re
stituta est manus illi / supple ad
sanitatem sicut altera / proprio parvo
perfecto et evidencia sanitatis / Sed hic
oriuntur dubia / primum ita hoc
quod dicitur Et dicit eis licet sabbato /
contra Mathei XII dicitur illos primo inter
rogasse Christum unde ubi dicitur Et inter
rogabant eum dicentes Si licet
sabbatis curare / hic autem et luce dicitur
illos interrogatos fuisse / Solucio
secundum glossam dicitur / Scilicet Pharisei primo
interrogaverunt et ipse cogitaciones eorum
cognoscens statuit in medio
sanandum et interrogavit quo pacto
licitus dicunt / Secundum dubium
ita aliud et circumspiciens eos cum ira
contristatus [illegible] ira fuit [illegible] quod
quia ira dupplex est ira scilicet vicium
et ira per zelum / Sed neutra fuit in Christo
agit ipsos moris quia [illegible] causa
modicum quam ira per vicium operetur [illegible] /
oculum / quam ira per zelum nimium turbat /
Sed oculis [illegible] in Christo non fuit ex
tunc nec turbatus / primum dicit hic
in ira / Solucio secundum [illegible] in Christo
fuit ira per zelum que est appetitus
vindicte secundum ordinem recte racionis
pro illata iniuria sibi vel alteri /
Et ad actu ante [illegible] quia ira
per zelum in nobis tamen turbat aliqualiter
oculum / quia potencie anime sic se
habent quod una intensa in actu
suo alia remittitur / et ideo motus ire
qui est in irascibili potencia animis
modatus racione / impedit in nobis
intellectum a contemplacione veritatis /
et sic dicitur turbat oculum mentis / talis

tamen turbacio non est peccatum / et talis
turbacio in Christo non habuit locum
quia virtute divina quelibet po
tencia permittebatur agere illud quod
erat sibi proprium ita quod una non
impediebat aliam in actu suo
et ideo sicut gaudium fruicionis
in anima Christi non impediebat dolorem
passionis in parte inferiori / Sic ergo
motus ire in parte inferiori nullo
impediebat in aliquo actum mentis
sine racionis / Et exeuntes pharisei
hic describitur odium eorum obstinacio
qui nec visis tot miraculis suis
resilierunt a malo suo / Sed magis
obstinati et insipientes machinati
sunt mortem Christi / et ideo dicit
Et exeuntes pharisei scilicet de syna
goga et de conspectu Christi / Consilium
faciebant / a Christo recedentes Christi
presencie non poterant / sed amplius
invidia moti contra eum / querebant
extinguere Christum / Item hic [illegible] eorum
crudelitas / Statim cum invidia eum
Herodianis consilium faciebant / per que
designantur scilicet malicia eorum / quia
coniungunt se malis / [illegible] in glossa
Iusti similes similibus sibi iungunt / Et
iniqui cum iniquis / quia sibi invicem
sufficiunt in consilijs / Unde glossa iusti
soli sunt consilio et sine providencia
contra eum / Et nondum quid aliqui
dicunt / quod Herodiani fuerunt milites
Iudei fingentes quandam sectam
novam / scilicet dicentes de Herode ascalo
nita qui erat messias / moti
ex verbo Iacob / quod dicit / Non
ergo / non auferetur sceptrum de Iuda
etc. / ubi dicitur quod ablacio regni a
tribu Iuda erat signum adventus
messie / Iste autem Herodes obtinuit
regnum illud cum tamen esset alienigena
quia sicut dicit Iosephus pater
eius fuit ydumeus et quem messiam
promissum intelligebant regnare

temporaliter nec tunc videbant
regnare in iudea nisi herodes / Isti
dicebant xpm ee messiam / cum
tamen ppheta iacob qui dixit esset
secundum veritatem intelligenda de xpo
qui fuit tpe dicti herodis sicut dr
math 2 ca / Isti g° habebant odium
persequendi xpm eo qd ipm crede
re regem sicut erat scdm veritatem
secte eorum erat contrarium / Alii
tamen dicunt qd isti herodiani erant
milites herodis antippas qui fuit
filius herodis ascalonite in galilea
no fuit rex sed fuit tetrarcha
ut dr luc in 3 ca / iste interfecit
Johem ut infra 6 ca / et ppt hoc ha
bebat odium persequendi xpm quem
predicabat Johannes / et ex hiis pz
malicia phariseorum qui cum per
versis hominibus tractabant consilium
de perdendo xpm / et ideo dicit
Adhuc subditur / Cette vesania
quod salute indigerent / salut
atorem interimere voluit / quo
enim perdent / math ait morz
tem / cette predicte causa / [illegible]
quo enim perdent .i. quo vitam
perdent non quo invenirent / Ihesus
autem cum discipulis suis / Ih
sibi perdendis elongatur ab
eis / et dicit Ihesus autem cum di
scipulis suis / glo intlr obiectis
recedens / cum amatibus recedit
nec ad amates accedit / secessit
.i. secessit ad mare scdm glo intr
ad mare / secessit autem non timore
mortis / sed ideo scdm glo or quod
quia nondum venerat hora passi
onis eius / et quia non nisi in ierlm
debebat mori luc 13 / Alie cause
eiusdem possunt dari sz ad
dandum exemplum math 10° Si vos
persecuti fuerint et ceter / et ppt hoc
vitandum sufficit / et p glo or quod

figuram declinando iudeos et vocato
gentium et multa turba / glo or quod
angustie plebis / et ministri regis odio
persecuntur / Sz vulgus indoctum se
quitur / a galilea .i. de regione
illa que erat decapolis quod est
regio decem urbium / et iudea quod est
de regione sua quo ad alios de
tribu iuda / et ab ierosolimis quod est
a civitate / et ab ydumea
trans iordanem .i. de duabus et di
midia et quod ... terra tyrum et sydonem
audientes omnia causa qua ce
ntuntur semper quia scdm glo intli
que faciebat operacione diuturnum
s glo intli venerunt ad eum et
ideo ut dicit intlr dixit ihesus
discipulis suis ut navicula sibi
deserviret ordinans nisi infinitatem
turbe / propter turbam ne comprimerent
eum sz discordes fecimus [illegible]
Ex hoc patet festum in predica
cionis / quia in terra tantam multi
tudine doce non potuit / et ideo na
vem intravit ut congruencius doce
posset / et ideo ad aliud consilium
multos enim sanabat / luce 6
virtus de illo exibat et sanabat
omnes / Rabanus docti cum virtutibus
persecuntur / sz indocti opiniones eius
dicti prosecuntur / Ita ut irru
erent in eum / ubi innuitur
turbarum devocio / Unde em
legitur tactus peccatorum et publicanorum
ad xpm concursus / Benedicciones
enim suas abscondit a sapi
entibus et prudentibus et revelat
ea parvulis / sicut dr math 11
et luce 10° ca / ppt quod dicitur Cant
primo adolescentule .i. anime
simplices et devote dilexerunt te
nimis / Unde in lap [illegible] et vetulis

quibus maior reputatur demonio quam in
icterias. Et enim tangerent quotquot
ante habebant plagas i. infir-
mitates corporis et spiritus immundos
quotquot habebant eum videbant
illum procedebant ante eum et cla-
mabant ostendebat infirmitatem dicentes vir-
tutem sue divinitatis quia ante
est utrumque confiteri in corpore scilicet
infirmitatem carnis et potentiam di-
vinitatis propter quod utrumque Christus ma-
nifestavit in suis operibus. Glossa
super illo procedebant ante eum scilicet
demonia causa salutis vel po-
tius in eis demones coacti timore
vel adeo sub cogitatione maiestatis
non audentes celare quibus acriores
pepores sunt qui filium dei esse
negabant. Et clamabant scilicet demones
dicentes tu es filius dei. Consuetudo
loquebantur. Et vehementer commi-
natus est eis. Cuius causa est plus
assignata capitulo primo ne manife-
starent illum. Scilicet enim esse demonem ne
differret passio. Glossa ordinaria. Non solum
demones qui inviti, ab eis sanati
qui sponte confitentur. Ideo apostoli
ante passionem toto orbe predicaturi
ante passionem tacere iubentur
ne divina maiestate predicatum
passio differretur et salus mundi.
Et ascendens in montem. Illa
littera secundum glossam ordinariam continuat sic
ad precedentem. Postquam immundos
spiritus se predicare prohibuit, sanctos
elegit qui eum predicarent. Ut
nephandos spiritus eiciat. Primum
litteram ante continuat sic. Post
quam despecta est corporum predicatio
sequitur [illegible]. Hic consequenter describit
eius predicatio per apostolos quia non
sunt idonei predicatores nisi vo-
centur. Unde illud Ad Hebreos quinto

Nec quisquam sumat sibi honorem
sed qui vocatur a deo ut Aaron.
Ergo primo ponit apostolorum electio-
nem vocationis. Secundo electis exceptis
tradite operationis et potestatem
tali sexti. Primo ponit duodecim
Primo ergo ponit electio. Secundo electorum
instructio. Vel secundum aliam
litteram. Secundo demonstratur electorum
dubitatio. Et venerunt in domum.
Circa primum sic procedit quod primo ponit
electionis convenientis instructio. Cum
dicitur: Et ascendens in montem.
Ascendit autem primus vocatus suos
discipulos in montem ad significandum
quod in monte virtutum debet consistere
qui alios digne vult [illegible]
glossa ordinaria mons iste significat altitu-
dinem iustitie qua instructi erant
qua ea predicaturi erant. Et quia
etiam amorem nos ad celestia erigi.
2 Secundo ponit ipsa electio qua
vocavit specialiter quos plus elegit
et [illegible] cum dicit Vocavit ad
se quos voluit. Vocavit autem
eos non per [illegible] sed sola
gratia ut dicit glossa. Unde ipse dicit
Johannes 17 Non vos me elegistis.
glossa ordinaria [illegible] monte ascen-
dens ad se vocat et eligit quos
vult quia non illorum est studii
sed divine gratie ut in apostolatum
vocarentur etc. Tertio ponitur
3 vocatorum obediencia seu promptitudo.
Cum dicit Et venerunt ad eum
non compulsi sed libero arbitrio [illegible]
4 Quarto ponit vocatorum numerus
seu [illegible] cum dicit. Et fecit
ut essent duodecim cum illo scilicet
apostoli qui erant principales. Ut
discipulos aliquos quos maiori
auctoritate eis [illegible] quam aliis.
Fecerat autem ut essent duodecim
cum illo. Ideo secundum glossam ordinariam ut
ut per quatuor fidem [illegible]

p quatuor mundi partes predicaret
Secundo ponit officii determinatio-
nem sibi. et ut mitteret eos predi-
care. hoc factum est ut dominus
mitteret eos per discipulos vocatos
predicare non dominus congregare
sed predicare secundum evangelium supra
illud marci ultimo. Euntes in mundum
universum predicate evangelium
Quod est autem intelligendum quod
statim dominus vocatos discipulos
miserit ad predicandum. Nam ad-
huc non erant apti ad predicandum,
sed postea misit eos ad predicandum
sicut infra habetur marci 6 capitulo. Ter-
tio ponitur potestatis collatio cum dicitur
et dedit illis potestatem curandi inf-
irmitates. Et mathei addit. Et languo-
res. Ubi notandum quod infirmitas
dicitur morbus non inveteratus, et
difficiliter curabilis. Ipse quoque
dominus dedit potestatem curandi
utrosque morbos et eiciendi demonia.
Et supple dominus dedit eis potestatem
eiciendi demonia. qui dicuntur spiritus
ratione subtilitatis nature eorum
et dicuntur spiritus immundi ratione
deformitatis culpe eorum. Dedit
autem dominus apostolis potestatem fa-
ciendi miracula. Ideo secundum glo.
ordinariam ut nova facerent qui nova
predicarent. Et fidem verbis daret
virtus ostensa. Sed nunc cum iam
fides crevit signa iam non sunt
necessaria. Item notandum secundum glo. or. quod
dominus dedit eis eandem potestatem quam
accepit a patre secundum carnem
ut opera que ipse fecit et ipsi
facerent et maiora horum facerent
Unde dicit Iohannis 14 capitulo Qui credit
in me opera que ego facio et ipse
faciet. Et maiora horum faciet. Et
imposuit simoni. Hic consequenter ponit
clarorum ab aliis distinctio et de-
scribit eos nominatim. primo

ideo quia futurum erat ut pseudo
apostoli venturi essent. Et ideo ut veri
apostoli ab aliis discernerentur no-
minat eos. Et hoc secundum rabanum
Et ideo ut nomina eorum quod
sibi credentium in libro vite scripta
recondantur. dicit ergo Et supple dominus
vocavit duodecim apostolos infra
scriptos etc. Inter quos imposuit
simoni sic prius vocato nomen petrus
glo. or. non modo primum sed cum adductus
ab andrea dixit. Tu vocaberis ce-
phas quod interpretatur petrus ut
dicitur Iohannis primo capitulo. Illud autem nomen
petrus non erat eius nomen proprium
sed cognomen. Unde lucas dicit Sy-
monem quem cognominavit petrum
luce 6 capitulo. Et propter hoc quod prius vocabatur
symon et postea cognominabatur
petrus innuitur quod de obedientia ad
agnitionem devenit. Unde glo. ordi-
naria Et quod quilibet prelatus debet esse symon
id est obediens et per humilitatem vite
petrus id est agnoscens per claritatem
sapientie eius. Vide de interpretatione huius
petrus et huius symon in glosa.
Et notandum quod hic preponitur petrus
non quia ipse prius inter alios fuit
vocatus primo andreas sicut habetur
Iohannis primo. Sed quia fuit caput
et princeps aliorum. Et iacobum ze-
bedei. Et supple dominus elegit seu
vocavit in apostolatum iacobum
zebedei supple filium quod addit ad
differentiam sequentis iacobi. Iste autem
iacobus secundum glo. carnis vicia
supplantavit. Et ipsam carnem hec
dicitur crudelitate contempsit ut habetur infra
6 capitulo. Nam supplantator interpretatur
Et etiam ipse maior dicitur. Et ideo prius quia
primo vocatus. Et quia magis in
martirio. Et tertio ideo quod ad maiora
domini secreta vocatus. Ideo cum
petrum iacobum et iohannes

sequentes ad sua secreta suscepit /
Et mater eius fuit maria salome
soror matris domini / et completa matris
latum sicut postea dicetur / Et
Johannem fratrem Jacobi / glo. or.
qui ob amoris privilegium super pectus
domini in cena recubuit / et qui
per gratiam accepit quod alii per
laborem / Johannes qui interpretatur gratia dei vel
in quo est gratia dei / et posuit eis
scilicet illis tribus petro jacobo et johanni
nomina boanerges quod ewangelista
exponit cum subdit quod est filii
tonitrui / Sic enim vocati sunt eo
[illegible] / quia secundum glo. or. misterii
significatione ... de qua habetur
Matth. xvii ca. et hoc in monte
meruerunt videre et audire toni-
truum seu verbum patris per nubem
de filio scilicet de ipso tonantis seu
dicentis / hic est filius meus di-
lectus etc. / quod quidem verbum vo-
catur tonitruum secundum alium
modum loquendi / Job 26 ca.
Cum vix parvam stillam sermonis
audierimus quis poterit magni-
tudinem tonitrui eius intueri / Et ter-
tius ... sunt eorum quia Johannes tam
alte ... theologiam intonuit
In principio erat verbum / ut si vel
quanto plus intonare voluisset
nec totus mundus capere potuisset
Et andream fratrem petri fratrem
tam spiritu quam carne / qui istis
tribus nominatis ... erat
... Joh. primo ca. / Rabanus
Andreas grece interpretatur virilis
quia viriliter domino adhesit / et dicitur
secundum glo. interl. ab andros
grece quod est vir seu virilis latine
Et philippum qui secundum glo.
or. interpretatur os lampadis
qui illuminat ore quod accepit
corde enim illuminavit fratrem suum
Nathanaelem ad christum ducendo

... invenit ... ipsum

ad christum / Joh. primo Dicitur
venire ad christum sicut ... Et
Bartholomeum / glo. interl.
Syrum nomen est / et secundum glo.
or. interpretatur filius suspen-
dentis aquas / id est christi qui li-
gat aquas in nubibus / et hoc
nomen per pacem et dilectionem
acquiritur / Beati enim pacifici /
quia filii dei vocabuntur.
Matth. v° ca. / Et Matheum
glo. interl. Supra ... ewangeliste
Matheum premittunt Thome / et
publicanum non dicunt / hic
vero post thomam se ponit et
publicanum dicit / Sed quare
alii ewangeliste sicut [illegible]
[illegible] et lucas luce 6.
ca. ... premittunt thome
ratio est / quia ipse fuit apostolus
et ewangelista / non sic thomas / Sed
quare postponit se thome
ratio / propter humilitatem ...
eius / ut dicit Rabanus / Sed quare
exprimit se publicanum ... dicit
ratio / ut peccatoribus quantumcumque
magnis det fiduciam veniam
impetrandi a domino et ut ...
donatus secundum glo. or. quia
non solum a remissio peccatorum sed
etiam apostolorum numero sibi da-
ta est / ut dicit glosa / Et thomam
qui secundum Bedam in glo.
interpretatur abyssus / vel didymus quia
altitudinem divine scientie pene-
travit / et veritatem resurrectionis
alcius invenit / ... interpretatur
geminus / qui dicitur didymus et
dubius / quia cor dubium / sed
resurrectionem christi credidit / Dicit
Beda in eadem glosa / quod non
credit / nisi videns in manibus
eius fixuram clavorum et mit-
tam digitum meum in locum
clavorum et mittam manum meam
in latus eius non credam / Joh. 20
ca. / Et Jacobum alphei scilicet

filium / quod addit ad dictum glose
qui secundum glo. or. frater domini dicitur
/ quia maria alphei fuit soror
matris domini / iacobus autem erat apud
iudeos et forte adhuc est filios
sororis vocari fratres / unde dicebatur
frater domini / quia Ioh. [illegible] cleo-
phe mariam cleophe dicit / for-
tasse ideo quia idem alpheus et
cleophas / vel defuncto alpheo
post natum Jacobum / cleophe
nupsit / qui unus filius alphei
id est docti dicitur / Jacobus iste post
resurrectionem domini [illegible] frater
eius tamen doctus et alphei id est
docti filius dicitur / pro quo notandum
quod alpheus habuit quatuor fi-
lios / quorum tres fuerunt apostoli / scilicet
thadeus / Symon cananeus / et Jacobus
qui et frater domini dicitur / et quartus
est dictus Joseph / et hii fuerunt consa-
brini [illegible] Jacobi zebedei et Joh.
fratris sui ut patet hiis versibus / Anna
tribus Joachim cleophe salome-
que mariis / tres pariter has dicunt
Joseph alpheus zebedeus / Prima
parit Christum / Joseph Jacobum cum
Symone Judam id est thadeum
Altera quem sequitur Jacobum parit
atque Johannem / Unus habet
matres has quatuor illa duos que
/ Ille autem Jacobus dicitur minor propter
vocacione posterior et in [illegible]
/ Sed dicitur frater domini propter corporis
aut religionis similitudinem consi-
lium et scripsit epistolam canonicam / et
thadeum quem luce [illegible] dicit
/ Judas Jacobi scilicet frater / fuit enim
frater Jacobi minoris / et interpretatur
secundum glo. [illegible] id est cordis cu-
stos / ipse enim cor suum omni cu-
stodia servavit ab immundiciis / ut
dicit gloza / Et Symone chana-
neum non quod fuit de gente cha-
naan / sed secundum glo. dicitur a
a chana galilee / ubi dominus

fecerat aquam in vinum / de quo Johannis
Joh. 2o / et dicitur chananeus ad differenciam
Symonis petri / qui et zelotes
glo. or. dicitur id est emulator / Nam chana
tantum valet sicut zelus / ut dicit
gloza / et interpretatur possidens vel
possidens tristiciam / ut dicit gloza or.
quia beati qui lugent quoniam ipsi consolabuntur
/ Mathei [illegible] talis et subdit glo. [illegible]
dignum implet qui ad solem futura
querit [illegible] in glo. / et nota quod isti
tres Jacobus alphei qui fuit episcopus
ierosolimitanus thadeus et Symon
chananeus fratres fuerunt / et Judam
scarioth / qui describit a duobus
/ a vico in quo ortus seu natus fuit
[illegible] dicit scariotes quod inter-
pretatur memoria mortis / quia non
repente sed premeditatus tradidit
dominum / ut dicit gloza or. Item
secundum a malicia sceleris quam
perpetravit cum subdit / qui et
tradidit illum / glo. or. id est discipulus
dominus tradit seu tradi voluit ne-
[illegible] a socio traditus moleste
ferres / et addit hic scariotis ad
differentiam Jude Jacobi / qui hic dicitur
thadeus / et per illum Judam
scarioth secundum glo. or. intelligi-
tur omnes qui non desinunt [illegible]
per pravitatem / vel propter mortis memoria
/ Sed hic oriuntur dubia que
videas in secundo folio ante ubi
cuius est disputata / Notandum quod
secundum Bedam in glo. quod apostoli
fuit forma episcoporum et in aliis
discipulis forma presbiterorum
/ Sed hic incidit dubium primum
quare dominus voluit hic discipulos
secum / solutio non ut apud essent
[illegible] testes suorum miraculorum
et aliorum que egit pro nobis
sicut alia [illegible] nunciarent
toti mundo / Secundum dubium

Cum dominus septuaginta duos
discipulos habeat quare preter
illos voluit duodecim apostolos habere
Solutio septuaginta duos disci-
pulos quia tot erant linguarum
genera duodecim autem apostolos
elegerat ad designandum quod ho-
mines de quatuor partibus mundi
vocatus erat ad fidem duodenarius
enim constat ex ternario per
quaternarium ducto vel econverso
quater enim tria vel ter quatuor faciunt
duodecim vel quia duodenarius
constat ex duplici senario qui est
numerus perfectus significare voluit quod
duplex perfectio scilicet vite et con-
sciencie vel operis et sermonis debet
esse in hiis qui habent officium apo-
stolicum Item alia causa ad osten-
dendum novi et veteris testamenti
conformitatem notatam in apostolis
¶ Tercium dubium quare dominus dedit
eis potestatem faciendi miracula Solutio
quia in primitiva ecclesia necessa-
rium fuit ut veritas doctrine eorum
comprobaretur miraculis et iam
contulit eis potestatem istam et ista
est solutio Bede in glosa ¶ Quartum
dubium quare modo non fiunt
talia miracula Solutio quia iam
sufficienter veritas ecclesie comprobata
et comprobata est miraculis et ideo
iam non oportet talia fieri Unde
nec aliquis Cognoscit debet iam
signa exigere sed per scripture
firmiter credere que excedit omnia
signa ¶ Rotam vidit Ezechiel
rota in rota primo ut sicut in veteri
testamento ex duodecim pa-
triarchis cetus est propagatus sic
in novo ex duodecim apostolis omnes
fideles spiritualiter propagati Item
dubium circa illud ¶ Et imposuit
Simoni nomen Petrus dubitatur
quando fuit hec mutacio

nominis facta quia ex textu videtur
quod in electione eius ad apostolatum
Sed contra illud est glosa et
textus sic dicens non modo quam sed
cum adductus ab Andrea dixit
tu vocaberis Cephas Solutio
in electione facta est talis mutacio
primo autem facta fuit hec magis
promissio imponendi ~~mutacio dico~~ p-
dicatio ut habetur Johannis primo ubi legitur
in futuro tu vocaberis Cephas ¶ Quintum
dubium quare nomen ei fuit mutatum
Solutio in signum spiritualis mu-
tacionis quoniam qui spiritualiter
alius debet mutari in hominem alium
sicut habetur primo Regum x de Saul Sed
ut non mutaretur ab humili in
superbum sicut Saul ¶ Et venit
in domum hic ponit clarum
misteria ubi primo mutat eos
ad favorem predicacionis officio suo
Secundo mutat eos ad rectum
ubi suo et hoc in talo sequitur d
Vel aliter secundum Bernardum ¶ Quartum
quod tercium movet dubium quare quod
cum quod contulerat potestatem predicandi
apostolis possit quis tamen quod in propria
persona vellet a predicare cessare
quod removet hoc quod Simon
predicavit quod primus et testis
audit primo in generali secundo in
speciali et hec circa sequitur scilicet quod
¶ Adhuc ita primum dicitur filios primo
ostendit secundo mirabilis
locutus ex hoc fugiens repellit ibi
et cum audisset dicit quod ¶ Et ve-
nit in domum Beda in glosa qui
curam aliorum suscepimus solicite
custodire debent domum conscientie
sue ut se ipsos deinde alios rogat
et convenit iterum turba turba
i. simplices et indocti ad audiendum
verbum dei absque ipso ita
ferventer intendebat predicacioni
quod ipse et discipuli non habebant

manducandi/ Et ergo sibi. Ita ut simpliciter
corporis et distrahi/ non possent neque
manducare panem/ Et cum
glosa interlinearis/ felix occupatio sal-
vatoris/ felix studium turbe conflu-
entis/ christiane secundum glosam ordinariam. Domus
est primitiva ecclesia/ moraliter
domus conscientia humanis curis/ turba
vitiorum. pane eorum ut id est Christi eum man-
ducat debilitat corpus domum indi-
gne etc./ propter hoc sequitur/ ut in
furorem versus est dominus talibus
cum quam sibi inducat/ aliter
turba frequentat quem sine tamen
furiosum despiciunt in quo salus
generis notatur et invidia eorum
reprobatur/ Et cum audissent
sui irrationabiliter locuto singens
conspicuo furore impellit/ et in
textu tanquam in exponitur ibi et scribe/
in ibi et venire fecit quam querentes
compelli qui erant de cognatione sua
ex parte matris/ videntes inso-
litum furorem in eo/ quia dictum
est/ in furorem predicandi ob-
mittebat horam comedendi/ vi-
debant etiam in vultu eius in-
solitam claritatem ex virtute divi-
nitatis procedentem/ Item audiebat
eum de divinis loquentem ardua
et inusitata/ per que eis non intel-
ligibilia/ ideo credebat eum loqui
sicut arrepticium vel furiosum/
ideo voluit eum tenere et ligare/ ne
sibi vel aliis posset nocere/ et isti
movebantur ex pietate/ ideo dicitur
cum audissent discipuli sui glosa
predicantem que non intellexerunt/
voluerunt tenere eum/ glosa qui
insanivit/ ne quem offenderet/ sed
hoc bona intentione fecerunt/ glosa
ordinaria quia sapientie eius altitu-
dinem capere non poterant/
alieno spiritu locutum putabat/
dicebat enim quoniam in furorem
versus est/ sed propter ut glosa ordinaria/
quem alii magnum faciunt/ sui
despiciunt/ quia non est propheta
sine honore/ sicut infra. Et hoc
talis est sic hodie homines mali
et iniqui vitam bonorum et iustorum
hominum reputant insaniam/ sed quam in
die novissimo dicet verbum Sapientie
quinto/ hii sunt quos aliquando habuimus
in derisum in similitudine improperii/
nos insensati vitam eorum reputa-
bamus insaniam et finem illorum sine
honore/ quomodo ergo computati sunt inter
filios dei et inter sanctos sors illorum
est/ ergo erravimus a via veritatis/
iustitie lumen non luxit nobis
et sol intelligentie non est ortus
nobis/ Et dominus patienter
sustinuit ne suam infamaret/
doctrinam/ qui docuit eos pati/ ut
illud Matthei quinto Beati estis cum
maledixerint vobis homines etc.
et quia hoc non legitur dominus eos
specialiter reprehendisse/ Et de hiis
tacuit ponitur ibi/ Et scribe
sapientes/ non simpliciter turba/
in hoc gravatur peccatum eorum/ ex
statu eminentia/ quia scribe qui
magis debebant scripturas intel-
ligere/ ergo non debebant temere
de Christo aliquid iudicare/ Et qui
ab Iherosolimis descenderant/ in hoc
gravatur eorum peccatum ex loci emi-
nentia/ quia videbant quod sancta
et per legem et prophetas quos multo
debebant imitari et in hoc peccatum
est quod a suis finibus usque ad mortem
erat persequendus/ ut dicit glosa ordinaria
dicebant hoc secundum glosam interlinearem
sed quod sequitur/ quoniam in cordibus
quod Beelzebub habet et in virtute
eiciat demones ut dicebant
quam intellectum est nomine/ ut dicitur

Beda in glo(sa) q(uod) nom(en) ydolo(rum)
ortum fuit a Belo p(at)re Nini
qui Nini(v)e condidit (et) no(m)i(n)e suo
civitate(m) nominavit. Ninus enim
patrem suum diligens (et) de morte
eius valde dolens fecit aneam
statuam patris sui similis corp(or)is
[illegible] quam in tanta habuit re-
verentia ut si aliquis fugitivus vel crimi-
nosi ad eam confugerent con-
[illegible] eos reprimunt alii homines
illi ymagini [illegible] et divinos
honores exhibe(bant) videntes in hoc
Nino placere quo exclo [illegible] de
adorantibus in honore eius ceterorum
suorum statuas [illegible] fecerunt
fieri (et) eas adoraverunt (et) sic [illegible]
[illegible] ydolatria. A nomine vero
Beel secundum diversa ydiomata sump-
ta sunt diversa nomina ydolorum.
Nam Babilon seu Chaldei [illegible]
similiter similis suppositos di-
cebant Beel. Iudei palestini
suppositos Baal dicebant.
Moabite vero appellabant Beel-
phegor. Iudei vero unius dei culto-
res ob derisionem gentium Beelze-
bub appellabant [illegible] musca-
rum [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] musca [illegible]
[illegible] [illegible] musca [illegible]
de a Beel quod est deus (et) zebub musca
quasi deus muscarum. Iuste enim
[illegible] [illegible] ydolum propter
[illegible] [illegible] que sibi ymolabat
in templo eius (et) [illegible]
principem autem demoniorum [illegible]
dicebant Iudei [illegible] huic ydo-
lo [illegible] habitare. [illegible] quia
[illegible] putabant primum fuisse
ydolorum sicut dicit magister
in hystoriis. [illegible] quia cultus
eius apud gentiles [illegible]
atque celebrior [illegible] familiarite(r)

(et) [illegible] maiores demones
[illegible] obedire [illegible] ut ad
voluntatem suam exirent de cor-
poribus obsessis (et) in quibus [illegible]
dicebant [illegible] [illegible]
hoc autem dicebat [illegible]
invidia (et) [illegible] [illegible] et
in hoc [illegible] [illegible] corum
[illegible] invidia [illegible] [illegible] dicat
[illegible] ut dicat. Hoc est ergo
quod dicit in textu. In Beelze-
bub principe demoniorum eicit demones.
[illegible] quod per discipulos signi-
ficantur quidam qui [illegible]
[illegible] blasfemat
[illegible] intelligunt de quibus est
[illegible] per [illegible] intelligunt
alii qui [illegible] nolunt (et) intelligere
[illegible] (et) [illegible] intelligunt [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
eis [illegible] [illegible] [illegible]
verba repellit. [illegible] [illegible] [illegible]
quod isti moti contra [illegible] invidia
(et) malignitate dicebant ipsum
[illegible] [illegible] quendam demonem pri-
[illegible] aliis demonibus superiorem
cuius virtute expelleret demones
[illegible] a corporibus obsessis
(et) ideo [illegible] hoc repellere [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] loquendo ostendat
se non esse [illegible] [illegible] [illegible]
(et) [illegible] [illegible] ostendat se non
[illegible] demonem [illegible]
sit pater mendacii Ioh. [illegible]
in parabolis dicebat [illegible] ideo
[illegible] non intelligant [illegible]
[illegible] ut dicit glo(sa) [illegible]
[illegible] [illegible] glo(sa) [illegible] quod nec
[illegible] [illegible] Beelzebub
eicit demones (et) primo [illegible]
sic Sathanas [illegible] [illegible]
[illegible] non potest [illegible]
quia dicit glo(sa) [illegible] quia [illegible]
potest ergo [illegible] (et) [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ergo

regnum eius dissipatum est / et
tale non stabit / hoc est ergo quod dicit
quomodo potest sathanas sathanam
eicere glossa interlinearis / nullo modo sicut
dicitis in Belzebub eicere me demo-
nia / Et si regnum in se dividitur
et prius quia si regnum dividitur in
se / glossa interlinearis / ut demones pugnent
contra se non potest stare regnum
illud / quia ex discordia maxime
res dilabuntur / ut dicit glossa interlinearis
/ sed illius statum intendit sua de-
fensione / hoc est / Et si domus super se dis[illegible]
probat / quod regnum eius divisum sit / si
se invicem eiciant demones / et hoc
secundum similitudinem de domo
dicit et si domus super se ipsam i.
contra se ipsam dispertiatur glossa interlinearis
repugnando / Et cum habitatore ha-
bitatores unius domus et familia
alterius domus opprimunt / non poterit
domus illa stare / quia destruetur
et si sathanas / et super se ergo
id est sathanas de cuius regno
estis / ut dicit glossa interlinearis / consurrexit /
adversus semetipsum dispertitus
est / et non poterit stare sed finem
habet scilicet regnum eius / Nemo potest
hic probat dicere / quod non eiciat demones
in Belzebub per hoc quod ligat diabolum /
et secundum glossam interlinearem continuatur sic /
ad literam preterea / vos dicitis quod
in Belzebub principe demoniorum
eicio demonia / sed nemo potest etc / Et
inimicus istam victoriam / debilior non potest
sua contra fortiorem / sed quia ego
vinco diabolum / ergo sum maior et fortior
/ et per quod non facio virtute diaboli
sed divina etc / hoc est quod dicit Nemo
ingressus in domum fortis i. diaboli
de quo Job xl / non est potestas super
terram que ei comparetur / Christus diabolum facit fortem /
nostra negligencia / non illius
potencia / et dicit domus diaboli corpus

obsessum a dyabolo / vel cor peccatoris
potest diripere vasa i. homines ob-
sessos vel deceptos a dyabolo
et ab eius potestate eruere / nisi prius
fortem scilicet dyabolum alliget i.
superaverit / et tunc domum illius
diripiet i. peccatores dyabolo sub-
iugatos ab eius potestate eruet
Et ex hoc concludi habemus / quod cum
eiciat demones / et ab eis liberat
homines / fortior est demonibus /
non est ergo contrarius / sed dominus
dyaboli est et mundus / quia totus mundus
in maligno positus est / nunc princeps
/ et vero quidem mundus dicitur dyaboli
non racione nature sed racione malicie
qua in eos principatur / post instructionem
vitam [illegible] contra accusatores dogmatizat /
/ quia dicet / vos non vultis agnoscere
racionibus / nec operibus / ymmo blasfematis /
/ ideo / Amen dico vobis i. certitudinaliter
dico vobis / quoniam omnia peccata dimit-
tentur filiis hominum glossa interlinearis / digne
penitentibus / et blasfemie quibus
blasfemaverint / glossa / ut in deum /
que scilicet humana fragilitate commit-
tuntur / dimittentur per penitentiam /
ut quod dicit in persona dei / confitebor
adversum me iniusticiam meam
domino / et tu remisisti impietatem
peccati mei / Qui autem blasfema-
verit contra spiritum sanctum /
in glossa / veritatem intelligens
et ex invidia contradixerit / non
habebit remissionem in eternum
interlinearis / Si nunquam penitet /
habebit secundum / si penitet / vel
non habebit etc / i. exponit quod ex
sciencia peccat / meretur non posse
habere remissionem / Math. xii dicit
Qui autem verbum dixerit contra
spiritum sanctum non remittetur
ei neque in hoc seculo / neque in
futuro etc / dicit glossa ordinaria

post penitenciam quia non vicitur primam
agere / nunquam enim solvitur a
tercio qui quadrantem novissimum non
solvit ante finem vite. Secundum
hoc hic excluduntur due hereses, prima
que lapsis in peccatum mortale se[illegible]
veniam negavit, et hoc forte recepit
ex illo textu apostoli ad hebreos vi^to /
Impossibile est enim eos qui sunt
illuminati et prolapsi sunt renovari
rursus ad penitenciam. Sed contra quia hic
dicitur / omnia dimittentur. Secundo ex-
cludit heresis Origenis qui sibi
peccatoribus promittit veniam post
communale iudicium [illegible]
[illegible] [illegible] illuder-
[illegible] [illegible] quod non ex
illo dicto psalmiste [illegible] eius
super omnia opera eius. Sed quia
hic dicitur Qui autem blasphemaverit
in spiritum sanctum non habebit remis-
sionem sed erit reus eterni delicti
quia dicebant etc. [illegible] quod pharisei
[illegible] non quia [illegible]
[illegible]
[illegible] quia similes dyabolo
contra [illegible] et ex dyabolica
invidia dei maiestate impugna-
bant / et ideo dicitur [illegible] dicebat
[illegible] et ex hoc
[illegible] quia
peccatum illorum fuit [illegible]
fuit impugnacio veritatis agnite /
Unde [illegible] glo. super illud
Math. xxxi talis hic est heresis /
Iudei cognoverunt [illegible]
[illegible] sed [illegible]
[illegible] malicia [illegible]
invidia [illegible] contra [illegible]
[illegible] ut [illegible] notitia
in veritatem [illegible] caderent /
Et tale peccatum non est [illegible]

Et ergo dicitur irremissibile non quia nullo
modo dimitti possit, sed diffi-
culter. Quintum est [illegible]
in spiritum sanctum quia ex certa
malicia fit que opponitur boni-
tati que appropriatur spiritui sancto.
Sunt autem in spiritum sanctum sex ista: [illegible]
desperacio, presumpcio, obstinacio,
finalis impenitencia, invidia fra-
terne gracie, impugnacio veritatis
agnite. Hic oriuntur aliqua
dubia. Primum quid sit peccatum in 3 dubia
spiritum sanctum. Secundum quot sunt.
Tercium utrum sit irremissibile.
Pro solucione primi dubii advertendum Pro ad primum
quod hoc nomen spiritus sanctus aliquando accipitur
pro hoc nomine quod convenit toti trinitati
essencialiter, et ita accipit Joh. iiii capitulo ubi
dicitur Spiritus sanctus est deus, et eos
qui adorant eum in spiritu et
veritate oportet adorare. Et isto
accipiendo spiritum sanctum tunc omne
peccatum directe contra deum commissum
dicitur peccatum in spiritum sanctum, et doctores hic non
accipiunt. Aliquando accipitur
personaliter et sic solum dicitur
de tercia persona in divinis que
a patre filioque procedit, ut
habetur Joh. xv et in simbolo Atha-
nasii, et ita peccatum in spiritum
sanctum secundum modernos
doctores est quo quis peccat
contra appropriatum spiritui sancto
impugnatum [illegible]
accipitur personaliter. Unde quando
quis peccat contra bonitatem
et clemenciam dei que spiritui
sancto appropriatur, et ita [illegible] ad [illegible] peccare
accipitur peccatum in spiritum sanctum, et
sic doctores accipiunt. Et pro
quo melius intelligendo notandum
quod contingit peccare ex [illegible]

causa / ex infirmitate / et sic peccatum
sit contra attributum et appropriatum
patri quod est potencia / Vel ex igno-
rancia / et hoc fit contra appropriatum
filio / quod est sapiencia / quia filio
attribuitur sapiencia / Et ex malicia
certa / et hoc fit contra appropriatum spiritui
sancto / quod est bonitas / Contrarium
ergo quod fit per infirmitatem vel
ignoranciam faciliter veniam adipiscitur /
sed non illud quod fit ex certa ma-
licia / quod dicitur peccatum in spiritum sanctum /
quod est ceteris gravius et abhomi-
nabilius / ut dicit magister sententiarum libro
2o dist. 43 / quod et Johannes in epistola
canonica prime Joh. 5o capitulo vocat
peccatum ad mortem / ubi dicit est
peccatum ad mortem non pro illo
27 dico ut roget quis / Ad secundum
dubium respondetur quod sex genera
a magistris assignantur scilicet desperacio
presumpcio / obstinacio / impenitencia
suffra et capitulo sit suffragia societatis gracie
remissionis peccatorum / in quo ma-
xime relucet bonitas que appropriatur
spiritui sancto et que impugnatur
per peccatum in spiritum sanctum / et impu-
gnatur tripliciter / Vel ex parte remit-
tentis in quo requiruntur duo
/ primum una et hoc in delectione
turpe contra quod est desperacio
quia quis penitus diffidit de
misericordia dei / estimans suam maliciam
divine bonitatis magnitudinem
excedere / sicut Cayn qui dixit
maior est iniquitas mea quam
ut veniam merear Gen. 4 capitulo
/ Secundum est iusticia et hoc in
obligacione pene satisfaccionis / contra
quod est presumpcio ut quando quis
attendit solum dei misericordiam et in
nullo timet dei iusticiam / Vel ex
parte eius cui fit remissio / in
quo eciam requiruntur duo / primum

impugnatio veritatis agnite et invidencia fraterne gracie

dolor de peccato perpetrato / contra quod est
impenitencia qua quis non dolet de commisso
peccato sed in malicia permanere
intendit / immo sibi placet malicia
ipsa sicut piis bonitas / Secundum
est voluntas cavendi de futuro /
contra quod est obstinacio que
est indurata mentis in malicia
contumacia / Vel ex parte eius per
quod fit remissio / in quo eciam
requiruntur duo primo communio
fidei ecclesie / contra quod est
impugnacio veritatis agnite
/ Secundum est suffragia societatis
ecclesie contra quod est invi-
dencia status gracie et quod multi
convertuntur ad deum / Et tantum de
37 secundo dubio / Ad tercium dubium
dico quod respectu divine potencie /
nullum peccatum est simpliciter irremissibile /
quia deus si vellet posset omnia
peccata remittere / tamen dicitur quod
hoc / Sed dicitur peccatum irremis-
sibile quod delinquit post se
aptitudinem ad hoc quod remittatur
dicit quidam doctor sic / quodlibet
peccatum in spiritum sanctum dici potest
irremissibile quia non relinquit post se
causam aptitudinis ad remissionem
sed solum causam aggravantem / Et tra
venerunt / hic ponitur tercius
casus / ipso enim predicante miraculum
fecit sibi invidiose / quod mater eius
et fratres eius faciunt foris / ad temptandum
et ex affectu carnali ad matrem
ut ipse dimitteret vel interrumperet
predicacionem / Sed contra. Et venerunt et
glosa Puteoli / eo predicante mater
eius scilicet beata virgo / et fratres / cognati eius in
glosa / non filii Marie semper virginis
ut mentitur Elvidius / vel quod
Joseph ex alia uxore genu-
isset eos sicut garriunt alii / sed

fres a cognati domini et foris stantes
miserunt ad eum vocantes eum sz
foras s. glo. ... et sedebat
circa eum glo. multitudo in spirituali
misteria quiescebat et dixerunt
ei ecce mater tua quoniam naturalia
temptacionis intermittunt. quidam
dicendo dixerunt ut explodarent
si carnis affectu predicacionem aptam di-
mitteret. Ideo dixerunt mater tua que
preceptum honorari et fres tui quos
et natura et lege nobis diligere fons i-
n loco exteriori querunt te quasi
dicerent propter te huc venimus Ideo de-
bes ad eos egredi. Crisostomus qui dicat
alta proposito. Cum glacies in celo
qui radices habes in terra non potes
esse filius dei. que homines genue-
runt. Secundum de beata virgine
quod tanquam propria mater filium querebat
compulsa quia eius absenciam sustinere non
potuit. luc. 2o. ego et pater tuus do-
lentes querebamus te. Secundo querebat adultum
quia eius predicacione saciari non
poterat ut hic. Tercio querebat quasi
defunctum quia eius corpus dimit-
tebat. Joh. 19o. Stabat iuxta
crucem etc. Sed invenit enim primo
inter doctores interrogantem luc. 2o. capitulo
Nunc in medio apostolorum predicantem
ultimo in medio latronum pacientem
Joh. ubi supra. primo in templo secundo
in domo tercio in patibulo. Et
respondens eis ait que est mater
mea et fres mei quasi diceret non habeo
carnalem affectum ad eos. glo. crisostomi
non refutat obsequium matris qui
dicit honora patrem et matrem etc.
sed ostendit se plus debere primus
misteriis quam affectibus maternis. Sed
per hoc exemplo monstrat quod
illo ait. Qui amat patrem aut
matrem plus quam me non est me dignus

Matth. 10o. capitulo. Sed addit glo. nec
fres iniuriose deserunt sed opus
spirituale prefert cognacioni. Docens
meliorem esse copulam cordium quam
corporum. Circumspiciens. Opus porta
est confutacio temptantium in Christo. Quid
ubi ostendit se non habere carnalem
affectum. Habet sublata eorum confutacio in
opere responsione ubi ostendit se
habere spiritualem affectum primo
ad discipulos suos specialiter secundo
ad omnes in se generaliter ubi circum-
enim facit dicat. Et simpliciter aliis
circumspicientibus eos qui in circuitu eius sedebant ita se videbis etc.
glo. Intellexit ut attentos faciat
ait ecce mater mea et fres mei. Quo
genere omnium quod non addit hic
de sorore respiciens ministerium
quia non in sexibus sed in fide di-
scernit ne dicat ... in gloza
Et postea dicit hic est frater
et soror mea ne sexum femineum
videretur exclusisse a salute
Et dicit ergo ecce mater mea
quia me genuit in fide mente
quia me peperit in populo credente
verbum dei et fres mei qui opera
patris mei faciunt qui michi co-
heredes in celo erunt. Sed nec isti
solum specialiter sed omnes fideles
et iusti quando qui enim quicum-
que fecerit voluntatem dei hic
frater et soror mea est. Sed credendo
Joh. primo dedit eis potestatem
filios dei fieri et mater mea est pre-
dicando quia verbum gignit
in cordibus auditorum. Matth. 7
Qui facit voluntatem patris mei
ipse intrabit in regnum celorum
Ita erit coheres meus quia fecit
Hic occurrunt dubia primum
quare non facit mencionem de
patre cum sit primum quare

Solus mater generat in recipi-
endo ab alio pater dando alteri
sed homo apostolus accipit ut alium
spiritualiter generet et ideo debet pre-
dicare homo quam mater Item quia
maiores labores et dolores in pre-
dicatione patitur omnes opprimunt
quam patres et in generatione spirituali
est labor Igitur secundum dubium ita
hoc quod dicit sicut scriptum est Grego-
rius dicit ... fratres sicut dominus
... Solus loqui ad quoslibet
per se ut erigat nos in spe ne
solum hoc apostolis competere
videatur eo quod ad eos tamen manum
extendit sicut dicit Matthei xii°
Tertium dubium utrum hoc quod dicit
soror mea generat addit hic sorores
et non supra ubi loquitur alius sermones
videatur contrarium // Capitulum 4m

Et iterum cepit Capitulum
quartum in quo continetur
... sermo predicationis
in speciali Et primo de-
scribit sermones predicationis ... ex
hoc ... ... emulationis
in principio ... capitulum
... primo describit predicationis
... seu modum Deinde pre-
dicationis fructum ibi et dicebat
sic est regnum dei Tertio ... ...
... ibi et aiit illis
in illa die Primo describit pre-
dicationis christi tempus et modum
Secundo predicationis sue typus
ibi et ecce exiit seminare Tertio
... parabole aperitur intellectus
ibi et aiit illis nescitis parabolam
dicit Et iterum glossa eadem die
unde Matthei post superiorem ser-
monem mox subiungit In illo
die exiens de domo sedens
secus mare et de hoc ... ...

et de hac domo dicit glossa ... exi-
ens de domo ubi ...
... est hec et postea in qua
a ... vocatus fuerat cepit
iterum docere glossa ... ...
... et amaras ... subditis
ad mare ut locus insinuet in-
stabilitatem et amaritudinem do-
lendorum ut dicit Beda in glossa Et
cepit iterum docere ad mare ut
doceret se ... ... per-
fidie ... et ad gentes
transiturum vel secundum glossam ...
... glossa Mare est mundus
stans in se amarus et inquietus
sed ab ipso domino exprimitur con-
temptum qui amara dulcificat
et tristitiam convertit in gaudium
et egritudinem in salutem Et con-
gregata est ad eum turba multa
tamquam ad doctorem In quo notatur
predicationis christi gratiositas ad
quam tot conveniebant non tantum
de villis rurales sed de civitati-
bus et non solum ydiote et sim-
plices sed etiam sapientes et
periti et magnates et mulieres
magne sicut Maria Magdalena
Susanna et Johanna sicut dicit
Luce viii in principio Vel sic turba
multa et simplices et devoti non
scribe et pharisei quia cum simplicibus
sermocinatio est proverbiorum iii Vel
turba multa scilicet gentium per
predicationem apostolorum ...
que non cognovi serviunt michi
Vel turba secundum glossam ... qui ama-
ritudinem mundi relinquentes ad
christum fugiunt salutem suam que-
rentes Ita ut in navim ne
impediretur ascendens ut audi-
retur sederet ut eius auctoritas
attenderetur Et omnis turba

in quo est unanimitas ad audien-
dum. Marc. super terram erat. In
gro. auditas audientium. et doce-
bat eos. i. ad utilitatem eorum in para-
bolis. Jeronimus in glo. parabola est
verborum narratio dissimilium sibi
sub aliqua similitudine sed co-
paratio. et parabola grece similitudo
dicitur. et per hoc secundum Theophilum.
David in persona Christi predixit
aperiam in parabolis os meum
hic dominus adimplet. quia dicitur
et docebat eos etc. Loquebatur
autem dominus parabolice propter plura.
Primo ut servaret morem pa-
trie. quia solent homines
parabolice loqui. Secundo ut dictum
suum magis memorie commendaret.
Tercio ut studiosius ad spiritualem
eos intelligentiam excitaret. Quarto
ut cognitionem veritatis infidelibus et
indignis occultaret. que racio
postea dicetur in littera. In parabolis
dicit glo. credulitatem quod non intel-
ligebant ab apostolis quos credere puta-
bant querentes discebant misterium
credendi quo carebant. Multa
ubi notatur diligentia turbe au-
dientis contra invidiam scribarum
et phariseorum. Unde cum glo. naturam
ostendit. i. secundum glo. etiam di-
ligentiam ab hoc quia sedet dominus
quia sibi electam viam non operatur
Et dicebat illis etc. Audite ubi
hortatur eos ad attentionem et dicit
Audite. i. attendite non solum
exterius sensu sed intus corde
sentiendo. Ecce exiit. ubi ponit
typus sive predicationis sive nar-
ratio parabolica que est de semine
quod seminatum totum perit
preter quartam partem que ex
ordinem ecclesie respicit qui tota

in doctrina sua

versus sine cursu fidei et bonorum
exstitit. exceptis paucis de
Judeis credentibus qui suscepto
verbo Christi et apostolorum fructum
bonum produxit. In qua parabola
notantur duo. Primo parabole edi-
tio. Secundo eiusdem racio ubi
qui habet aures. Circa primum
ponit primo seminis iactum. Secundo
subdit eiusdem casum ubi dum
seminat. Dicit ergo Ecce exiit
scilicet Christus de sinu patris in mundum
ut dicit glo. interlinearis. quod patet in
psalmo dicitur. A summo celo egressio
eius. et ecclesia cantat in adventu
domini. Egressus eius a patre
seminans. i. qui hoc officium etiam
egerat seminandi. Ad seminandum
scilicet doctrine verbum ut alii habeant
recipientes. Ipse Christus seminans
quia est seminator casti consilii.
Qui exiit primo a sinu patris
ad uterum virginis per incarnationem.
Luce primo. Secundo exiit de tha-
lamo virginalis uteri per nati-
vitatem. Luce secundo. Tercio
exiit in mundum per manifestam
predicationem. de quo supra dictum
est primo capitulo. et de eodem habetur
Luce iiii. Demonstravit autem
prius per angelos revelaciones.
per Moysen precepta et prohibitiones.
per prophetas promissiones et com-
minationes. Sed nunc per se ipsum
exiit seminare. Ad Hebreos primo capitulo
ubi dicitur novissime diebus istis lo-
cutus est nobis in filio. Et dum
seminat scilicet granum seminis in terra
iaciendo. Aliud. i. alia pars
seminis cecidit secus viam ubi
non occultatur semen ideo a vo-
lucribus comeditur unde sequitur Et

Et venit volucres celi .i. aeris
et comederunt illud. Prota secundum theophilactum
non dixit quod seminans proiecit ad
solis viam, sed quod cecidit. Qui enim
seminat, docet verbum sermone, sed
sermo diversimode cadit in audientes
ut in quibusdam fructificet, in aliis
vero non. Alio autem exponitur secundum glosam
et verbum seminat sive docendo per se
vel per suos. Aliud cecidit secus
viam .i. in cor desidiosum per er-
rores et actionum quod malas af-
fectiones de quo dicitur in psalmo
erravi. Fecit eos in invio et non
in via. Et volucres celi come-
derunt illud .i. demones qui
celestes sive spirituales nature sunt
per aera discurrentes sua sug-
gestione rapiunt et destruunt
dentibus. 32o. Devorabunt
eos aves morsu amarissimo.
Et aliud non cecidit super petrosa
ubi non habebat terram qua
fundaretur et figeretur radix
et statim exortum est quia petro-
sa cito emittit germinare. Sed non
figuntur ibi radices. Quoniam
non habebat altitudinem ter-
re supra petras. Et cum exortus
est sol exestuavit. Sed tale
semen per estum solis sic non
potuit. Et exaruit et exaruit
eo quod radicem confundatam in terra
non habuit. Unde humorem sibi
attraheret. Aliud vero cecidit super
petrosa. Secundum glosam legitur sic .i. super
duritiam proterve mentis. Ubi non
habebat terram multam. Glosa
.i. inter .i. levitatem animi obe-
dientis. Et statim exortum est
quia ad horam verbum audiunt.
Verbum comprimitur, sed non
multum crescit, quia non habebat
altitudinem terre .i. humilitatem
patie in temptationibus probate.
Et quando exortum est sol
exestuavit. Glosa, intellige persecutionis
tuatonis fugore. Et eo quod non ha-
bebat radicem. Intellige firmi
desiderii exaruit. Intellige omnia
humoris ad horam tamen audito sermone
delectatur. Et aliud cecidit inter
spinas .i. in corda divitiarum ob-
lectatione et solicitudine. Et ascenderunt
spine .i. intellige multiplicate sunt
divitie. Et suffocaverunt id est spine et fructum non
dedit .i. occupaverunt mentem ut fructus
spiritualis in ea proficere non posset.
Unde in Matheo spinas et tribulos germinabit tibi.
Sicut enim [illegible] desides in
petra imbecilles, in spinis
divites intelliguntur. Isti ergo
sunt in quibus verbum dei non
fructificat. Et aliud cecidit in
terram bonam. Hic agitur de tali
seminis ad perfectum. Et notandum
quod terra bona est, Augustinus, per aspectum
pinguis et affabilis. Sic seminata
per fructum. Propterea dominus dabit
benignitatem et terra dabit fruc-
tum. Sic in talem agrum terram alia
pars seminis cecidit. Sed quarta
et dabat fructum. Ascendentem et crescentem. Unum quod
et afferebat unum tricesimum ut in
coniugatis per fidem trinitatis cum
observantia decalogi. Et alio quoque
fructus autem iustitie seminatur
in pace facientibus pacem. Et
unum sexagesimum ut in viduis
et continentibus. Secundum glosam intellige. Et
unum centesimum. Glosa, in virginibus
et perfectis. Centum enim constat
ex denario ducto per denarium
unde decies decem sunt centum
et sic duplex perfectio in qua

[illegible]

signatur decalogus duntaxat pe-
rfectum perseverantiam. Gen 26. Se-
minavit Ysaac in terra illa et in-
venit in anno illo centuplum. Et
notandum quod in ista parabola quatuor
gradus seu differentie auditorum
innuuntur. Tres sunt malorum,
quartus bonorum. Quidam enim
sunt qui audiunt secundum affectum
virtute ... in quibus neque
nascitur quia dyabolus tollit de
corde eorum. Alii sunt qui au-
diunt et assignunt aliquo modo sed non
proponunt facere quod dicit. Unde
non radicatur in eis verbum
per bonum propositum. Tercii sunt
qui audiunt et afficiuntur et pro-
ponunt bonum facere sed non perficiunt
et suffocatur in eis bonum propositum
prevalentibus in eis curis, divi-
tiis et voluptatibus mundi, et hii
sunt inter spinas. Ultimi sunt
terra devota et humilia qui
audiunt et afficiuntur et proponunt
bonum facere et perficiunt. Ideo
afferunt fructum multum, alii
tricesimum etc. Et ille triplex
fructus signat triplicem statum
in ecclesia. Fructus tricesimus con-
iugatos, sexagesimus viduas
et centesimus virgines. Sequitur
Et dicebat qui habet aures. Hic
reddit causam quare dominus loquitur
parabolice. Ubi primo ponitur actus
auditorum. Secundo introducitur quod disputatorum
ubi Et cum esset singularis. Tertio
... domini administratorum ...
ubi Et dicebat eis. Vobis ...
... per Fabam quod ubicumque hec
admonitio interponitur, misticam
rem et attente querendam ostendit.
... illud Apoc 3. Qui habet au-
res audiat quid spiritus dicat ecclesiis.

Dignatur agitur se alta dixisse. Sed
glossa interlinearis dicit qui habet
aures audiendi corporis et corporaliter
audiat interius et intellectu opere
adimplendo. Unde Luc 11.
Beati qui audiunt verbum dei et custodiunt illud.
Et per hoc innuitur triplex auditus.
Primus est exterius in corpore
de quo dicitur qui habet aures. Secundus
est interior in mente de quo subditur
audiendi. Tertius consequitur
de quo addit audiat. Primus
auditus est sensitivus, secundus intel-
lectivus, tertius affectivus. De isto
triplici auditu dicit Psalmus
Audi filia quo ad primum, et
vide quo ad secundum, et inclina aurem
tuam quo ad tertium. Et cum
esset singularis. Hic ponitur di-
screta discipulorum interrogatio quod
non coram turba sed seorsum dominum
interrogaverunt. Et dicit Et cum
esset singularis id est separatus a turba
ut dicit interlinearis. Interrogaverunt
eum hii qui cum eo erant duodecim
parabolam. Interrogabant autem
eum ut ingenium suum ... in quo
dat discipulis et auditoribus verbum
dei formam discendi. Ut cum
aliquid audiunt quod non intel-
ligunt non erubescant interrogare
exemplo discipulorum Christi. Unde Boe-
cius: Si cupis scire oportet te inter-
rogare. Et parabolas. In predicatione
talis de ... dubi-
tare seu interrogare de singulis
non est ... Interrogaverunt
... enim parabolam ...
... parabole. Rogatus ...
addit ... in parabolis ...
eis. Ac si dicat cum ...
... in quo ostendit ma-
gna caritas discipulorum. Dolebant
enim quod ... non intelligebat

et oculos eius claude ne forte videat
oculis suis et auribus suis audiat et
corde suo intelligat et convertatur et sanem eum.

et talium verborum edificatione
scandalizabant. Et dicebant eis
sicut fratres domini responsio ubi po
ponitur discipulorum recommendatio
quia eos ultra communes homines
quomodo ultra scribas commendavit
cum dicit et dicebat eis supple
discipulis enim interrogantibus vobis
qui amicum estis non his qui foris
sunt ut dicit glosa interlinearis Vel ab
vobis scilicet a me illuminatis et specia
libus amicis et familiaribus meis
Vel tertio vobis scilicet qui fideles estis
datum est scilicet a patre meo et bene
dicit datum quia cognitio mi
steriorum divinorum est donum dei
unde dicit psalmista da michi intellectum
et scrutabor legem tuam vobis
inquam datum est nosse misterium
regni dei id est secreta scripturarum
ut dicit glosa interlinearis sine cum difficultate
excepta caritatis dante solo aperuit
sensum ut intelligerent scripturas
Vel misterium regni dei id est ecclesie mi
litantis sive triumphantis Johannes
Iam non dicam vos servos sed amicos
quia omnia quecumque audivi a patre
meo nota feci vobis illis autem
qui foris sunt glosa interlinearis non in
tramtibus in parabolis omnia
fiunt id est in similitudinibus quibus
ex de causa ut videntes non
videntes corde se ipsum sicut
videant miracula exterius ut non
videant veritatem de me cre
dendo intus Alii exponunt de
ut Lucas dicit viii per quattuor
quattuor ita dicunt ut vi
dentes non videant quod tunc
vah ut audientes foris humanitatem
non videant intus sanitate
? illud Vivit quis multi videret
fratres qui non viderent
intus sive ut audientes
audiant predicantem me
exterius et non intelligant per spiritus
interius vel sic et audientes
audiant verbum exterius scilicet mee pre
dicationis et non intelligant spiritum
spiritualem internum per voluntatis
impletionem secundum illud Ysaias vi Ex
ceca cor populi huius et aures eius ag
grava Et est predicacio non impre
catio ne quando convertantur scilicet a
culpa et ibi habet ne non tenetur
causaliter sed consecutive quasi dicat
propter hoc quia reputat se vide
et non vident et ideo non convertuntur
ut dicit glosa interlinearis subdit et
supple ne dimittantur eis peccata
id est ne dimittantur eis peccata per
infusionem gratie et ibi iterum habet ne
non tenetur causaliter sed consecutive
quasi dicat ideo quia non conver
tuntur non dimittuntur eis peccata
Et ait illis ubi ponitur parabole
premisse expositio et primo pre
mittitur discipulorum ignorancia
ne ex commendatione facta in elationem
cadant Deinde subditur expositio
parabole dicit ergo Nescitis parabolam
hanc et quomodo omnes non debetis
et quod omnes parabolas cognoscetis
cognoscetis quia adhuc multa desunt
vobis glosa interlinearis attencius vel
intencius cogitat Subdit Qui
seminat Hic ponitur dicte parabole
expositio et primo ponitur expositio
de semine quod cadit in defectum
secundo de eo quod cadit in perfectum
ubi et hii qui super terram bonam
Circa primum facit tria primo ponitur
expositio parabole de semine quod quod cadit circa viam
cadit inter spinas et alii sunt secundo exp
qui in spinis seminantur dicit ergo de semine
Qui seminat verbum predicationis quod cadit
seminat ubi dominus comparat se se
minanti verbum semini et auditores
terre hii autem qui circa viam supple
sunt ubi id est in quibus seminatur verbum
scilicet predicationis sunt qui audi
unt exterius quod permittat regnum

celorum ad doctrinam legis que pro-
mittebat temporalia. Et cum audie-
rint tale verbum predicationis contra
confessum .i. statim venit sathanas
a diabolus qui sunt primus auctor
mali per superbiam suam, cuius malum
non est remediabile per penitentiam,
cuius malitia diffunditur per invidiam.
Venit in qua a cordibus audientium
suggerendo errorem latenter per quos
verbum auditum ad actum perduci
non permittit, et ideo sibi et aufert
quasi violente verbum quod semi-
natum est in cordibus eorum, scilicet eorum
audientium memoriam verbi seminati
in cordibus eorum aufert, et hoc ne
verbum deinde eis remaneat et fruc-
tificet vel adeo sicut dicitur Luce 8o
ne credentes salvi fiant. Unde dicit
eum duas salutes hominis, salvabantur
per fidem habitam. Luce 7: fides tua
salvum te fecit. Fides autem ex
auditu verbi dei ad Ro. x°. Fides
diabolus [illegible] per insidias abo-
lit impedito verbo impediatur fides,
impedita fide impeditur salus. Se-
cundo hii sunt similes qui supra petram
seminantur .i. supra cor humore fidei
et devotione carens vel supra du-
ritiam cordis mentis. Qui cum
audierint verbum scilicet predicationis
[illegible] cum gaudio [illegible] .i. tales
adherent ex aliqua passione
moti cum gaudio suscipiunt pre-
dicationem, sed quia non firmati in
humore fidei et devotionis, cito
evanescit, hoc quod sibi. Et non habent
radicem, scilicet [illegible] fides
sed temporales sunt .i. ad modicum
temporis stant. Subdit: Deinde
contra tribulationem scilicet a demone et
persecutione scilicet ab homine, vel
alia tribulatione in loco suo pro-
pria mutatione de loco ad locum

suscipiunt illud

vel sic tribulatione quo ad susti-
nentem persecutionem quo ad infli-
gentem. Abiit verbum, scilicet fidei con-
fessum, recedunt .i. cadentes
a fide et sic patet de secundo semine
in petrosis per impatientiam tribula-
tionis. Et sequitur: Et alii sunt
qui in spinis seminant .i. in angustia et
sollicitudine mentis est malus
locus susceptionis. Hii sunt qui
verbum audiunt. Sollicitudinis
et curis huius seculi, cum spes
acquirendi, timor perdendi et
deceptio divitiarum, cupiditas
appetitus decipiens. Et [illegible]
fallaces sunt divitie quia nobiscum
semper manere non possunt. Item
fallaces sunt quia non dant
quod promittunt. Divitie autem
hic signantur per spinas, quia
pungunt mentem in spiritu bone
conscientie, in futuro vero corpus
et animam igne infernali. Vel
ideo quia graviter pungunt vere
laboris in acquirendo et vere
doloris in dimittendo. Gregorius in
omelia super Lucam: quis umquam
autem michi crederet spinas divitias
interpretatus? sed tamen iste pungunt
et pungunt scilicet spine iste delectant
scilicet divitie. Subdit [illegible] et tamen
spine sunt que cogitationum suarum
punctiones sunt, que mentem lacerant
[illegible] ad peccatum pertrahunt, quasi
inflicto vulnere cruentant. Et ita
reliqua [illegible] acquirendi
introeuntes scilicet ad cor suffocant
verbum [illegible] strangulant quia
mentis nec bonum desiderium ad cor
transire sinunt et sine fructu efficiuntur
scilicet labor boni operis [illegible]
vacua est spes illorum. Et sequitur
et hii sunt qui super terram bonam
ubi ponitur conclusio parabole
de semine quod cadit in profundum/

Miror

verbi tangit primo fructum verbi
seminati ibi et fructificant. Dic.
hii sunt qui super terram bonam
glosa intellige fidelem constantem
seminati sunt. Reddit ergo mi ani-
ci fructum scilicet dei fideles et de-
vote et per actiones et fructificant
per fidem et amorem et fructi-
ficant per bonam operationem. Se-
cundo erit fallimus eius vindex
post pauca subdit et non desinet
facere fructum et ergo subdit dicens
fructum cum dicit Aliud centesimum
et cetera sequitur. Sicut primus et secundum
et predicatio christi et apostolorum fuit
in iudeis pro maiori parte inutilis
et infructuosa ut patet per parabolam
de semine que ad tres partes primas
non pervenit propter defectum doctrine sed
propter impedimentum sue malicie.
Et in illo etiam diligenter notandum
quod ex quo seminatori scilicet christo tres
partes sui seminis ut datum est per-
ierunt non solum que ad fructuosa
verbi dei auditores sed etiam quo
ad auditores suos cum tunc primus
erat nullus predicator debet indi-
gnari si magna pars sui sermo-
nis pereat. Non est enim discipulus
super magistrum sicut dicit luce vi°
Deinde hic tanguntur dubia. Primum
dubium circa illud quod dicit et
docebat eos in parabolis videtur
inconveniens quia cum esset rudis
populus non capiebat sensum pa-
rabolarum. Solo ad hoc assignantur
multe cause quas ponit [illegible]
dubium secundum iste parabole
quibus dominus locutus est sunt
vere ad literam. Solo non oportet
sed sufficit quod consistent in sensu
ad quem sunt. Sunt etiam multe
tales esse vere ad literam et
tunc sensus literalis est basis
ad spiritualem. Tertium dubium
circa hoc quod dicit exiit qui

seminat semen suum quomodo exiit qui ubique
quomodo est et respondetur non loco sed
habitudine et dispensatione quomodo
ad nos propior enim factus est nobis
per carnis assumptionem. Item
quartum dubium circa illud aliud
cecidit secus viam. Contra
factus est agricola qui seminat se-
men suum secus viam vel supra
petram vel inter spinas ergo
dicit talis sator fuit quod prius. Solo
seminator christus non dicit proiecit semen
sed cecidit. Item quintum dubium
circa hoc quod dicit ut videntes
non videant et non videant. Contra
doctrina parabolica ad hoc provenit
ut simplices non videntes misteria
divina spiritualis videat et capi-
ant illa per similitudines. Solo hec
dictio ut non est causale
sed consecutiva ut prius fuit
dictum. Sextum dubium quod
sathanas aufert verbum. Contra
dyabolus non illabitur anime quod hoc
est solius dei quod verbum in cor-
de per quem non potest tollere verbum
de corde. Solo dyabolus verbum in-
trat non per essentiam sed tamen intrando
sicut a foris per suggestiones.
Deinde magnus venit lucas. Hic
ostenditur doctrina evangelica per
apostolos publicanda quod fuit
est per eorum missionem. Circa hanc
sunt missi ad predicandum semel
ante passionem tunc fuerunt
missi ad predicandum tamen [illegible]
scilicet tunc iudeis et in ista mis-
sione doctrina evangelica solum iudeis
publicanda est et de illa mis-
sione habetur mathei x° in viam
gentium ne abieritis et in ista
[illegible] missi fuerunt post
passionem ad universum mundum
de qua missione legitur act. vlt.

infra

Euntes docete omnes gentes / et pre-
dicate evangelium omni cre-
ature / Et in ista missione doctrina
evangelica publicata est per apostolos
in universo orbi / iuxta illud psalmi
In omnem terram exivit sonus
eorum / Et primo addit [illegible]
et dicit Numquid venit lucerna
i. doctrina evangelica seu verbum dei
ut dicit interlinearis / secundum illud psalmi
lucerna pedibus meis verbum tuum
ut sub modio ponatur / i. occulte
et in latebris doceatur / sicut doctrine
suspecte hereticorum et aliorum ma-
gistrorum [illegible] quasi diceret non / sed ut
Nonne ut super candelabrum ponatur / hoc
est in palam et publice doceatur /
quasi diceret sic / Non enim aliquid ab-
sconditum / ubi hortatur discipulos ad
opus predicationis / commonendo eos
de periculis si non predicarent / quia corpore
negligentia vel timor carnalis
manifestaret / In quo notatur / ubi ostendit
duplex occultum et manifestum /
Est enim aliquid quod latet quia
occultatur humana astucia / sicut sunt
opera [illegible] que calore humane
conversationis / hoc dicitur absconditum /
Est autem aliud quod latet ex
ipsa natura / ut sunt opera inte-
rioris hominis / scilicet intenciones et cogitationes
que solus deus videt / iuxta illud
primi Reg 16 homo videt que
patent / deus autem intuetur cor / et dicitur
occultum / secundum primum dicit hic / Non est
enim aliquid absconditum quod non reveletur / manifeste.
quia illa que dominus propter apostolos
secrete voluit / apostoli predicaverunt pu-
blice et manifeste / secundum quod dicitur Math
10 / Quod in aure auditis / predicate / quasi
diceret / Non debetis occultare lucernam
sub divini timore pene vel in-
famie / neque negligentia desidie /
Non est enim aliquid absconditum / quia

nec timor. Absconditum quod non
reveletur / neque causa negligentia abscon-
dita que non cognoscatur esse / per quod
subdit / nec factum super aliquod
est occultum quod non in palam
i. in manifestum veniat / scilicet in futuro /
quando aperientur libri conscientiarum / de quo
dicit apostolus j Cor 4 / glosa Nolite ante tem-
pus [illegible] evangelium / quia multi occultum
modo quod non fiat palam in iudicio /
quando illuminabit deus abscondita
tenebrarum / et manifestabit consilia cordium
23 Si quis habet aures audiendi
audiat / Hic monet apostolos ad audien-
di studiositatem / Et subiungit la-
boris premium seu remuneracionem
circa sibi predicationem et studi-
ositatem / ubi In qua mensura dicit.
ergo Si quis habet aures i. desiderium
audiendi et intelligendi verbum
dei / audiat et proficiat / glosa non
intelligendo in seipso sed etiam
in aliis apostolos docendo / vel sic secundum
interlinearem audiat i. in corde intendat /
non se subtrahat / non ut auditum
ad fabulas convertat / et ideo etiam
addit / Et dicebat illis Videte
quid audiatis / quod secundum glosam
interlinearem sic exponitur Videte
i. studiose audite quod auditis
i. ut et in corde pectore studiose
custodiatis / et exemplis
et aliis ... possitis / Unde
In qua mensura mensi fueritis / remetietur vobis et adicietur vobis
labore premium / et exponitur
sic secundum Bedam / Si solerter omnia
que valetis bona facere ac pro-
ximis intimare studeatis / aderit
divina pietas que vobis in
presenti sensum altiorem capiendi conferet
et in futuro retributionem eternam
adiciet / Vel In qua glosa
secundum mensuram fidei datur
intelligentia misteriorum / et adicietur

et venieacent

vobis fienne / et adicientur vobis
credentibus / vel in qua mensura .i.
sicut fideliter officium predica-
tionis exercetis sic dabitur vobis
ea que ad hoc sunt necessaria / Et
adicietur vobis eterna remune-
racio glorie. In presenti sensus intel-
ligencie et effectus operandi et
in futuro bonum eterne retribucionis
adicietur et subdit racionem / Qui
enim habet .s. in veritate fidem
et graciam quales non erant scribe
et pharisei eciam quod habet //
Qui enim habet etc. .i. in quo
fidem et graciam ex usu bono gra-
ciam iterum dabitur sibi gracia
ad augmentum procedens / et qui
non habet sc. fidem et graciam / quales
erant scribe et pharisei / eciam
quod habet auferetur ab illo. eo
quia noticia legis quam habebant
fuit ablata ab eis / sic quod non valuit
eis ad salutem / secundum illud Sal-
vatoris Lu. xii. Servus qui scivit
voluntatem domini sui etc. Exposicio
2o Qui enim habet secundum glo. interl. dulcorem
verbi / dabitur illi sensus intelligendi
quod amat / amor enim illuminat. Exemplum
sicut diligite deum et illuminabit
corda vestra / Tercio sic Qui habet
3o sc. graciam dabitur ei sc. gloria / quia
Ps. graciam et gloriam dabit dominus
4o Quarto sic Qui habet sc. vo-
luntatem benefaciendi / dabitur illi
sc. facultas ad implendum / Ad Phil.
ii. Deus est qui operatur in nobis
5o et velle et perficere / Quinto sic Qui
habet sc. laborem nunc / dabitur
illi quies premium et sibi de opposito
et qui non habet sc. nil amorem
verbi / vel graciam / vel bonam vo-
luntatem / vel victoriam operacionum
eciam quod habet .i. quod putat
se habere / sc. iusticia / operacionum
victoriam / vel aliquam sciam

naturali ingenio vel labore oper-
acionis auferetur ab illo .i. nulla vero
experiencie dulcedine gaudebit /
unde totum erit sibi in penam / ut
dicit glo. interl. / et dicebat sic
est regnum dei / hic graciter describit
predicacionis processum fructus / et primo
in uno homine / secundo in multitudine eccle-
sie / et dicebat cui assimilabimus
etc. primum secundum / quod semen
dicit per semen intelligitur verbum dei /
sicut patet in parabola precedenti
quod semine autem ~~iusto~~ recepto in
aliquo homine fit talis processus /
quia primo incipit timor divinorum
iudiciorum / qui designatur hic per herbam /
que est quid imperfectum / cum dicit
sponte terra fructificat primum herbam / et quod ex
timore cessat homo a malis et
incipit se exercere in bonis / ideo
secundo incipit spes divinorum bene-
ficiorum / que hic signatur per spicam /
in qua iam est spes de futuro
grano / cum dicit deinde spicam / tercio
et postea datur caritatis amor / qui
habet opus perfectum / et ille significatur
per plenum fructum cum dicit / deinde
plenum frumentum / dicit glo. sc. simpliciter
unde dicebat sc. fructus discipulis
Sic est regnum dei .i. ecclesia que regitur
a deo / et ipsa regit homines / et calcat
vicia / ut dicit glo. or. / quemadmodum
quod sicut si homo .i. filius hominis
iaciat semen .i. verbum super terram
.i. super corda hominum / et exponit ita
glo. interl. homo iaciens semen .i.
filius hominis est / semine verbum dei
terra corda hominum / Et dormiat et dor-
miat .i. moriatur / secundum interl. glo.
dormicionis hominis mors est salvatoris /
Et dormiat et exsurgat ... talis
homo iaciens semen nocte .i.
in adversis et die .i. in prosperis
et semen germinet sc. in fide
et increscat sc. in opere dum

dum vestit i. vestire facit semper
nos alleluia sed carens semine / et ita
ex parte Christi exterius glosa ... germi-
nat semine nocte et die / dum post
semper ... per
prospera et adversa magis magisque
germinavit et crevit in ipso / dum
vestit Accepta est hec locutio
et divinis libris creberrima vestit
i. vestire facit nos / ultro enim terra
fructificat ultro i. voluntarie
terra i. cor ... per receptionem
verbi dei in se / fructificat primum
i. primo in se concipit herbam i. ti-
morem sed de extremo iudicio
deinde semper talis terra fructificat
spicam i. spem de divinis beneficiis /
que sequitur timorem / quia ex timore
homo desistit a malis / et incipit
se exercere in bonis / et per tale exer-
citium in eo incipit talis spes / deinde
semper talis terra fructificat ple-
num frumentum in spica i. caritatem
que habet perfectum opus / ut dicitur
ad Ro. xiii plenitudo legis est
dilectio / et quia tunc homo est
dispositus ut de statu gratie / transeat
ad statum glorie / ideo subdit / et
cum ex se produxerit fructum sed
caritatem statim mittit falcem / mit-
tit scilicet deus falcem i. mortem
vel [illegible] abscindendo iustos
de presenti vita ut transferat eos
ad gloriam / ideo subdit quoniam
adest messis i. collectio iustorum in
gloria / vel sic quoniam adest messis
i. consummatio seculi in qua iusti gau-
debunt qui in lacrimis seminaverunt
Et quoniam secundum glosam scriptura
divina per terrenas similitudines
narrat celestia sacra / sicut per
totum corpus evangeliorum constat
Et dicebat cui assimilabimus / conse-
quenter describit fructum pre-
dicationis Christi / quantum

ad sanctitatem ecclesie / que de parvo statu
crevit ad magnum / sicut granum
sinapis / videmus describi statum ecclesie
sequentis immediate post resurrectionem here-
sim / quia cum heretes insurgentes /
domini ecclesiam / suscitavit doc-
tores sanctos / ut sic possint hereticos
per rationes et scripturas confutare /
Et licet primo fuerunt humiles ab-
iecti / tamen de illa dispositione
fuit postea multum exaltati /
et maioribus principibus valde
cari / ut beatus Silvester Constantino /
et beatus Ambrosius Theodosio /
ut per potestatem secularem ab here-
ticis ecclesia purgaretur / et hoc prop-
ter ... quantum ad illos
qui doctrinam sacram reciperent /
vel per potestatem quantum ad
eos qui indurati erant / et iste
status signatur / hic in parabola
de grano sinapis / quod cum
sit minimum in quantitate / tamen est
magnum in virtute / quia ad modum
arboris / et volucres celi habitant
in ramis eius / sic sancti qui pri-
mo fuerunt parvuli in humilitate /
et magni sancta voluntate / ideo sic
divinitus fuerunt exaltati / et volucres
i. predicatores huius mundi alta
petentes / habitant in ramis eorum
i. reguntur per eorum consilia et
doctrinas / in ista autem parabola
tanguntur quinque de Christo / primo
eius incarnatio / secundo eius
passio / ubi minus est omnibus seminibus
et tertio eius resurrectio / ubi
crevit natum fuit / quarto eius
ascensio / ubi ascendit in arbo-
rem / quinto predicationis
apostolorum divulgatio / ubi facit
ramos magnos et ... ad
... dicit / et dicebat scilicet Ihesus
ad suos discipulos cui assimilabimus

i. comparabimus? et quod comparauerat se dixit
regnum dei i. statum ecclesie
militantis vel progressum ecclesie
in fide similitudinis ... vel secundum
Bedam in glo. predicationem euangelii
que ducit ad regnum dei, de qua
dicitur in matheo Math. xxi auferetur
a vobis regnum dei,
aut cui parabole comparabimus illud? Sicut
granum sinapis i. regnum
dei assimilatur grano quod homo qui dicitur
granum frumenti secundum humanitatem,
Joh. xii nisi granum frumenti
cadens in terram mortuum fuerit,
Et similiter dicitur granum sinapis
secundum austeritatem, quia quanto
plus teritur tanto plus redolet
quod cum seminatum est in terra
i. in corde fidelis anime. Rabanus
Granum sinapis est corpus christi
seminatum in agro i. sepulchro
horto. Minus est omnibus seminibus, quia
i. suis omnibus scilicet in passione quo
ad reputationem. psalmus: ego autem sum vermis
et non homo opprobrium hominum etc. Et
cum natum fuerit scilicet in resurrectione
ascendit in arborem scilicet in ascensione.
Hec est enim arbor fructifera cuius
non desinit fructus secundum mensem
et folia in medicinam. Ezechiel xlvii
Et fit maius scilicet in caritate
ut dicit interlinearis omnibus oleribus
i. hominibus mortalibus. Talis enim ...
... oportet crescere in caritate etc.
Sed quid per olera intelligitur? Hoc est
... reddit glo. interli
sic dicens, quia omnes eas ...
et facit ramos magnos i. predi-
catores magnos ... pre-
dicatione nascentes, ita ut pos-
sint sub umbram eius i. sub
protectione dei, de qua dicitur
Cant. 2. sub umbra illius

sedi
quem desideraueram. Aues celi i. homines
ad celum ... scilicet habitare credendo et
perseuerando. Sed queritur quomodo hoc
est verum ad litteram, scilicet quod granum
sinapis crescit in arborem, cum
tamen non sit arbor sed herba. Responsio
quod ex hoc patet quod spiritualis sensus
requirendus est et non litteralis. vel
exponit quod granum sinapis
ascendit vel crescit in arborem
i. in simile vel in proportionale
arbori. Vel accipitur hic generaliter
arbor pro planta. ... per que
sequitur. Talibus multis quod
exponit theophilus dicens quod
turbe erant indocte a consuetis
hominibus instruxit eas scilicet per
similitudines rerum sensibilium
que erant eis cognite. Loquebatur
eis sub multis parabolis prout po-
terant audire i. intelligere. Sed
contra hoc videtur quod dicitur eis quod
supra dictum est scilicet vobis datum
est nosse misterium etc. illis autem
qui foris sunt etc. ut videntes
non videant. Solutio: sacra
scriptura licet hic ... quod sub una
littera habet plures sensus quorum
aliqui patentiores et aliqui magis
latentes, et ideo in parabolis
... turbe capiebant sensum
magis patentem, non autem latentem.
Sed de tali intellectu docebat
seorsus apostolos ad partem. Sine
autem parabola non loquebatur eis
scilicet turbis. Beda in glo. non quod
nullum sermonem turbis fecerit
aperte sed quod nullus sermo eius
inuenitur in quo aliquid parabole
non inuenit. Seorsum autem
discipulis suis, aut ... discipulis
suis ... scilicet a turba
ut dicit interlinearis, disserebat omnia
aperte secundum glo. interlinearem.
Et ait illis in illa die etc.

Hic qualiter destruebantur miracula /
doctrine christi confirmativa. Et primo
destruebantur miraculum in mari factum /
secundo in terra. In principio ergo
tali / primo describitur christi et disci-
pulorum navigacio / secundo maris
conturbacio ibi Et facta est procella
tercio tempestatis sedacio ibi Et
exurgens / Circa primum tria facit
primo committitur domini et discipulorum
a turbis separacio / cum dicitur Et ascen-
dentis in illa die / Luce viii dicitur Et
factum est una dierum et ibi
non exprimitur dies determinate
sicut hic dicitur Cum sero factum esset
id est circa occasum solis illius diei
ait ad eos transeamus contra. Sed
mare et dimittentes ibi. Secundo po-
nitur christi et discipulorum navigacio et
dicit et simpliciter discipuli dimit-
tentes turbam assumunt eum
ita ad se sumunt eum et simpliciter sum-
psit aut erat in navi. Sed cum
discipulis intelligi ut deus terre
et maris dominus appareat / Multa
enim miracula fecit in terra / ideo
transit ad mare / ut et ibi faciat /
expressius Luce viii dicitur / Et ipse
ascendit in naviculam et discipuli
eius / Matthei viii dicitur ascendente
eo in naviculam secuti sunt eum
discipuli eius / ubi fideles disci-
pulorum amicicia quo ad christum in-
venitur / quia augeri sunt non solum
in loco securo sed in plano terre
sed etiam in periculoso sed in mari
secuntur. Et ideo dicit eis Vos estis
qui mansistis mecum in temptacionibus /
Luce xxii talis / Dicit autem multi
qui christum secuntur in prosperis
sed non in periculis / Dic et multi
vellent christum sequi ad [illegible]
[illegible] sed ad gloriam / sed nolunt

sequi per viam sed paupertatis
et crucis. Et volunt enim hoc quibus [illegible]
ante et esset alie naves erant
cum illo / Et hoc est signum propter
maiorem evidenciam miraculi fa-
ciendi / Hic tercio tangitur [illegible]
petunt aque turbacio [illegible]
et primo facit hoc / Secundo
ponitur christi dormicio ibi Et
erat ipse in puppi / Tercio subicitur
discipulorum exclamacio / quia
desiderabant ut salvaret eos
ibi / Et facta est procella
non naturaliter sed imperio christi
post venti conturbans commovit mare
magna venti ut appareat
maius miraculum et fluctus
mittebat in navim / Matthei viii
dicit ut navicula operiretur simpliciter
fere / Et Matthei dicit operietur
non submergeret / quia navicula
christi contristari potest sed submergi
non potest / sicut figuratum est
in archa Noe Genesis vii / Origenes
dominus ingressus naviculam
fecit turbari mare / commovit ven-
tos excitavit fluctus / Cur hoc
fecit et respondit dicens ut discipulos
mitteret in timorem et suum auxilium
postularet et suam potenciam
eo postulantibus manifestaret /
Secundo triplici de
causa procella facta est [illegible]
Primo ad discipulorum timorem
ut clamarent ad dominum et pro se
miraculo magis confirmarent / Secundo
ad perditorum correctionem / Unde glo-
sa super Lucam figurat navis
turbacio in qua perditor est cum
fluctibus quia qui suis simplicitatis firmi-
tatem turbaverit alienis sequitur
enim quod malorum societate quali-
ter affliguntur / Tercio ad prefigurandum

Et facta est procella magna
Et excitaverunt eum / Luce ad primum dicitur
ita ut impleretur navis

misterium passionis/ sed quia christo in
cruce dormiente descendet in eos
procella temptacionis et persecucionis/
Unde Mathei xxvi° Tunc discipuli
relicto eo omnes fugierunt/ Tercio
ad ostendendum qualitatem presentis
tribulacionis/ Unde glo. dicit: ad iste
sine temptacione neminem in hac
vita posse demigrare/ cum apostolos
quibus dominus aderat tempta-
cionum stimulum sepe procella per-
turbet/ ad quod dicit/ secunda ad Thimo-
theum iii° omnes qui pie volunt vivere
in christo Ihesu persecucionem pacientur/
Iacobus i° Fratres si in quas(?) temptacionem
persecucionem pati gaudeatis/ Et videte
quod christo vigilante non descendit
procella venti/ ideo quis clamat eius la
in quadragesima quando specialiter
est tempus tribulacionis et pugne/
vigila super nos/ Et erat in puppi
i. in posteriori parte navis super
cervical dormiens/ qualis corporalis
ut homo/ quia in eis magnum timorem
causabat/ ipso enim dormiente non
credebant salvari posse/ Unde
Iheronimus est autem res mirabilis
et stupenda/ Is qui numquam dormit
neque dormitat dormire dicitur/ Dormi-
ebat quidem corpore/ demon-
strans quod verum humanum porta-
bat corpus/ sed vigilabat
deitate/ propter quod dicitur
Canticorum v° Ego dormio
et cor meum vigilat/ Et excitat
eum/ quoniam ostendit discipulorum
trepidacionem et dicit Et excitaverunt
eum/ Luce viii° discipuli turbati pre-
cantes vel mirantes/ qui potuerunt mu-
tare illud/ Psalmus Exurge quare
obdormis domine/ Et dicunt
ei magister/ sed qui omnia scis/
Mathei: Salva nos domine/ sed qui maa-
pit non ad te pertinet/ Luce viii°

quasi dicerent/ non est tibi cure qui
perimus i. pro ire timemus/ Mathei dicit
salva nos perimus/ in quo pe-
timus omnia/ super quo dicit Crisostomus
o vates o benedicti dei discipuli
salvatorem vobiscum habetis et
periculum timetis/ vita vobiscum
est et de morte soliciti estis/ Et
subdit Crisostomus respondeat sed discipuli
cum iam licet firmus et infirmus vere timemus
Unde dicit in Luca/ Et exurgens
hic agitur de sedacione tempestatis/
et primo facit hoc/ Secundo ponitur di-
scipulorum increpacio ubi dicit quid
timidi estis/ Et tercio subditur populi
admiracio sed assistencium ubi et
timuerunt/ Et dicit Et exur-
gens a sompno ad preces disci-
pulorum comminatus est i. im-
peravit contra periculum ventis
contra impetum aurarum et
dixit mari contra inundacionem
fluctuum eius/ super dixit et stetit
spiritus procelle/ dixit magnam
fac obmutescere/ quod potest
tantum valere/ cessa ab im-
petuositate et quassacione tua
et cessavit ventus/ Et facta est tran-
quillitas magna/ quia post
tempestatem tranquillum facit/
quod de potestate magna processit/
Psalmus Tu dominaris potestati maris
et motum fluctuum eius mitigas/
Origenes Imperavit quod ventis
maris et de magno vento facta
est tranquillitas magna/ quia
decet magnos magna facere/
ideo qui prius conturbavit mag-
nifice prius mare/ Ille iterum
tranquillitatem magnam fieri iussit
ut discipuli nimium conturbati
magnifice letarentur/ Et ante
illis ubi ponitur dubitatorum
increpacio et dicit et ait illis
sed discipulis glo. dicit quid me
in timidi estis/

parte timetis. Cui simile est quod post
resurrectionem eorum incredulitatem
exprobravit dicens: O stulti et
tardi corde ad credendum in omnibus
que locuti sunt prophete etc. Luce
ult. Vel sic: Quid timidi estis
quasi diceret: non debetis timere
cum sit vobiscum quem vidistis
tanta mirabilia facere. Modice fidei.
Fidem [illegible] arguit in eis duo
scilicet mentis pusillanimitatem et
fidei parvitatem, quod nullatenus
reprehensibile erat in discipulis Christi.
Erant magis pusillanimes. Nam
trepidaverunt timore cum sicco erat
timor. Erant etiam modice fidei.
Si enim perfectam fidem habuissent
virtutes cognovissent eum tantam fidem
habere in dormiendo quantam in
vigilando. Quia sompnus et vigilia
sunt passiones partis sensitive, sed
quam non competebat Christo facere
miraculum, sed magis divina virtute
que ex sompno in nullo impediebatur.
Hoc est quod dicit Modice fidei. Quasi
diceret, glo. Ieronimi, ideo timidi scilicet
estis quia modicam fidem habetis.
Et timuerunt timore magno.
Hic subditur tante potestatis admiratio,
dicit Et timuerunt etc. Ieronimus non
discipuli tantum sed naute et ceteri qui
erant in navi, scilicet visis magnis
mirabilibus timuerunt timore magno.
Si autem quis contendat velint eos
qui timuerunt fuisse discipulos
dicemus eos homines vocatos
quia nondum noverant potentiam salvatoris
ut dicit glo. ordinaria. Et dicebant alterutrum
a unus ad alterum, qualis putas est
iste. Cuius significatur dicere [illegible]
bat. Ideo dicit Qualis putas est iste
quia sicut homo dormit, sicut
deus mirabilia facit. Sed glo. Ieronimi
exponit sic: Qualis putas etc. q. d.

vere mirabilis est iste. Agatur
de eo qualis est. Quia venti et
mare obediunt ei, quod non dicit
interrogantes qualis est iste
sed asserentes et affirmantes quod ipse
talis est cui venti et mare obe-
diunt, ut dicit Origenes. Ceterum autem
admirabantur hominem dormientem
et deum imperantem, et creaturam
obedientem. Ideo subditur quia venti
et mare obediunt ei. Crisostomus: [illegible]
ex sermone eius sicut [illegible]
Sed hic oriuntur dubia. Primum
quare Christus dormiebat. Respondetur
quod ut discipulorum fidem
probaret et ipsos ad orationem excitaret
et sic suam potentiam ostenderet
et in dormiendo veram humanitatem
demonstraret. Et notandum quod in
miraculis Christus semper aliquid
ponit ad ostendendum veritatem hu-
manitatis et aliquid ad ostendendum veritatem
divinitatis. Secundum dubium circa
hoc quod dicit Quid timidi estis
modice fidei, ergo habuit aliquam
fidem. Solutio: nondum habebant
ex toto fidem vel perfectam fidem
vel communis habuit fidem quo
ad essentiam, non tamen quantum
ad firmiorem. Tercium dubium circa
hoc quod increpavit eos cum timor in
pueris sit naturale. Solutio:
increpantur de timore non nisi in-
quantum ex natura sed quantum ex fidei
hesitacione processit. Simpliciter enim
dubitabant de potestate divina
credentes quod non posset tam dormiens
quantum quantum vigilans. Et quod
quod non tantum in mari quantum
in terra. De eadem quidem C. 4m.
Et venit trans fretum
Et cum venisset in quo post predicationem
ad turbas describuntur
generaliter Christi miracula facta
in terra ad doctrine sue confirmationem
et primo describitur demoniaci curatio

quem legio demonum obsederat/
2 Secundo filie archisinagogi re-
suscitacio/ ibi/ et cum ascendisset
ihesus iterum in naviculam/ prima in
duas/ primo facit quod dictum est.
Secundo describit demoniaci statum
ibi/ Et ecce occurrit/ Ascendet in navim
Dicit ergo/ Et venerunt supple ihesus
et sui discipuli trans fretum i.
ultra mare galilee quod alio
nomine dicitur mare tiberiadis a civitate
super ipsum situata/ Vocatur etiam
genezareth ex proprietate quia
auram generat/ In regionem
gerazenorum que est sita contra
galileam/ quod luce viij dicit sine
additur ex opposita parte galilee
stagno tiberiadis adiacente/
Unde Beda in glosa Geraza
urbs insignis arabie/ trans ior-
danem/ iuxta montem galaad
in quo laban comprehendit Jacob
Gen. 31 ca°/ Non longe distans
a stagno predicto in quo porci
precipitati sunt/ ab ista autem
civitate denominatur regio gera-
zenorum/ Interpretatur autem gera-
za quasi colonus eiciens i. expellens
vel advena appropinquans/ Unde
regio gerazenorum bene signat
gentilem populum ad fidem conversum/
quia in conversione sua expellens
erat a quo prius diu inco-
labat/ et ad deum appropinquabat
a quo prius longe erat/ Et
exeunti ei hic describit
persone statum primo ab egritudine
dicit et eo scilicet ihesu exeunte de
navi statim occurrit ei de
monumentis homo demoniacus hiis
... in spiritu immundo i. obsessus
a demone/ luce viij addit
temporibus multis/ ...
et cum egressus esset ad terram

occurrit ei vir quidam qui habe-
bat iam multis temporibus demonium/
et hoc dicit ex diuturnitate ut ap-
pareat morbus gravior/ et ut
Christi appareat maius miraculum
in eius curatione/ et medici potestas
amplior/ et eius fama celebrior
2 qui domicilium habebat ubi post
describit eius statum ab eius habitacione
quasi dicit/ qui supple homo ob-
sessus demone domicilium i. ha-
bitacionem habebat in monumentis
i. in sepulcris/ ibi ideo demones
habitant/ quia ibi sepulti erant
super quorum animas potestatem habent
et luce viij ante aliud ponitur
et vestimento non utebatur in quo
denotatur eius insanie magnitudo/
quia etiam vestimenta lacerabat que
corpori humano sunt necessaria/ et postea
luce viij subditur expressius aliud
quod hic marcus scribit cum ibi
dicitur sic/ neque in domo manebat
sed in monumentis/ Et neque ca-
3 thenis ubi tercio describit eius
statum a vi possidentis ve-
xacione dicit neque cathenis iam
quisquam poterat eum ligare / sepe compedibus
quo ad pedes ne posset effugere
et cathenis quo ad manus ne posset
percutere vinctus et ligatus disrupisset catenas et compedes comminuisset
4 et nemo poterat eum domare quia
nemo per viam potuit transire ut
dicitur matthei viij/ et semper die et
nocte in monumentis supple erat
et hoc est contra malos religiosos
quos vinculum obediencie et constitucionum
non possunt tenere quin exeant de mo-
nasteriis et claustris in quibus sunt
mortui quantum ad negocia
secularia/ sicut quo ad curaciones
et alias causas et in talibus locis fre-
quenter habent demones

habitacionem ut hominibus ingereret
terrorem de casibus defunctorum
et in montibus erat clamans et
sibi inflicto dolore et concidens
se lapidibus etc. Moraliter ille
demoniacus signat gentilem populum
prius a dyabolo possessum et ille
nec cathenis nec compedibus a divinis
divinis legibus ab erroribus
retrahi potuit. Et moraliter potest
applicari ad peccatorem quemlibet
quem dyabolus quando corpus eius
possidet facit habitare in sepulcris
id est in immundicia peccatorum. Et eo
ligat cathenis dum per consuetudinem
peccandi necessitatem inducit.
Post hoc inducit quia nec per aspera
nec per blanda revertitur et ultimo
finalem desperacionem inducit. Et
hoc satis innuitur per hoc quod se ipsum
lapidibus concidit. Videns autem
Ihesum. Hic sibi digna dyaboli
afflatus que fuit compunctio eo
dicit: Videns autem Ihesum a longe.
Bene est dyabolus a longe quia sibi
non est spes redempcionis. Longe
enim a peccatoribus salus. Cucurrit
et adoravit eum, id est procidit ante
illum, non ex humilitate. Ipse enim
est rex super universos filios su-
perbie. Job xli. Sed procidit ex
timore. Demones enim credunt
et contremiscunt. Iacobi
2o capitulo. Vel sic adoravit id est incli-
navit corpus quod possidebat.
Et clamans voce magna dixit
dei servientis ipsa hoc clama-
bitis pre dolore quia dolore magno
torquebatur. Torquebatur autem
dyabolus. Primo propter pr...
credendo. Secundo a lesione cessando.
Beda in glosa: Magnum
tormentum est demoni a lesione hominum
cessare et tota dimittit gravamina
quanta possidet diucius. Dixit: Quid
michi et tibi Ihesu fili dei altissimi
quasi diceret: nichil. Quia michi
et tibi? Tu deus, ego dyabolus; tu
humilis, ego superbus; tu venisti
salvare, ego perdere. Que convencio
Christi ad Belial?
Et sciendum quod audito hoc dyabolus
dubitans dixit: Si filius dei
es etc. Hic eundem certitudinaliter
asserit Ihesum filium dei esse etc.
Pena enim oculos aperuit
quos culpa claudit. In hoc
autem quod dicit quid michi et tibi
confundit Iudeos qui dixerunt
in Belzebub principe demoniorum
eicit demonia ut habetur supra
tertio capitulo. In hoc autem quod
dicit filii dei confundit Ar-
rianos qui negant eum esse
filium dei ut dicit hic glosa interlinearis.
Unde notandum quod hoc quod dicunt
filii dei magis dicunt ex co-
actione quam ex certitudine.
Adiuro te per deum. Luce
viii dicitur: Obsecro te ne me torqueas,
quasi diceret: sufficiat quod in
finali iudicio aufers a me
potestatem nocendi hominibus. Ex
magno namque odio contra salutem
hominum machinatur et quamvis
condempnatio hominum sit sibi in
pena tamen in ea delectatur.
Dicebat enim illi. Hic sibi
dyaboli compulsio et quia adhuc
pravum demonium pre pena dice-
bat eum scilicet Ihesus: Exi spiritus
inmunde ab homine. Causa iustum mandatum
quia enim templum dei est. i ad Cor. iii:
Templum dei sanctum est quod estis vos.

ne me torqueas

3o

In hoc templo libenter habitat
dominus cum invenit illud peccatis
secundum illud proverbiorum viii deliciae
meae esse cum filiis hominum. Et Christi
Jhesu interrogatus eum dicit. Et
(hic) interrogabat enim. Interrogavit
autem Jhesus Quod nomen tibi est
(scilicet) non quod ignoraret sed ut multitudo
demonum in illo homine habi
tantium appareret. Interrogavit
autem Jhesus de eius nomine.
habent enim demones nomina sua
per que apud homines vocari et
differenti se faciunt. Sed ut habetur
Thobie iii et quod demonium quod
interfecerat septem viros Raguelis
filie vocabatur Asmodeus. Et
(hic) dicit ei scilicet Jhesu legio nomen mihi
est et subdit causam quia multi sumus
verbo quo nondum. Quia legio est
numerus determinatus armatorum
et continet sex milia sexcentos
sexaginta sex. Et non ipsa fuit responsio
et conveniens ad interrogationem. Demonium
cum legio non sit nomen alicuius
demonis. Sed secundum Gorram
sunt quedam illusio quia velut
dum eruerunt de sui interrogatione
et dicit singulare quia quia multi sumus
et multitudinis non est unum nomen
quia non est unum multi
tudinis sed quilibet habet suum nomen
dominus autem non querebat nomen totius
multitudinis sed nomen illius qui
pro se et pro aliis obsecrabat
(hic) dicens Adiuro te per deum et
11 Et deprecabatur eum multum et cetera
sibi maligna deconis petitio
quia ex quo iam non potuit nocere
hominibus quo ad animam volunt
tamen nocere quo ad exteriorem
substantiam, unius simile patet in Iob.
Et rogo petiunt, ut mitteret eos in
porcos. hoc est quod precedit et deprecabatur enim multum scilicet legio
demonum ne se expelleret extra
regionem. i. extra homines habitationem
sed ut mitteret eos in gregem por
corum ut glossa Quelibet. Luce viii
dicit. Et rogabant illum ne imperaret
illis ut in abissum irent. quia licet
locus inferni debetur demonibus
tamen permittuntur inter homines
habitare usque ad diem iudicii
ut gloriosior sit electorum victoria
in diabolorum temptationum supe
ratione Erat autem ibi. ubi
(hic) sibi oratio petitionis dicitur autem
circa ipsum erat ubi circa montem
(scilicet) non longe a monte grex por
corum magnus Erat enim — pascens in agro
ubi duo milia porcorum pascentium
iuxta hoc in eodem capitulo et de
precabantur enim eum scilicet immundi
(hic) spiritus dicentes mitte nos in porcos etc. — in porcos ... et ... ita
sic habes multo magis demones
sua potestate nocere possunt hominibus
quam volucribus pecoribus nocere possunt
et ideo petiunt ut saltem sic
homines in aliquo affligant
dicentes Mitte nos in porcos etc.
petebant autem mitti in porcos
quia in porcinis hominibus libenter
habitat Unde Beda. nisi quis
porci more vixerit in eum po
testatem diabolus non accipit. nisi
(hic) forte ad probandum. Et hic oc
currit dubium scilicet unum dubium
circa hoc quod dicitur occurrit ei homo
de monumentis in spiritu immundo
contra Mattheum dicit quod occurrerunt
ei duo demoniaci quod videtur esse
repugnantia hic et ibi. Solutio
non est repugnantia quia secundum textum
erant duo demoniaci sicut dicit

Math. / sed erat famosior et senior
alio in quo erat legio demonum
et ille solus nominatur hic a Marco /
et alius tacetur quia non erat ita
2 famosus in malo / Iesu fili
dei altissimi. Ex hac confessione
videtur quod demones cognoverunt
Christum esse filium dei / Contra
ad Cor. ii. Si cognovissent numquam
dominum glorie crucifixissent et castigari
procurassent / Ad hoc dicendum quod
cognoverunt eum noticia vehementis
coniecture / non noticia certe scientie
de qua loquitur Apostolus / Adiuro
3 dubium circa hoc quod dicitur dice
bat enim illi exi spiritus immunde
ab homine / Et cum non statim non
exiret / cum Christus sit huiusmodi quin
potestate et virtute imperabat immundis
spiritibus et obediebant sibi sicut supra 1o capitulo
dictum est / Erat enim dicebat eis
quando precepit hucusque / Ad hoc dicendum
quod non compellebat demon statim
exire / sed ideo non statim exivit
Sed quare non precepit ei statim
exire. Ad hoc dicendum quod homo
ille esset magis gratus deo cum
propter eum quanta difficultate
dyabolus eum dimittere vellet / et
aut propter hoc intelligatur cum quanta dif
ficultate ut homo de potestate dyabo
li effugere / Secundum dubium circa
4 illud quod dicitur et interrogabat eum
quod nomen tibi / Cum Christus propter habebat
noticiam omnium rerum et nominum quare
superflue interrogavit de nomine
Solutio patet ex glossa est / Subditur
et rogabat eum hic subiit petentis
operatio / Et concessit eis statim
dominus / scilicet ut irent in porcos
Concessit autem hoc eis dominus
primo sine causa / ideo secundum glossam intelligitur
ut porcorum perditio hominibus esset
salutis occasio / pastores enim

videntes ... in civitate et
despicientes servus immundi spiritus
ab illo demoniaco intraverunt
in porcos / Et sic qui porcini ho
mines sunt ab laqueis demonum
facile capiuntur / Porcini ho
mines sunt inde comedentes
per gulam / pingues per luxuriam /
in luto iacentes per accidiam / in
terra fodientes per avariciam / spu
mantes per iracundiam / et magno
impetu / hic tangitur subsequentia
miraculi / quorum est interfectio
seu suffocatio porcorum / Secundum
timor pastorum / ubi erant autem
pascebant / Tertio recepcio
gerasenorum / ibi et coacti sunt
tertio ad primum dicit / et magno
impetu quia celeriter grex
scilicet totus precipitatus est a agi
tatus est a demonibus / per preceps
a valde preceps quod additur
Math. et Luce viii tale
in mare scilicet tyberiadis / quod
erat propinquum / Et quamvis proprie tale
mare scilicet dulces aquas non
salsas / more tamen hebreorum
vocatur mare / ad duo milia
a computata duo milia / glossa secundum
Bedam erubescat manicheus
si de eadem substancia et eodem auctore
hominum bestiarumque est anima / cum
ob unius hominis salutem duo
milia porcorum suffocantur / Et
suffocati sunt in mari a sub
mersi sunt / Qui autem pascebant
eos / hic subiit timor pastorum /
primo in motu / quod fugerunt /
secundo in verbo / quod nunciaverunt / tertio
in timore / quod in civitate / Qui
autem pascebant pastores illorum
porcorum fugerunt timore per
territi / Sed videtur isti homines

Nuntiaverunt scilicet omnia quae acciderant de porcis et etiam de his qui habuerant demonia quomodo per Christum curati erant

rusticanam. In hoc scilicet quod illuc fugi-
erunt ad quae a vocatis accedere
debuerunt. Unde recte per merce-
narios et non pastores signantur. Joh.
10: mercenarius fugit quia mercenarius
est. Et nuntiaverunt in civitatem
scilicet Gerasa et super hoc non solum in
civitate sed etiam in agros sive in villas
addit: et in villas. Nuntiaverunt
autem alii miraculum factum quod
viderunt. Aliter autem illi qui
fugiunt illum annuntiant aliquando
unde dicitur ad Philippenses primo: quidam
quidem ex caritate Christum annun-
tiant, quidam ex invidia et
contentione. Et egressi sunt videre
scilicet tota civitas ut homines de
Gerasa et homines circumiacentes
villarum. Egressi sunt autem
videre, id est ad videndum quod esset
factum. Fuit enim dicit: exierunt
autem videre quod factum est. Et
venerunt ad Jesum. Ecce quod visio
miraculi adduxit eos ad Jesum
sicut et adduxerat Nychodemum qui
dicebat: Rabbi scimus quia a
deo venisti magister; nemo potest
haec signa facere quae tu facis
nisi fuerit deus cum eo. Joh. 3 ca-
pitulo primo. Ecce porcorum pastores
fugierunt, alii tamen per praedicatores
ad Jesum venerunt. In quo
significatur quod aliqui mali praelati
praedicatores Jesum fugiunt et tamen
alios ad eum adducere voluerunt.
De quibus Matth. 23 capitulo dicit: quae
dicunt facite etc. Tales enim sunt
sicut aes sonans et cymbalum
tinniens. 1 Cor. 13. Cym-
balum enim religiosos vocat
ad prandium et ipse numquam intrat.
Tales etiam sunt sicut can-
dela quae aliis lucet et se
ipsam consumit et devastat.

Et viderunt scilicet egressi de Gerasa
illum scilicet hominem qui a demonio
vexabatur, scilicet ut prius Luc. 8. A
quo demonia exierant et est
adhuc in sua [illegible]. Viderunt autem illum
sedentem vestitum et sane mentis.
Sedentem contra inquietudinem quia
prius agitabatur in desertum. Vestitum
quia prius vestibus non induebatur,
ut dicitur Luc. 8. Et sane mentis, re-
quiescentem, qui prius furiosus erat. Luc. 8
addit: ad pedes scilicet Jesu. Et timu-
erunt scilicet timore admirationis.
Glossa: quia multi eorum antiqua suavi-
tate delectati honorare se velle
et pati nollent, Romanam tamen legem
dicunt quod Romam adimplere non
possunt. Admirantes tamen fidelem potentiam
a Christo [illegible] salvatum. Et
narraverunt illis scilicet qui de omnibus
venerunt et de circumiacentibus villis.
Narraverunt autem illis scilicet
qui viderant quomodo sanus esset ei
qui daemonium habuerat, quomodo sanatus
factus a legione quod Luc. addit,
vel supra a multitudine daemonum,
et de porcis supple quomodo submersi
essent. Tales autem qui haec vi-
derant fuerunt apostoli et alii cum Jesu
incedentes, quia ut dicit non solum
pastores fugientes illum annunti-
averunt illis venientibus de Gerasa et
miraculum factum sed et isti qui
cum eo fuerunt cum Jesu quod viderunt
illum hominem sanari et modum
sanandi et praecipitationem porcorum in
mari; et ideo bene credendum erat
eis, quia testimonium de visu ma-
gis credibile est; ideo dicit
Joh. 3 capitulo: quod scimus loquimur et quod
audivimus, quod vidimus et palpave-
runt manus nostrae, subdit: testamur
et annuntiamus vobis. Et rogaverunt
hic omnis multitudo regionis Gerasenorum

Et sedens subaudi a demoniaco facta publi-
catio ubi cum ascenderet etc. quo
ad primum dicit et rogare cepit illum
secundum Bedam non ex superbia re-
cusavit sed estimabat se indignum
tanti doctoris presentia, sicut Petrus
dicebat Luce v° exi a me quia
homo peccator ego sum. et sicut dicitur
de centurione quod reputabat se
indignum tanto hospite Mathei
viii. vel forte quia timebant. hic quia
timebant ne eum amplius dampni-
ficari quam in amissione
porcorum. et Luce viii sibi con-
stitutis quia timore magno tene-
bantur. quod secundum quosdam exponitur
exponitur de timore admirationis
et reverentie tanquam mirabantur tanquam de
miraculis et reverebantur illum. Secundum
aut aliam expositionem exponitur de
timore humano ne sicut dampni-
ficaverat eos in suffocatione porcorum
ita dampnificaret eos in aliis rebus.
Et ideo rogabant eum ut de finibus
eorum discederet et recederet.
Cumque ascenderet. hic ponitur mi-
raculi publicatio, scilicet ab ipso qui
curatus erat a demonio. primo quo ad
eius devotam petitionem. secundo petitio-
nis negationem. ubi et non admisit.
tertio sanati instructionem. ubi dicit
dixit illi vade. dicit quod sic cumque
supple Ihesus ascenderet in navim
ut recederet de Gerasa ad Ga-
lileam post expulsionem
eorum de Gerasa qui petiverunt
eum a finibus eorum discedere. unde
Luce viii dicitur ipse ascendens in
navim reversus est de Gerasa in
Galileam. Ista autem salvatoris
accessio a Gerasa in Galileam
significat ut dicit glossa finalem
reconciliationem iudeorum scilicet futuram
post conversionem gentium. Cum

enim plenitudo gentium intraverit
tunc omnis Israel salvus erit
ad Ro. xi ca. Et cum ibi iuncti pe-
titio cum dicitur cepit illum dep-
recari supple hic qui a demonio
vexatus erat supple prius et
nunc liberatus ut esset cum illo
tanquam suus discipulus. petiit
ergo se recipi in discipulatum
quia gratiam de beneficio sibi
collato voluit semper exprimere
devote. quia sciebat se dissolu-
tum et esse cum Christo est multo meli-
us ut dicit glossa. Hic sequitur sub-
petitionis negatio. unde dicitur et non
admisit eum, id est non recepit eum
ad cohabitandum nec ad discipulatum.
Et notabile est quod dominus quos-
dam ad discipulatum invitat
ut Petrum et Andream, Iacobum
et Iohannem, Mathei iiii capitulo,
alios vero rogatus
refutat sicut illum cum dicit
Luce ix. Vulpes foveas habent etc.
et sicut illum hic. Sed quare
non recepit illum in discipulum
a sociorum cum vere rogatus esset
ab eo. hoc fecit multiplici de
causa. Primo ut discipulos suos
electos non ex precedentibus
meritis eorum sed ex mera
gratia et voluntate dei eligentis
ostenderet secundum illud Non vos
me elegistis sed ego vos elegi.
Secundo ut cautelam doceret evitandi.
Qui enim eum secum duceret quem
curaverat, daretur sua
cautela ostentationis et favoris
humani indiceretur. Tertio ne
appareret demonii quod ista fecisset
si sinisset suis discipulis etc. Et ex
hoc loco accipitur quod demoniaci
et infirmi post curationem non de-
bent promoveri in ecclesia dei

Et sequitur / Et ait illi s(cilicet)
petenti Vade in domum tuam ad tuos
sicut dictum est supra in domo sua
non manebat sed in monumentis
Et ideo hic bene precipitur sibi
redire in domum suam i(d est) in
propriam conscientiam non in alienam sicut
faciunt multi temerarie iudi-
cantes de conscientiis alienis /
Vade igitur in domum tuam s(cilicet) tue
conscientie / videlicet tibi sit cura iugiter
meditando / In quo hoc designat
se non velle colloqui habuit
legionem demonum sequentem
ipsum Sed magis ut predicatorem
miraculum scilicet suum / Et ideo subdit
et annuncia illis s(cilicet) compatriotis tuis
qui sunt infideles quanta tibi
fecerit dominus s(cilicet) supple quod
sextus sit tibi / et subditur obedien-
tiati / cum de et abiit s(cilicet) ho(mo)
sanatus et cepit predicare in
decapoli i(d est) in tali regione / et di-
citur a deca quod est decem / et polis ci-
vitas quasi continens sub decem
civitates / cepit predicare magis
quanta sibi fecisset ihesus / [illegible]
autem adimplevit preceptum dei
qui dixerat ei / annuncia illis quanta
tibi fecit dominus / Ecce mutatus
de peccatore converso / quia ex infideli et
demoniaco factus est predicator
et vere fidelis et devotus / quia ad
gloriam dei et utilitatem proximi
predicabat / et omnes mirati sunt mirabantur
audientes propter miracula / Et hic
Dubia occurrunt dubia / primum dubium
circa illud quod dicitur et deprecaba-
tur eum / Nota deprecari est aliquid
humiliavisse ei cum deprecatur / sed
demonium magis se humiliavit quanto
magis superbit sed illud per su-
perbia loquitur / Et / Dolo contingit
aliquem deprecari dolose pene
infligende mitigande ut dives
epulo rogat abraham etc

Luce 16 / Secundo timore pene infli-
gende sicut demones hic / Unde
deprecabantur non se humiliantes
sed maiora sibi tormenta timentes
et hoc secundum glossam augustini augere gra-
vitatem vel offendere sicut deprecabantur
eum vir qui a demonio vexatus
fuerat ut hic dicitur / premissis duobus
modis contingit deprecari aliquem
sine vera humilitate et per hoc
2 argumentum solutum est / Secundum
dubium circa hoc quod dicitur Erat autem
ibi circa montem grex porcorum / Sed
luce viij° dicitur quod erat in monte
respondetur contrarietas hic sibi
Ad hoc dicendum quod secundum augustinum
quod de tanto grege aliqui erant
in monte de quo dicit lucas / alii
circa montem de quo dicit hic
marcus Erant enim duo milia
3 porcorum / Tercium dubium circa hoc
quod dicitur mitte nos in porcos /
contra cum nichil mali poterant
suggerere porcis nec eis invidebant
sed hominibus / ad quid ergo pe-
tierunt in porcos mitti / potius
quam alibi / Solutio utique est circa
causa bestialis quia viderunt ibi
porcos paratos et formidabant
statim in abyssum mitti / Secunda
causa est mistica quia porci si-
gnificant luxuriosos homines lu-
tulentis actibus deditos / demones
enim libenter tales inhabitant
sicut dicitur Job xl / Tercia causa
demones elegerunt intrare in
porcos non quia hic esset in cor-
porali sed quia magis sibi
permitti putabant / Quarta causa
ut adhuc nocerent hominibus
Quinta causa ne descenderent
4 in infernum / Item quartum dubium
circa hoc quod dicitur et concessit eis
contra cristus quare dominus exau-
divit peticionem demonum

cum sint indigni exaudiri et etiam
suffocatio porcorum dampnosa fuit
quod ad preces demonum duo milia
porcorum non debuit permittere
suffocari. Ad hoc dicendum quod hoc
permisit dominus non ad preces demonum
sed propter multiplicem utilitatem. Quarum
pª prima est ut ex magnitudine
dampni. Docentur homines quam
nocentes essent qui insidiabantur
2 eis. Secunda ut adversus porcos
sciatis se non posse nisi permissi. Tercia
3 racio ut non molestarent quod plus as-
sportassent homines si vixissent.
4 Quarta propter salutem hominum sic
Jeronimus dicit ut per interfectionem
hominibus salutis occasio preberetur.
5 Quinta propter dignitatem hominis. Unde
dicitur Dignior bestiis est homo.
Unde propter salutem duorum hominum duo
milia porcorum perierunt. Sexta
ad ostensionem potestatis de quo plus
habetur est in glosa. Septima ad
contumeliam hominum quia porcus est
animal immundum. Levius est. Octava
propter misterium. Nam porcus signat
homines [illegible] et immundos. Nona propter
hominum mores ac pastorum. Nam
secundum Bedam si [illegible]
non fuissent ad dampnum porci demo-
7ᵐ nes venissent. Decimum dubium
circa hoc quod dicitur et videtis illum
vestitum. Queritur unde habuit
vestimentum cum ante non ha-
buerit sicut dicit Lucas. Respondetur
ut dicitur quod aliquis discipulorum dedit
8ᵐ ei vestem. Item decimum dubium
circa hoc quod dicitur et nuncia
illis quanta tibi fecit dominus.
Contra supra in capitulo primo
precepit leproso sanato tacere.
Ergo pari racione debuit et isti
precipere. Unde videtur ita similis

[illegible] nam isti per bonum [illegible] precipit
predicare. Illi autem leproso sanato precepit
tacere [illegible] precepit tacere
et inquirimus [illegible] occultus
fuit [illegible] ad [illegible] si manifestat eius
officio. Preterea non ~~non~~ ~~[illegible]~~ notorium [illegible]
publicus non est [illegible]
per literas [illegible] non latens
seu notorium. Et cum ascendisset. Lira
Sic scilicet [illegible] miraculum scilicet
archisynagogi [illegible] et [illegible]
sti inchoato [illegible] sanguinis
fluxu curato ibi. Et ecce motus magnus factus
est. Tercio submissit potestati facta
per ~~mota~~ [illegible] ibi. Ubi est eo loquente.
Circa primum notandum quod [illegible] ponit
Christi [illegible] adhuc venit
[illegible] ibi. Convenientibus
illis. Tercio scilicet [illegible] ibi.
Et ecce motus magnus. [illegible] Et
[illegible] Et venit quidam
[illegible] Et cum ascendisset ibi
in navem in navim ut super
navigaret transfretum in mare
galilee [illegible] regione ge-
rasenorum [illegible]
ponit [illegible] ubi et dicitur
[illegible] est autem cum ascendisset
transfretum. Convenientibus autem multis
turbis [illegible]
quod [illegible] Et [illegible] cum
[illegible] multa [illegible] quando
[illegible] Capiendo
[illegible] in plenum
[illegible] Pa.
[illegible] Circa autem illius convent[illegible]
[illegible] sub [illegible]
[illegible] Erant cum
omnes [illegible] ipse cum
est [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] omnibus [illegible] et [illegible]

Expectat

Ben pemult' seu eodem tempore est
exspectacio gentium / et a iudeis
Luce ii° Symeon erat vir iustus
et timoratus expectans redempcionem
israel / Ergo expectatur a iudeis a
xpianis in secundo adventu. Ad
philippenses iii° Salvatorem exspec-
tamus dominum / Et erat tota multi-
tudo ubi sit turba ad eum conveniat
et in hoc ponitur locus determinacio
et subicitur de archisinagogi peticio
ubi primo describitur eius adventus
cum dicitur Et venit quidam de archi-
synagogis a de principibus synago-
ge nomine Jayrus / Pro quo
nota primum quod ille princeps hic no-
mine proprio describitur scilicet Jayrus
ex quo datur intelligi eum fuisse notatum
et famosissimum / unde ante nomen
eius non exprimitur nomen / sed ibi
dicitur iste princeps. Secundo eius accessit
describitur etiam nomine dignitatis
et officii / quia de archisinagogis / et
et ex hoc fuit eius conversio celebri-
or et solempnior / Tales enim ma-
gni difficilius convertuntur / Unde
Joh. vii dicitur Numquid aliquis ex
principibus credidit in eum / et ideo
conversio alicuius principis magnam
faciat confusionem inimicis Christi scilicet scribis
et phariseis / Unde Crisostomus Cristo ho-
stes erant scilicet pharisei non solum
verbis resistebant sed operibus volebat con-
fundi / cum videbant generosum prin-
cipem pateretur et lectum ad Christum
accedere / tam humiliter et Christum adorare /
et magnum miraculum confidenter petere
Pro quo intelligendo notandum / quod
iudei habebant tantum unum templum
ubi poterant offerre / et immolare
scilicet in Jerusalem / et in aliis civitatibus

et villis habebant loca de synagoga
in quibus conveniebat populus ad
orandum / et audiendum verbum dei / et
tractandum de hiis que pertinebant
ad communem utilitatem populi / et ille
qui preerat populo / et eius autem
congregatio fiebat / dicebatur princeps
synagoge seu archisinagogus /
et talis enim erat iste qui accessit
ad ihesum nomine Jayrus / quod
interpretatur illuminatus / vel illumi-
nans / secundum glosam ordinariam / et signat
populum iudaicum / qui in fine
ad pedes Christi procidens humiliter
Christum confitens illuminabitur / et recipiet
fidem / Ysa. x° Reliquie fiunt plebis
meus israel / Et notandum quod tale
nomen Jayrus bene conveniebat
eius officio / Jayrus namque ut
dictum est interpretatur illuminans
seu illuminatus / tales enim qui preest
congregacioni fidelium debet eas il-
luminare / et ideo dicitur vir / quia
et lucas nominat eum Luce
viii / cum dicit et ecce vir cui nomen
Jayrus etc. / quia viri preficiendi
sunt non pueri vel effeminati / debet
ut hoc facere possit regimini ut
sit a spiritu sancto illuminatus / et ideo
bene interpretatur illuminans seu
illuminatus / Illa enim ambo convenit
Et videns eum / ubi describitur eius
humiliacio / Et dicitur et supplicacio talis prin-
ceps. Videns enim scilicet ihesum / acces-
sit quod addit Matheus Mathei ix°
scilicet persona et procidit ad pedes eius /
faciendo filii reverenciam debitam
Christum adorando / et ideo dicit Matheus
ix / Et adoravit eum scilicet humiliter /
Rogabat eum in persona veniret
adorans et procidens ante deum
Ad istos sanctos pedes maria

magdalena sue filie anime sanitatem
spiritualem petiuit / Luc. viii / sic
ille sue filie corporalem sanitatem
et desperabatur enim dicens ubi po-
tentis denominabatur magnitudo / et dicitur
et deprecans eum / Luce viii dicitur
rogans eum / et est idem in sinagoga
sibi luce viii / ut intraret domum eius
hoc enim desiderabat dominus intrabat
domus principum / dicens ubi ponitur
petitionis qualitas / et dicitur dicens scilicet
considerentur domine quod addit aut [illegible]
ubi ostitet dicuntur [illegible] / qui dicet
domine qui omnia potes / et tunc exponit
indigentiam suam dicens filia mea
non ancilla non vicina sed filia
et Math. ix addit unica / propter
quam dolorem patris auxit / filia enim
unica plus a parentibus diligitur /
Luc. viii addit fere annorum xii.
unde prima etati nubili fuit /
propter quod in breui prolem parere po-
tuisset / et quia sine prole decessisset
Illud vero dolorem patris auxit
in extremis est / Math. ix dicit filia
mea defuncta est / et Luc. ix dicit
quod moriebatur / ergo videtur quod Math.
sic cum aliis concordans / Sed videndum
sunt omnia pro diuersis temporibus quia
cum pater recessit a domo et venit
ad Ihesum / tunc filia sua laborabat
in extremis / sed antequam Ihesus
venit ad domum archisinagogi
mortua est / propter quod infra dicit quod
nuncius venit de domo qui dixerunt
noli vexare magistrum quia defuncta
est filia tua etc. / vel secundum quosdam
in concordia dicitur illud quod princeps
dixit de morte puelle de quo
dicunt Math. et Lucas est augere
calamitatem ex consuetudine
rogantibus extollere vocem sine timorem

[illegible] mala et [illegible] amplius
aliquis ultra [illegible] quam
est dicere [illegible] ut magis
attrahat [illegible] eos ad
supplicat[illegible] / et similiter
post [illegible] expositam
[illegible] tribulati petitionem eum
dicit veni ubi duo petit primo
tertium scilicet ut veniat et manum
imponat et sic filia sua revi-
uiscat dicit ergo / veni prima
impone manum tuam super eam
exponatur / et sana sit et viuat /
veraciter / hoc enim sperabat ex
auditu miraculorum que fecerat /
spiritualiter per deum rogamus ut veniet
ad nos per gratiam preuenientem / et
manum imponet per gratiam co-
operantem / et animam viuificabit
per gratiam cooperantem / et nondum
[illegible] quod princeps iste dixit
veni impone manum tuam super
eam / manifeste habetur secundum quosdam
quod iste non credidit / et abiit
cum illo / post fidem et confessionem
domine patris [illegible] ab archisinago-
gum / sibi sequitur humilitatem
in Christo cum dicitur et abiit secundum hec
ad petitionem principis / secuti enim
aguerint patribus eius quod hodie tamen
non faciunt multi medici nec
corporales nec spirituales / et sequebatur
enim turba multa ubi datur
forma obedientie subditis / Fenuit
commendata est autem [illegible]
domini humilitas et mansuetudo
nam mox interrogatus est rogatorem
cepit sequi / in quo subditos et
prelatos pariter instruxit /
subditis exemplum obedientie reliquit
[illegible] [illegible] tam facile aquieuerint
in [illegible] se / prelatis vero in-
feriores et sollicitudinem docendi

Et ideo dicit Cris. omel. 1. Bonum est ut de
salute corporis non satagas, sed ut a deo
illam petas. Si scit tibi prodesse, habit
tibi illam; si autem non proderit, non proderit
tibi habere illam. Et infra: Novit deus quid
nobis expediat. Id agamus tamen ut
sanum sit cor nostrum a peccatis, et cum fla
gellari in corpore ipsum deprecemur
ut paulus fecit.

De mostravit, ut quo
ciens cumque audie
rint aliquem
mortuum in anima
statim ad esse. Et co
fugiebant. gnima
primebat enim
in ipsum irruebat [illegible]
tione audiendi, videndi et
tangendi enim. Potus enim de
illo exibat et sanabat omnes.
Luce vi. Et mulier post fidem
principis petentis filie restitutionem
subdit fidem mulieris petentis
propriam sanationem. Ubi describitur
in hac muliere turpis eius pas
sio, humilis eius accessio, ubi cum
audisset de ihesu etc. Tertio fides
eius cogitatio, ubi dicebat enim
Quarto eius aggravatio propter talem
parentis fragilitatem. Ubi mulier
propter passionem grauitatem, quia in profluvio
sanguinis, propter passionis diuturnitatem
quia xii annis. Dicit ergo: Et mulier que
erat in profluvio, id est fluxu, sanguinis
annis. Ubi notatur passionis grauitas,
cum enim vita sit in sanguine. Secundo
corporis fluxus sanguinis est pe
riculum mortis. Annis xii. Ecce pro
pter passionis diuturnitatem. Et fuerat
multa perpessa a pluribus medicis.
Ubi exprimitur infirmitatis multipli
citas. Et dicit: Et fuerat multum
perpessa, non solum in corpore, sed etiam in fa
cultatibus. Et erogauerat omnia sua,
scilicet bona super quibus medicis,
hoc est pro sua curatione. Ideo dicit Luc.
viii: que in medicos erogauerat
omnem substantiam suam, quod insinua
est idem. Nec quicquam profecit, sed
magis deterius. Et peius habebat.
Ideo dicit Luc. viii: nec ab
ullis potuit curari. Ex
quo patet passionis eius
incurabilitas. Non est enim in

medico semper ut releuetur eger.
Et est notabile quod dicit: a quo a pluribus
medicis. Multitudo enim medicorum
quandoque impedit infirmi sanitatem,
quia sibi placet in pluribus contradicunt,
et etiam de facili errant. Ita particu
laria. Unde dicit ypocras: Vita brevis,
ars longa, experimentum fallax,
iudicium difficile. Tertio cum audisset
de ihesu. Ubi describitur mulieris fidei
actio, que cessit incredibilis ex
tria, que describuntur hic. Primum
est fidei devotio seu magnitudo,
et hoc tangitur cum dicit: cum audisset
Et supple mulier sic laborans in
fluxu sanguinis, de ihesu, scilicet quod
multa miracula operaretur, venit
in turba, que sit sequela Christi
et eum comprimebat, ut supra dictum
est. Venit autem per fidem, ut dicit
glossa. Secundo accedendo ad Christum
quod dicit Luce viii et Math.
ix: accessit autem retro. Nazarena
mulier propter emissionem sanguinis se
debilitatam et afflictam sentiens
in medicos tremens, ad illam ca
salom invenies, quibus in eos
omnia sua erogauerat, confidenter
accessit ad Christum tamquam ad
celestem medicum. Accedamus
ergo et nos cum fiducia ad
thronum gratie, ut misericordiam consequa
mur. Hebre. iiii. Est autem
diligenter attendendum, quod hec mu
lier non accessit ad Christum in civitate,
nec in domo, sed in itinere,
quia propter infirmitatem suam tamquam
immunda secundum legem moysi
fuit separata ab aliis hominibus.
Secundum illud Levit. tertio:
Mulier que patitur multis
diebus fluxum sanguinis in
tempore menstruali, vel que
post menstruum fluere sanguinem non cessat

quod diu hanc sustinuit passionem
immunda erat. Secundo propter eius
acto commendabilis redditur. est
verecunde honestas. Et hoc tangi-
tur cum dicitur Retro. Ipsa hec autem
accessit retro. Primo quia verecunda-
batur ex infirmitate. quia secundum
legem reputabatur immunda. Se-
cundo quia reverentiam Christi. quia
non reputabat se dignam ut
exhiberet se ante faciem eius.
Sed humile ingenium potuit ac-
cessit. scilicet retro. Tercio quia ante
faciem non potuisset propter turbam
quia debilis fuit. Quarto propter
misterium confessionis. quam homo
debet habere pro culpa sua.
Tercium est humilitas profunda.
quod tangitur cum dicitur et teti-
git vestimentum eius. Quam
quam enim se reputabat
tangere pedes domini vel ple-
nitudinem eius vestimenti. te-
tigit igitur fimbriam vestimenti
eius. sicut dicitur Math. ix. et Luce
viii. Unde Remigius. In hoc lau-
danda est eius humilitas. quia non
ad faciem accessit sed retro. etiam
indignam se iudicavit pedes domini
tangere et non plenitudinem vestimenti
sed tantummodo fimbriam tetigit. Ha-
buit enim dominus fimbrias iuxta legis
preceptum. Sed Numeri xv. pharisei
et fimbrias habebant quas magni-
ficabant in quibus et spinas ap-
pendebant. sed propter ostentationem et
ypocrisim et crudelitas. ut sic eundo
pungerentur a spinis et sic re-
cordarentur mandatorum dei. Sicut
Remigius. Sed fimbrie domini non habebant
vulnerare sed potius sanare. Secundo subditur
dicebat enim

Hec mulier. Quia si vel vesti-
vestimentum eius salva ero. scilicet tetigero
ab hac infirmitate mea. In quo
fides eius admiranda est. quia
desperans de salute medicorum
fictiorum in quos sua erogaverat
ut supra dictum est. intellexit ce-
lestem adesse medicum. et in eo totam
suam intentionem collocavit. et in eo
solo salvari promeruit. Unde Rabanus
dicit quod in causa desperationis
sepe est magna. Et novum Rabanus
dicit quod hec mulier fuit fidelior
archisinagogo. Ille enim me-
dicum ducebat. huic tactus
fimbrie sufficiebat. Ubi sciendum
quod illa mulier forte audierat
quod ad tactum fimbrie Christi sanabatur
aliquis. et ideo ipsa credebat etiam
per eius fimbriam posse sanari
sicut legitur Math. xiiii. in fine
cum Christus esset in terra Gene-
zareth obtulerunt ei omnes male
se habentes et rogabant eum ut
fimbriam vestimenti eius tangerent
et quicumque tetigerunt salvi fa-
cti sunt. Math. ix. addit dicitur se
unde ubi sic dicitur. dicebat enim
intra se. id est in corde suo. ad Ro.
x. Corde creditur ad iustitiam ore
autem fit confessio ad salutem. Rabanus
dicit quod hec mulier docet quam
sit corpus Christi. quia in fimbria
tantum amavit esse virtutem. Quid
ergo nos sperare debemus quia non
solum corpus domini tangimus
sed sumimus et sumimus. Illa
medicinam accepit ex voluntate
de illis quibus medicina est
effectum tam instanti seu subito
nescit enim tarda molimina

spiritus sancti gratia, ut dicit Ambrosius.
Et exhortatio pietatis eius sanatio
non naturalis sed miraculosa.
Curatus i. obstrictus vel re-
strictus est fons sanguinis eius
i. fluxus sanguinis eius. Marci
v° dicitur: Et confestim siccatus est fluxus
sanguinis eius, et est idem. Et sensit
et sensit corpore i. sensibili ex-
perimento corporis sed per alleviationem
eius quod sanata esset a plaga
i. ab infirmitate sua. Et ait
sicut dicit glossa: secundum fim-
briam tetigit, fidelibus accessit,
religiosa credidit, sapiens
se sanatam esse cognovit. Et
statim Jhesus. Ubi ponit mi-
raculi publicatio. Et primo
ponitur. Deinde interrogatio.
Tertio discipulorum cum admiratione
responsio ibi: quia dixerunt
ei discipuli. Tertio ponitur
mulieris confessio ibi: Mulier
ante timens et tremens. Certo
Christi benignitas et mansuetudo
ibi: Jhesus autem dixit ei: Filia.
Circa primum primo ponit inter-
rogationis actus, secundo ipsa inter-
rogatio ibi: Conversus ad turbam
ait. Dicit ergo sic: Et statim Jhesus
statim i. per eodem instanti
quo mulier sanata erat
in semetipso cognoscens i. co-
gnoscebat virtutem que exi-
erat de illo. Non est intelli-
gendum quod aliqua virtus eius
ab eo migraret extra ipsum,
quia alias postea minus
haberet de illa virtute quam prius,
et cum actus non migrant de
subiecto in subiectum, sed talis exitus
intelligitur per modum cause

producentis effectum, in quo dicitur
exire, insignatum causa ad suum
effectum, et per talem modum de
Sap. vii° dicitur de sapientia incre-
ata quod in animas sanctas se trans-
fert, et amicos dei et prophetas insti-
tuit. Que translatio non est sic
intelligenda quod sapientia increata
sit alicubi ubi prius non erat
tunc de nichilo fit ubi prius
sed quia causat hic novum effectum. Et
quis conversus ad turbam ait: Quis
tetigit ^ vestimenta mea? Non quia ignorans
vel tamquam dubitans, sed ut per con-
fessionem mulieris appareat fides
eius et ut ex interrogatione mi-
raculum manifestum fiat. Et ergo
dicit glossa interlinearis: ut salus quam
mulieri dedit declarata agnita
fidei virtute multos proficeret. Luce
viii° quod sequitur: aliud alibi
dicit: Et omnibus est qui me te-
tigit. Et dixit Petrus discipulorum Christo
et dicebat ad quam dicentem:
male est quod interrogas cum
tanta multitudo te comprimit.
Et licet in tali compressura turba
eum tetigerat corporaliter, non tamen
tangebat eum spiritualiter, sed
devotione et fide sicut illa
mulier tetigerat, et de tali
tactu singulariter querebat
et circumspiciebat videre,
quia oculo erat posita videre
eam que hoc fecerat, i. que
eum sic tetigerat. Unde ... psalmus
in manum tuam est. Mu-
lier autem timens timore filiali
et reverentiali qui bonus
et sanctus est. Nota aliud quod
timor bonus sanctus producit
in ... et in ... servili

[Right margin:] vestimenta mea.
[Right margin, cut off:] eum di- / sin vi- / turbam / prement / te et d- / omnibus / tetigit.
[Right margin:] xlvij

vel sit. Timens scilicet corde et tremens
scilicet corpore sciens quod factum
erat in se At venit et procidit ante eum
similiter et dixit coram hominibus
patenter omnem veritatem scilicet
quia de causa eum tetigisset
et quo confestim per tactum fimbrie
eius sanata fuisset etc. ~~manifeste~~ Et
sibi Christi consolacionem dicens Ihesus illa
voluntatem dixit ei et duo facit sit
primo fiduciam eam dicit Filia
ipsa enim formidabat ex tactu
domini cum iam data esset ergo dicit
Filia. et quia hec mulier cooperat
in confessione fidem de corpore deus
potuit dici eius filia optima
unde Crisostomus filiam eam
vocat quia fides eam salvam
fecerat sed quia illa fides non fuit
perfecta adeo ad fidem perfectam
provocat eam dicens Confide
quod addit Mathei ix capitulo talia
quid est quia eam confidere iussit
que si fidem non haberet salutem
non requireret. Adhuc videlicet Rabanus
quia dominus vocavit et presenciam
fidei in ea postulat ut ad certam
et veram perveniat salutem quia si
perfectam habuisset fidem ut dicit
Crisostomus non dubitasset quin potuisset lat-
uisse quod eum tetigisset et ab ipso
fuisset curata de quibus tamen
videtur dubitasse etiam Unde cum
se videns mulier quia non latuit
eum tremens venit et procidit etc.
Et secundo salutem annunciat primo
corporalem secundo spiritualem ubi dicitur
cum dicat Fides tua te salvam
fecit etc. Et nondum quod non
dicat dominus ego salvavi te
sed fides tua ut ut ostendam

ostentacionem declinat et virtutem
fidei extollat ad sanitatem corporalem
In pace Vade quiescens scilicet plus alienis
in tribulacione longa a infirmitatez
tua corporalem. esto ergo pacifica
fides qui pacem in omnibus conservat
Vel sit Vade scilicet de virtute in
virtutem proficiendo In pace
scilicet mundana recipiendo De hac
pace dicit Johannes pacem meam
relinquo vobis etc. Et esto
sana. exterius et interius. In quo
sibi datur operandi facultas
a plaga tua in quo datur
bene operandi utilitas. cui enim
plus donat plus diligit. Ut
Luc vii. Sequamur igitur dominum in
via domini et fecit multa ut de
nobis expellat ut nos non solum
in terminis sed etiam in via
debeamus bonis operibus occupari
De hac muliere refert Eusebius
quod postquam sanata esset fecit
fieri ymaginem lapideam
ad ymaginem Christi et in fimbria sua
que vestem et fimbriam habebat
sculptas ut videat corpus
Christi et hanc habebat in magna
reverencia Contigit autem quod
sub ymagine crevit herba
antea cuiusquam virtutis existens
que cum attingeret ad fim-
briam tante virtutis erat quod
multi per eam sanarentur et hec
ymago stetit in Cesarea Phi-
lippi usque ad tempus Juliani
apostate. Iste autem Julianus
apostata ut dicit Historia
scolastica tripartita libro vi (?)
dum cognovisset quod (?)
ymaginem signa fecit ipsam
confregit et suam ymaginem ad

Locum eius collocamus quod sublimis-
simi confirmatur. Sequitur hec mulier ut
dicit glossa nobis in domum accedit. Sequitur
et tetigit, quia hijs tribus scilicet pedibus,
operis et fide omnis salutis accipitur.
¶ Sed hic oritur dubium. Primum dubium
ita habetur quod dicitur Et mulier que erat
in pessimo sanguinis. Dubitatur quod
fuit illa mulier. Dicendum hic multi quod
Ambrosius videtur velle quod hec mulier
Martha fuit, quia in sermone quodam
magistri recitat historia [illegible] que fecit
mulier et [illegible] eius et lazaro fratri
eius se dicitur dum largum sanguinis
fluxum curavit in Martha demum
2 expulit demones etc. ¶ Secundum dubium
ita habetur quod dicitur Et tetigit vestimenta
eius. Dicitur cum esset immunda
secundum legem quare Christus se
permisit tangi ab ea. Dicendum ut
ostenderet se supra legem et quod
eorum [illegible] legis austeritatem
temperet et hoc secundum Bedam.
3 ¶ Tertium dubium ita habetur quod dicitur
Et confestim sanata est fons sanguinis
quare curavit hanc in via
antequam suscitaret puellam. Dicitur
ut archisynagogum ad fidem
induceret, vel quod Christus sic ad
signandum quod primo venit ad iudeos
sed quod extra gentium postquam [illegible]
4 [illegible] erat. ¶ Quartum dubium
ita habetur quod dicitur Quis tetigit
vestimenta mea. Contra quod est du-
bitabilis [illegible] Christus non
dubitabat que eum tetigerat secundum
illud Luce [illegible] videns autem
mulier quod non latuit eum tremens
venit et procidit etc. Solutio secundum
glossam dominus non querit ut do-
ceretur sed ut mulier confiteatur,
et hoc fecit tum propter mulieris meritum
per simplicem confessionem, tum propter
astantium edificationem, tum propter
laudem dei et gloriam sine [illegible]

Tum propter spem archisynagogi eri-
7 gendam. ¶ Item quintum dubium
ita habetur quod dicitur Et circumspicie-
bat videre eam que hoc fecerat.
Quaeritur quare dominus hoc voluit
illud miraculum publicari. Solutio
secundum glossam hoc dominus voluit
non quasi gloriam concupiscens
sed multiplici de causa. Prima
ut eam de hoc emendet quod estima-
bat se latere. Secunda ut omnibus
fidem eius ostendat. Tertia ut ostendat
quod deus restituerit fluxum.
Quarta ut in fidem dirigat archi-
synagogum quo hec mulier fidelior
6 fuerat ut [illegible] dictum est. ¶ Sextum
dubium ita habetur quod dicitur Fides tua
te salvam fecit. Contra fides
potest messe alicui sine salute sed
caritas non secundum illud ad
Corinthios 13 Si habuero omnem fidem
ita ut montes transferam caritatem
autem non habuero nichil sum ergo
salus [illegible] caritati
quam fidei. Solutio dominus loquitur
de fide formata que non est sine
a caritate. ¶ Item septimum dubium
ita habetur quod dicitur Vade in pace.
Contra Matheum 10 dicitur Nolite ar-
bitrari quia veni pacem mittere
in terram, non veni pacem mittere
sed gladium. Solutio sicut con-
cordia cuius pax effectus est
duplex scilicet concordia in malo
et hec est mala, et concordia in
bono et hec est bona. Sic est
duplex pax scilicet mala que est
peccatorum de qua psalmista dicit Ze-
lavi super iniquos pacem peccatorum
videns. Et bona que est iu-
storum de qua Ysaias 57 dicit
non est pax impiis de qua
loquitur Matheus de secunda hic Marcus

Adhuc eo loquente venit etc. po-
nitur tercium miraculum confirmacio-
nis / primo ponitur puelle mortis
annunciacio / secundo patris puelle
de futura suscitacione consolacio
ubi Jhesus autem audito verbo
tercio puelle defuncte suscitacio
ubi ipse vero eiectis omnibus etc.
Circa primum dico sicut quia
primo committitur intimacionis soli-
citudo / secundo mortis nunciacio / ubi
veniunt nuncii / quo ad primum dicit
Adhuc eo loquente scilicet Jhesu loquente
scilicet ad mulierem a fluxu sanguinis
curatam veniunt nuncii simpliciter
missi ad archisynagogum dicentes
quia filia tua mortua est / ubi nondum
quod sanata emorroissa mortua
esse filia archisynagogi nunciatur
quia tunc est / quod dum gentilitas ad
deum convertitur synagoga lecto
perfidie et invidie mortua nun-
ciatur / sicut dicit Beda in glossa
multi enim cotidie statum syna-
goge videntes restaurari posse
non credunt / et pro restauracione
eius supplicandum non estimant
et ideo subditur in textu quid ultra
vexas magistrum / quoniam enim
credebant quod posset eam sanare
non tamen a morte exsuscitare quia
quod fides eorum imperfecta fuit per
istos nuncios qui de domo sive
familia archisynagogi erant
qui dum corpus retrahebant scilicet
archisynagogum a curacione sa-
lutis filie sue / intelliguntur familiares
qui dominos suos retrahunt a pro-
curacione salutis anime sue / tales
sunt maxime familiares principum
adulatores diligentium / secundum illud
Ecclesiastici 20 Qui edunt panem illius
false lingue sunt / tales non

erant familiares Naaman / dicebant
enim ei / pater et si rem grandem di-
xisset tibi propheta certe facere debu-
eras 4 Reg. 5. [illegible]
nondum quod non vexatur domi-
nicam impetracionem / primum enim
est semper misereri et parcere
Ipse namque pater est miseri-
cordiarum et deus totius consolacionis
secunde ad Corinthios primo / non vexatur
iusticiam exercendo / unde dicit
Ysaie primo heu ego consolabor
super hostibus meis et vindi-
cabor super inimicos meos alienum
enim est opus eius ab eo /
Luce vero / solummodo sit mencio
de uno nuncio quia ibi dicitur sic
venit quidam ad principem
synagoge dicens ei quia mortua
est filia tua etc. / et forte iste
fuit famosior / et cum hoc stat
quod plures nuncii fuerunt de quo
hic Marcus dicit / secundum quia dominus
fuit et est mestorum consolator
ideo subditur patris puelle consolacio
hoc est quod dicitur Jhesus autem audito
verbo quod dicebatur scilicet archisynagogo
a nunciis scilicet quid ultra
vexas magistrum / quod fuit verbum
infidelitatis sub specie curialitatis
prolatum / simulabant enim
se quasi timentes ipsum vexatorem
tamen aliud subesse / non
enim credebant ipsum posse su-
scitare mortuam / et quod erant
de illo de quo dicitur Ysaie 29
populus hic labiis me honorat
dixit archisynagogo non time-
tis incredulis / quia incredulitas
non metuit ipsum allocucionem / unde
Beda in glossa ait blasfemis et
incredulis non sunt revelanda mi-
steria sed fidelibus / et subditur consolacio

cum dicit Noli timere scilicet timore dif-
fidentie / quia timor non habet cum
quo pergo et securitas ambulat
et totius langworis medicina
timoris credere i. fidem adhibe / sive
assume Joh. xx. Ut credidit
videbitis gloriam dei / Luce viii
addit / et salva erit / scilicet filia
tua / quasi dicat tolle timorem /
assume fidem et videbis filiam
tuam vivam et non admisit se
sequi quemquam / In hoc ostendit
dominus / quia in operibus miraculorum
non quereret ostentacionem / dans
in hoc exemplum discipulis suis
qui erant facturi miracula / Quamquam
quia in omnibus miraculis mani-
festatur victoria et dei gloria / ideo
aliqua faciebat miracula valde
publica / sicut patet in lazari
suscitatione et ceci nati illuminatione /
ostendens exemplum discipulis ut
in talibus debent querere tantum
dei gloriam / Nisi petrum et
Jacobum et Johannem fratrem Jacobi / Hos autem tres
discipulos tantum dominus admisit
adesse sue transfiguracioni ut habetur
Math. xvii / Item agonie sue
orationis Luce xxii / Item huius
suscitationi / sicut habetur hic / et Luce
viii / et sunt causa et racio quare fecit
dominus primo propter trium personarum
dignitatem / Secundo propter suscitandam
fidem trinitatis / Tercio quia testimonium
trium sufficiebat / Unde
Deut. xix In ore duorum aut
trium testium stat omne verbum
/ Quarto quia omnem statum ecclesie
signant et commendacionem / Per petrum
enim qui legitur uxorem habuisse
signatur coniugati / Per Johannem
qui virgo fuit signatur con-
tinentes / Per Jacobum qui nescitur

virginem mansisse nec uxorem habuisse
vidualis status / Similiter / Vel
hos tres significant notari quod nos
a morte spirituali resuscitari non
possumus / nisi fidem / spem / et
caritatem habeamus / Per petrum
enim fides intelligitur / quia
agnoscens interpretatur / Per
Jacobum spes / quia supplan-
tator dicitur / oportet terrena sup-
plantari et spe in superna
erigi / Per Johannem caritas /
quia gratia dei dicitur / Et
venit in domum archisinagogi
Et / Ubi venit. Primo invenimus
invitacio / secundo invitatorum consolacio
ubi Et ingressus ait illis
Tercio sequitur operis designacio
/ ubi et irridebant eum / Dic ergo
sit et supplici domini cum petro
Jacobo et Johanne / Venit
in domum archisinagogi propter
filie sue suscitacionem / Ubi no-
tandum quod dominus potuisset
puellam suscitasse in via / sicut
fecit centurionis ut habetur Matt. viii
/ sed noluit ut maius et evidentius
esset miraculum / Vidit tumultum
/ ubi enim turba ibi tumultus et
turbacio / Pro quo notandum
quod antiquitus in sepulturis
magnarum personarum tibicines habe-
bant instrumentis musicis di-
centes ad excitandum fletus et
lamentaciones / et ioculatores horum
instrumentorum dicebantur tibicines
/ et carmine lugubre cantantes / ut
multitudo ad fletum provocaretur
/ Hos ergo videns dominus sicut habetur
Marci quod talos et flentes et
ululantes multum / quod officio
predictorum / Nam super mortuum
est flendum Eccl. xxii hodierno

plora sup mortuum unde et dominus
flevit super lazarum Joh xi
Secundum autem fletus et ululatus quia ut
fletus sit in lacrimis / vidit ergo
eos flentes i. lacrimantes et ulu-
lantes i. tristiciam suam per voces
exprimentes / Et ingressus aut
illis et quid turbamini et hic iam
secundum beatum Jeronimum consolatur eos
primus eos consolatur / excludendo
primo fletum / secundo tangens
fletus ubi puella non est mortua
dicit ergo sit et ingressus scilicet
dominus cum suis discipulis super
domum archisinagogi aut illis
scilicet flentibus quid turbamini etc. et plo-
ratis / Luce viii dicitur nolite flere et ratio
est adiecta in sua unde prime
ad thess. iiii nolumus vos igno-
rare fratres de dormientibus ut non
contristemini etc. / et secundum excludendo
tam fletus cum dicit puella
non est mortua i. in morte ma-
nsura sed dormit / quasi dicet ista
de facili et ita cito suscitabitur
sicut si dormiret et de sompno ex-
citaretur / sicut quod et dominus lazarum
mortuum dixit dormire Jo xi
Ista mortua erat omnibus hominibus
qui eam suscitare nesciebant / domino
dormiebat in cuius disposicione [illegible]
recepta vivebat et quo suscitanda
quiescebat / Et irridebant eum
scilicet [illegible] deridet [illegible]
turis principium / nec irascitur
nec arguit eos / quia quanto maior
fuit derisio / tanto maior [illegible]
tutis fuit ostensio / [illegible] da-
mus exemplum / ut derisores tollerimus
/ exemplo ipsius qui est dei sapientia
est derisus / Irridebat autem
eum [illegible] credentes / quia loquebatur
ex ignorancia / et credentes eum

esse purum hominem / quia
sciebat eam esse mortuam
ut addit Luce viii / Ipse vero
eiectis omnibus assumit patrem et
matrem hic secundum modus susci-
tacionis puelle / ita quod sunt
tria / primum est remocio turbe
impedientis / secundum est separa-
cio [illegible] ubi et ingre-
diuntur / tercium [illegible] oracio
ubi et confestim surrexit / [illegible]
Ipse vero secundum primus eiectis illis
scilicet flentibus et ululantibus in do-
mo iunctis / Eiecit autem eos
dominus / quia non erant digni
videre miraculum suscitacionis / eo quod
irridebant eum / [illegible] ... et exibant cum eo ingressum
[illegible] / et assumpsit
[illegible] / nolite [illegible] tamen
Et in hoc moraliter signatur
secundum glosam quod [illegible]
[illegible] a corde eiciatur /
anima que intus iacet mortua
est non suscitatur / Qui enim se per
innumeras cogitaciones spargit / innumeras
ad consideracionem sui sese [illegible]
colligit / Assumit proxime [illegible]
scilicet in corpore [illegible] et super eos / quos
[illegible] scilicet petrum iacobum
et Johannem / Et [illegible] autem hos scilicet
apostolos / ut in ore duorum vel
trium stet omne verbum / Et ingre-
ditur etc. / et unde est argumentum
quod prius eiciatur culpa / et tunc
ingredi gracia / Ingrediuntur
ad locum ubi erat in quo puella
erat iacens / lectio / Et sicut puelle
suscitacio / cum dicit et manum
puelle tenens scilicet ad corporis
[illegible] et in hoc [illegible]
humilitatis / Tu tenuisti manum
dexteram meam / Et nondum
quod per tactum [illegible] / ut [illegible] quod

humilitas esset mysterium divinitatis
miracula faciendis / et quod sibi
Ait illi suppe clamando / ut
dicit Luce viii capitulo Clamabat
ante esset audiat anime a corpore
elongationem / quia corpus in lecto
erat / anima in limbis / sic ad
eorum qui erant edificationem / et
ad demonstrandum eorum qui ipsum
deriserant statum ... Item
ad excludendum occulte artis
magice suspicionem ait lingua
Thabita cumi / que coniuncta exponit
tur subdit quod est interpre-
tatum puella tibi dico surge
Ubi notandum quod thabita cumi
due dictiones hebraice quarum
prima est proprium nomen puelle
que fuit suscitata / Et hoc patet per
simile Actuum ix° ubi dicitur In Joppe
fuit quedam discipula nomine
Thabita / sed coniuncta nomine
quod interpretando exponit quando nomine
sed puella / Secunda vero dictio sed
cumi est verbum / et valet tantum quantum
surge / et sic ambe dictiones
simul composite tantum valet sicut
puella surge / Sed notandum quod illud
quod hic interpretatur / scilicet tibi dico /
non est de significatione nominis
hebraice hic posita / sed est ad-
ditum ab evangelista ad maiorem
expressionem verbi Christi illam
puellam suscitantis / Unde Beda
in glosa in isto sermone quem
evangelista ponit non totus est /
quod puella surge / sed forsitan
ad vim dictionis [illegible] exprimendum
hic addidit / tibi dico surge
et magis proprium loquitur / quod verba
intimare curavit / Sic sepe apostoli
et evangeliste verba ad testimonium assumunt

magis sensum quam verba ponunt / Deus
dicit puella tibi discretive scilicet
mortue / quasi diceret / tibi et non alteri
dico surge / scilicet de lecto mortis
et confestim id est subito / quia nulla
mora inter verbum domini est
facta surrexit puella id est ad vitam
perfecte restituta est / quia omnia
quecumque voluit dominus fecit in
celo et in terra ut dicitur in psalmo Est
notandum quod dominus non suscitavit
puellam aliam animam quam infun-
dendo / sed eandem sicut dicit Luce
viii° Et reversus est spiritus / non quod aliarum
[illegible] animarum eam susci-
tavit / sed eam que precesserat
reducens et velud ex sompno
excitans / Et sic [illegible]
que [illegible] ex duabus; scilicet sompno
quod statim ambulavit / quod
non potest esse in [illegible]
Deo qui concedit / [illegible]
cum dicit / et ambulabat in statim
autem resurrectionis Erat autem annorum xii
et obstupuerunt stupore magno / quia magno
fama hec exiit in universam
terram / ut dicit Mattheus ix° / et merito
fama tante clementie que af-
flictorum precibus condescendit
et tante sapientie que sic anima
disponit / et tante potentie que
tanta et talia fecit / et merito in
omnes terras / quia non potest
civitas abscondi supra montem po-
sita / Mattheus v° Et precepit illis
vehementer ut nemo id sciret
scilicet per eorum manifestationem / et hoc
fecit exemplum / ut suis discipulis
non quereret miracula in operibus
miraculosis et [illegible] in [illegible] operibus /
Luce viii dicit [illegible]
[illegible] propter [illegible] dicit / quod

factum erat. Et sublata est. ex quo
patet iterum eius [illegible] veritas
turbam dicit et iussit illi [illegible] man-
dari. ducare glossa in testimonium vere vitae
non fantasticae sed vitalis contactus
nec crederetur. Sicut et ipse post suam
resurrectionem suam manducavit cum
apostolis ut habetur Luce xxiiij. Sed
hic oriuntur dubia. Primum dubium
contra hoc quod dicit Noli timere.
Contra. Beatus homo qui semper
est pavidus. Nam timendus est deus
hic et in operibus et in die
iudicii et in die destinationis sive
iudicii ut habetur Eccl. 4o et cum
ergo timenda sunt omnibus fidelibus
ergo dominus male prohibet. Ad hoc
dicendum quod hic loquitur de
timore diffidentiae et ille prohi-
bendus est. Archisynagogus autem cadit
de timore cautelae contra spem
vel venientiae adveniens quem
dominus prohibet sed precepit sed
allegatum est ex psalmo. Secundum
dubium contra hoc quod dicit Et
veniunt in domum archisynagogi.
Contra. Christus nihil facit
superflue sed potuit istam filiam
statim suscitare in via sicut
sanavit mulierem sanguinariam
de qua prius dictum est et sicut
sanavit servum centurionis Math.
viij. ergo frustra venit ad domum.
Solutio dominus venit ad domum non
frustra sed ut ... [illegible]
a se. Tertium dubium contra
hoc quod dicit Vidit turbam
et plorantes. Non officium pietatis
non debet dissuadere. Unde Eccl. xxij.
dicit Modicum plora super mor-
tuum. Et deus flevit super
Lazarum Joh. xj. Solutio dominus

non dissuadet fletum saltem moderatum
super mortuum sed inmoderatum
[illegible] super suscitanda quia defi-
ciente causa deficit et effectus.
Quartum dubium contra hoc quod dicit
Puella non est mortua. Contra
si mortua non fuit ergo eam non
suscitavit. Solutio sed glossa simpliciter
mortua erat. Sed non sibi quia ipse
deus cui omnia vivunt. Unde
glossa: mortua est hominibus qui
suscitare non poterant, non deo cui
omnia vivunt. Vel sic Dormiam
mortua est corporaliter et fortiter
sed non finaliter. Quintum dubium
contra aliud quod dicit Ejectae
et precepit illis ut nemini diceret.
Contra. Ubi eadem causa ibi
idem effectus sed demoniaco precepit
predicare miraculum sicut supra
dictum est. In eodem tali quod et
eadem causa isti sacrilego. Ad hoc
ad ejus opus sed diversas circumsta-
ntias precepit et prohibet ut dare
exemplum nobis si quod deus dederit
sed prohibet si qui vanam gloriam.
Sicut propter demoniaco precepit
dei sanctum propter proximi edificacionem
Et precepit tacere propter vitandum
iactantiam et laudes humanae exem-
plum nobis ... vi
Et egressus inde etc.
[illegible] In quo postquam
Christi [illegible] est fides predica-
toribus [illegible] describi-
tur [illegible] quam
in doctrinam et multa ...
Dividitur [illegible] Primo ostenditur
quod dominus a suis [illegible]
non est honoratus. Secundo quod dominus
ad predicandum mittit suos disci-
pulos sicut ...
turbis dans eis potestatem in miracula

in potestate faciendi
miracula ad
confirmationem
doctrine eius

faciendi / ibi / et convenit rex / Tunc
incidentaliter interseritur Johannis
baptiste obitus / ibi / et audivit rex
Herodes / enarrato discipulorum re-
nunciacionem que erant ad
Christum reditus / ibi / et convenientes
ad ipsum / Christo submittitur mi-
raculorum operacio que fecit Christus
que fecit ad confirmacionem predicacionis
eorum et utilitate turbarum
sequencium / ibi / et cum videret
turbam / dicit ergo sic / et surgens
alius egressus inde scilicet de domo
archisinagogi cuius filiam viii
dierum sanaverat volens ut dictum est
abiit in patriam suam id est in civitatem
nec specialiter in nazareth / ubi
nutritus fuit / et hoc secundum glossam specia-
liter / natus enim in bethleem natus
est secundum luce secundo / tamen in naza-
reth conceptus et nutritus fuit / et hec
secundum glossam [illegible] / [illegible] enim
in bethleem / Pro quo notandum
quod specialiter christus elegit sibi tres
civitates / scilicet nazareth / bethleem /
et ierusalem / Nazareth elegit sue
concepcioni ut dicitur luce primo et
etiam sue nutricioni ut dicitur luce
secundo ubi dicitur et descendit et venit
cum eis in nazareth / et capitulo quarto
[illegible] ubi dicitur / et veniens
habitavit in civitate que vocatur
nazareth / Bethleem elegit
sue nativitati / Iesus in bethle-
em fuit natus ut dicitur luce secundo
et ubi a magis inventus stella
duce / et humiliter ab eis adoratus
matthei secundo / Ierusalem sue passioni
extra portam cuius christus passus
est ut dicitur ad hebreos xiii / Abiit
autem dominus in patriam suam sine
causa ne accusarent eum de
iniuria / Et sequebantur eum

discipuli sui ex caritate et devo-
cione / non ut caperent eum
in sermone ut fecerunt scribe et
pharisei / sicut dicitur mathei xxii capitulo /
ubi sic dicitur / Tunc abeuntes pha-
risei consilium inierunt ut caperent
eum in sermone / Et cum factum
esset sabbatum / secundum lucam
Christus tamen non cessavit visitare
synagogas et predicare [illegible] / non
sunt discipuli [illegible] / et facto sabbato
cepit in synagoga eiusdem
civitatis nazareth docere non
parabolice sed manifeste / ex quo
[illegible] eorum incredulitas et
contemptus / Ecce in hoc signatur quod
non est sistendum in patria sed ad
iudeam civitatem [illegible] est intel-
lectus venire / Docuit enim
in sabbato ut plures [illegible] fecit sicut
dicit glossa et [illegible] alias causas [illegible]
[illegible] / Et docuit in synagoga
[illegible] magis sive doctrine auditores
[illegible] et [illegible] est / et multi
audientes / ubi ponit eorum con-
temptum et primo ponit eorum
conceptum interiorem in corde / Secundo
exteriorem scilicet in ore / ubi dicentes un-
de huic / dicit ergo / et multi scilicet iudei
de nazareth audientes [illegible]
sic docentem admirabantur [illegible]
non viderant enim litteras didicisse
nec in lege studentem / ideo in
[illegible] doctrine non mira-
bantur sed [illegible] / quomodo
similiter dicitur Johannis vii / quomodo hic
scit litteras cum non didicerit eas
/ Unde eorum contemptum verbalem / ponit
in quo [illegible] dicentes unde huic
hec omnia quam docuerit / Unde
habet hec omnia scilicet scripturam
notitiam / vel sapientiam in verbis
et virtutes in operibus miraculosis

et sibi eorum exceptus ab aliis
magistris in sinagoga | unde dicit Et que
est sapientia (doctrina) | secundum glo-
sam: que data est illi - scilicet
in absis et virtutes tales scilicet in
operibus miraculosis | simpliciter que sunt
que per manus eius efficiun-
tur | quasi dicerent non est hec
a deo | vel ex suo studio | sed magis
a dyabolo | quod arguunt ex infirmitate
parentum | Et ideo subdit Nonne hic
est etc. | ubi ponitur error obstinatorum
quia licet tantas virtutes ab eo
cognoscerent | tamen propter invidiam
excecati sunt | quia eum operibus con-
tempserunt | ergo dicunt | Nonne
hic est faber | ardebat enim quia
erat eius ars in opere suo com-
tatiuo scilicet Iozeph qui dicitur fuisse
faber (carpentarius) lignarius | Sed licet lyra dicat
probabile videtur quod prius eandem
artem exercuerat | quia non fuit occupatus
in doctrina et miraculis usque ad
tricesimum etatis annum | nec est sine
inictus studio sicut quod dicit Ioh vi° |
ascendit Ihesus in templum et doce-
bat et mirabantur audientes
Quomodo hic literas scit cum non didi-
cit | Nec est verisimile quod tanto
tempore fuerat occupatus | magis autem
verisimile est | quod fuerat occupatus in
arte patris sui putatiui | quam in alia
Et hec videtur per dominum astorum qui
erant de nazareth | qui modum
sui venendi cognoscebant et fabrum
eum vocabant | Math vi° ita sunt
dicit Nonne hic est fabri filius
id est Iozeph qui ut dicitur erat faber
lignarius | et ipse Christus putabatur
eius filius Luce iii° | credebant enim
ipsum esse fabrum et fabri filium | sed
in eorum errore latet veritas | Nam
erat faber ut dicit glo quia operatur
igne et spiritu | qui fabricatus est auroram
ut cetera tangunt | Te qui in spiritu et igne
purificas humana gratia deum
et redemptorem oes glorificamus.

et solem | uel etiam erat faber lignarius
secundum litteram et hoc secundum lyram | Erat
etiam secundum rei veritatem fabri filius sed non
eius quem putabatur | quia non erat
filius nisi putative ipsius Iozeph |
sed erat filius fabricatoris (fabri) omnium
scilicet qui fabricatus est auroram et
solem et hoc secundum glo ordinariam | filius Marie
Math vi° dicit sic | Nonne mater
eius dicitur Maria | et est ibi in scriptura
frater Iacobi | Dicuntur autem
Iacobus Iozeph Iudas et Symon
fratres Christi quia erant eius cognati |
secundum non | quia erant de Maria
et Iozeph post nativitatem Christi
geniti ut dicit | Elvidius hereticus
qui dicit Mariam cognitam a Io-
zeph post Christi nativitatem | quod
impleicum est Math xiii° cap. |
Nonne et sorores eius id est cognate
eius hic nobiscum sunt | quasi dicerent
utique sic et sic ab eius paupertate
scandalizati sunt | et ideo subdit et
simpliciter hec de cana secundum glo interlinearem ut
scandalizabantur attribuentes opera
demonis | quod debebat attribui virtuti
divine | vel sic scandalizabantur
per detrimentum malicie quia invide-
bant et ruebant de eius infide-
litate in parum detractionis | Scan-
dalum enim est offendiculum quod
procedit ex inequalitate vie | Christi
eo videbat altitudine doctrine
et operum eius | et paupertate generis |
unde erat ibi inequalitas | et ideo
vilipendebant eum propter aliud |
et sic scandalizabantur Ysa. enim
erit in petram scandali duabus
domibus israel | simpliciter erat | Fabulam
magna caritas | quia nobis et
factis ... cognoscunt | et tamen
... generis notitiam contempnunt |
Nonne david fuit filius agricole

et tamen dicitur radix stirpis Jesse /
Et dicebat / post contemptum o-
stendit hic locum contemptus af-
fectum / s(ed) per prophetam propriam /
hoc est quod dicit (et) semper ego
s(ecundu)m glo(ssam) [illegible] dicebat eis Jhesus
verbum patrie (et) familiaritatis non
propriae vel cognatis / quia
non est propheta sine honore nisi ego,
de quo Deut. xviii dicitur prophetam
de gente tua (et) de fratribus tuis
sicut me suscitabit tibi dominus
deus tuus (et)c. / nisi in patria sua
quo ad locum naturalem / et
in cognatione sua / quo ad locum
[illegible] / quia invidia maior est
ad compatriotas (et) ad propinquos
quam ad extraneos / cuius ratio est
quia invidia est tristitia de
excellentia alterius inquantum apprehenditur
ut bonum proprium diminutivum /
propter hoc inter artifices eiusdem artis est
maior invidia (et) eadem ratione
inter compatriotas / Math. xiii dicitur
et in domo sua / (et) est idem in
sua / quod hic dicitur in cognatione
sua / Ut Joseph in patria sua
a fratribus suis affligitur / Gen. xxxvii
in Egipto autem ab extraneis
honoratur / Gen. (et) sic Moyses a
Maria (et) Aaron admurmuratur
Num. xii / (et) ab aliis populis re-
veretur / Cuius causa est fami-
liaritas nimia / que parit con-
temptum / Et subditur [illegible]
in beneficiorum substractione / dicitur
et non poterat (et)c. / i. non volebat
ut dicit glo(ssa) interli(nearis) / istud
enim non posse non est propter eius
impotentiam / s(ed) est congruitatis (et) de-
centie / quia non erat quod ibi faceret
multa miracula / (et) hoc propter eorum
incredulitatem / nisi paucos (et)c.
infirmos impositis manibus curavit

Margin: Luce — Ot — Luce — // ipsum audietis / petisti a domino deo tuo in oreb — Luce — [illegible] multi — // Luce — // ibi ut faceret — / congruum

ut confirmaret fideles / glo(ssa) or. / pau-
cas ibi virtutes fecit propter signa /
ne penitus inexcusabiles
sint / (et) non multa signa fecerat
ibi / ne amplius dampnarentur
non credentes / Hostis est nobis
[illegible] propinquos defendere / (et) ne di-
cerent si facta essent signa
credidissemus / Vel quia non fecit Luce
ibi multa (et)c. quia erant in-
digni / (et) sibi causa enim dicitur
et mirabatur propter eorum incre-
dulitatem / fides enim creden-
tium est coadiutoria de congruo
quod eis fiat miracula / sicut patet
in [illegible] credenti [illegible] / de muliere
sanguinis fluxa / cui dictum est a Christo
Fides tua te salvam fecit / et
in multis aliis locis in evangelio
simile habetur / Mirabatur autem
dominus non in se / s(ed) secundum hu-
manitatem / s(ed) potuit sibi con-
venire admiratio [illegible] quantitatis
[illegible] ut admiretur
quia [illegible] sibi mirabile fuit
s(ed) aliis ostendit mirabile (et) admi-
randum / quod non crediderunt / tantum
[illegible] (et) fama eius melius
cognoscere potuerunt quam alii qui
talia a deo non [illegible] / Et ergo
dominus separavit se ab eis / quia
ipsi se indignos reddiderunt /
sicut etiam apostoli fecerunt / ut
patet Act. xiii capitulo ubi dicitur
Vobis oportebat primum loqui
s(ed) iudeis verbum dei / s(ed) quia
repulistis illud (et) indignos
vos iudicastis vite eterne
ecce convertimur ad gentes / Sic enim
precepit nobis dominus / hoc est
[illegible] quod dicit / Et circuibat non
solum magnas civitates (et)

ubi habet in regnum celorum / sed ad
castella in circuitu docens / Sed
hic oritur dubia / primum
dubium ita solvitur Beda sic di-
centis super isto textu / Nonne
hic est faber etc / quia ubi
a fratribus cognoscitur Christus /
ob genus notitia contempnitur / Et
contra si cognovissent numquam
dominum glorie crucifixissent primo
ad Chorinthios secundo / Item si incredu-
li sunt non cognoscunt / Solucio
Christum cognoscunt id est cognoscere
putant / Unde debemus salte operibus
credere que mirabiliter / Secundum
dubium ita solvitur glosa super
isto textu Non est propheta sine
honore etc / Contra propheta est
cui fit revelacio occultorum / que
cognoverat sed Christus habebat similiter
omnia que ad se pertinent / ergo
non fuit propheta / Solucio Christus
ipse non fuit propheta / sed communi
nomine per Christum propheta solus
quantum ad veram denunciacionem
futurorum / Se Et convocat duode-
cim describta est collacio potestatis
inde facta apostolis et hoc casu
nono / hic describitur dicte potestatis
execucio / et secundo describitur apostolorum
missio ad predicandum / Tercio
eorum reversio ad Christum ibi
et convenientes ad Ihesum / prima
in duas / quia primo describitur
dicta missio / secundo eorum fructus
gens Herodis Antypas / ibi
et audivit Herodes / Primo ergo
ponit apostolorum vocacionem
et / et convocavit id est simul
vocavit et non seorsum / vel
convocavit id est ad unum et equaliter
vocavit / scilicet ad potestatis collacionem

et officium scilicet predicacionis mitte-
re / Hoc ideo fecit ut unus alteri
non preferatur / Item ut concordes
predicarent / Duodecim id est apostolos
quorum nomina prius sunt
posita / Et quare Christus preter
septuaginta duos discipulos
voluit habere duodecim apostolos
habitum est prius / Tercio ubi eorum
missio et primo quo ad modum
cum dicit / et cepit eos scilicet
apostolos mittere scilicet ad predicandum
et misit eos quia nemo debet
predicare nisi missus / nisi quidem
adhuc etc / Unde qui predicabunt
nisi mittantur / Tunc superaddit
non a binomio misit illos / sed
postquam vidimus paraliticos sa-
natos et mortuos suscitatos
binos id est ut in ore duorum vel
trium stet omne testimonium / et caritatem
propter geminum caritatis / scilicet dei et
proximi / et quia predicacio eorum
fuisset contemptibilis sine potestate
ergo contulit eis potestatem faciendi
miracula / ergo subdit et dabat
illis potestatem scilicet ut in eius
potestate possent imperare / Sed
multa distancia est inter tri-
buere donacionem et accipere / Ipse
enim a se ipso illam potestatem
habuit et eam suis apostolis tri-
buit et donavit / et sic apostoli per
talem donacionem eam acce-
perunt / glosa etc / Benignus
dominus et magister non invidet discipulis et sub potestatem
sua et ipse potestate
sua agit illi
sua infirmitate.
... spiritum immun-
dorum id est demonum / Cum
enim doctrina non sit efficax
nisi fuerit probata / ideo misit
eos ad docendum / dedimus eis

dare gratiam miraculorum / quia
aliter non potest probari veri-
tas suae doctrine / tum propter
famulitate intellectus humani /
Unde dicitur quod homines cristi-
anis / et absque eloquii venu-
state / pollicitationibus [illegible]
talorum nemo credit / Dat eis
potestatem miracula faciendi et
Et sibi eorum auferendo in vie
et precepit eis ne quid tollerent
in via / ubi duo prohibet ratione
impedimenti / quia primo in
via / secundo in termino vie / ubi dice-
bat eis dicit glossa / et pre-
cepit eis / Non enim decet eos
sic in via maxime que arta
est oneratos / unde Christus arta
est via que ducit nos / singu-
la et aperta simulque nos /
Idem super illud Matth. Ecce
reliquimus omnia / petre bene fecisti
non ut inspiciam tibi / Non enim
sequi potest cum oneratus
qui consultavit aut gigas
ad currendum viam / Hic autem
nisi virgam / pro quo notandum
quod doctores hebreorum in signum
doctrine portabant virgam in
manu / quod consuetum erat apud
iudeos eis gaudere de victu
a populo quem docebat / videns
Christus voluit quod hoc sufficiat
apostolis pro provisione / per hoc
enim ostendebat / quod apostolis
tum predicabant / debebat eis
de necessariis providere / Sed contra
Matth. x dicit / neque virgam
Dicendum quod virga ibi accipitur
anxietate pro sollicitudine pro-
curationis temporalium / Sed in presenti /

neque virgam / i. non innitantur
subsidio temporali / sicut corpus
innititur baculo sustentanti
Vel hic accipitur hec virga
et ad literam / Vel accipitur hic virga
pro potestate corripiendi subdi-
tos ab auditoribus verbi
dei / Vita accipit glossa Iuxta
expones istud textum / nisi
virgam tantum / i. potestatem vindicandi
de criminibus / non peram i. re-
positorium ciborum ad portandum
in via / Vel sic / non peram i. congregationem
ad congregandum aliquid hominibus ab
ab / non panem i. spiritualia
ad manducandum / quia nimis
pastillis piscibus et cibaria de-
licata / [illegible] dormiunt petere
nisi panem cottidianum / Matth.
vi et Luce xi talis / neque in
zona es i. pecuniam appetentiam /
Unde secundum [illegible] qui divitias con-
templantur ipse modicum viatica
vite amputat / Et ratione quam
unquam quod amat pecuniam / Et
notandum quod tria sunt humano victui
necessaria / scilicet cibus primum quo emitur
et illud in quo custoditur / Ultimum
tangit cum dicit non peram
primum cum dicat panem / Secun-
dum cum dicit neque in zona es
Hec tria prohibet dominus ut
omnem sollicitudinem vite tem-
poralis ab apostolis et aliis
predicatoribus tollat / Et
notandum quod hinc prohibuit
eos dominus propter multas
rationes / Prima ne con-
sufficerent quasi ambitiosi / hic
petimus [illegible] / Secunda ne
quasi pusillanimes essent

virga

nimis soliciti / sed tota eorum
fiducia sit in domino deo / Ter-
3 cia racio / ut se ... ad pre-
dicandum essent mag(is) expe-
diti / Et alias duas causas
secundum et terciam tangit / glo(sa)
sup(er) alias verbis dicens / Tanta
sit in domino fiducia mittens
ut nichil rerum necessariarum deesse
sentiant / et hoc quo ad eas sedebat /
et subdit / ne dum sibi providet
temporalia / minus aliis promittat
eterna / Et quarta est / ut omnibus
7 ostendit amicicie / ostendit et aperuit / qui eos mi-
sit quibus possent sufficienter necessaria
providere / Quinta ut magis cre-
7 deretur eorum predicacioni / dum
facerent quod docerent de contemptu
6 rerum mundi / Sexta ne au-
ditores mererent / putando
eos bona sua / Sed calciatos
solent ... patres ... ad dominum ... et ... respectu ...
lu(kas) sandaliis / pro quo nota
quod apostoli portabant sandalia
sed non calciamenta / talia enim
sunt prohibita portari / ut habetur
ix Mathei x° et luce x° talibus
Et pro quo patet / quod sandalia non
computantur inter calciamenta
Et glo(sa) trahit hoc ad spiritualem
intellectum / quia sandalia
superius sunt aperta / et inferius
pedem muniunt / ad signi-
ficandum / quod predicator debet esse
apertus superius per amorem /
et inferius non debet terrenis adherere
per affectum / Et ne induerent
lu(kas) duabus tunicis supra dixit eis
precepit duabus tunicis i(d est) su-
perfluis vestibus / Et racio est pro-
imissionis talis est ut ... /
Et licet communiter una sufficiat
una tunica / tamen aliquando ubi

Sandalia dicuntur sotulares in quibus
papa et episcopi missas cantare solent.

est insufficiens vel superfluum /
esse in regione frigida ... /
Ideo non excluduntur qui pre-
dicatores evangelii hic pro
sufficiens tegimentum / Unde
glosa ordinaria / Ne una induti
aliam in futura reservent
unde in glo(sa) / Etiam qui una
tunica contingunt / tot quot
sunt ante / Unde Beda in Beda
glo(sa) super Lucam / Simplex
vestimentum esse quantum ... in eum
aliam secundum qualitatem loci
vel temporis / Duplex est
quod ultra necessitatem esset / Et lu(kas)
dicebat illis / hic instruit eos
docens qualiter debeant se
habere in termino die / Et primo
qualiter respectu recipie-
ncium eos / Secundo qualiter
respectu expellencium / ibi et quicumque
non acceperint dicit ergo sic Et
et dicebat illis se apostolis quan-
cumque intraveritis domum /
in quicumque loca maiora vel
minora intraverit / aliter magis glo(sa) mo discer-
loquitur non de quacumque domo rentes de
sed de honesta / Et ideo Mathei mos
x° dominus dicit apostolis in
quacumque civitate aut castel-
lum intraveritis / interrogate quis
in ea dignus sit / donec exeatis lu(kas)
inde / et alibi ad predicandum /
Et notandum / quod per hoc non vult na(ndum)
excludere causas honestas exeundi /
sed vult excludere discursus curiosos /
et inutiles / qui non debent esse
in predicatore / sed magis cessante
necessitate exeundi / debet vacare /
contemplacioni / ut ibi hauriat /
quod postea populo per predicacionem
effundat / Unde Beda in glo(sa)
alienum est a predicatore per
domos cursitare / et hospicii iura

immunitatem / Antiquitus enim
erat ob probum immunitatem hospi-
tium / si enim is qui intrauerat
hospitium exiret / leuis re-
putabatur et de gulositate su-
spectus habebatur / quia consueuerunt
homines nouos hospites lautius
tractare / ad vitandum ergo leuitatem
que aliena debet esse in predicatore
sed potius grauitas in moribus /
et ad vitandum suspicionem gulo-
sitatis a qua predicator precipue
debet se abstinere ne enim ea
tingat audientibus / vnde pre-
dicare contra hospitem non omnino
Et quicumque non receperint vos. Ad-
huc instruit eos quid fa-
cerent ad recipientes / et dicit Et quicumque
non etc. Quibus vita ministrando
nec audierint vos i. sermones
vestros verbis monitis obtemperando
exeuntes inde scilicet de ciuitate vel
castello excutite puluerem / osten-
dentes per signum manifestum / quod
non venistis ad predicandum eis
propter lucrum temporale / quia et puluerem
qui adhesit pedibus vestris de loco
eorum non vultis vobiscum depor-
tare / Vel aliter excutite inte-
stinum laborem vestrum impensum ad
conuersionem eorum / quamuis non velint
recipere / Vel tertio excutite in testimonium
quod eorum malis operibus non velitis
communicare / quod sit in signum quod terra
eorum sit maledicta et quasi sub
anathemate / sicut illud ad Hebreos vi°
terra enim sepe venientem super se
bibens ymbrem et generans herbas
optimam accipit benedictionem a deo
proferens autem spinas et tribulos
reprobata est et maledicto
proxima etc. / Et euntes (exeuntes) ad tractum (?)
in signum quod sit excutiatur in fine

// reprobus vas

reprobi / Mora. Prius iubentur
exeuntes in signum confessionis terram
apertam vel quasi laudis / Et
exeuntes sic dicit Marcus impleti
officii apostolorum ex contrario dicit de
exeuntibus scilicet ab amore suorum
suorum et suarum rerum / predicabant
accepta potestate et preceptis a domino
audito / Sic glossa interlinearis predicabant
vt penitentiam agerent / que est
prima via salutis / et quam primo
et Iohannes baptista in suis pre-
dicationibus et incepit / sicut
habetur Matthei iii. de Christo / vbi
dicit Exinde cepit Ihesus predicare
et dicere / Penitentiam agite appropinqua-
bit enim etc. / Et Matthei iii° de
Iohanne baptista vbi dicit In diebus
illis venit Iohannes baptista pre-
dicans in deserto iudee dicens / Penitentiam
agite etc. / Et demonia multa eiicie-
bant ad literam / quia doctrine
eorum simplices homines non cre-
didissent / quia miraculis confirmabat
Et vngebant oleo multos egrotos
exhortatione patris / conuenio ex quam (?)
infirmorum que est sacramentum sicut
instituta a Christo / quia apostoli
vngebant infirmos / et non est
verisimile quod hec fecissent nisi
domino iubente / Verum est tamen /
quod magister sententiarum libro iiii° di. 23.
tenet quod dominus non per se sed
per suos apostolos instituit etc. / Et dicit
sentit bona ventura (?) / et Beda
in glossa / Iacobus dicit Infirmatur
quis in vobis / inducat presbiteros
ecclesie et orent super eum vnge-
ntes oleo etc. / et subdit glossa Unde patet
ab apostolis hunc morem esse
traditum ut energumini et
alii egroti vngantur oleo a

more

vel pontifice consecrato | Et sanabant
vel ante peccato sacramentali vel
unctione vel ad sanitatem spiritualem con-
sequendam et ad sanitatem corporalem
consequendam. | Aut expeditius fiat
patet per magistrum libro quarto distinctione
xxiij | et per illud Jacobi ultimo
capitulo. Infirmatur quis in vobis
inducat presbyteros ecclesie | Et paucis
interpositis subditur etiam alleviabit
eum dominus. Ecce sanitas corporalis
et si in peccatis sit, dimittentur ei. Ecce
sanitas spiritualis | Sed hic oriuntur
dubia. Primum contra illud quod dicitur
Neque peram | Contra Luce 22. Tolle
peram et eme gladium eius [illegible]
Unde ubi sic dicitur Nunc qui habet sacculum
tollat similiter et peram. Quare ergo
hic prohibetur | Solutio Sunt apostolorum
missiones, una ante passionem domini
et resurrectionem | quando tunc predicabant
regnum dei et non tam mirabilia
de Christo sicut postea fecerunt | et
tunc fuit eis pax et sufficientia vic-
tualium | In secunda autem post resurrectionem propter
mirabilia que de Christo pre-
dicabant odio habebantur. Secundum illud
Matthei x. Odio eritis omnibus hominibus
propter nomen meum | Unde tunc necessaria
non inveniebant propter odium. Ideo
necesse fuit ut haberent sacculum
et gladium | Hoc ergo quod dominus hic
dicit intelligendum est de prima missi-
one, secundum illud quod Lucas dicit
intelligendum est de secunda missione | Item
2m | secundum dubium contra hoc quod dicitur hic
neque in zona es | quoniam ut apparet
dominus pecuniam portari fecit Iu-
das enim loculos portabat | sicut
habetur Joh. xij | quare ergo hic
prohibet discipulos suos portare
pecunias | Ad hoc dicendum quod faciebat
portari ad erogandum egentibus

hic prohibet portari ad sustentationem
proprie vite | Vel potest dici quod
non propter se et discipulos sed propter
multitudinem que sequebatur eum
3m | Tertium dubium contra hoc quod dicitur
Et ne induerent duabus | Nam
una non sufficit [illegible]
in yeme ergo peccant uti pluribus
Solutio Terra commissionis calida
est multum et ergo communiter sufficit
ubi una sicut duas [illegible] est | Vel
pro una tunica reputantur tot
quot sunt ante. | Et audivit | Luce
rex Herodes | Hic consequenter describitur
insurgens opinio Herodis, de
Christo. Dividitur in duas partes in principalem
et incidentalem. | Secunda ibi Ipse enim
Herodes misit | Prima primo duo
facit. Primo ponit nomine fa-
me Christi apud Herodem di-
vulgatam | Secundo ponit falsam He-
rodis opinionem ibi Et dicebat |
Et primo intelligatur [illegible] notandum
quod apostolis predicantibus adventum
Christi et eius miracula et non
solum predicantibus sed et miracula in
nomine Christi facientibus | Herodes au-
tem de quo hic dicitur audivit
famam de Christo et credidit licet
false quod esset Johannes Baptista quem
ipse decollaverat et quod a mortuis
surrexisset | Ex quo patet quod iste
Herodes non fuit de secta Sadu-
ceorum qui negabant resurrectionem
sicut infra habetur xx capitulo et
Actuum 23 capitulo sed de secta Phariseorum
qui eam confitebantur ut habetur ibidem
Actuum 23 | Hoc est quod dicitur Et audivit Herodes
rex tetrarcha | Habuit enim
quartam partem regni Judeorum
sicut habetur Luce iij capitulo. Ita quoniam
ipse quod Matthei et Lucas | Matthei xiv
et Luce quod dicitur Audivit Herodes

Eo quod dicebatur dicitur a
quibusdam quod Johannes surrexit
a mortuis, a quibusdam vero
quod helias apparuit, aliis autem
quod propheta unus de antiquis surrexit

tetrarcha etc. Pro quo sciendum
quod iste Herodes fuit Herodes an-
tipas sub quo passus est dominus
et Johannes decollatus et fuit filius
Herodis ascalonite sub quo natus
est Christus et pueri sunt occisi.
Quo Herode ascalonita mortuo
divisum est regnum eius in quatuor
tetrarchias de quibus archelaus
habuit duas, philippus terciam
et iste Herodes quartam scilicet gali-
leam et ideo dicebatur tetrarcha
a quarta parte regni et non
dicebatur rex quia romani ab-
stulerunt nomen regni a iudeis
ad frangendum eorum superbiam
et ideo dicitur hic rex a tetrarcha propter
quod dicitur Luce iijo Tetrarcha
autem galilee Herode. Et subdit
describendo eum nomine proprio
cum dicit Herodes antipas ut
dictum est. Audivit autem Herodes
quia tot signa fiebant a Christo
ut dicit glossa interlinearis Mathei xiiij
addit famam Jhesu et illud idem
addicitur Luce ix sub aliis verbis
ubi dicitur Audivit autem Herodes
tetrarcha omnia que fiebant
ab eo id est de omnibus aliqua que
fiebant a Christo. Sed quare iste
quia ille Herodes in principio
non audivit hanc famam et ista
de Christo. Et videtur quod hii qui
in potestate sunt tarde audiunt
et non multum faciunt curam de
hiis que dei sunt. Manifestum
enim factum est nomen id est fama
eius scilicet Christi per predicationem et
miraculorum operacionem. Et glossa interli-
nearis reddit causam huius dicens non est
ponenda lucerna abscondita sub
modio. Et dicebat, ubi dicitur
Herodis circa personam Christi falsa
opinio et dicitur et super Herodes
dicebat hesitando cum aliorum

verbis credendo sicut dicit Beda
in glossa et ideo dicitur Luce ix Et hesi-
tabat eo quod diceretur etc. quia
Johannes baptista resurrexit a mortuis.
Nullo signo attestante pronunciat
resurrectionem Johannis et iudei multis
attestationibus Christum non surre-
xisse sed furtim sublatum fingere
maluerunt. Pro quo sciendum
quod Herodes in tribus errabat. Primo
in noticia salvatoris cum ait hic
est Johannes baptista, quod addit
Mathei xiiij et ix vero(?), quia non
fuit Johannes baptista [illegible]
[illegible] quod Johannes baptista [illegible]
[illegible] non sunt dignus
[illegible] calciamenta. Secundo
errabat in [illegible]
quod Johannes baptista resurrexit. Tercio in
[illegible] et ideo subdit
Et propterea [illegible] quia resurrexit
a mortuis virtutes operantur in illo
[illegible] operatur virtutes et miracula quod
non fecit ante mortem. Johannes enim
baptista non legitur fecisse aliquod
miraculum ante mortem et in hoc
secundum Bedam in glossa [illegible] sensit
de [illegible] in hoc quod scilicet maioris
potentie sunt sancti futuri post
[illegible] et quia Herodes istam opinionem
erroneam de Christo habuit non ex
se ipso sed ab aliis a quibus audivit
diversas opiniones quas habuit de
Christo, quarum una est recitata
ipso [illegible]. Et ergo evangelista subdit osten-
dendo etiam alias opiniones aliorum
[illegible] quas habuit de Christo cum
dicit Alii autem dicebant quia
Elyas est et non dicitur quod surrexit
quia non fuerat mortuus sed
translatus. [illegible] crediderunt
[illegible] a paradiso
translatum esse et hoc Luce ix
[illegible] habetur Alii
a quibusdam vero propheta dicebant

quod a quibusdam vero quod helias
apparuit

quia propheta unus de antiquis
surrexit / et inter alias opiniones
tres / herodes fuit adhesit prime /
ideo subdit / Quo audito herodes
lra ait supple varie opinionibus vel
opiniones suis / et ergo dicit mathei xiiii
et ait pueris suis / supple quod tamen
dicit / Hic est iohannes foris sed familiaribus
lra suis / quem ego decollavi iohannem sul-
sum suam recognoscit non adhu-
cibilitatem in prime sed intentionem
dampnationis suscitauit posset et dici
aliud et [illegible] capitulo / Iste unde ta-
citum est additum est te dicens
Ego misi prophetam domini / sacerdotem per
sonibus tuis contempnabis / Hic
lra a mortuis resurrexit glossa similiter
est hec permutatio vel assilia vel du-
bitativa / Ipse enim herodes hic po-
lra pars incidentalis / Intendit enim
principalis evangelista describere
gesta christi / Et quia quasi opinionem
herodis mentionem fecerat de decollatione
Iohannis baptiste / Ideo hic inci-
dentaliter describit modum illius
decollationis et primo describit iohannis
incarcerationem secundo eius decollationem ibi
et cum dies oportunus / Tercio tumulationem
decollati ibi quo audito / Circa primum
primo tangitur actor criminis / quia
herodes / Secundo ostendit ordinem
quia misit et tenuit / Tercio moti-
uum ad perpetrationem sceleris / quia
propter herodiadem / Dicit ergo sic / Ipse
enim herodes scilicet antipas qui
fuit tanquam efficiens alius eius
misit scilicet iohannem in carcerem idest
posuit eum per suos pueros in carcere
ac tenuit iohannem scilicet ut comitis eu-
et vinxit eum idest alligavit eum
scilicet per ministros suos in carcerem
non ausus eum statim interficere
propter herodiadem / Ubi generatur cau-
tum herodis quod fuit ad perpe-

tracionem sceleris dicens / herodes enim
misit iohannem in carcerem etc.
propter herodiadem uxorem fratris sui
scilicet philippi tetrarche yturee
et traconitidis regionis / sicut dicit
glossa interlinearis / et habetur originaliter
luce iii / Pro quo nota secundum
Iosephum quod herodias fuit filia regis
arethe / de quo dicitur ii Cor. xi / Et
damasci prepositus gentis arethe etc. vaga
qui cum facto fuissent inimici
philippus / et fratri suo herodis
antipe / abstulit eam a phi-
lippo et ad augendum dolorem
eius dedit eam in uxorem isti
herodi qui maioris potentie
et fame erat / Secundum Iosephum
autem illa herodias fuit filia
aristobuli fratris herodis agrippe
qui occidit Iacobum et incar-
ceravit petrum / Dicit ergo
fuit neptis huius herodis
et philippi fratris sui / et secundum
augustinum in historiis ? fuit
coniuncta matrimonialiter philippo fratri
herodis / et hoc erat licitum secundum
legem / et tunc herodes antipas
de quo hic dicitur amavit eam amore
illicito / unde abstulit fraudu-
lenter fratri suo de consensu et voluntate
herodiadis / Pro isto agitur iohannes
baptista vir iustus et iuste arguebat
herodem / propter quod subdit quia scilicet
iohannes arguebat herodem scilicet lra
de hoc / quod duxerat eam scilicet
herodiadem non tanquam sibi matri-
monialiter coniunctam sed tanquam con-
cubinam / et hoc secundum Iosephum
Sed secundum scolasticam historiam tunc
duxerat eam tanquam uxorem sibi matrimonialiter
copulatam prius non fuerat vir
mortuo / et sibi mortuo herodis
propter Iohannem / dicitur / dicebat lra
enim iohannes herodi tanquam test

et defensor veritatis Non licet tibi habere
uxorem fratris tui adhuc viventis secundum
glo. interlinearem. ob hoc enim Iohannes
dictus est Elias. eadem enim auc-
toritate et libertate arguit ipse
Herodem et Herodiadem qua Hely-
as Achab et Iezabel. malens
apud regem periclitari quam per
adulacionem immemor esse preceptorum
dei. Herodias autem. Hic post
in mortem Iohannis dolosa ma-
chinacio. et primo mulieris scilicet Hero-
diadis. secundo viri scilicet Herodis. ibi
Herodes. Primo ponitur malicia
mulieris. iniquior in corde. quia
insidiabatur ei. Secundo execucio
in opere. quia volebat eum occidere
hoc est ergo quod dicit. Herodias
autem insidiabatur. id est insidias
posuit. illi scilicet Iohanni. et hoc
per invidiam. invidebat enim
sibi ex eo quod arguebat Herodem
de [illegible] quod potuit dici.
alia causa quia habuit corri-
pientem et [illegible]. Volebat
enim scilicet Iohannem occidere. quia
timebat ne quando Herodes ad
predicacionem Iohannis de peccato
suo gemisceret et eam marito suo
scilicet Philippo fratri suo redderet
et sic in opprobrio remaneret. Nec
poterat simpliciter eum occidere. quia
propter sanctitatem Iohannis que erat
nota toti populo. timebat si Iohannem
interficeret ne totus populus contra
eam insurgeret. Dicit Matheus
dolosa Herodiadis et primo contra hoc
tangitur eius similitudo. Bonitas
tamen dicit Herodes autem metue-
bat Iohannem. Quia amor malus vincitur
quia timor superat. timor et timori malo
deum postponebat. Metuebat autem
eum timore humano vel mundano
sciens eum [illegible]. glo. Timor domini

accidisset Herodes in tali suo

corrigit. timor hominum differt operacionem
et retinet voluntatem. donec habeat
opportunitatem. patet etiam hoc
exponi quod hoc fecit Herodes
per [illegible] ad apparenciam. Sciens enim
scilicet Iohannem virum iustum et sanctum quo
ad populum et sanctum scilicet quo ad deum.
quia populus enim habebat sicut
prophetam sicut legitur Matth. xxi
et non tantum populus sed Herodes
in principio quo ad apparenciam
exteriorem. Et audito eo multa fa-
ciebat scilicet obsequendo dictis eius
et libenter enim audiebat. tamen tyrannus
aliud erat simulatorium. ut ex
tali auditu Iohannis et obtempera-
cione dictis eius in aliquibus re-
tineret populum a rebellione contra
ipsum. et similiter quod postea iuravit
dare puelle saltanti quidquid
peteret fuit maliciose factum.
quia credo [illegible] cum ornamenti
et similitudinis magnorum enim
eo comedencium. habet occasionem
decapitandi Iohannem absque re-
bellione populi. Cum enim
excusatum [illegible] in parte
ista. hec Beda. Et sibi [illegible]
[illegible] celebratas
[illegible] celebraverat. Et cum dies
opportunus [illegible] in die nativitatis sue
cenam fecit principibus. Ista
enim erat consuetudo apud anti-
quos. quod principes solempnizabant
diem nativitatis sue. et dies imperii
sui in qua regnabant. Et secundum
Bedam in glo. ord. soli Herodes et
Pharao leguntur natalis sui diem
celebrasse. et uterque solempnitatem
sanguine fedasse. sed Herodes tanto
nequius quanto sanctum et veritatis doc-
torem et celestis regis preconem
occidit. et per voto saltatricis
caput occisi ante convivas

et tribunis galilee et primis galilee

inferre quod audivit | Pharao per-
cutiens eunuchum occidit | Ut-
rumque exemplo monemur et volumus
esse diem mortis semper comme-
morandum tamen et diem nativitatis
hominum celebrare | Homo enim
ad laborem nascitur et sic per
mortem ad requiem transit | Per
tractat puelle tripudium | cum in-
troisset puella scilicet ad
locum cene et saltasset et tri-
pudiasset | quod tamen erubescere
debebat | quia filia erat adulteri
sui gradiens aestu et impudice
et dissolute filie signum [illegible]
sue omnium oculorum | Matth. 14
additur: In medio | Ipsa namque
saltavit in medio | ut ab omnibus
videretur tamquam mediatrix demonis
ad separandum proximum | tamquam me-
diatrix mortis ad caput Johannis
amputandum | et supple ipsa per tale
tripudium placuisset Herodi simul
recumbentibus id est non solum
Herodi sed etiam aliis simul
cenantibus | Et ex hoc patet quod tale
tripudium preordinatum erat in necem
innocentis | propter quod detestandum est.
Unde dicit Ieronimus saltatrice ne
assideas sic | nec audias illam
[illegible] ubi saltatio ibi est diabolus
In saltibus letantur demones |
in saltibus exultat demon inferni |
Et sibi maligna et iniusta
promissio primo simplex et
simpliciter facta | Secundo cum iura-
mento firmata | ubi et iuravit
dicit ergo | Rex id est tetrarcha
scilicet Herodes ait puelle postquam
saltavit pete a me quod vis
id est quodcumque tibi placet | et dabo
tibi | Et in isto simplici promisso
non stetit contentus | sed sibi promisso

iuramento firmavit | Ergo sibi | Et
iuravit illi | scilicet cum promisso | Adhuc forte
iuravit ut certam appareret | et ut facile
videretur animositas quod faciebat
spontanee | Et sibi credendo quod
iuravit cum dicit | Quia quodcumque
id est quodcumque nichil excipiendo
petieris dabo tibi | licet supple
etiam dimidium id est medietatem
regni mei supple petieris quod sic
esset grandis petitio | Ecce ma-
ligna promissio | quia non est
consimile si petivisset mortem
vel patris vel omnis qui sibi con-
cessisset | nec est verisimile quod
propter saltationem suam vellet dare di-
midium regni sui | Statim ergo
aliud erat similitudinem | et in
necem innocentis preordinatum |
Unde cantat ecclesia in festo
decollationis sancti Johannis baptiste |
En quod perit iustus | Quia
[illegible] deo [illegible] | Et subditur
quinto maligna petitio [illegible]
[illegible] | cum dicit Da michi [illegible]
[illegible] exisset scilicet cenaculum
dixit matri sue et hec interrogando
ab ea quid peteret | At illa
[illegible] maligna
[illegible] a femoribus enim
egressa est iniquitas ut patet
[illegible] Et hoc est quod dicit
At illa scilicet mater dixit scilicet
filie caput Johannis baptiste
supple pete | Quoniam Herodias
expectabat in potestate habere [illegible]
[illegible] arguebat
ideo monuit eam ut caput
peteret | Et sibi [illegible]
puelle petitio ita quia po-
[illegible] maligna | [illegible]
[illegible] aperta malicia | ubi

Volo ut protinus des michi quo
ad primum dicit Cumque sup(er) filia
introiss(et) i. intus iuss(it) statim
cum festinacione ad regem quia
valde timebat ne aliqua ma
ligna cogitacione interveniente rex
mutaret propositum ergo intravit
cum festinacione quod promisit Et sic
eius peticio cum dicit Volo ut protinus
i. statim des michi in disco i.
in scutella lata caput Iohannis
baptiste Hoc dicit qui in saltacione
premium suggessit ne
Herodes aliquid respondisset et sic
animus aliquid fieret et hic loquitur
ut inter affectionis crudelitas vo
luntatis proprie festinacionis
ampliorem quoque habet aperta
malicia puelle Non enim suf
ficiebat quod hominem mortuum
fieret sed eciam ut eum experi
mentaliter mortuum cerneret Eciam
notandum quod discus hic capitur
pro scutella lata aliter accipitur
pro superiori mensa in triclinio
aliter pro mensali supposito mense
Et contristatus est hic de
scribitur propter Iohannis decollacio
primo tristicie Herodis simulacio
cum dicit et contristatus est i. co
tristari visus sic quo ad appa
renciam discumbentium Vel sic
contristatus est penitencie non veram sic
intelligitur et est idem in suma quod
sic Herodes propter iuramentum
quod tamen non erat observandum
Unde ysidorus non est iuramentum
observandum ubi malum incaute
promittitur exemplum de david
hic primi regum qui iuravit 27
occidere naabal et non occidit
et bene fecit Sabbatum Sub
oracione precatur semper fuit
dum scelus iuramento excusat

fuit enim dolosus in promittendo
et paralogus in solvendo Est no
tandum quod hoc totum Herodes fecit
ficte et simulatorie ad reprimendum
populi seductionem quia non est veri
simile ut propter saltacionem unius pu
elle promisisset sibi sub iuramento
etiam medietatem regni sui
ut hic dicitur in textu et ideo cre
dendum est quod totum fuit fic
tum ut haberet occasionem appa
rentem interficiendi Iohannem
ita enim ardebat libidine in
Herodiadem quod fingeret tantam
maliciam Et sibi aliquid pe
ticionis concessio cum dicit Et propter
simul recumbentes noluit etc
intelligitur ut omnes fient consortes
scelus quia forte illi defendisset
contra puelle non Iohannis bapte
Hoc quod patet quod eciam consenserunt
in mortem iusti Et sibi Herodis
crudelitas cum dicit Sed misso
speculatore a curte data pre
cepit afferri caput eius in
disco esse mala sua propter boni
mala tribues Tantum enim
exarsit rex in amorem amore
libidinis ut non timeret de morte
innocentis Et sibi Iohannis decollacio
cum dicit et decollavit eum sic
per ministros suos in carcere
i. occulte quia timuit populum
ut dicit Et attulit
ubi penitus caput allacio
et sibi secundum ludibriosa eius
presentacio ubi et dedit illud puelle
et sic et super Herodes attu
lit i. afferri fecit sic de carcere
in convivio suum gravem et tam
digno ferculo indigno caput
eius sic Iohannis iam decollati in disco

et dedit illud puelle in precium
saltacionis sue / et puella dedit
matri sue / ut haberet linguam suam
in potestate / secundum glo. interli. Ecce
quod Johannes non fuit compesci-
bilis in vita solum / sed etiam
in morte / quia sicut [illegible] dicit
ista Johes morte occisus [illegible] /
Ecce quatuor crudelia / magna
crudelitas quod sanctum caput est
decolatum / maior quod allatum
in disco [illegible] / ad huc
maius quod saltatrici datum / sed
maxima quod in potestatem adultere
assignatum / et sibi corporis eius
tumulacio cum dicitur / Quo audito
discipuli eius venerunt / Fabianus.
possumus intelligere discipulos qui
sepelierunt Johem / et fuisse
discipulos Johannis / [illegible] salvatoris
Et tulerunt corpus eius et posuerunt illud
in monumento secundum Jeronimum / Johes in Se-
basta civitate que antiquitus
Samaria dicebatur / occisus est ubi
herodes fecit domum regiam / sed
potius in machironta sepultus est
quod est oppidum ultra Jordanem
in parte [illegible]
et hinc concordat Josephus / Conci-
tamen contradicere scolastica hystoria
et ecclesiastica / in qua dicitur quod in
machironta occisus fuit sed in
sebaste sepultus / Sed hic occur-
runt dubia primum circa hoc
quod dicit / quem ego decolavi
Johem hic a morte resurrexit
Contra Luce 9o dicitur / Johem
ego decolavi / quis autem est
iste de quo talia audio / quare
dicat nescio ergo secundum Lucam
videtur dubitasse de Christo
utrum sit Johes et utrum a
mortuis resurrexisset / Sed

secundum Marcum Herodes videtur
non dubitasse sed asseruisse ergo
[illegible] Lucas et Marcus sibi contra[illegible]
Solucio Herodes primo potuit
dubitare de Christo et de hoc dicit
Lucas / sed postquam invaluit ru-
mor credencium de Christo con-
firmatus est in sua opinione ut
ita putabat enim quod Johem
baptistam et a morte resurre-
xisse et de hoc Marcus dicit et
ita non est contrarietas quia loquitur
pro diversis temporibus / Secundum 27
dubium circa hoc quod dicitur
non licet tibi habere uxorem [illegible]
[illegible] frater debuit secundum
legem suscitare seme-
n fratris sui sicut habetur
Deuteronomio 25 capitulo / et 27
[illegible] ergo
licuit Herodi ducere
uxorem fratris sui [illegible]
[illegible] / Solo
istud dicitur [illegible] 27
[illegible] est de fratre defuncto sine
semine / sed fratre vivente / nunquam
licuit eius uxorem accipere
et quia Herodes uxorem fratris
sui adhuc viventis habuit et
accepit igitur a Johe redarguitur
Tercium dubium quia Herodes erat 37
gentilis unde quod Johes male
arguebat eum de lege cui non
erat subiectus / Solo Herodes
forsitan legem iudeorum tenebat
et ita licuit Johi de legis trans-
gressione redarguere / Similiter
dicit secundum quosdam quod illud
preceptum in lege [illegible]
[illegible] non
[illegible] nec [illegible] et ita erat
obligatus ad observanciam illius pre-
cepti [illegible] de transgressione eius

liate potuit reprehendi. Sequitur
Et convenientes. Hic describitur
discipulorum Christi a predicatione
ad Christum reversio. Et primo facit
hoc. Secundo describitur laboran-
tium recreatio doctrina spirituali
ibi: Et ait illis: Venite seorsum.
Tercio subditur eorum consolatio mira-
culosa operatione ibi: Et cum iam
hora multa fieret. Circa primum
dicit: Et convenientes, id est simul
venientes, apostoli ad Iesum. Intelligitur
ad fratrem eius. Apostoli namque post
eius mortem miserunt eum ... prope de-
functus adveniens. Vel: Christum glossa dicit
ad locum unde exierant flumina
redeunt. Ideo gratias
semper referunt. Super
his que acceperunt.
Renunciaverunt simpliciter
Christo ei gratias agentes
secundum glossam interlinearem. Omnia
que egerant quo ad
miraculorum operationem
et docuerant quo ad verbi
dei seminationem. Secundum glossam ordinariam: non solum
que ipsi egerant et docuerant
apostoli domino renunciabant, sed etiam
que Iohannes eis docentibus passus
sit. Et in hoc apostoli ostenderunt quod
mandatum domini fideliter expleverunt
sicut eis fuerat. Et ait illis. Hic
ponitur eorum recreatio. Et
primo dominus recreat apostolorum
collegium, secundo quietem propter ibi:
Et viderunt eos. Dicit ergo: Et
simpliciter dominus ait illis, scilicet
apostolis, compatiendo eis de labo-
ribus suis: Venite seorsum, id est ab homi-
nibus malis separati, in desertum
locum, qui est locus aptus con-
templationi; solebat ad con-
templationem, renovatio post la-
bores. Et requiescite pusillum.
Glossa dicit: pusilla hec requies
sanctis longus labor. Et postea
scilicet alius ut requiescat a la-
boribus suis. Et in hoc ostendit dominus
quod predicatores verbi dei post
laborem ... ut recipere recreationem
competentem. Et subditur alia recrea-
tionis causa, scilicet multitudo cum de-
... qui veniebant simpliciter
ad Christum ad audiendum eum vel
ad sanitatem recuperandam, aliqua
in quo probabatur fides et devotio
aliquorum apostolorum. Et ne crederetur tota
multitudo ad eum venire simpliciter
bona, ideo subditur: Et redibant,
scilicet a Christo discedentes multi,
Iohannis vi simile: Sed quia aliqui
discipulorum eius abierunt re-
tro et iam non ambulabant cum
eo, sicut ibi. Et nec spatium man-
ducandi habebant simpliciter
propter multitudinem. Ergo Christus
... ut iret ad locum de-
sertum ut pusillum quiescerent
et post laborem recreationem re-
ciperent. Et subditur discipulorum a
turba segregatio, cum dicit:
Et ascendentes in navim,
non currum, non equos. Et secundum
glossam interlinearem non solum simplici
sed dominus cum eis. Et ideo dicit
Matthei xiiii: Ihesus secessit inde
in navicula. Abierunt re-
linquentes turbam in desertum.
Et non dicit quis locus desertus
in quem Christus cum discipulis
suis ivit. Sed erat iuxta mare
Tyberiadis. Et Luce ix addit
qui est Bethsayde. Et viderunt

multi / quod iuxta commune in textu
/ multi vero scilicet de turba viderunt
eos scilicet Christum et discipulos abeuntes /
/ et cognoverunt multi / scilicet simplices
et humiles et pauperes / non sapientes
mundi / non potentes / non divites / Et co-
gnoverunt magistrum Christum et suos discipulos /
abeuntes / et pedestres non equites
/ Ideo pro labore pedum viam
deserti acceperunt et salutis desiderium
concurrerunt / de omnibus civitatibus illo /
de suis mansionibus voluptatibus /
/ forte hoc erat signum futurorum / scilicet quod
multi erant pedestres dominum sequentes /
in Ezechiele ii° ubi dicitur quod pedisequi et pe-
destres per miraculum [illegible] as-
fuos. / Dicit predicatores pedites / vel
tales in equis ambulantes [illegible]
et hodie [illegible] convenerunt illuc
scilicet ad illum desertum locum et pre-
venerunt eos scilicet Christum et suos disci-
pulos / et exiens scilicet de navicula
per desiderium salutis / hic ondit
affectus divine pietatis / et in ta-
pitu actu scilicet exeundi / videndi
et miserendi / Dicit ergo / et [illegible]
exiens scilicet de navicula per desiderium
salutis eorum / forte non exivisset
nisi pedites venissent / vidit
turbam multam / per affectu appro-
bationis / ps. vide humilitatem meam et
laborem meum / et misertus est super
eos per affectum compassionis / ps. as-
pice in me et miserere mei / glo. ex
quo misertus / Matheus exponit
plenius / scilicet Math. xiiii hoc modo
et misertus est eis / et curavit lang-
wores eorum / hec enim pauperum et
non divitum pastorem venerunt et
miseri et viam vitae apprehendere et
langwidos curare / et erant sicut
oves non habentes pastorem / Sacer-
dotes enim illius temporis et principes erant

sicut lupi rapaces / spoliantes
populum a bonis temporalibus / et per malum
exemplum a spiritualibus / Sed ipse tamquam
bonus pastor pascebat eos contra
famam verbo doctrine sue / et aliquando
corporali / sicut in miraculo sequenti
dicitur / Et cepit illos docere multa
tam verbi eruditione / quam miraculi
operatione / Vocavit enim infirmos
eorum / ut allegatur Math. xiiii
/ Sed hic oritur dubium / Luce ix
dicitur quod dominus recepit discipulos
post hoc quod cum gaudio venerunt
sibi qualia fecerant / sed Marcus
hic ponit eos quasi consimiles re-
latione esse consolatos / et ad vaca-
tionem vocatos / Solucio utrumque quod
dicitur est / et hic situm est / quia
recepit eos / ne in hoc glori-
arentur / quia dedit eis tantam
potestatem / et postea intulit eis
consolationem / sicut patet Luce x in
pretextu / immediate sequente textum
allegatum ubi fit de gaudente
et ante quam nomina vestra scripta
sunt in celis / Item et hic dominus
suos discipulos post labores ad
consolationem invitat / de quo dicit hic
Marcus / Et cum iam hora / Hic
describit discipulorum consilium
per miraculum de multiplicatione
panis / et dividitur / primo ponitur
hoc miraculum / Secundo subditur hu-
militatis documentum ubi et statim
coegit discipulos suos / Circa
primum / primo ostenditur turbarum
necessitas / secundo divina pie-
tas / ubi et videbant illas
date / necessitatem turbarum ondunt
discipuli / primo ratione loci / quia
desertus est locus / secundo ratione temporis
ubi et iam hora preteriit

et eredunt [illegible] vidos eos

Solucio

Tercio racione sermonis ibi Dimitte illos, sermo dicit et cum iam hora multa, i. tempus longum fieret qua dominus turbas docuerat, Matthei xiiii dicitur: vespere autem facto, et Luce ix dicitur: dies autem ceperat declinare, et est totum idem in sensu. In hoc notatur temporis quiescentis oportunitas ad insinuandum refectionis materiam. Accesserunt discipuli eius scilicet ad Christum, quasi familiares putant ei loqui, turba enim pre eius reverencia silebat, dicentes insinuando defectum: Desertus est locus hic, quasi dicerent: in isto loco est refectionis defectus, sicut quando dixerunt filii Israel murmurantes ad Moysen et ad Aaron: Cur nos fecistis ascendere de Egipto et adduxistis in locum istum pessimum, qui seri non potest, qui nec ficum gignit nec vineas. Numeri xx capitulo. Et iam hora scilicet comedendi preteriit, in quo ostenditur desiderium salvatoris quod habebat de salute animarum, quia usque ad vesperam protrahebat sermonem, sicut et Paulus usque ad mediam noctem, Actuum xx. Dimitte illos. In quo notatur turbarum devocio que dulcedine sermonis detinebatur. Ut euntes in proximas villas et vicos ubi sunt victualia emant sibi cibos quos edant, i. escam et victualia. Et videns dixit illis: hic primo ostenditur Christi providentie pietas, et dicit Et videns ad discipulorum dicta dixit illis scilicet apostolis Date, quasi dicit secundum glossam: Intelligitis vestrum officium est dare. Aliter: Date illis scilicet turbis

vos manducare scilicet cibum corporalem et spiritualem. Ubi quidem dicitur prelatis per Petri vocem: Pascite qui in vobis est gregem Dei. Dicit glossa: Scilicet quod dominus hic provocat apostolos ad fractionem panum, ut illis se non habere testantibus magnitudo signi innotesceret. Et per hoc etiam dominus insinuat quod per eorum doctrinam ieiuna corda cottidie sunt pascenda. Matthei xiiii primo ante illum textum ponitur: Non habent necesse ire scilicet in castella et in villas. Et dixerunt ei. Hic ostenditur fidei parvitas primo in discipulis qui credebant panes quos habebant posse multiplicari, secundo in turbis sedentibus ad suscipiendum donum ubi et distribuunt in partes. Dicit ergo: Et ipsi apostoli dixerunt ei scilicet Christo: Euntes emamus ducentis denariis panes, quasi dicerent: Si debemus eis dare ad manducandum, oportet nos ire ad emendum panes pro ducentis denariis, et tamen hoc precium non habemus, et sic excusabant se per impossibile, et sic de discipulis se excusantibus de dilectione ciborum turbe Christum sequenti dicit dominus: Sic fuit. Et dicit eis scilicet apostolis etc. Quot panes habetis? Ite et videte. Ista interrogacio domini committitur non quia ignoravit quot panes sunt, sed quia discipuli confessi sunt defectum suum et insufficienciam, ideo ad maiorem evidenciam miraculi dominus eam premisit. Et cum cognovissent quantum de victualibus haberent, dicunt ei scilicet domino quinque scilicet panes

et duos pisces simpliciter habemus quasi
dicentes parum est et non multum
quod habemus scilicet de victualibus
et ex hoc patet quod non curant mul-
tum prelati de ventre. Et precepit
illis. Hic describitur miraculi modus
et hoc ex tribus. primo ex ordi-
natione populi. secundo ad disposicionem
loci. ubi Super viride fenum. tercio
quantum ad dispensationem proprie
panum benedictionem. ubi et accepit
quinque panibus. dicit glossa et supple
dominus precepit illis scilicet apostolis
ut accumbere et comedere facerent
eos scilicet omnes in istis turbis exi-
stentes secundum contubernia [i. societates]
i. divisos ordines. hoc iussit ad
hoc ut eis posset magis ordina-
te ministrare. quia dominus omni
tempore diligit ordinem. i. cor.
xiiii. omnia honeste et secundum
ordinem fiant in vobis. Et nota
secundum glossam quod contubernia
sunt diversi distributiones qui diver-
sitas ordines et distinctiones ecclesie
designat. qui unam katholicam
etiam faciunt. Super viride fenum
et ex illo patet quod locus iste erat
aptus ad comedendum et sedendum
et distribuit obedientes vocibus
apostolorum. in quo notatur fides
istarum turbarum. quia aliter turba
ad comedendum non sedisset nisi mi-
raculum credidisset. Et est notabile
quod discipuli fecerunt turbas dis-
cumbere sed ipsi non distribuunt.
quia officium prelati est non dis-
cumbere sed ministrare. sicut officium
domini fuit ministrare et non ministrari.
math. xx. Et contra multi sunt qui
amant primos accubitus in cenis.
quos reprehendit dominus math. xxiii

In partes per centenos et quinquagenos alia
in una parte distribuunt per
centum et quinquagenos. i. in alia
parte quinquaginta distribuunt
simul. quia in ista turba erant
diverse societates hominum et quia
in una societate centum in alia
vero quinquaginta. et hec in psalmis
Et accepit quinque panibus. in quo
ostenditur effectus divine potestatis
et hoc ex tribus. primo ex preparatione
celorum. secundo ex multiplicatione
panum. ubi ~~et dedit discipulis suis~~
dicens Intuens in celum. tercio
ex distributione multiplicatione. ubi
et dedit discipulis. quarto ex super-
habundancia cophinorum. ibi et
sustulerunt reliquias. quinto ex
numero manducantium personarum
ibi erant autem qui manduca-
verunt. dicit ergo sic. et accepit
quinque panibus et duobus piscibus
in manibus gloriosis et venerabilibus
que habebant virtutem et multi-
plicandi [scilicet ista dicit] iuxta illud ps.
aperiente te manum tuam omnia
implebuntur bonitate. Istos autem
panes et pisces attulerunt sibi
discipuli ad iussum suum. unde
ps. math. xiiii. ubi sic dicitur
qui ait eis. afferte illos huc
mihi etc. Intuens in celum.
sicut et in suscitatione lazari
iohannis xi. Et hoc fecit ex mul-
tiplici causa. primo ut ante
cetum optimum et domum perfectum
desursum esse insinuaret. secundo
ideo ut mentis nostre oculos ad
celum erigere nos doceret. tercio
ideo ut patrem suum honoraret
quarto ut non virtute alcantur [?]
sed celesti hoc factum crederet.
Benedixit eis. sed illis accepit

panibus et piscibus / quod addit Luce 9o / Non enim sicut dicit glosa nova creavit alia / quia incarnatus non alia quam scripta erant predicavit sed legem et prophetas [illegible] [illegible] de [illegible] / Vel sic benedixit ut sufficerent ad saturitatem turbarum instanter / Benedixit autem deus ad dandum nobis exemplum / ut sine gratiarum actione nihil non sumamus / Et fregit aperte scilicet panes sic benedictos / vel sic fregit ut superhabundarent ad replendum duodecim cophinos fragmentorum / Ubi notandum quod in benedictione domini multiplicavit / in fractione ad edendum aptavit / Iterum notandum quod legitur dominus ter fregisse panem / In prima fractione panem mirabiliter multiplicavit / sicut habet hic Marci vi et Mathei xiv et Luce ix talis / In secunda panem mirabiliter in corpus suum transformavit / sicut habetur infra Marci xiv ubi dicitur sic / Accepit Jhesus panem et benedicens fregit et dedit eis / et habetur aliud idem Mathei xxvi et Luce xxii talis / In tercia mirabiliter se manifestavit / Luce ultimo Cognoverunt eum in fractione panis / Et dedit. Hic ostenditur distributio panis / primo ordinatissima / quia primo discipulis deinde per discipulos turbis / secundo largissima ubi / Et manducaverunt / tercio sufficientissima ubi et saturati sunt / Dicit ergo sic et dedit scilicet panes sic benedictos discipulis suis ut ponerent ante eos / et hoc quod tractarimus ne frangi traderet / nichil

Et

sufficientius habentes tamen per eorum manus panis multiplicatus fuisset / Secundo ut ministravit / quia omne bonum non ex se sed ex dei largitate habent / ipsi quod dicitur in psalmo Oculi omnium in te sperant ut des illis escam in tempore oportuno / Tercio ut eos honoraret et honoratos ostenderet / propter quod dicitur in psalmo Nimis honorati sunt amici tui deus / Et potest addi quarta racio / in signum quod data sunt temporalia prelatis / ad pascendum pauperes / Et duos pisces divisit omnibus quod sic exponi / quia dominus postea duos pisces etiam benedictos per particulas redegit / ut sufficerent omnibus / et super hoc dedit discipulis ut ponerent etc. / Hoc patet Mathei xv ubi dicitur sic / benedixit et fregit et dedit discipulis / discipuli autem turbis / ponit etiam aliud idem exemplum / Luce 9o ubi sic dicitur benedixit illis et fregit et distribuit ut ponerent ante turbas / Et manducaverunt omnes quia nullus sine aliqua refectione vel portione recessit / Benedicta enim dei omnia sunt / Et saturati sunt quia nullus defectus apparet largitatis mirifice sive propter quod dicitur in psalmo Edent pauperes et saturabuntur / Ecce hic dominus implet illud Mathei xi Venite ad me omnes qui laboratis et onerati estis et ego reficiam vos etc. / Et sustulerunt reliquias hic magnificat miraculum ex superhabundancia fragmentorum quod dicitur et sustulerunt scilicet apostoli ad mandatum

2o
3o

domini. Dominus enim turbis repletis,
et saciatis precepit discipulis, ut
colligerent fragmenta que superant,
sicut habetur Iohannis vi. Quod
legitur: apostoli valentes preceptum man-
datum domini sustulerunt reliquias, fra-
id est de reliquiis seu de hiis que
superfuerunt turbis. Duodecim co-
phinos secundum numerum duodecim
apostolorum. Sicut enim cophini sunt vasa
rusticana, quibus repleti sunt mo-
tera secunda. Ostendit per apostolos
repletos doctrina Christi corda ter-
renorum sunt secunda. Secundo
unusquisque apostolorum replet co-
phinum de reliquiis salvatoris,
ut haberent unde postea ceteris
cibum preberent. Ecce non sic dives
epulo, cuius reliquias canes non
pauperes comedebant. Vel ut ex
reliquiis doceat veros esse panes
qui multiplicati sunt. Plenos frag-
mentorum. Unde hec quantitas super-
flua non fuit, sive fantastica
estimaretur, quod satis [illegible]. Et pauca
interposita subdit. Nec ante non [illegible]
admiror multiplicationem panum
que facta est, sed et certitudinem
superfluorum. Quia [illegible] cum [illegible]
plus fecit superfluum esse, sed tantum
quantum valebat, scilicet duodecim
cophinos secundum numerum duodecim
apostolorum. Hoc fecit quod cum [illegible]
[illegible]. Et bene dicit fragmentorum,
non enim remanserunt integri, ne
suspicio oriretur aliunde esse
allati. Fragmentorum inquam supple
de quinque panibus ordeaceis, quod
additur Iohannis vi. Et de piscibus
scilicet duobus. Erant autem qui
ederant ad complementum magni-
ficatie miraculi [illegible] manducaverunt

[illegible] a borum. Dicens. Erant autem
qui manducaverunt [illegible] in quo patet
[illegible], quia per illos signantur
omnes homines qui quinque sensibus
bene utuntur. Et ait Matheus addit
exceptis parvulis et mulieribus
que non numerantur. Typum gentes
[illegible] sicut dicit Beda in
glosa. Homines autem isti cum
vidissent quod Iesus tale fecerat
signum, dicebant quia hic est
vere propheta qui venturus est
in mundum, quod addit Iohannes vi.
In isto miraculo tria sunt principaliter
consideranda, scilicet miraculum in se,
misterium et exemplum. Primum
scilicet miraculum docet [illegible]
scilicet [illegible] de [illegible]
tam modicis [illegible] omnibus
[illegible] secundum mi-
sterium [illegible]
quinque panes allegorice [illegible]
quinque libri Moysi signantur.
Duos pisces [illegible] prophete [illegible]
quinque libros Moysi [illegible] prophetas
tota veteris testamenti series
comprehenditur. Quod dicit Luce
ultimo: Necesse est impleri omnia
que scripta sunt in lege Moysi
et prophetis et psalmis de me. [illegible]
[illegible] totum veteris te-
stamentum continet. Moraliter
autem isti quinque panes quinque
[illegible] designant, que [illegible]
[illegible] quinque consideracionibus
[illegible]. Ex consideracione
[illegible] peccati habetur [illegible] panis
[illegible]. De quo in psalmo
[illegible] nos panem lacrimarum.
Ex consideracione [illegible] panis [illegible]
panis afflictionis. De quo Deuteronomio
16: Septem diebus comedes

absque fermento afflictionis panem.
Sexto consideratione defectus fraternitatis
panis compassionis. Eccl. xi: mit-
te panem tuum super transeuntes aquas
... tribulationis. Et sine hoc pane
nullus resurgit (?). Septimo consideratione
supplicii eterni panis tremoris
... manducabitis
pane cum luctu et tremore. Octavo (?)
consideratione dilationis premii panis
devotionis interne qui reperitur
in perfectis, de quo Ps.: fuerunt michi
lacrime mee panes die ac noc-
3a te. Secundum (?) ... quid
imitandum. Dedit ante oculos hic
multiplex exemplum. Primo hu-
militatis quo ad deum in hoc
quod celum intuebatur innuens
quod a deo est omne bonum. Secundo
benedictionis quo ad cibum ...
quod benedixit. Nam sicut Gregorius
narrat super Luca ... monialis
quedam comedit lactucam sine
benedictione et intravit in eam
diabolus. Tercio exemplum largitatis
quo ad proximum in hoc quod fregit
et distribuit. Quarto exemplum discre-
tionis quo ad factum in hoc quod
fragmenta colligi fecit. Quod si
fecisset epulo et misisset lazaro
non ita torqueretur in inferno.
Primum est contra superbos, secundum
contra gulosos, tercium contra avaros,
quartum contra fatuos. Sed hic oc-
currunt dubia. Primum circa hoc
quod dicit: dimitte illos ut eun-
tes in proximas villas. Contra
Joh. vi dicit quod dominus quesivit
a philippo unde ememus panes
ut manducent hii. Hic autem dicit
quod discipuli dixerunt domino: dimit-
te illos etc. videtur contrarium.

dicit ... Item hic dicit: euntes
emamus ducentorum denariorum etc.
Contra Joh. vi dicit quod philippus
respondit domino dicens: ducen-
torum denariorum panes non sufficiunt etc.
Solucio secundum Aug. de consensu evang.
... admittit quod alter
dicit. Unde intelligendum est quod primo
apostoli rogaverunt dominum ut dimit-
teret turbas ut hic dicitur, et
ipse respondit: non habent neces-
se ire, Matth. xiiii. Deinde
inspexit multitudinem et dixit
philippo: unde ememus panes etc.
Et quia pro ... est
marcus illam responsionem philippi
attribuit aliis ...
hic. Joh. vi et philippus ... du-
centorum denariorum panes etc.
Et post responsionem philippi
ait discipulis dominus: quot panes
habetis. Et respondit andreas:
est puer unus hic etc. sicut
dicit Joh. vi. Deinde ait dominus etc.
date illis manducare. Et tunc
dixerunt discipuli: euntes emamus
sicut dicit hic. Et sic nulla est con-
27 trarietas. Secundum dubium circa hoc
quod dicit: date illis manducare.
Cum dominus sciebat quod non habebant
nec poterant dare, ideo sic dicere
videtur esse irrisio. Solucio: non fuit
irrisio sed discrecio, scilicet ut per eorum
... testacionem ... multitudo ...
manifestior fiat. Et per hoc dominus sig-
nificavit quod ...
... sunt ... ostendant
37 ... Tercium
dubium circa hoc quod dicit: et
cum cognovissent dicunt quinque
panes et duos pisces. Contra Joh. dicit

Est hic puer unus qui habet etc.
quasi ipsi non habuerunt per se ergo male
exposuerunt se hoc quinque panes et duos
pisces. Item Matth. xv. et infra
xvi legitur fuisse septem panes
et ibi quatuor milia. Hic autem
quinque ergo videtur contrarietas. Ad primum
dicendum quod iste puer qui habebat
quinque panes et duos pisces vel
erat unus ex discipulis vel aliquis
familiaris eius et ideo apostoli re-
putabant se habere. Unde dicit glossa
quod iste puer fuit servus Marcialis
qui ut dicitur fuit de parentela
petri et andree. Ad secundum dicendum
quod non fuit una refectio quia narratur
hic et Matth. xv. et infra xvi. re-
fectionem que in principio. Ista vero
refectio hic que fuit maior
designat perfectionem ecclesie in futuro.
Unde in prima refectione discubuit
super terram sed per gratiam a terrenis
[illegible]. Quarta autem super
fenum sicut hic habetur et Matth. xiiii.
hec omnes quia in illa gloriosa
resurrectione anima habebit carnem que
per fenum intelligitur sibi subiectam et
sic non est contrarietas. Quartum
dubium circa hoc quod dicitur
et distribuit in partes per
recumbentes scilicet quae sub terra ut
[illegible] quam sub aliis ordi-
nabantur ad manducandum.
Ad hoc potest dici uno modo
ad litteram quod propter hoc ut magis
quiete et expedite fieret eis ad-
ministracio. Talis enim cibus nec
excedit nec deficit quando expletus
est. Unde ita tales cibos solent
ut plurimum [illegible] religiosi

in quibus solempnibus. Vel ami-
citie dicendum quod quinquagenarius
numerus est numerus remissionis. Unde
significat misterium. Hic ergo quod
quinquagenos et centenos fecit
eos discumbere signatum est quod tam
perfecti quam imperfecti ad celestem
gloriam veniunt et perveniunt. Item
[illegible] dubium circa glossam
super illud quod dicitur hic Sum-
psit et fregit super quo
dicit glossa ori. Non nova alia
creat etc. queritur ergo quare dominus
non creavit novos panes cum
hoc fuisset maius miraculum.
Solutio causa duplex potest
assignari. Una ut destrueret
errorem manichei qui dixit
corporalia esse a malo deo. Ideo
ostendit se esse creatorem talis
[illegible] quam abiciebat tamquam
alios facere. Secunda causa
est significacio misterii. Unde Beda
in glossa dicit non nova tamen
cibaria sed benedixit panibus quia
in carne veniens non alia pre-
dicavit quam lex et prophete dixerunt.
Sequitur de modo multiplicationis illorum
panum. Est ubi videndum quod [illegible] quo
[illegible] quod ista multiplicatio panum
[illegible] potuit fieri dupliciter. Primo
sed sine additione materie extrinsece
sicut de costa ade factum est mu-
lier. Dicit enim deus se ex ni-
chilo aliquid facere. Ita potest
modicum corpus magnum
fieri sine additione materie
extrinsece. Et hunc modum
videtur sentire glossa super lucam.
Vel potuit hoc fieri per conversionem
alicuius materie [illegible] ut aer

maris et huiusmodi in solam panum
et piscium. Et hoc videtur sentire beatus
Augustinus super Johannem ubi dicit sic: Unde
enim multiplicat de paucis granis
segetes, inde in manibus suis multi-
plicavit quinque panes etc. Deinde sequitur:
Et statim coegit. Post effectum
devotionis, pietatis, probationis, caritatis
et effectum caritatis subiungit hic
documentum humilitatis, scilicet rece-
dendo a [illegible] turba coram
quibus fecerat miraculum ne ei ap-
plauderent et eum regem facerent.
Imperavit ergo Christus discipulis
primo recessum. Secundo modum, ibi
ascendere navim. Tertio [illegible]
[illegible] ubi dum ipse dimi-
tteret turbas. Primo dicit: Et
statim, scilicet post multiplicationem
panum et refectionem turbarum, coegit,
id est compulit, discipulos suos. Et dicit
notanter coegit etc. quia discipuli
non libenter recedebant absque ma-
gistro suo, eius presentia et doc-
trina delectati, sicut dicit Lyra.
Ascendere navim, scilicet ut recede-
rent a loco illo. Causa sic Johannis
vi dicitur: Venturi autem post ve-
[illegible] ut raperent eum et facerent
eum regem, et fugit, sicut dicitur ibidem.
In quo secundum glossam datur nobis
exemplum ut in omnibus bonis
que agimus humanam favoris
retributionem vitemus, sed laudibus
ante domini [illegible] oculos
sicut dicit hic in glossa. Hoc origi-
naliter Johannis vi ita primam.
In quo instruimur ut pati-
entes simus ad adversa toleranda,
sicut dicit glossa. Ut precederent
eum trans fretum, id est ultra mare

Tyberiadis quod dicitur stagnum Ge-
nezareth, ut prius dictum fuit. Ad
Bethsaidam, que erat civitas
Andree, Petri et Philippi, sita in
Galilea iuxta stagnum Genezareth,
sicut Beda in glossa. Donec
ipse Christus dimitteret turbas. Vo-
lebat enim caute se separare a
turbis. Et illud ad exponitur Marci
vi expressius ubi sic dicitur: donec
dimitteret turbas. Et cum ipse
dimisisset eos. Hic subdit secundum
miraculum in calcatione maris. Ubi
ponit primo exemplum imitationis
quantum ad humilitatem. Secundo ex-
perientiam potestatis quantum ad dominum,
ibi: Et cum esset. Hic habemus triplex
exemplum, scilicet a turbis recedendi,
orandi et nobis ipsis vacandi.
Et quia orationem precedit dimissio turba-
rum dicit: Et cum ipse ipse dimisisset
eos, scilicet expeditus ab
ista turba. Et hoc expressius habetur
Marci vi ubi dicitur: et dimissa
turba abiit in montem orare.
Cum bene orat a turbis mentem
sursum levat. Unde Beda in
glossa: Bene orat qui dum orando
quod hic erat a turbis ad su-
periora progrediens altitudine mentis
sublimioris ascendit, qui vero
de divitiis aut de honore seculi
aut de morte inimici cogitat,
abiectior [illegible] vilis
ad deum preces mittit. Ex quo patet
quod ars notoria multo est reficienda.
Sed quia orat Christus, dicit glossa:
non pro se sed pro nobis. Marci
vi addit: solus, ubi dum sic
dicit: Et dimissa turba ascendit
in montem solus orare. In quo

ministerium | quidem orationi volumus
extra tumultum hominum esse debemus
Et post hoc quod dominus abiit in montem
orationis communiter | quod predicator verbi
divini debet post sermonem suum ad
deum in oratione recurrere | ut quidquid
ibi bonum fuit dei glorie ascribat
Et cum sero esset etc. | Hic subditur ex-
perientia tempestatis | quantum ad circum-
stantiam temporis dicit et cum sero esset
factum | vespere autem facto et est idem
in summa. Erat navis etc. consequenter
quod dicit Matthei xiiii navicula autem etc. fluctibus
quia erat sub maiori periculo
quam si fuisset magna navis. In
medio maris scilicet tiberiadis | quod
iterum gravat eorum periculum |
quia erant in altitudine maris etc. | ita
Deus enim fuisset si navis fuisset
terra fuisset | Et ipse solus erat
in terra | ubi notandum quod dominus dicitur
fuisse solus in tribus locis | In
temptatione Matthei iiii et supra capitulo
primo | Secundo in terra sicut hic | Tertio
in passione Johannis xvi venit hora
ut relinquatis me solum. Et vi-
dens eos [illegible] | Procedit
affectu | laborantes in remigando
quia navis iactabatur fluctibus | ut
dicit Matthei xiiii Erat enim ventus
contrarius eis | ad literam | mistice
ventus est contrarius navi [illegible] |
ecclesie [illegible] modo hereticorum |
modo tyrannorum | suo flatu
[illegible] | fluctibus concitat | primi
scilicet heretici fidem et virtutes | secundi
scilicet tyranni corpora et res [illegible]
[illegible] patres | [illegible]
et sic ventus est eis contrarius [illegible]
[illegible] | Job [illegible] vehementes
irruit a regione deserti | Et circa

quartam vigiliam noctis i. circa ultimam
partem noctis scilicet ex illo hoc quod
venit | quia circa quartam | circa
quod notandum | quod quatuor vigi-
lie sunt conticinium | secunda intem-
pestum | tertia galli cantus | quarta
antelucanum | et de hiis Marci
xiii dicitur vigilate quia nescitis
qua hora dominus vester venturus
sit | Et in hoc quod dicit circa quartam
vigiliam noctis ostendit quod tota
nocte laboraverunt in remigando
venit ad eos | ex quo patet ad
quos venit | ambulans super
mare | in quo ostendebat se esse
dominum maris | quia omnis creature
potestati eius subiecte sunt | Ideo
quod dicit in psalmo | Tu dominaris
potestati maris | Ex illo patet quo
venit | quia ambulans etc. | Et
volebat preterire eos | eo modo
sicut post resurrectionem suam
ambulans cum duobus discipulis
euntibus in emaus | finxit se
longius ire | ut dicit Luce ultimo | et
tamen ibi non fuit aliqua fal-
sitas ut dicit beatus Gregorius | fecit
namque dominus hoc ideo | ut
ostenderet se eis exterius | qualis
apud eos erat in mentibus eorum |
Illi namque erant dubii in fide
resurrectionis [illegible] | [illegible] ad
credendum | et propter hoc dubium
erant aliquantulum elongati a
veritate | Et ideo apparuit eis in
peregrina specie | et finxit se longius
ire | quia tales apparitiones fiunt
communiter secundum dispositionem interiorem
illorum quibus fiunt | Et ad istum
sensum dicit hic etc. | quod volebat
preterire eos | Et hoc ideo | quia erant
parve fidei | Sed ex hoc in loco supra

et eciam glo. interlinearis. Solebat
preire eos ad litus ut conti-
nuacio et vocacio sequitur. Discipuli autem
videntes eum supra mare ambu-
lantem supra mare non infusis
pedibus. Sequitur. Et illi
viderunt enim hic filii falsa
opinio discipulorum dicitur. At illi
scilicet apostoli ut viderunt eum supra
ambulantem super mare non infusis
pedibus sicut dicit beatus Jeronimus
in libro de diversis nominibus quem
Beda allegat hic in glo. dicentes
putaverunt fantasma esse. non
enim putabant verum corpus super
aquas incedere posse sicut dicit
glo. interlinearis. et supposito quod hoc
omnes credidissent tamen in tali
veritate non sunt inventi qui
dominus hoc possit facere. Beda
in glo. addit heretici putant
etc. vide in glo. Et clamaverunt
pre timore quod addit in textum
Interlinearis. magni timoris indicium
est confusus clamor et incerta
vox. Omnes enim qui viderunt
enim quem dicit non solum
sed et omnes alii viderunt enim
sic ambulantem super mare et con-
turbati sunt id est simul turbati
sunt quia insoliti erant talia
videre. Et statim etc. hic ponitur
discipulorum consolacio a Christo
facta et primo dominus ingerit
fiduciam contra turbacionem.
Secundo quoniam audit illi contra
clamorem illi ego sum. Tercio se-
curitatem dat contra timorem illi
Nolite timere dicit. Quod sic Et
statim id est sine dilacione postquam
scilicet viderunt eum ambulantem
etc. ne a timore absorberentur
locutus est eis ihesus dicens

ad vocem clamoris eorum statim ut
audierit respondebit tibi et dicit
confidite id est fiduciam habete libe-
racionis ego Mathei xiiii. Hic
statimque Jhesus locutus est eis
dicens fiduciam habete quod ego
sum liberator tribulacionis. Secundo
primo ego sum aut dominus aut
liberans te. Christus non cognoscebatur
per visionem eius propter tenebras sed
vocem bene cognovit nec dixit
quis esset quia ex voce quem notam
dederant eum cognoscere et bene
dixit ego sum ipse est enim
qui habet verum esse secundum
illud Exodi iii ego sum qui sum
nolite timere scilicet imperii cre-
acionem et postea petrus dixit
domine si tu es iube me venire super
aquas et petrus ad iussum domini
descendens de navicula ambu-
labat super aquas et hoc ex po-
testate sibi collata videns
autem ventum validum timuit
et cum cepisset mergi clamavit
ad dominum dicens domine salvum
me fac Jhesus extendens manum
apprehendit eum et dixit illi
modice fidei quare dubitasti
Et hoc addit Mathei xiiii et ascen-
dit ad illos postquam effectum divine
potestatis in tempestate ostensum
hic ostendit in tranquillitate scilicet
in tempestatis sedacione et dicit
ascendit ad illos in navim
scilicet navem in qua fuerunt propter quod
dicit Mathei xiiii et cum ascendisset
in naviculam cessavit ventus
sicut enim virtus caelis solis
hic quietatur ventus sicut dicitur
meteororum in caelo de ventis sic
et ille verus sol iusticie hic tollit

ventos temptacionum. glo. or. nec
mirum si domino ascendente in na-
uim cessat ventus, quia in quo-
cumque corde per graciam suam dominus
adest, mox vniuersa viciorum et ad-
uersitatum mundi et malignorum spiri-
tuum quiescunt bella. quod quidem eciam
dicit Theo[illegible] post tempestatem
tranquillum facis. Et plus magis
intra se stupebant. ubi ponitur
apostolorum admiracio dicens et plus
magis etc. id est hoc stupore admiracionis
mirabantur enim de hoc quod super
mare ambulauit, et quod ex sua pre-
sencia tam valida tempestas
quieuit. Et sicut dicit Matth[eus] qui
autem erant in nauicula venerunt
per fidem, et adorauerunt eum per
fidei confessionem, sicut magi cum
fide venimus adorare eum. extra n-
nauem ecclesie nec est fides nec
locus adoracionis, et dixerunt vere
filius dei es, sicut ibidem habetur.
illa admiracio fuit admiracio infi-
delitatis, ideo subdit non enim intelle-
xerant de panibus, quum dicebat
tantum miraculum quod viderant
factum in multiplicacione panum,
[illegible] in memoria habuissent de isto
miraculo hic facto protinus admi-
rati fuissent. Et subditur causa istius
dicens erat enim cor eorum obce-
catum, sic exponitur non cogit-
acionis de magnitudine dei et
hic occurrunt dubia. primum
dubium circa hoc quod dicitur
et statim coegit di[illegible]
discipulos suos ascendere in nauim
ut precederent eum trans fretum
ad bethsaydam, Et tamen lucas
dicit luce ix quod in loco beth-

saide factum fuerat miraculum
de multiplicacione panum. Et hic
marcus aperte dicit istum post ea
refectione discipulos venisse
trans fretum ad bethsaidam
sicut manifeste colligitur ex
textu. ergo hic videtur contrarietas.
Soluitur secundum bedam in glo-
sa [illegible] lucas qui non dicit in de-
serto locum qui est beth-
sayda sed qui est bethsaide,
forte non ipsam ciuitatem que
dicitur bethsayda, sed locum de-
sertum circa ipsam, intellegi
voluit. Et sic simul stant
illa duo dicta. Secundum dubium
circa hoc quod dicitur venit ad eos
ambulans super mare, quomodo
ex qua parte miraculum fuerat:
vel ex parte aque super eam
soliditas, vel ex parte corporis
super eam allevigacio. Soluitur
secundum hugonem dicitur quod ex parte
corporis, quia illo tempore
assumpsit dotem agilitatis.
Sed secundum glo. dicitur quod ex parte
aque, que pedibus saluatoris
se palpabilem prebuit vel [illegible]
dicitur secundum Crisostomum sic dicentem
Ignoramus quomodo [illegible]
[illegible] alia lege preter-
[illegible]
glo. or. Et cum transfretassent.
Hic [illegible] subditur tercium miraculum
scilicet de curacione infirmorum
ad tactum vestis christi
[illegible] ostendit [illegible] curaciones
et locum dicens. Et cum [illegible]
et discipuli transfretassent [illegible]
nauigio peruenissent. venit
in terram genezareth i. circa
partes maris tiberiadis. quod de

genezar / vel genezareth / quam
quamvis civitas ex undis crispan-
tibus Et applicuerunt quod pre-
sic exponitur / Et simpliciter discipuli
navigio venientes in terram
applicuerunt i. applicabant navim
ad portum / Et in hoc quod dicit cum trans-
fretassent notatur opus viatoris /
Et in hoc quod dicit venit in terram
genezareth notatur locus cura-
tionis / Et subintelligitur curationis
fidei eorum / quod ostenditur primo in corde
secundo in opere / ubi et per-
currentes tercio in ore / ubi et de-
precabantur eum / Dicit quod Cumque
egressi essent scilicet xpus et discipuli
de navi / continuo cognoverunt eum
scilicet genezareni / pro quo notandum
secundum lyram quod cognoverunt eum
per famam / quam de eo audierant /
et miracula que a xpo fieri vi-
derant / cognoverunt igitur quod erat
ille qui infirmos curabat / vel glo-
sa cognoverunt rumore / non facie
vel magnitudine signorum / quia volun-
tate plurimis notus erat / Et percurre-
ntes universam regionem illam scilicet
ad congregandos infirmos / ceperunt
i. inceperunt circumferre i. circumquaque
ferre seu apportare in grabatis
i. in lectis illos qui male se
habebant i. infirmos / Et ubi-
cumque circumferre eos super [illegible] ubi
ubi i. in quo loco au-
diebant supple ab
aliis eum esse / Et quocumque
introibat in ^ in plateis po-
nebant infirmos ut opus vis-
a xpo ad [illegible] / Et de-
[illegible] [illegible]
illis verbis / Et cum cognovit

^ vicos vel in vil-
las vel civita-
tes

enim viri loci illius miserunt in
universam regionem illam et obtulerunt
ei omnes male habentes / infirmantes
Magna fides non contenti salute
sua / aliorum salutem querunt / Et
deprecabantur eum tanquam salvatorem /
aliter enim non postularet sa-
lutem nisi eum crederent salvatorem
ut vel fimbriam i. nisi fimbriam
vestimenti eius tangerent quam
dicerent / scilicet eramus contenti in solo
tactu fimbrie vestimenti eius / Et
hoc forte ex doctrina mulieris
sanguinarie fuerunt sanate a tali
fluxu receperunt / et quia in fide
non hesitantibus / dominus tribuit
quod petitur ut dicit Jaco. 1o /
ideo subdit infirmorum curationem dicit
Et quotquot scilicet quam tangebant
eum scilicet similiter salvi fiebant
scilicet celeriter / Secundo / quare dicit
de fimbria vestimenti xpi / quia ex
consuetudine iudeorum fuerunt
qui erant distincti ab aliis
gentibus non solum in lege / sed
etiam in habitu / portabant
fimbrias / hoc enim fuit eis pre-
ceptum Num. xv ut scilicet facerent
fimbrias in angulis palliorum
ex quo aliqui elicuit / quod preter
tunicam xpus habuit pallium /
quia tamen in palliis solebant
esse fimbrie quo ad vestimenta
[illegible] / Et illud manifeste pa-
tet alibi ex illo quod dicit Joh. 13
quod [illegible] facta cena surgens
deposuit vestimenta sua / Et utique
non est consimile / quia inde ita
discipulos fuerit / vel stetit
De ca vii

... quam sub apostolis ... [illegible]
... [illegible]

Et convenerunt etc. Capitulum
xvj. Continuatur sic ad
precedentia. Postquam de-
scripta est erga discipulos
apostolos Christi condescensio
hic quarto describitur phariseorum
conspiratio. Primo in eorum obstina-
tus. Secundo in Christi insidiis
non longe post initium octavi
capituli scilicet ubi et exierunt pha-
risei etc. Tertio in lege promiss
talo. Quarto in parabolis capitulo xxj
Circa primum primo describitur pha-
riseorum conspiratio, secundo apostolorum
conselo ubi et inde surgens
Circa primum quatuor facit nam
primo describitur phariseorum conspiratio
vana, secundo eorum interrogatio maligna
ubi et interrogabant eum, tertio
eorum conspiratio vera ubi at ille
respondens, quarto dicte conspirationis
expositio plana ubi et cum
introisset in domum. Circa ad
primum dicit et tunc quod additur
Marci vij scilicet quando omnes
male habentes ad tactum fimbrie
sanavit. Et cum deberent magis
in eum credere convenerunt simul
venerunt ad eum scilicet Ihesum et hoc
ad discipulos arguendum ut qui
amici vellent arguere discipulos
coram turba, scilicet nigro dice in
privato contra eos obiicerent. Pha-
risei qui se putabant habere
perfectum vite. Et quidam de scribis
qui putabant se habere perfectum
scientie in lege. Glosa cum
plus salute ... qui pha-
risei et scribe perpetuo obser-
vant et murmurant. Prelates
quam peiores habentes dignitate

et zelum in lege a Ierusalem
id est a Ierusalem que metropolis erat
et fons religionis et doctrine
et habitatores eius honorabi-
les. Et nondum quia peccatum eorum
aggravatur ex duobus scilicet ex
status conditione quia pharisei
et quidam de scribis quorum
primi debebant esse salvatores
ergo minus debebant in malum pro-
ximi machinari nec temere
iudicare. Secundo aggravatur peccatum
eorum ex loci sanctitate quia
a Ierusalem venientes ubi vigent
lex et prophete quorum doctrinis
debebant de se sentire et seipsos
nosse et proximi defectus tollere
sed isti non noverunt seipsos sed
proximum habentes in tenuitate
et discipulorum suorum se inculpabant
et ideo sibi eorum presumptio mar-
catio seu argumento. Et primo por-
tavit illi glosam dicentes et dixerunt
pharisei etc. Viderunt quosdam
de discipulis suis scilicet communibus
manibus quod exposuit evangelista
cum subdit non lotis scilicet manibus
glosa vel communibus manibus id est
immundis manibus manducare etc.
id est comedere. Sed vanitas est iniuria
phariseorum sed stultus quando apostolorum
que se extendit ad salutem gentium
vituperaverunt scilicet discipulos sic
comedentes panem non lotis manibus
glosa etc. De non lotis corporis ma-
nibus vituperant cum in cor-
poribus nichil immunditie in-
veniatur sed aqua exterius loti
conscientie livore sunt polluti, scilicet
tunc eorum superstitio et vana
observatio, quia pharisei enim et
omnes iudei nisi crebro et sepe

lauet manus suas crebro non
manducat scilicet panem. sicut glossa
intelligit et a foro simpliciter rede-
untes secundum glossam interlinearem nisi
baptizentur .i. lauent. non
comedunt. certe quantam soli-
citudinem et diligenciam pro lotione
corporum faciant. sed de lotione
anime minime cogitabant. unde
Beda dicit in glossa. superstitiosa
hominum tradicio semel lauant
ad manducandum et frequencius. sed minima
doctrina veritatis. et cetera. unde in glossa
et alia multa sunt ~~baptismata~~
.i. multe alie lociones sunt. que
tradita sunt illis scilicet iudeis
seruare .i. ad seruandum. sicut scilicet
ista que sequuntur. baptismata
et calicum et urceorum. que
sunt nomina vasorum. glossa ordinaria
frustra vasorum baptismata seruat
qui cordium suorum et corporum sor-
des negligunt. Ideo enim hec de
malis manibus dicta est. sed pro
mencium emundacione et corporum
castigacione et augeat castimonia
et salute. et sicut Beda ipsi ex-
terum sunt receperunt ex illo
ysaia primo. lauamini et mundi estote.
quod exposuerunt de carnalibus
solum. et glossa tamquam preceptum hec
ad leges addiderunt. Et interro-
gauerunt eum. et cetera. hic ponitur
eorum interrogacio maligna.
qui interrogant non ad discendum
sed ad increpandum. dicit. Et interro-
gabant eum scilicet dominum scribe
et pharisei dicentes. quare discipuli
scilicet quos doces doctrinis malorum
non consentis tibi. quorum culpa
refundenda est in te. quia non
corrigis eorum transgressiones

non ambulant iuxta tradiciones
seniorum. quasi dicerent. non solum
aliquando obmittunt sed totali-
ter infringunt tradiciones seniorum. quas
exponit suas. quia in antiquis
est sapiencia Job xii. glossa ordinaria. Mira
stulticia. filium dei arguunt.
quia non seruat precepta hominum
manuum autem opera non curat sed que
sunt lauande et subtili materia incre-
pacionis. cum de sacris omnibus manibus
.i. inmundis manibus. ut dicit
interlinearis manducant panem.
quod est contra Exodi xxiii de man-
datis seniorum. Preterea intellectu
est notandum quod a tempore moysi de
voluntate dei constituti sunt lxx
senes etate et moribus maturi
et sapiencia prediti ad regimen ipsius
populi et moyses erat super eos. ista
quod in numeris dicunt hoc igitur ut scilicet
Numeri xi. et ex illo tempore statutum
est quod tot erant ad regimen populi
ordinati et isti dicebantur iudices
ordinarii. et residebant in ierusalem
et ad eos fiebat recursus de ci-
uitatibus. et ambiguis et dubitabilibus
et eorum determinacio habebatur
pro lege. quia non licebat transgredi.
Isti autem statuerunt aliqua que perti-
nebant ad regimen populi et in
statutis eorum erant aliqua
que tradebant sub precepto tamquam
necessaria et aliqua sub monitione
tamquam quandam decencie et ho-
nestatis. de talibus autem erat
istud statutum. quod hic tangitur
scilicet quod recedentes a mercatis suis
lauarent [hole] manus suas. Sed in-
tamen [hole] pharisei et scribe
intellectum huiusmodi mandati volebant
trahere ad quedam superfluitates. scilicet quod
per hoc acquirerent quandam mundiciam spiritualis
mundicia

et monebantur ad hoc quia in lege
aliquas immundicie dicebantur mun-
dari per corporales ablutiones / et
quia discipuli Christi isti que non
erant necessaria sed magis superstitiosa
non observabant / ipsi eciam in di-
scipulis suis arguebant tamquam
contemptores doctrine seniorum / Et
sic reddebant eum Christo odiosum
Et notandum quod isti pharisei gravi-
orem eorum quam plus zelant
transgressionem suarum tradicionum /
quia divinorum preceptorum / plus
decertabant quam christiani plus con-
suetudinem quam veritatem / Item
notandum quod apostoli comedentes non
lotis manibus aliquid hoc fecerunt
ex causa quia erant in deserto
ubi non est copia aque / vel aliquid
transibant per sata / Vel eciam
quia intellexerunt hoc non per-
tinere ad veritatem vite / Unde Christus
defendebat apostolos simpliciter / at-
tendentes necessaria / At ille respondens
dixit eis / Hic dominus confutat
errorem et superstitionem eorum dicens.
At ille scilicet Ihesus respondens non di-
recte propter superbiam sui indignacionem
et eorum indignitatem / sed per quandam
argumentum et convincitur ante /
leges / tradiciones impleretis /
dum subdit / Bene prophetavit de
vobis ypocrite / et vere sunt
ypocrite / quia aliud simulabant
exterius / aliud erant interius / Ysa-
yas scilicet ysaie 29 capitulo non sub
illis verbis / sicut beatus Matheus
ipsum allegat / Unde ubi dicit
sic / secundum translacionem /
eo quod appropinquat populus iste /
et labiis suis glorificat me / cor
autem eius longe est a me etc /
sicut positum est ubi supra ysa 29

populus hic / ubi ita arguitur in
ipsis ypocrisis / scilicet simulacio oris
/ cum dicit Labiis me honorat / Et elon-
gacio cordis / quia cor eorum
longe est a me / Frustracio mer-
cedis quia audiam me colunt
/ dicit ergo sic populus hic scilicet
iudaycus / labiis me honorat
a superficie / legem custodit non
spiritu / verbo non facto / ficte non
veritate / cor autem eorum scilicet recordacio
quo ad memoriam / intellectio quo
ad intelligenciam / et dilectio quo
ad voluntatem longe est a me
propter quod dicit in psalmis oblivioni datus
sum tamquam mortuus a corde
Sine causa autem etc quia ad retribucionem
mercedis eterne / quod tamen simulatorie
et exterius / docentes doctrinas que in
ad credenda / et precepta quantum
ad agenda / hominum non dei / glosa
interlinearis / non attendentes illud ad
Heb. xiii / doctrinis variis et pere-
grinis nolite abduci / Et postea
convocat quo observat observa-
ciones humanas eis dicit Relinquentes
mandata dei / que scilicet vera / sic
dicit glosa interlinearis / erant precep-
tum de sustentandis parentibus
tenetis tradiciones scilicet vanas
hominum non dei scilicet glosa interlinearis / que
magis tradiciones vere sunt avari-
cie / quam dicit / mandata preceptis
derelictis / propter cupiditatem impleretis /
Unde Christus tradicio est humana
tradicio, confluens cupiditati hominum
capitula decretorum (?) superfluitatis (?)
scilicet propter contractum aliquid vel in
iniure et alia similia Lynus (?)
scilicet superstitiosa et inutilia facit
simulata / et subdit in speciali
ostendendo unde transgrediuntur
per observaciones suas / mandata dei

me colunt

Et specialiter hoc declarat in uno
mandato dicens / Et supple dominus
dixit vel dicebat per moysen alia
litterarum ut dicit glossa Illis
pharisaeis et scribis Bene irritum
quasi non ratum / facitis praecep-
tum dei de honorandis parentibus
ut traditionem vestram servetis / et pro de-
clarando hoc / Moyses enim dixit
mandatum / quod dominus dixit hoc
ut habetur Exodi xx° / scilicet moyses quod
ea ei planavit / quamvis esset
intelligendum / ut habetur Deuteronomii quinto
dixit namque Honora patrem tuum et
matrem tuam scilicet vitam debitam et re-
verentiam exhibendo / Unde Ieronimus
honor non tantum salutationibus et
officiis defenditur quam in elemosinis
et munerum collatione sentiri / Patrem
et matrem / a quibus est principium
generationis / in quibus etiam quosdam proprios
intelligi / sed alii nominantur
quibus magis obligantur / et dominus
tantam utilitatem addidit / ita ho-
norem parentum / scilicet ut sis longaevus
super terram / ut habetur Exodi xx° / et
praevaricatoribus et emendatoribus eorum
addidit poenam quam incurrerent
si oppositum fecerint / et hoc etiam
in tantum / cum subdit / et supple
dominus dixit Deus Qui ma-
ledixerit patri vel matri i. quicumque
non honorificaverit patrem vel
matrem / et praeceptum dei de parentibus
honorandis evacuaverit / ergo [illegible]
super [illegible] / Qui maledixerit i.
qui debita obsequia parentibus subtra-
hit / [illegible] indicatur morte moriatur
i. non est dignus vita aeterna
Vos autem scilicet pharisaei et scribae
dicitis contra Moysen si dixerit
homo scilicet filius vel filia patri

et matri suo vel subsidium petenti
Corban quod ebraica exponitur
cum dicit / quod est donum / Ubi notandum
quod corban non signat donum gene-
raliter / sed donum deo oblatum
vel offerendum / ergo dicit corban
quodcumque i. munus / quodcumque i.
quod ex me i. ex meis deo
datum est scilicet consecratum vel deo ob-
latum tibi proderit ad utilitatem
animae / magis quam dare tibi / quod tunc
posses tibi corporaliter / supple si homo
sic dixit licitum hoc est fieri / et
in hoc implicatur / praeceptum divinum
quod non est verum / possunt etiam aliter
exponi Vos autem dicitis scilicet
contra Moysen. Si dixerit homo
i. quod bene licite posset dicere
homo patri et matri subsidium
ab eo petenti aliud scilicet quod
sequitur corban etc. / Pro quo no-
tandum / quod sacerdotes et pharisaei
avaritia [illegible] docebant / quod filius
melius esset / quod offerret bona
sua domino deo / quam quod parentibus
provideret in necessitate constitutis /
et sic enarrabant praeceptum dei
de honore parentum / et assigna-
bant causas istius / quia deus
est pater principalis et finalis /
non sic autem homo / Vel dic quod 2°
per talem oblationem parentes quamvis
sustinerent defectum corporis /
consequerentur tamen bonum spiritua-
le / inquantum ad quod erat [illegible]
necessitate [illegible] filii deo offere-
bant / et illa tangit Christus in textu
cum dicit / Donum quodcumque ex
me est tibi proderit / et subditur
ostendendo quod per illa traditionem
retrahebant filios ab honore parentum

cum dicit / et contra non dimittitur cui
vos / et contra a. et sic ut dicit Interli vos
pharisei enim scilicet honora filium
vel filiam quidem scilicet boni sed
glo. interli. sic quod facere debemus
qui debent sustentacione auxilium homines
vite / ut dicit interli. Similiter
quia in hoc descendit sicut interli
verbum dei scilicet de quibus honorandis
per tradicionem vestram que est ter-
dicio vere amare quia tradicionis
vos non deus ut dicit glo. interli.
et multa similia huiusmodi contraria
datum dei secundum glo. interli.
facitis / Et advocatis et / consultata
tradicione impetratur / hic consultat
tradicionem superstitiosam et inutilem /
/ ubi primo ostendit phariseorum
superbiam et indignitatem quia turbas
non ipsos vocat / secundo excitat tur-
barum attencionem ibi audite /
tertio profert verbum ad consultacionem
enim introductum / ibi nichil est
Circa primum dicit et ipse dominus
advocatis i. ad se vocatis iterum
turbas / quas pharisei despicie-
bant / que vocacio peccatorum ge-
nium correspondebat / glo. interli.
consultatis superbis humiles ad-
vocat et docet / turbis agitur / sic
convocatis sicut Mathei xv. dica-
tur / dicebat illis scilicet turbis / audite os
Jacobi primo talis sit omnis velox
ad audiendum / secundo ad intelligendum
auditum / cum sibi et intelligite
vos intelligite inspicientes / in
ipsa / dicit quod audite quod est
corporis auribus corporis / et intel-
ligite cordis auribus cordis i.
interius corde / vel sic audite
obediendo / vos qui auditu
auris obedivit michi / et intel-
ligite adherendo / vel sic tertio

audite vocem et intelligite /
virtutem / Ecclesiastici v. esto mansuetus
ad audiendum / nichil est quod
primo ad literam exponitur sic
nichil est extra hominem scilicet cibus
qui iam extra hominem est intro-
iens in eum i. cum intrat in
os hominis vel simpliciter tale est quod
possit eum inquinare sed que
de homine procedunt etc. similiter
exit scilicet quod homini tunc est
inquinat hominem / Secundo modo
exponitur de inquinacione spirituali
et tunc exponitur sic nichil exi-
stens extra hominem introiens
in eum scilicet corporaliter ut cibus corporalis
nichil agit tale est quod possit
eum inquinare / sed quia quamvis
inquinatur homo per delectacionem
male afficitur ad cibum / et per
animam vero assumpcioni talis /
Illud quod magis est / sed non di-
scernit cibum / non coinquinat hominem /
quia omnis creatura dei bona est /
sed per illud quod minus est
sed non lotis manibus manducare /
et ideo non est curandum utrum lotis
aut non lotis manibus corporalibus
accipiuntur cibus / Unde cum
videmus multos qui inter
cetera lavantes manum et os
qualiter aute omnia officiunt
etiam nullam curam faciunt
sed que de homine ~~a descendit~~
~~homine~~ procedunt ut dicta que
sunt malicie interioris signi-
ficativa / illa sunt que co-
inquinant ~~etiam~~ hominem / et per
illa coinquinatur mens hominis
~~notandum~~ secundum Rabanum
~~addendo~~ ~~sic~~ concludit et eli-
minat omnes abstinencias ceri-
monales / sicut non comedere carnes

porcinas/ et alia in lege pro-
hibita/ ut habetur Deutero. xiiii°
et Levit. xi/ et hoc ideo quia secundum
naturam eorum sunt valde bona/
quia omnis creatura dei bona
est Gen. i° vidit deus cuncta que
fecit et erant valde bona/ sed quod
illa dicebantur immunda secundum
legem/ hoc est ideo quia significa-
bant quedam vicia que sunt
vitanda/ et quia lex evangelica
que est spiritualis erat inchoata
per Christum/ ideo illa observancia
figuralis amplius non erat ser-
vanda/ maxime post completam
inmolacionem Christi/ sed dubitatur
quod pharisei hoc audito non
insurrexerunt contra Christum/ Dicendum
secundum Chrisostomum quod tunc erant scandalizati
quod statim abierunt/ Si quis habet
aures .i. si quis habet voluntatem
audiendi veram doctrinam audiat
meam/ et non phariseorum/ Secundo
si quis habet aures exteriores
suscipiendo/ audiat interius in-
tuendo/ Et cum introisset/ hic
subditur parabole expositio/ et dividitur
quia primo ponitur discipulorum interrogacio/
secundo Christi responsio ibi et ait
illis/ dicit ergo sic Et cum intro-
isset scilicet domum in domum a turba
scilicet segregatus/ interrogabant
eum discipuli eius parabolam de cuius sen[tentia]
scilicet exponere secundum glo. interlinearem
ex quo patet discreta eorum
interrogacio/ quia non coram
turba sed seorsum dominum
interrogabant/ Et notandum quod
aliter interrogabant eum discipuli/
aliter scribe et pharisei/ isti moti
simplicitate/ alii moti dolo-
sitate/ isti ad informandum/ alii
ad calumpniandum/ Et vocavit//

quod autem aliam interrogacionem disci-
pulorum Matth. xv ponit quod discipuli
dixerunt domino/ quomodo pharisei hoc
verbo audito erant scandalizati
et quod dominus audit/ omnis plantacio
quam non plantavit pater meus
celestis eradicabitur etc./ sicut
ibi habetur/ et ait illis/ hic
subditur Christi responsio/ et discipulorum
redargucio d. et ait illis scilicet
discipulis/ et subditur correp-
cio ut eos humiliet tunc dicit
Sic et vos inprudentes estis pro-
testantes magistros esse/ quod est
proprie dictum/ et ideo non intelligitis
.i. sine intellectu estis/ Et notandum
quod dicit sine intellectu sicut
simplices/ et non sicut pharisei
rebelles/ et subdit tunc expla-
nando doctrinam suam d. quia
omne extrinsecus introiens in hominem
.i. de cibo quod intrat in hominem
magna pars penetracionem emittitur
et ideo non potest eum coinquinare
.i. coinquinare ex quo nullus cibus
coinquinat hominem spiritualiter/
et subdit racionem istius dictum
quia non introiit in cor tale
aliquod introiens hominem inquinans
eius unde malicie et coinqui-
naciones veniunt sed in ventrem
supple intromittit et in secessum
exit .i. in secessum mittitur
quia in omnibus cibis quantumcumque
puris est aliquid inmunditie
quod a natura expellitur tamquam
superfluum/ et aliud retinetur tamquam
ad nutrimentum utile/ et sic escas
corpori purgat/ et ergo dicit hic
purgans omnes escas/ ex quo
notandum quod nomine secessus
intelligitur hic omnis evacuacio quod

quecumque corporibus inicatur fiat
Tercia digestio / sive in
prima que fit in stomacho / sive in
secunda que fit in epate / sive in tercia
que fit in omnibus membris / Et ista
autem comparat ad anterna que fit
in ore et est prima inter alias
digestiones / quod non est intelligendum
quod salvator velit quod nil de cibo
remaneat pro alimento corporis et eius
additamento / quia oppositum expresse
probatur hic / Per quidam hereticum
sic in glossa audi dicunt dominum
phisice fuisse ignarum / quod hoc
quod dicit omne quod intrat in ventrem
etc. sit in secessum mittitur / Sed verius
est quod omne sive omne quod est
introiens in hominem i. aliquid de
eo non quod intrat in hominem
in secessum vadit i. per evacuacionem
emittitur / Ita quod totum pro parte
per sinodochen / Et iste modus loquendi
frequens est in scriptura / Deuteronomio
in omnis maledictus qui non / Et ac
ecce etc. / omnis in sanguine insidiantur
i. de omnibus multi / et alibi quod talo
dum petit omne animal bona
quos fecerit dominus / Purgans
omnes escas / natura enim que est sagax
emittit impuritatem que est
in alimento suscepto retinens aliud
quod est purum / Ita quod retencio
seu observacio ciborum ad cor non
pertinet / quia magis est secundum
purgacionem / Dicebat autem hic
post argumentum / subinstruccio
veritatis / Et ponuntur ea que
coinquinant hominem / primo in
generali / secundo in speciali ibi / Aliunt
etc. / Dicit ergo Dicebat autem
dominus discipulis / Quod illa que

procedunt de homine i. que habent ortum
ex corde hominis / ut sunt mala
verba illa coinquinant hominem
i. hominem coinquinatum ostendunt / Est
enim quod radix mali est prius /
mali fructus est et fructus mali
est coinquinacio / De corde enim etc.
Hic declarat que coinquinant hominem
in speciali / dicens De corde
hominis i. de cordis immundicia
sicut fumus de aque / fetor de lacu / cloaca
glossa intelligi de corde hominis
in quo sedes anime / non ut medici ponunt
dicunt esse in cerebro sicut habetur in glossa
De corde hominis exeunt male cogitaciones
i. consensus deliberati ad
mala agenda / que explicat
magis in particulari in hiis sequenti
procedunt i. veniunt / Procedunt autem
male cogitaciones de corde / sicut
pullulaciones ex semine / Ex quo
arguit Rabanus quod dyabolus non est
immissor malarum cogitacionum
sed incentor et adiutor / Non autem
actor / quia interiora solum per
verba et per gestus cognoscit
et cognoscere potest / Et si quis
thravit ... cerebro
inspicit / intelligit [illegible]
sicut hic habetur in glossa / Sed contra Johannes
... dyabolus in
cor Jude etc. / Item alibi psalmista
dicit Immissiones per angelos
malos / quod dyabolus potest nobis
immittere cogitaciones malas
cuius oppositum dictum est / Dico
immissio accipitur in loco prealleg...
pro suggestione / alit
enim non potest illabi anime
et sibi dicit ... multa
mala in opere adexi / que

vel dyabolus sit immissor malarum cogitacionum etc.

que procedunt originaliter a corde
tum de c(oncupiscentia) adulteria .i. alliati con-
iugatus consummatum | a contrario so-
lutarum | homicidia | in quibus
infertur nocumentum in personas
proximorum | furta | in quibus res
aliene subtrahuntur | avaricie
.i. iniquitatum aliqua iniuste re-
tinentur | nequicie que consistunt
in calumpniis proximorum | dolus |
in deceptione eorum | impudicicia quantum
ad tactus et aspectus inmundos |
oculus malus | iniquitatum ad
odium et invidiam | quia non
compatitur videre cum oculo bono
proximi | blasphemie .i. iniurie
in deum illate | superbia .i. dei
vel proximi contemptus | stulticia
.i. quelibet iniuria in proximum | omnia
mala hec ab intus .i. a corde pro-
cedunt .i. ortum habent et coinquinant
hominem .i. commaculant .i. defedant
hominem cum secundum iudeos tunc vero
sicut inmundi iudei tunc communicant
.i. que sunt inmunda reddere | Et
inde surgens | hic describitur con-
solatio complorum et primo gentilium
Deo galileorum Et iterum ...
vel alias | eliminato errore iudaico
re agendorum | amodo subiungi-
tur significatio vocationis gentilium et hoc
sub typo mulieris chananee
venientis ad christum | ubi primo
ponitur significatio predicacionis facte
in gentibus | Secundo effectus
predicacionis in fide gentium con-
versarum | ubi explicite eius statum
Vº 21 | Dicit ergo Et egressus inde
surgens inde .i. de terra ge-
nezareth relinquens obstinatos
iudeos propter eorum ingratitudinem
abiit .i. secessit in fines .i. in partes

tyri et sydonis | que fuerunt civitates
gentilium | ad quas transmisit corpus
ad beneficiendum eis | ~~de quibus
duabus civitatibus~~ ad obiurgandum
scribas et phariseos | Hanc enim
tunc secundum glo. or. tyri et sydo-
nis fines intravit ut filiam
syrophenisse liberaret a demonio |
et per fidem gentilis femine scribarum
et phariseorum perfidiam argueret | unde
Math. xi. Quia si in tyro et sydone
facte fuissent virtutes etc. Hec (que facte sunt in vobis olim in cilicio et cinere penitentiam egissent)
tamen omni aviditate postea su-
sceperunt predicacionem apostolorum ac hec
Marcus vii. Et ingressus domum
neminem voluit scire .i. noluit adventum
eius per discipulos suos manifestari
audientibus tamquam predicatorem vel miraculorum
operatorem non quia timere quam
ostentationem | unde glo. or. Hec
voluit facere | quamvis latere non po-
tuit | non tamen factum est quod voluit |
sed quomodo eius dabat quibus sanandi
gratiam conferebat infirmos in
innumerabilis humani favoris
gloriam gratiam possent declina-
re | et non potuit latere | Illud
non posse non refertur ad eius po-
tenciam absolutam sed ad con-
venienciam | non enim dat exemplum
quod adiuvet medium | latet in suos
nec docens | quod manifestaretur
per suos discipulos | Et ideo ma-
nifestatum fuit quod alios qui famam
eius audierant et aliquam eum
viderant | quia non solum de iudea
sed et de aliis nacionibus multi ve-
nerant ad eum propter miracula et virtutes
que ab eo fiebant ut dictum est
in capitulo | Mystice abiens inde
surgens a secreto sue maiestatis

abiit per assumpcionem humanitatis
in fines tyri et sydonis per assumpcionem penalitatis
Tyrus enim interpretatur angu-
stia. cuius sunt due partes scilicet culpa
et pena. primam accepit per simi-
litudinem. secundam suscepit per
veritatem. et sydonis per penitenciam
humane salutis. Sydon enim inter-
pretatur venacio. que duplex est
temporalium et spiritualium. primam
docuit fugere. secundam exercere. Ecce
enim que fuit chananea. scilicet
natione ut legitur mathei xv. quia cha-
nanei non fuerunt totaliter de terra
promissionis expulsi. sed aliqui
eorum habitaverunt in terra promis-
sionis cum filiis israel. et
de finibus illorum fuit. clamans autem
magis de articulate. ergo eius
habebitur. Statim ut audivit
de eius fama et miracula cepit
sibi de filia mulier. cuius filia ha-
buit spiritum immundum. qualitas
et quantitas morbi. procidit
scilicet ad domum magna cum erat
et procidit ad pedes eius. In
quo ostendit instancia peticionis
primo. et eius humilitas et fidem
ostendendo in speciali de quo que
fuit. erat enim mulier ge-
tilis sirophenissa que .i. de
syria fenicis. est enim syria non
generale provincie fenicis alia non
speciale cuiusdam civitatis alius
provincie. et inde cognominatur sirop-
henissa .i. de tali civitate ori-
unda. et rogabat eum scilicet Ihesum
ut demonium eiceret de filia sua. non
de ancilla. non de extranea quod
fuit gravius. Ecce autem filia mea
.i. anima mea demon vexat
triplici amore mundi. primus vexat

insensibilem. amor humanandi
qui vexat concupiscibilem. amor
dictandi qui vexat racionalem. et
quale vexat quando vexacio
non sentitur. peius quando de
morbo desperatur. pessime quando
medicina contempnitur.
Allegorice mulier gentilis. cum
fide addidit pedes ecclesia significat
de gentibus collectam. que filia
demonica dominum rogat. et pro suis
peccatis reddituris accedentibus ut
eos a diaboli fraudibus absolvat.
Et vide in glo. ce. qui dixit
illi. hic fuit quod responsio. primo
primus Christi quo ad mulierem
obmutescit. Secundo similitudo
mulieris respondentis. ibi
et illa respondit. Tercio Christi
commendacio fidei mulieris. ibi
et ait illi Ihesus. Primum sermonem
dicat quo Dixit Ihesus .i. permitte
me prius predicare iudeis ad
quos missus sum. glo. ce. quia
futurum est ut et vos gentes
sic inde consequamini. sed prius
oportet iudeos qui dudum
electi sunt filii dei nominari pane
celesti reffici. et sic tandem gentibus
vite pabula ministrari. et circa
illud nota. Primum quod talis
mulier clamavit. O. miserere
mei fili david. et quod dominus non
respondit ei verbum. sed
discipuli accedentes rogabant
dominum dicentes. dimitte
eam quia clamat post nos.
dominus autem respondit discipulis.
non sum missus nisi ad oves
que perierunt domus israel
ergo aut venit et adoravit eum dicens.
domine adiuva me. et postea

Dominus videns ei dixit Sine
primo saturari filios sicut dicit textus. Dominus hic
iudeos vocat filios. Unde ysa.
ego dixi dii estis et filii excelsi
omnes. Non est enim bonum quia
contra ordinem iusticie est
sumere panem .i. verbum dei de
quo dicitur ecc. xv Cibavit illum pane
vite et intellectus et multa pro-
missa iudeis tamquam specialibus
suis. Ipsi enim dei cultum filiorum
.i. iudeorum de quibus dicitur filios
filios enutrivi etc. et mittere canibus
.i. gentilibus qui ante conversionem
dicebantur canes ratione in-
mundicie, racione ydolatrie et ra-
cione [illegible]. Unde dicitur depone colli
suis canes et veneficos et impu-
dicos. Item extra capitulum Matthei vii.
Nolite sanctum dare canibus et per
hoc innuit dominus quod non statim
erat predicandum gentibus, sed per
hoc cognovit spem fidei domini et subti-
litatis humilis confessio tum dicitur
Et illa respondit et dixit ei. Ver-
sendans in parva secundum glossam
interlinearem. Unde glossa interlinearis dicit vade
paciam que tacens negavit
adhuc perseveravit. Utique domine
etc. Humilitas mulieris que tanto
plus magnificatur quanto magis
fuit abiecta, que quia sunt
panis ex tabulis, et non filia non
pane digna, sed parva tantula
data est. Et vincit indigestio
cum dixit Utique domine quam
dicit verum domine et catelli
.i. gentiles immundi edunt vel
comedunt sub mensa interli-
nearis ad mensam de micis .i. de reli-
quiis puerorum .i. iudeorum quibus
ponitur mensa et scutella in-
tellectuum primo posita sunt

quam dicat nos sumus gentiles de-
bemus habere aliqua micam tue
largitatis. Unde et si non vis
facere nobis sicut iudeis vasa
immacula, saltem unum fiat scilicet
sana filiam meam. Vel utique
domine verum est quod dicis nec
peto panem integrum sed micam
nec hoc debes denegare mihi
indigenti. Nam et catelli ex-
ponatur sicut primus. Et ipse vide
mulieris paciam et humilitatem.
Dominus enim vocat iudeos filios
et illa vocat eos dominos, ut habetur
Matthei xv. Nec doluit de nimi-
corum laudibus, nec in suo con-
vicio est molestata. Immo am-
plius se humiliavit. Nam deus
gentiles vocat canes et ista ca-
tellos. Ille panem, hec micas
posuit. Et ait illi Ubi propter
eius magis dicens. Et ait scilicet
dominus illi scilicet mulieri que
ad tantum se humiliavit propter
hunc sermonem .i. propter tue fidei
confessionem. Exiit demon a filia tua
sua quia confessio fidei sic ex corpore
[illegible] est maclorum. Unde glossa
interlinearis fidelis prudens et
humilis meruit quod posset
Et cum abiisset domum suam .i.
[illegible] invenit filiam .i. puel-
lam eius et iacentem super lectum
[illegible] demonium exiisse
quod significat quod post
remissionem peccati adhuc re-
manet quedam pravitas per
quam racio [illegible] ad
mortale desiderium anima peccatrix
et demonium quo prius fuerat
obsessa [illegible]
[illegible] Matthei xv [illegible]

Nam ibi dicitur sic Et sanata est filia
eius ex illa hora. Secundum glo-
ssam. Hinc datur exemplum nobis
kathezizandi vel baptizandi
infantes. Quia per fidem et
confessionem parentum in baptismo
liberantur a demonio parvuli etc.
Vide in glossa. Sed hic occurrunt
dubia. Primum dubium circa hoc
quod dicitur Et cetera. Mathei xv. In con-
cordantia Marci c. dicitur eius. Econtra Mathei
xv dicitur quod Petrus dixit domino
edissere nobis parabolam hanc
ergo solum unus discipulus videtur
interrogasse expositionem parabole
et per consequens non plures discipuli
hoc interrogabant, ergo male
dicitur hic in plurali Interrogaverunt
eum discipuli eius etc. Solutio Petrus
tanquam omnium princeps pro omnibus
aliis hoc interrogavit et sic alii
omnes in eo dicuntur hoc idem inter-
rogasse et de aliis dicit Marcus.
Secundum dubium circa hoc quod dicitur
et vide sic et abiit manifeste contra
fidem. Contra videtur quod dominus
faciat contra doctrinam suam
cum dixit In viam gentium ne
abieritis. Solutio quod illud Mathei x
dominus est filius hominis et sabbati et
super legem non ipse enim subditus
est legi ex obligatione. Vel
dicendum est ne abieritis scilicet
ad predicandum. Ipse hic autem dominum cum
presbiteris invitatorem gentium et
non receptorem si venerint. Unde
dominus non invitat mulierem istam
chananeam, sed venientem recepit
sicut recepit magos tanquam
primicias gentium. Dominus agitur
quia quo ut predicatoris esset abiit
contra doctrinam suam non fecit
quia ante dominus non causa. Tertio dicitur

abiit manifeste licet ex textu super-
exposito invenire valuit scilicet
Tertium dubium quare huic
mulieri tantam duritiam ostendit
Mathei eius xv dicitur et non respondit
ei verbum. Et dicit Cui me prius
saturari filios expellis. Ergo utique
habetur quod dominus huic mulieri
magnam duritiam ostendit. Solutio
secundum Ieronimum dominus fecit hoc
ut nobis exemplum daret
abiungandi peccatores. Vel ut
dicat Crisostomus ut manifestaret huius
mulieris virtutem. Ipse hoc enim
prius tardabat, prescierat enim
eam ita esse clamaturam et noluit
occultari tantam mulieris virtutem
vel ut iudeis malignandi occasionem
auferret et eorum duritiam allicet
ad maiorem ex evangelio virtutem
ex hoc tamen tantum vituperabat
eam. Item Quartum dubium
utrum maior fuit fides huius
mulieris quam Petri, quod sic patet
~~illud~~ Mathei xiiii ~~ubi~~ dominus
dixit Petro modice fidei quare
dubitasti. De hac autem
muliere Mathei xv dicitur O mulier
magna est fides tua. Solutio quod
Petrus habuit maiorem fidem
quando super aquas ambulavit
sed mutata fuit tunc quando
timuit. Sed fides huius mulieris
dicitur magna respectu temporis
iudeorum, quia quam et filiarum
et diaconum et patrem et mensam
amisit. Item dubium quintum
Marcus dicit dominum fuisse in
domo quando venit ad eum
mulier procidens ad pedes eius
et rogans eum ut demonium eiceret
de filia eius. Mattheus autem Mathei
xv dicit Clamat post nos

ubi inuenit quod post amblantes
pites emisit quod secundum matth
dominus fuit extra domum cum
uenit ad eum mulier etc. et quod
secundum marcum fuit in domo
quod hic et ibi contrarietas Solucio
secundum glo. quod mulier uenit
ad dominum existentem in domo sed quod
matheus ait ubi supra dominus respon-
dit ei uerbum propter hoc dedit mal-
ligne quod ambo tacuit et cum
silencio egressi sunt et postea
in uia mulier clamabat ad
dominum existentem in domo nou.
dicens miserere mei fili dauid
matth xv et sic clamor de quo
dicit matheus fuit est extra domum
et cum illo stat quod dominus fuit in
domo cum mulier primo uenit
ad eum et sic nulla est contrarietas
Hinc sequitur Et iterum exiens
de finibus tyri etc. Hic conti-
bitur consolacio galileorum et
primo in curacione demoniaci Secundo
in ministracione alimenti in princi-
pio octaui capituli ita primum deter-
minatur locus ubi christus fecit
sequentem curacionem quia dicitur
que est inter medios fines etc.
Et antequam hoc facit ponitur
locus a quo christus uenit cum
dicit et iterum supple dominus
exiens de finibus tyri pro quo
notandum quod tyrus erat ciuitas
opulentissima a qua denominatur
totum confinium christus ergo
uolens signum miraculum facere
exiuit de finibus illius confinii Sed
theophilus in gentilibus locis
moram dominus facere non uolebat
ne occasionem iudeis daret et trans-
gressorem legis eum estimarent
quod se gentibus administrabat

et subdit medium per quod christus
uenit ad istum locum ubi fecit
signum miraculum cum dicitur
uenit per sidonem pro quo
notandum quod sidon erat ciuitas
minor a qua non denominabatur totum
confinium et pertinebat ad tyrum
sicut Slezia ad poloniam christus
ergo exiens de finibus tyri uenit
per illud confinium Et subdit locus
ubi christus signum miraculum
fecit cum dicitur ad mare galilee
que est inter medios fines deca-
poleos Pro quo notandum quod de-
capolis est nomen regionis et
dicitur a deca quod est decem et polis
ciuitas quasi regio decem ciuitatum
et huius regionis una pars est
ultra iordanem sita et alia citra
ut patet in descripcione sancte terre
Sed beda dicit in glo. quod de-
capolis est regio decem urbium
trans iordanem adiacentes cuius
regionis fines christus non intrauit
cum non transiret christus per mare
sed uenit ad mare et ad locum
qui medios fines decapoleos
longe trans mare positos respicie-
bat Sed mare galilee est quedam
lacus per quem transit iordanis
fluuius respiciens terminos utriusque
regionis predicte Venit igitur
dominus ad illum locum qui me-
dios fines decapoleos longe
trans mare positos respiciebat
Hoc est ergo quod dicit ad mare
galilee etc. Et subdit infirmum al-
latum seu apportatum et dicit et
supple cum christus esset
in isto loco qui medios fines
decapoleos longe trans mare

portos respiciebat. Adducunt ei
surdum et mutum, non a nativitate
nec ab infirmitate superveniente,
sed a demone ipsum obsidente
et eius auditum et loquelam impe-
diente. Et deprecabantur eum. In
quo ostenditur fides turbe in
curationem, aliter enim non pe-
tiissent, nisi eum a Christo posse
curari credidissent. Deprecabantur
enim eum ut imponat illi manum.
Credebant enim ex eo quod sanativa
erat in omnibus membris eius,
et ex hoc etiam patet quod adhuc
non habuerunt perfectam fidem, quia
non crediderunt quod Christus absque
impositione manus eum curare
posset corporaliter, cum omnis corpo-
ralis cura sit instrumento. Peccator
debet recedere a turba, id est a peccato, quod
dat angustiam anime, iuxta
illud Augustini: omnis inordinatus
animus est sibi ipsi pena. Tyrus
namque angustia interpretatur secundum
glosam. Peccator debet transmigrare
de finibus Tyri ad mare Gali-
lee, quia Galilea transmigratio
interpretatur, id est ad penitentiam, que
per mare intelligitur, quia sicut
mare habet aquam salsam et
non potest corpus mortuum
sustinere, sic penitentia salsa et
amara nec potest hominem
mortuum per peccatum sustinere. Et debet
transire per Sidonem, que inter-
pretatur [illegible] vel venatio
iniquitatis. Debet enim omnia sua
peccata venari cum verbo dei, de
quo dicitur in psalmo: velociter currit
sermo eius, scilicet in quo loco, in
quo tempore, in quibus, qua de

causa et in qua etate ipsa co-
misit, et sic commoveat cor suum
per contritionem, ut sibi vere dici
possit illud prophete: Magna est
velud mare contritio tua. Et
sibi modus et curationis
recommendatur cum dicit: Et ap-
prehendens eum seorsum. Et supra
dicitur: apprehendens eum surdum
et mutum seorsum de turba
ducebat, per quod spiritualiter intelli-
gere debemus quod qui volt
a Christo curari debet esse seorsum a
turba, id est ab actibus et moribus
inordinatis. In hoc etiam dat
exemplum nobis quod bona nostra
opera non faciamus in publico
nec in multitudine, quia frequenter
talia vanitatem cordibus nostris
inferunt, et quod prelatis nostris etiam
nos per hortatores suas ad Christum
ducentibus debemus adherere, ut
nos surdos et mutos educant
de turba peccatorum. Unde Beda
in glosa: surdus et mutus est qui
nec aures habet verba dei audiendi nec
os proloquendi aperit, et tales
necesse est ut hii qui audire et
loqui verbum dei longo usu
didicerant domino sanandos
offerant, ut eos quos humana
fragilitas nequit gratia dei
salvet. [illegible] autem [illegible]
ad tales destinas ex primo pa-
rente. Unde Iacobus in glosa Geneseos:
Quidam tamquam omnis homo
varia peste assumptus in protho-
plasto [illegible], cum videt
surdus fit, cum audit, [illegible]
adorat [illegible], dum loquitur.

obmutescat / maniacus fit cum eius
manibus minatur / cum erigitur /
ydropicus fit cum concupiscit /
claudus fit cum progreditur /
lepra suffunditur cum immunda
desideria implet / cum dignitatem
appetit / moritur morte cum au-
dacter se excusat / Ihesus mi-
lra sit apprehendens eum misit di-
gitos in auriculas eius / qui et
aliquando sanavit infirmos tan-
gendo corporaliter / ut ostenderet hu-
manitatem eius esse deitatis
instrumentum / ut dictum est glo quarto
vel etiam ideo / ut ostenderet
quod divina virtute ditata erat
corporis et divinitati coniuncta / et opera
eius / quia enim per transgressionem
primorum parentum natura
humana multam incurrerat
passionum et membrorum et sensuum
lesionem / veniens igitur ipse
in seipso perfectionem demonstravit
humane nature / et ideo hic di-
gitis aures aperuit / et sputo
loquelam dedit / unde sequitur
lra et exspuens sputum sapiencie
interlinearis / quia curavit eius iniquo-
lra cautiam tetigit linguam eius
dicit glo interlinearis / ut confitea-
tur et dicat credo in deum patrem /
tetigit autem cum sputo lin-
guam eius / in signum / quod
quod fuit in Christo perfectum fuit
lra et suspiciens in celum glo
Bede / suspexit quidem in ce-
lum / ut inde mutis loquelam /
inde auditum surdis / inde
cunctis infirmitatibus mede-
lam doceret esse querendam / In-
lra gemuit id est suspiravit quasi
homo / ut ostenderet se cum

homine ad deum querens auxilium /
glo Bede ingemuit id est suspi-
ravit non quia ipsi opus esset cum
gemitu aliquid petere a patre / qui
cuncta petentibus donat cum patre
sed ut nobis gemendi daret
exemplum / cum vel propriis vel
nostrorum erroribus proximorum su-
perne pietatis presidia invocamus
Beda reddit aliam causam in glo
dicens suspiciens in celum
ingemuit / id est gemere nos docuit
et in celum thesauros cordis nostri
erigere / et ait illi effeta quod lra
evangelista exponit cum subdit
quod est adaperire / ostendens
se per hoc verum deum / curando
per solum imperium / et hic ad-
aperire est vocem passivi generis / [illegible]
[illegible] modi / quasi diceret / curando
et precipio ut aperiaris / et subdit per-
fecta eius curatio / cum dicit et lra
statim sed adiungit domini / interli-
uno sermone curavit quod deus
aperte sunt aures eius / sed ad au-
diendum / vel secundum glosam
interli / aperte sunt etc / ad
omnipotens creatura Christus / ex illo
patet perfecta sanitatis eius cu-
ratio / et solutum est vinculum lra
lingue eius / glo et ut enarraret
omnem bonum quod ante non potuit nec
movere / ante verba prohibebat / et ex hoc
patet eius curacio / quo ad secundum
defectum que habuit ex impossibilitate
loquendi / et loquebatur recte sed be- lra
nedicens et glorificans deum sal-
vatorem suum magnificans eum coram
omni populo / tamen quia / iniquis homines
aliquando sanavit quos non omnes
liberavit / nam contra ab omni infirmitate

et animam ab omni contagione peccati
salvavit. Igitur non immerito iste
loquebatur recte post curationem
demonum. Et nondum scilicet Effeta [?]
quod in hoc miraculo utraque natura
Domini scilicet Christi manifestata est:
suspiciens enim in celum quasi
homo, deinde precatus ingemuit;
sed mox uno sermone quasi potens
divina maiestate curavit. Hoc
autem mistice cottidie Dominus facit
cum electos suos a turba maiorum
abducit seu adducit sive educit,
et hoc est quod prima via salutis.
Unde Beda in glosa: prima via
salutis est de turba educi. De
turba autem secundum glosam educit
Dominus infirmum, tunc inertem patris [?]
languescentem visitando illustrat,
et a consuetudine conversationis morbide
renovat, et ad sequenda precepta sua
convocat. Digitos autem in auriculas
mittit, cum per dona sui spiritus aures
cordis ad intelligendum et suscipienda
verba salutis aperit. Sed tunc
sputo linguam tangit, secundum glosam,
cum ora divinitus instituta ad verba
sapientie proferenda dotatum sue
predicationis informat. Et precepit
illis, tam illis qui adduxerunt eum,
quam etiam aliis qui presentes erant, ne
cui, id est alicui, dicerent; ostendens quod
de suis bonis operibus propriam
laudem querere non debemus; et mihi [?]
dat exemplum discipulis non esse
gloriandum in miraculis sed in
humilitate crucis, ut dicit glosa
interlinearis. Sed quia civitas in
monte posita non potest abscondi,
ut habetur Matthei v, ideo sequitur ma-
nifestatio illius miraculi cum dicitur:
Quanto autem eis precipiebat, tanto

magis plus predicabant. Quia
beneficiatus de beneficiis ac-
ceptis debet se reddere gratum
et ostendere, et benefactorem laudare,
cuius benefactor Deus erat [?]; et
ideo dicitur: Quanto autem eis precipie-
bat. Glosa: ostendebat ille qui
omnia novit antequam fiant, quia
magis predicarent; et hoc per experimentum [?]
cognoscere voluit ostendere, quanto
studiosius quisque frequentius
predicare debeat, quibus iubet
ut predicet, quando illi qui pro-
hibentur tacere non potuerunt. Et eo
amplius admirabantur. Ubi
ostenditur admiratio divine potestatis.
Et eo amplius quo plus ad-
mirabantur, scilicet de eius benignitate
dicentes, Deum magnificando
et apostoli [?] videntes miraculosam eius
operationem: Bene omnia fecit.
Dicentes omnia nihil excludunt,
sed in illis verbis predicant eius di-
vinitatem, quia de quo Genesis [?] dicitur
[illegible], Johannis 1o: omnia per ipsum
facta sunt. Et surdos fecit audire et mutos loqui.
Possunt [illegible] specialiter testa-
tus multitudinem miraculorum que
fecerat, quia licet cuncta hic non
exprimuntur nisi unum surdum et mutum,
tamen plures fuerunt ceci
et claudi, ut habetur Matthei xv. Sed
ante illos erat unus cuius cura
fuit mirabilior ante ceteros,
quia in ipso tria miracula con-
currerunt, secundum quod dicitur Matthei xii: quia
auditus fuit ei redditus et affatus,
et a demone fuit liberatus; et hic
plus exprimitur hic a Marco.
Notandum secundum glosam quod tunc
[illegible] est surdus dum monita
salutis audire contempnit, mutus
dum ad laudem loquendi os non aperit.

[illegible] viij Nemo quod bonum
est loquitur. Et hic occurrunt
dubia. Primum dubium quare dominus
surdum mutum sibi adductum ad preces
eorum adducentium statim curavit
et mulierem sirophenissam de qua
supra habitum est [illegible] capitulo
dominus ex speciali fecit antequam eius
filiam curaret. Videtur ad litteram
quia mulier erat constans in fide
ideo distulit curationem filie sue
in fidei sue probationem. Isti autem
erant modice fidei et ideo sta-
tim eis adductum ne scan-
dalizarentur. In quo etiam confunditur
phariseorum obstinacio. Item dominus
infirmos curavit et multos et statim
sanavit de quo erant ingrati
sed mulier parum recipiens
multum grata fuit. Secundum
dubium circa hoc quod dicitur et pre-
cepit eis ne cui dicerent. Contra
preceptum fuit eis facere, ergo
manifestando aliud videntur
transgressores facti sunt. Solucio
triplex est mandatum scilicet obli-
gationis, complacentie et instructionis.
Mandatum obligationis est aliud
in quo est voluntas domini de im-
pletione eius secundum formam
verborum ut illud Exo 20 honora
patrem et matrem. Preceptum compla-
centie est aliud in quo est vo-
luntas domini de complacentia
voluntatis ad actum ut illud
Gen 23 Tolle filium tuum quem
diligis Ysaac. Preceptum instruc-
tionis est aliud in quo est vo-
luntas domini non ad actum sed
ad aliquid extra actum
sicut hic ubi docemur quod bene-
ficia [illegible] non debemus [illegible]
laudem sed propter utilitatem

In illis diebus Capitulum viij In quo
inter ponitur consolacio galileorum
in alimenti dacione. Et primo ostenditur
prima premo ponitur miraculum de
multiplicatione panum. Secundo ostenditur
quo dominus convertit se ad discipulos
vocando ibi et dimittens eos ascendit
navem etc. Dicit ergo In illis diebus
scilicet postquam surdum et mutum
curavit et plura alia miracula
fecit quorum tunc erat tempus
de quo dictum est [illegible]
Iterum cum turba multa
magna esset cum Ihesu sequens
enim ipsum dulcedine miraculorum suorum
et infirmorum suorum sanacionem. Nec
haberent quod manducarent quia de
longinquis partibus castellis
villis venerant ad Christum et ibi
ostendit propter utilitatem et quia
aliqui erant ideo egerunt eis pro-
videri. In hoc etiam ponitur
multiplicatio panum miraculi et
Convocatis discipulis ait illis
hic tangit affectus
[illegible] [illegible] sed effectus
divine pietatis et amoris
reparacionis. Dicit ergo Convocatis
discipulis convocat autem discipulos
ut [illegible] adhibeat
ut [illegible] [illegible]
fuit ex collocucione reliquias
[illegible] colligerent. Etiam ut
instruat nos ut consilio
[illegible] [illegible] magnum
facere proponimus. Item docet
[illegible] consilium [illegible]
[illegible] et ibi pietas
qua respicit [illegible] indigentiam
cum dicit Ait illis et discipulis
misereor super turbam. Sibi quippe
[illegible] ex assumpta

humanitate / Unde glo(sa): Homo
pascit, ut deus operatur ex
diuine nature proprietate, quia
sui proprium est misereri semper et
parcere / ideo predixit hoc apostolis
ut eos ad pietatem induceret /
quia ecce iam triduo / tantum
enim afficiebantur ad doctrinam
ipsius audiendam / et ad videndum
eius miracula / quod per tres dies non
redierunt ad loca propria / non ma-
nentes cum ipso in loco deserto /
exemplo quorum omnes deuoti su-
stinent me / ad litteram / me se-
quendo / verba mea audiendo /
miracula videndo / vel sic su-
stinet omne quod perseuerauit mecum /
nec habent quod manducent / quia
cibaria que de domibus suis appor-
tauerunt iam erant consumpta / et
ideo prima die vel secunda hoc
miraculum non fecit / quia alimenta
adhuc habebant / etiam quia magis
appareret miraculum / cum eis victus
omnino defecit / Crisostomus dicit quare
dominus expectauit hic exprimit /
et respondet / ne discipuli dicant
quod turbe cibaria attulerunt / et ideo
dicit iam triduo / quasi diceret / si
quid attulerunt totum consumptum
est / nec habent quod manducent / Iste
queritur quare turbe non petebant
a domino panes / cum omnes vidis-
sent miracula que fecerat super
cecos claudos (?) / Videtur quod turbe ve-
nerant ab inchoatione (?) / et ideo panes
petere non audebant / Et si dimisero
eos ieiunos in domum
suam / quasi diceret / non dimittam
eos ieiunos etc. / In quo ostenditur
voluntas diuina / potens exequi
quod vult / nam quando ego non possum (?)

exequi quod vult / conueniente dicere
velle (?) quia volo vel nolo est pote-
statem potentem exequi / ergo di-
xit / si dimisero id est nolo dimittere
deficient in via quia plures
eorum distabant a domibus
suis / et dicit precedenti parte con-
medeant (?) / ideo eos dimittere
noluit ieiunos quia voluit eos
prius pane cibare quia panis
cor hominis confortat / et in hoc etiam
ostenditur potentie humane
debilitas / et subdit causam dicens
quare si deficient in via si
dimitterentur sic ieiuni / quidam
enim ex eis de longe
venerunt id est ex longinquis partibus /
et in hoc ostenditur eorum grauitas (?) /
quia magna via de terra
ad celum / Luce xv. abiit in
regionem longinquam / Et respon-
derunt ei discipuli sui / hic subdit
discipulorum admiratio et eorum
responsio / ita quod responsionem
discipuli allegant triplicem (?) / scilicet primo
multitudinem populi / secundo
necessitatem multi cibi ex panibus
tertio penuriam loci / quia in soli-
tudine / dicit ergo et responderunt
ei scilicet Christo discipuli sui non
... de miraculo potestatis (?)
quibus quamuis non dubitantes /
si velit eos pascere vel miraculum
vel qualem modum / et ideo
dixerunt / Unde istos scilicet tam
multos quis poterit saturare
panibus / ac si diceret locus est
desertus / et ville multum distant /
et ideo non possumus per humanam
prudentiam tantos panes
habere ut satient hic omnes /
Theophilus ... autem dominus

Longe

i. solitudine

non contempnat discipulos / ex hoc
instruens nos / quod non debemus
ignorantibus et non intelligentibus
irasci graviter / sed eorum igno-
rancie compati / Et interrogavit
eos / hic iam fuit expressio parvi-
tatis panum et piscium / ex responsione
discipulorum / cum dicitur et interroga-
vit eos quot panes habetis / non int-
erogavit ignorando / sed ut ex eorum
responsione provideret de cibo / vel
non interrogat ignarus / sed disci-
pulos credentes docet / Et illi
dixerunt etc / ubi fuit responsio
discipulorum / et illi scilicet discipuli
respondentes domino dixerunt /
quia dicerent / septem sunt / et nichil
respectu tante multitudinis / ut
paucitas panum manifesta sit / ut
manifestius appareat miraculum / Et
notandum quod non erant pauci et
ut postea habebit / Et precepit
turbe discumbere super terram / non
super fenum / ut supra sexto capitulo /
ideo ad litteram / quia tunc non
erat tempus ut fenum esset in campis /
Unde Beda / in refectione quinque panum
turbe super fenum discubuerunt /
que autem septem panibus refici-
ende sunt super terram discumbere
precipiuntur / quia per legem carnis
desideria calcare iubentur / que est
fenum / In novo autem testamento
ipsam terram et facultates temporales
relinquere iubemur / Et accipiens
septem panes / hic ostenditur [quadruplex]
divina potencia in effectu / primo
quantum ad multiplicatorem panum /
secundo quantum ad distribucionem
multiplicatorum ibi / et dabat
discipulis suis / tercio quantum
ad habundanciam distribucionis
ibi / et saturati sunt / quarto
quantum ad superhabundanciam

reliquiarum / ibi et sustulerunt / ibi
fuerit cum manducaverunt / ibi erant
autem qui manducaverant / Dicit
ergo et super dominus accipiens
septem panes ut multiplicarentur
cum tactu manuum benedixit / gratias
agens ut habundarent ad re-
fectionem turbarum / in quo dedit
nobis exemplum gratiarum ac-
tionum / sciendum nos differre a
bestiis / ut cognoscentes a quo
quod datur nobis / ut gratias agamus
summo regi / a quo omne
datum optimum et omne donum
perfectum est / Jacobi primo / Remigius
super Mattheum / nos qui gratias egit
nobis exemplum reliquit / ut
de omnibus donis celitus collatis
illi gratias referamus / Fregit / ut super
habundaret / fregit panem ut eum
septem in tercia exposuit spiritualiter
fregit a sacra scriptura
aperuit ecclesie / Debitus ordo / primo
ad se ipsum quia panes accepit /
2° secundo ad deum / quia gratias egit
3° tercio ad proximum quia fregit et da-
bat discipulis suis / quasi diceret
panum distribucio / et dicit et dabat
discipulis suis septem panes etc
ut apponerent et distribuerent
tamquam ministri et apposuerunt turbe
In quo notatur / quod dominus volebat
per apostolos cibaria vite distribui /
et hoc signatum est in distribucione
panum / Matthei xiv et in solucione
mortui Johannis xi / Solvite eum et
sinite eum abire / quia ministerio
apostolorum facta est ad Christi
ad fidem et solucio ad reconciliacionem
et distribucio ad refectionem / Unde dicit
et apposuerunt etc / non vendiderunt
Matthei x gratis accepistis gratis date

no abscondimus | sicut ille qui deni
abscondit frumentum in tempore /
maledicitur in prouerbiis | et habebant
pisciculos paucos qui erant
pauci in [illegible] comparacione in quantitate /
in quorum [illegible] ordo sobrietas et desertus
solitudinis congruebat | Ergo sep[illegible]
requietibus et quietibus | innuit de
sentibus | celestis alimenta impertit
et quos sed piscatores vnde poterit
misset apostoli i. distribui et mandu-
cauerunt | omnes et non solum aliqui
operis | quod additur Mathei xv
et saturati sunt | non indigerent tanti
cibi remanentes fragmenta | in quo
notatur panum et piscium habundancia /
| Vnde hic edunt pauperes et saturabuntur
bunt | et sustulerunt quod superfuerat
uit de fragmentis sed panum et pi-
scium | in hoc notatur superha-
bundancia septem sportas vt
habeant vnde postea aliorum pau-
peribus prebeant | non sicut fecit
diues epulo | in egestatem canes
non panes comedebant | Luce xvi |
| Sicut quantum vas olei et co-
mitacio mutua | prima res di-
stributa crescunt et superhabundant /
alternate res pereunt et
inopiam faciunt | Vnde Augustinus in
libro de doctrina christiana | omnis
res que dando non deficit | dum
habetur et non datur | nondum habe-
tur quomodo habenda est | Sed qui ante
quinque tantum superfuerunt cophinos [illegible]
et post multa opera [illegible] alium
| Et vnde hic de fragmentis /
non enim remanserunt panes integri /
ne superflua aliqua dicerentur | cum
abundancia erunt allata | Erant autem
manducantes | cum dicit autem
qui manducauerunt quasi quatuor

hominum
milia | quia alia dicitur ad maiorem
declaracionem miraculi | quod ex tam paucis
cibis potuit tanta multitudo
saturari | et hoc factum fuit quod
multiplicacionem cibi in manibus
apostolorum sicut omnis semper ponitur
in laudem | quadrangulus enim 17
lapis firmus est | Mathei xxi accedit
contra quinque [illegible] et [illegible]
quo dicitur Augustinus numerus est
sexus mulierum et fidelis la-
bium a quinta [illegible]
perfectionis et quadratura con-
tinuum non [illegible] in uicem
| et eum miles a primis [illegible]
abeis qui debent ad bella pro-
cedere vt supra Numeri quarto
| Et dimisit eos | post effectum
diuine potestatis in turbarum
refectione | hic dedit exemplum
humilitatis in turbarum dimissione |
| vel exemplum imitacionis | instru-
ens prelatum | quod egredi
ab actiua vita | ad contemplacionem |
| vnde Genesis 19 Iustum est
vt aliquando videas dominum
meum | dicit ergo et dimisit eos
sed quos miraculose pauerat
et statim ascendit in nauim
fugiens turbe applausum et
reuerenciam | in hoc dans predicatoribus
exemplum [illegible] eadem faciant | et
ve[illegible] in partes dalmanutha
glo. quod hic in marco habemus
Mathei xv ca. fine et dimissa
turba ascendit in nauicula
| et venit in fines magedam | sed
non est dubitandum eundem locum
sub vtroque nomine esse | nam
plurimi codices habent magedam
etiam sancti marci [illegible]
aliquos est iste locus in quo
Ysayas [illegible] regi egipti
Iosias

solvatus est ut hic in textu aliqui tunc dicunt quod sunt due regiones distincte sed in extremitatibus contigue. Et ideo quod in confinio utriusque contigit esse in fine istius vel alterius et in tali loco erat utrumque. Sed hic occurrunt dubia de diversitate istius miraculi et precedentis supra viii c. tale. Primum dubium de differencia quatuor ad unum quantum quod ibi quinque hic septem panes tanguntur. Secundum dubium de dicta quatuor ad unum et quantitatem piscium quia ibi indeffiniti duo pisces hic pisciculos pauci. Tertium dubium quatuor ad locum refectionis quod ibi supra fenum hic supra terram. Quartum de dicta quatuor ad quantitatem fragmentorum quia ibi xii cophini hic septem sporte exprimuntur quod videtur derogare miraculo quia tum plures sunt panes et pauciores comedentes. Quintum dubium de dicta quatuor ad numerum quia ibi quinque milia hic solum quatuor. Et adhuc mirum qualiter unde Christi discipuli tam cito oblivioni traderent ista duo miracula. Primum traderetur oblivioni et ideo diversificata expediens sunt nec illa diversitas variat a veritate. Et agitur ad primum dubium dicendum quod per quinque panes intelligitur doctrina veteris testamenti secundum quinque libros Moysi per septem panes vero intelligitur doctrina novi testamenti in quo septiformis gratia spiritus sancti renovatur et datur. Item per septem sacra hic per vii beatitudines que octava redit ad caput et confirmat

facit pro ordeaceis panis ut hic Io. vi. isti vero non et hoc adeo quod delicosior et saporosior et manifestior est doctrina novi testamenti quam veteris. Ad dubium secundum dicendum quod per duos pisces intelliguntur reges et sacerdotes qui ungebantur. per paucos pisciculos intelligitur doctrina ewangelistarum et apostolorum qui nos exemplo suo reficiunt quod dicuntur pisciculi propter humilitatem et pauci propter perfectionem quia stultorum infinitus est numerus. Sed primo ratio. Ad tertium dubium quod ibi non super fenum sed super terram [illegible] quia in novo testamento divicias carnis et delicias arguimus. Ad quartum dubium quod hic est maior redundancia quia quatuor milia tantum [illegible] erant et ideo amplius [illegible] celestis pabuli receperunt. vel secundum Theophilum quatuor milia sunt quatuor virtutibus perfecti et per hoc velut fortiores plura comedentes pauciora reliquerunt quinque autem milia sunt qui sensibus sunt victi. Ut dicit glossa per hoc non potentes plura comedere multas reliquerunt reliquias fragmentorum duodecim cophinos. Sed contra Christi dicitur hic sporte erant maiores cophinis et ideo hic non minora tam capere potuerunt esse equales. Vel secundum Christus hoc adeo facit ne equitas signi eos in oblivionem mitteret et hic prius tactum est adeo inter cophinos equales facit discipulis inter eos parabolis. Ad quintum dubium dicendum quod hic quatuor milia exprimuntur

per quatuor virtutes cardinales
Ubi vero quinque milia cibata .v.
panibus et cibata .iiii. quinque sensibus
exterius sequitur. Et exierunt Pha-
risei. Hic exstirpat errorem incredu-
litatis quantum ad credenda. Et primo quantum
ad se perverse credendo. Secundo
quantum ad alios perverse docendo ibi
Et dimittens eos ascendit iterum
navim. Vel secundum Lyram hic
describit confutacionem Phariseorum in
miraculis. Et primo ponitur eorum con-
futacio. Secundo discipulorum repre-
hensio ibi Et precipiebat eis di-
cens. Et exierunt Pharisei non
tamquam amici vel familiares pre-
sentes sicut discipuli, non tamquam devoti
et simplices ut addiscerent sicut
apostoli, non tamquam egeni et pauperes
ut beneficium caperent sicut infirmi,
sed tamquam invidi et insidiantes
ut ipsum temptarent. Unde ergo dicitur
Matth. xvi. accesserunt temptantes.
Matth. 16 addit Saducei. Unde
ibi dicitur sic: accesserunt Pharisei et Sa-
ducei temptantes. Pro quo notandum
quod Pharisei et Saducei erant princi-
pales secte vel hereses apud Iu-
deos, sed Pharisei tamquam ab aliis
divisi, Saducei quasi iustificati.
Actuum 23 Saducei non dicunt resurrectionem
mortuorum. Et ceperunt conquirere cum
eo i. disputare, querentes ab eo
signum scilicet postulato miraculo de
celo ut fulgura et pluvias vel
tonitrua vel quod plueret eis manna
sicut Exo. 16. Vel quod faceret stare
solem sicut legitur Iosue x. Vel
solem retrocedere sicut legitur Ysaie
38. Vel quod daret ignem de celo sicut
Elias iiii Regum 1. Vel quod daret
eis panes de celo sicut dedit
turbis in deserto, ut cum illo

eorum satisfieret. Petunt autem
signum de celo quasi ea que vi-
derant non sufficerent signa, sicut
dicit glo. ord. Pro quo notandum
quod signum de celo quandoque compre-
henditur de astris et signis celi, indicat
Ysa. xlvii Stent et salvent te
augures celi. Tamen sic iste
Ysaie 14 ascendam in celum.
Item pro similitudine, sicut quando
celestia secreta revelantur. Iob xi
Excelsior celo est et quid facies.
Et sub. Petebant mala intentione
temptantes eum. Non enim
petebant signum ut crederent
docerentur, sed ut temptarent.
Et ingemiscens spiritu. Hic sequitur
temptantium confutacio. Eos primo
abnegando et increpando. Secundo
eos reprobando ibi Et dimittens.
Dicit ergo Et ingemiscens spiritu
ut verus homo pro infidelitate
eorum, ut dicit glo. interlinearis
et videns. Matth. 16 addit perversa
et adultera. Perversa in
moribus et adultera quo ad fidei
violacionem. Signum querit ad maius
testimonium indicacionem. Amen dico vobis.
Iudei signa petunt. Amen
dico vobis a vere et certitudinaliter
dico. Si dabitur, non dabitur
i. certum signum non. Secundum glo.
interlinearis: sicut et in his quibus
nati in via inca... intelligitur.
Matth. 16 addit: Nisi signum
Ione scilicet dabitur eis, quod est
signum incarnationis. De quo dicitur in
psalmo: Fac mecum signum in
bono. Hoc autem est signum passionis
per quod omnis homo est adiutus
et consolatus. Et dimittens eos quia
sublata est placa per obstinacionem
infidelitatis eorum. Et sequitur dicitur

Dimittes eos / scilicet phariseos et saddu-
ceos [illegible] ut infideles / ascendit
iterum in navim ad litus [?]
et abiit trans fretum i. ultra
stagnum genezareth / derelicto
strepitu mundano / iustitie [?]
abiit ad gentes. / Act. xiii [?]
Quoniam indignos vos iudicastis eterne vi-
te ecce convertimur ad gentes / Et ob-
liti sunt sumere panes i. frag-
menta panum que de sportis [?]
/ tanta fuit oblivionis ut esse [?]
quadruplex / Una ex superflua so-
licitudine de crastino / de quo dicitur
Matth. vi nolite solliciti esse de
crastino / Alia causa fuit panum /
quibus reliquias dimiserunt / Tertia
fuit de domino / quia iam [illegible] ama-
bilis certi erant de domino quod
in nichil deficeret eis / Unde ps. / nichil
deest timentibus eum / Quarta
causa interna dulcedo verbi
domini que secum habebant / qua
capti de corporali pane non co-
gitabant / Ber. quod pane in se
continent omne delectamentum
/ Et ne crederetur quod nichil hu-
ius fuerit omnino de pane secum /
nisi et nisi unum panem habebant sec[um]
i. tantum unum panem habebant
secum in navi / Ex quo patet
quod parvam solicitudinem discipuli
habuerunt de cibo corporali / Unde
reprehendendi sunt qui nimia
solicitudine sunt de multis
et [illegible] quibus futuris
/ Et precipiebat eis / Hic ponitur
discipulorum correptio et reprehensio
primo arguitur in eis ignorancia
/ [illegible] in eis [illegible] potentia [potenti]
/ cap. xx [?] primo de [illegible] reprehensio
discipulorum quia / ipsa [illegible] spe-
cialiter / Ibi et [illegible] est
Hic ergo et precipiebat eis dicens

dicens / videte quod nullum magis
cavetur nisi cognitum / Matth. xvi
additur cavete / quod idem est
in sensu / et cavete scilicet vobis et
aliis a fermento phariseorum i. a
doctrina eorum / [illegible] qua preponebant
traditiones suas [illegible] mandatis dei preceptis
/ ut dictum est super cap. vii / et fermento
Herodis i. a secta erronea / de
qua dictum est [illegible] / Matth. xvi
addit et saduceorum / Et sic habe-
tur triplex fermentum / scilicet saduceorum
qui dicunt non esse resurrectionem
/ ut legitur in Act. cap. xxiii dicunt
angelum esse / neque spiritum / pharisei autem
[illegible] / [illegible]
[illegible] / ut dicit Beda super Matth.
de isto fermento [illegible] Matth. xvi
/ Secundum est fermentum phariseorum
/ qui decreta legis divine traditionibus
suis postposuerunt / de quo dicitur / 2
Matth. [illegible] / Tertium fermentum
est herodianorum quod est adulterium
/ homicidium temeritas iurandi simulatio
religionis / De hoc dicit [illegible] fer-
mentum est [illegible] / [illegible]
[illegible] corrumpit
[illegible] / [illegible] /
/ de hiis tribus dicit [illegible]
[illegible] / non in fermento
veteri quo ad primum / neque in fermento
malicie quo ad secundum / sed in azimis
quo ad tertium / Item non dicitur quod discipuli
hoc intellexerunt de fermento
et pane materiali / ex quo apparet
eorum ignorancia / tum quia xpus
fuerat eis frequenter locutus in pa-
rabolis / et exposuit eas eis ut
dictum est supra cap. quarto
/ ideo debuissent [illegible]
parabolice dictum intellexisse / tum
[illegible] videntibus eis satia-
vit quinque milia hominum de quinque

panibus et duobus piscibus ut dictum
est supra eodem capitulo et quatuor milia
de septem panibus et paucis pi-
sciculis / ut habitum est in hoc capitulo /
ideo bene debuissent intellexisse /
quod christus non erat sollicitus de materiali
pane / nec de ipso loquebatur / Et
cogitabant ad alterutrum dicentes
quodam occulto murmure quia
panes non habemus / non accepimus
ideo hoc dicit / scilicet quod de pane phari-
seorum fermentato non accipiamus /
Quo cognito etc / hic subditur magistra-
lis eruditio / et primo ponitur intellectus
erronei redargutio / quia apostoli er-
rabant in duobus / scilicet quod de defectu
panum dubitabant / secundo quod panes non
tulerant / et quia fermentum aliquod
capiebant / Ergo primo arguitur
de primo / secundo de secundo / Ubi no-
dum cognoscitis / dicit ergo Quo
cognito dominus namque scit cogita-
tiones hominum / ut habetur in psalmo ait illis
scilicet discipulis / Quid cogitatis / sine
ideo hoc dixisse / quia panes non
habetis / panem vite habebant secum
qui est causa omnium panum / et ideo
de panum defectu dubitare non
debebant / Matthei 16 additur modice
fidei / quia non nisi panem capiebant
Nondum cognoscitis nec intelligitis / A-
intellectum spiritualem scilicet / nam si per
panes intelligitur doctrina sana
et vitia / tunc per fermentum intelligitur
mala / et ideo additur Adhuc cecatum habetis
cor vestrum quo ad spiritualem intelligentiam
oculos habentes non videtis et aures habentes nec non auditis
recordamini glosa dicit / scilicet in mul-
tiplicatione panum / Quando quinque panes
fregi et distribui in quinque milia
scilicet hominum / glosa intellige / ut dictum
est in 6 capitulo Marci / et quot
cophinos scilicet plenos fragmentorum
sustulistis scilicet de residuo / dicunt scilicet

discipuli ei scilicet Christo duodecim
scilicet cophinos plenos sustulimus
Quando et septem panes supra
fregi in quatuor milia homi-
num supra non recordamini / quia dicit
neque recordamini VII panum quo-
rum in quatuor milia hominum
supra in eodem capitulo et Matthei 16
Et quot sportas fragmentorum tulistis
dicunt ei septem supra sportas
sustulimus / Et dicebat / aliter
pharisei / aliter discipuli / habebant
defectum intelligentie spiritualis / illi
ex pravitate / quia intelligere no-
lebant / isti ex simplicitate unde
et audite incipiebant / Secundo hic aperit
dubia omnium dubium / Unde dominus
non dicit mentionem cauete a doctrina
phariseorum etc / Deinde si lapsus
monat discipulos oblitos esse mira-
culorum panum / et vult eos reme-
morari factorum / vel melius dicitur quod hoc
dominus fecit ad innuendum quod non
prohibet doctrina nisi quod mixtum
est infectiva per errores / Secundo
dubium est hoc quod dicitur cauete a
fermento phariseorum / quod expositum
est de doctrina eorum / et hoc planum
Matthei 23 dicitur super cathedram Moysi etc
que dicunt facite ideo non est ca-
uendum a doctrina eorum / Dicendum quod ibi loquitur
de doctrina legis mosaice sive di-
vinorum mandatorum / hic de doctrina
suarum traditionum / Et dicebat eis
dominus scilicet discipulis quomodo nondum intelli-
post tot miracula intelligitis scilicet quia
non de pane materiali dixi vobis
scilicet illud Cauete a fermento phariseorum
quia non est vobis dubitandum de pane
materiali / quia ego possum multiplicare
sicut ostendi / nec de illo sollicitor
ideo de alio pane et fermento
intelligere debuistis / scilicet de pane
doctrine / de quo Ysa. 3 / Domini ha-
bitat tamen cum panibus

occurrite fugienti | terra austri ca-
lida et lutosa | corda illuminata spiri-
tualis intelligentie et accenso zelo caritatis
significat | panes sunt sermones
sapientie salutaris | fugientes sunt pec-
catores | occurrentes sunt predicatores
et sic accipitur hic capitulo xvi. Tunc postea
discipuli intellexerunt quia non dixit
a deo quod non dixit cavendum a
fermento panum | sed a doctrina
phariseorum | In quo declaratio ser-
monis eorum illuminat et intelligen-
dat etc. | Et veniunt in Bethsaida
Hic arguit ignorantiam discipulorum
et per hoc quod ipsis pluribus illuminat
cecum | primo imperfecte, secundo vero
perfecte | secunda ibi deinde iterum posuit
manus super oculos eius | Dic ergo
Et veniunt Bethsaida | propter quod
notandum quod Bethsaida interpretatur
domus vallis secundum quod mundus qui est
vallis lacrimarum | propter hoc quod venit
domus Bethsaida per quod sunt se flere
et dolere de cecitate cordis discipulorum
et omnium aliorum | et adducunt ei cecum
glossa id est gentilis humanum et rogabant
eum ut illum tangeret
scilicet ad sanandum | credidit enim vir-
tute sanativa esse in omnibus membris
eius | et apprehensa manu ceci
ut ad homines operis ostenderet | eduxit
illum extra vicum | dicitur ex[illegible]
discipulis ut animalibus humanum
[illegible] gloriam quantum possent de-
clinarent | et expuens in oculos eius (et posuit manibus interrogavit)
Beda glossa [illegible] ab initio a ca-
pite [illegible] | evangelio [illegible]
exterius posita | expuens ergo in
oculos ceci manus suas imponit
ut videat humanum genus cecitatem
et per invisibilia divine pietatis
dona | causa [illegible] assumpte
humanitatis | [illegible] glossa que [illegible]
quod expuerit significat [illegible] inspiratio
operis sui ad cognoscendam voluntatem
dei | quod quid est [illegible] aliquo

habuit | ut per primam impositionem manus
dei maiestatem invisibilem cognoverit
et tunc per secundam impositionem ma-
nuum significatur incarnatio eius | ubi
plene recepimus visum | interrogatur
si quid videret | et aspiciens scilicet iste
qui prius fuit cecus ait video ho-
mines velud arbores etc. | non enim
distincte cognoscebat lineamenta
corporum humanorum | videbat tamen
obscure corpora eorum moveri de loco
ad locum | glossa etc. | quem uno verbo
totum curare poterat paulatim
curat | ut magnitudinem cecitatis
ostendat | et tunc sibi postea eius curatio
tamen | deinde iterum imposuit manus
super oculos eius et cepit videre
scilicet perfecte | et restitutus est ita
sanitati ita ut clare videret omnia
per opera visibilia invisibilia intel-
ligeret | et per incrementa que oculus
non videt et claro animo sue statum
post rubiginem peccatorum mundi cordis
oculos contemplatur | [illegible] enim mundo
corde quoniam ipsi deum videbunt
Et notandum quod per hoc quod iste cecus
primo vidit homines ut arbores | deinde
clare vidit omnia | significatur glossa
humanum genus cecitatis quanta est
et quanta erga Christianos eius gratia que
per singula profectibus incrementa
donavit | Secundo notandum quod Jesus
enim potuit illuminare subito sed
per talem modum fecit | ut designaret
discipulos adhuc in parte obstina-
tos caligine ignorantie | et ad clare
intelligendum indigere maiori illumina-
tione | Unde post resurrectionem
suam apparuit illis primum ut intel-
ligerent scripturas | ut habetur Luce 24.
Et per talem modum prius
ingredientibus | sicut [illegible] tamen
folia | ut habetur infra xi ca.

ad signandum quod sacerdotes iudeorum
erant maledicendi et puniendi a deo
eo quod habebant similitudinem iusticie
sed tamen folia absque fructu secundum
hunc dicit augustinus in omelia. Et similiter
Ieremias propheta qui denunciavit
captivitatem babilonicam et hoc idem
designavit sensibili signo per hoc
quod denudatus domini posuit cathe-
nas in collo suo ut habetur Ier. xxvii
per hoc designans quod cathenati du-
cerentur iudei in babilone captivi.
Alii autem exponunt allegorice
hunc textum significasse scilicet quod puritatem
fidei nostre textus et offerendum christo
et potest esse quod ista causa et predicta
coniungebat ad illum effectum. Et ascendit
illum in somnium suum id est in cor
suo. Intellige scilicet ut ad cor redeat
dicens vade in domum tuam id est ad
cor tuum. Unde beda in glosa iusticie
admonet omnes qui agitione vitae
illustravit ut ad cor redeat et si
molemnitate cernit dixit nos si non
opus ut dicat B. virtutem meam
sed tuam potius imitare veritatem
Unde beda in glosa veritate cordis
tui predicta non virtutem et exhor-
tat exemplum ut imitatur faciendo
deo soli et non hominibus placere quod
naturaliter cecus est homo imperfi-
ciens qui non intelligit preterita
nec recogitat presentia nec pre-
videt futura hic a christo tangi-
tur per [illegible] communicationis ei infirmitas
et manum eius apprehendit. Tum
et manum eius adhortatur homines
ad bona opera confortat homines
vero videt sicut arbores quando
nescit inter bonum et malum discer-
nere. Et manum misericordie dei est imponi-
tur quando spiritus discretionis sibi datur ut sciat
quod faciendum et quod dimittendum sit. Deinde
clare videt qui cognoscit quanta sit

utilitas temptationis et videt in dominum
sicuti quando cor hominis sic illu-
minatum per gratiam inspicit quale
quantus sit et dei beneficiis per
opera carnis. Tunc sequitur. Et
ingressus hic describitur christi increpatio
petri et primo praemittitur
increpatio petri secundo imitatio ad
palmam martyrii ibi et vocata turba
circa primum primo praemittitur de christo
sententia hominum opinionem secundo sibi discipulorum
vera cognitio ibi Tunc dicit illis
cognitio petri et pro se et pro aliis
discipulis. Unde ad hec tertio praemittit
christi passionis insinuatio ibi et
cepit docere eos. Quarto describitur
petri increpatio ibi et apprehendens
petrus. Dicit ergo et ingressus est
ihesus et discipuli eius in castella
cesaree Math. xvi. Et venit
autem ihesus in partes cesaree
philippi et est idem in sinu
ingressus est autem ihesus ibi tamquam
salvator ubique lumine dedit
spargens ubique perditos quesivit
ubique penitentes salvans. Et
notandum quod cesarea philippi est
civitas in terminis iudee ad sep-
tentrionem sita quia philippus
filius herodis tetrarcha edificavit
ob memoriam sui nominis et ob
honorem tyberii cesaris fecit civitas
magna [illegible] census capitis
descripta quam quo descriptus sunt
universus orbis sub augusto
cesare. Sic ergo congruum quod sunt
ut in loco in quo orbis describitur
fuit rex regum et dominus orbis
tabulum fidei exegit quod
sed de capite anime a de
dicitur. Et nota quod cesarea vocata
fuit a philippo
et amplificata sub herode et tunc
tetrarcha sic herodis et tunc
nominavit eam cesaream in

honore cesaris qui dedit ei quartam
partem regni / ut dicit Josephus
/ et dicitur cesarea philippi / ad differentiam
alterius que dicitur cesarea palestine /
in qua cornelius centurio mansit
act. x° / et ista civitas antiquitus
dicta est lachis / et postea filiis
dan eam capientibus ut habetur
iudic. xviij° dicta est cesarea
philippi / et ut marcus dicit
/ Ubi populo interrogacionis / et locus
interrogacionis / cum dicitur Et in
via interrogabat discipulos suos
/ glo. Interlin. / non enim docere cessat
/ Interrogavit autem eos / non tanquam
ignorans / et ut alias dicitur / sciebat enim omnia / secundum illud
Joh. 16 Nunc scimus quia scis omnia /
sed ut errorem hominum et turbarum
discipulorum eliminaret / vel ut ex
eorum fideli confessione germanus
solidaretur in fide / et sibi interrogata dominus / unde dicens eis
Quem me dicunt esse homines
i. turbe vulgares / que hominum more
diversas opiniones de eo habuerunt
Nam qui veritatem potentie eius propria
mente cognoscunt / non homines / sed
dii appellari merentur / Unde responsio
discipulorum cum dicitur At illi dixerunt
alii respondentes alii dicentes / glo.
dominus vult graves examinare / ut
eis exemplum veritatem proferant /
non ex vulgi opinione / sed ex divina
revelacione / Alii Johannem baptistam
supple dicunt te esse / sup. ca. xiiij /
et Math. xiiij / illa opinio fuit
famosior inter alias unde opinionis
fuit herodes / dicens / Johannes baptista
surrexit a mortuis / ut habetur in
loco preallegato / Alii heliam
supple dicunt te esse / propter evidentiam
potentie / et ignem deposuit
de celo super superbos / iiij Reg. j /
et ignem super sacrificia / iij Reg. 18

Alii vero Jeremiam quod addit Math.
16 propter perfectionem vite qui populum
quia deploravit / Jeremie nono
Quis dabit capiti meo aquam /
et oculis meis fontem lacrimarum
Alii vero quasi unum ex prophetis
scilicet antiquis / Interlin. / non dum
dubitantes / Unde luce ix dicitur Alii
quia propheta unus de prioribus
surrexit / vel secundum bedam
Alii unum ex prophetis scilicet helizeum
supple dicunt te esse / propter excellentiam
sapiencie / habuit enim helizeus duplicem spiritum helie ut habetur iiij Reg. ij°
et sic patet diversitas opinionum
vulgarium de christo / sic adhuc
hodie variantur homines in querendo
salutem sive beatitudinem / unusquisque ponit beatitudinem suam quod
diligit / alter quidem in honoribus /
alter in divitiis / alter in carnalibus
etc. ut habetur primo ethicorum / Et notandum quod dominus cum hec quesivit
ab apostolis de fide turbarum /
dedit intelligere quod prelati reddituri sunt rationem de fide subditorum
Tunc dicit illis audita opinione
hominum / hic ponitur opinio discipulorum
/ et primo ponitur interrogacio christi /
secundo responsio petri ibi Respondens
petrus / dicit ergo Tunc scilicet
audita opinione vulgarium dicit
illis scilicet discipulis / Vos vero dicitis
quem me dicitis / illi homines humana
opinantes / vos vero dii quem me
dicitis / vel secundum glo. vos
scilicet ab aliis discreti / quibus datum
est nosse misterium regni / ut ca.
iiij° et Math. 13 / et vos quibus
omnia quecumque audivi a patre
meo nota feci Joh. 15 quem me
esse dicitis / Ambrosius augustinus signatur
quod preter aliud quod in eis cogitabatur
videbat / esset aliquod occultum

de quo querebat | in quo credebant
fides extendere se debebat | Ergo
isto sumitur argumentum | quod prelati
debent inquirere que oppinio habeatur
de eis | tam apud plebem | quam apud
alios prelatos | Sed proh dolor prela-
ti in temporibus nostris non curant opinionem homi-
num de se | nec que dicunt de se | sed eciam
sunt quasi idola muta | de quibus
dicitur in psalmo | aures habent et non
audiunt scilicet mala | que dicuntur de eis et
scilicet quare non audiunt | certe quia
nolunt | Si quis eciam aliam causam
diceret | tu es herodes scilicet glorians
in vestibus variis et sermone | vel tu
es pharao scilicet mergens pueros in aquis
diviciarum | conferendo eis prebendas
antequam sciant bene | vix sillabicare
saltem sicut decet | vel tu es pre-
latus scilicet [illegible] a subditis iterum
christum crucifigi | statim extra
synagogam fieret | Vel saltem
apud eum graciam non habet | Unde
ambrosius | libere veritatem predicantes
et prava vite gesta arguentes |
non habent graciam apud homines | Re-
spondens petrus ait | Ille pre
omnibus et pro omnibus vidit | qui
omnibus [illegible] respondere debuit |
Ipse enim fuit princeps et caput
apostolorum | Ergo isto habetur quod precipue ad
petrum spectat [illegible] certificacio
dubitacionum de fide | Ait [illegible]
tu es christus | Ecce completa petri
confessio | in qua confitetur persone
singularitatem | cum dicit tu | distinctive
Tu solus altissimus supponens
veritatem | cum dicit es | [illegible]
Tu autem idem ipse es | [illegible]
non habet esse nisi per ipsum | [illegible]
[illegible] tangit cum dicit christus
[illegible] | [illegible] christus [illegible]

super me eo quod unxerit me | Ho-
rum dicimus | quod confessio veritatis
in petro commendatur in tribus
primo quia completa fuit sine
hesitacione | unde statim respondens
dixit tres | et promptitudinem
petri in multis legimus | in re-
nunciacione seculi matthei xix |
et illegitimo relinquimus omnia
et supra capitulo primo et promptus
[illegible] | In passione marci
matthei xxvi | si oportuerit me mori
tecum | In transfiguracione patet
luce xx | et querentis domini
respondit petrus [illegible] petrus
[illegible] | In inquisicione domini
johannis xx currebant duo simul
Secundo confessio petri commendatur
quia est plena sine [illegible]
quia [illegible] quia tu es christus | 3o
quia alta significacione | confitetur
in christo humanitatem super quam
sunt [illegible] plenitudine gracie |
[illegible] cum dicit christus |
matthei xvi addidit filius dei vivi
in quo [illegible] quod apostoli [illegible] re-
[illegible] quod esset verus deus et homo
Et comminatus est eis [illegible]
[illegible] eos ne cui dicerent de
illo | scilicet eum esse filium dei
secundum glossam [illegible] | quia non
prodesset eum publice predicari
quem flagellatum [illegible]
et crucifixum [illegible] sibi de sua
passione [illegible] | Et cepit doce-
re eos etc. | Sed hic oriuntur dubia
Primum dubium ad hoc quod dicit
et in via interrogabat etc | Contra
secundum matthei capitulo xvi [illegible]
[illegible] in partibus cesaree
philippi unde interrogavit disci-
pulos questionem hic positam
quem dicunt me etc. [illegible]

quia secundum Marcum interrogavit
discipulos cum esset in via eundi
ad partes Cesaree Philippi ergo
hic est contrarietas | Solucio secundum
Bedam super Lucam dominus po-
tuit aliam questionem istam sub
potest esse quod prima facta fuit
post refectionem quattuor milium
de septem panibus cum dominus
fuit in via eundi ad partes Ce-
sarie ut dicit Marcus | et postea cum
dominus venit ad istas partes co-
ram stetit ut dicit Matheus
et sic non est contrarietas | Planius
potest dici quod fuit una inter-
rogacio et semel facta | sed in
via ut dicit Marcus nec oppositum
habet Matheus | Non enim
sequitur quod si venit in partes
Cesaree Philippi et interrogavit
discipulos suos quod ideo inter-
rogavit eos postquam venit
illuc sed bene potuit esse quod
prius in via interrogavit eos
27 antequam illuc venit | Secundum
dubium cum dominus sciret quid
sentirent turbe | et quid intelligerent
apostoli de eo quare eos interro-
gabat | Videtur adeo ut in-
dicetur error apostolorum et populorum
Item secundo adeo ut daret eis
occasionem merendi ~~eius~~ et confessionem
esset digna mercede remuneranda
Tercio adeo ut appareret eminencia
Petri in confessione eius | et sic
digna preberet ecclesia tradere
de sibi cognitis secundum claritatem | De
30 quo habetur Mathei xvi | Tercium
dubium est comminatus est eis
ne cui dicerent | Cum predicare
divinitatem Christi erat bonum ad
hoc credere sic quam ad salutem |
ergo male dominus prohibuit
eos predicare se esse Christum fi-

lium dei | Solucio tunc predicare
divinitatem saltem omnibus indifferenter
non erat bonum | ideo precepit eis
ne alicui dicerent | Non quod simpliciter non
dicerent | sed quod congruo tempore scilicet
post eius resurreccionem hoc facere
deberent | Istius autem prohibicionis
assignat Ambrosius in glosa mul-
tiplicem racionem | Prima ut dyabolus
falleretur | Secunda ut iactancia
vitaretur | Tercia ut humilitas do-
ceretur | et ne discipuli adhuc
rudes maiori predicacionis mole
premerentur | Ita ut postea cum
optimi predicarent tunc enim
facilius poterat audiri filius dei
per gloriam resurreccionis et ascensionis
| Ita ne per futuram passionem scan-
dalum eorum predicacio frustraretur
ut dictum est supra | Et cepit
docere eos | Hic dominus ostendit
se esse redemptorem mundi per
suam passionem | Primo ponit ago-
niam passionis | Secundo gloriam eius
alibi et post tres dies | et primo
ostendit paciendi voluntatem
quia sciebat ad hoc venerat | et hoc
innuitur cum dicit | Et cepit docere
eos utilitate | quod oportebat | Secundo ne-
cessitatem | quia multa pati | Tercio
acerbitatem | quia occidi | Dicit quod
et cepit docere eos secundum prius di-
scipulos | glosa dicit | ecce causa quare
ab hiis predicacionis divinitatis
comprimitur | quia dicet | tunc predicate
cum passus fuero | quia ante non
potest | Predicavit autem dominus
passionem suam discipulis adeo ut
venerit passionem in fide ma-
neant et non deficerent | quia ut dicit
Gregorius iacula que previdentur minus
feriunt | Predicacio oportet sed ad o-
perandum salutem in medio terre

Nota collaphizo id est collaphos dare vel secundum papiam collaphizare collaphis cedere [illegible] collaphisati [illegible] collaphis cesus vel verberatus

Et sciendum quod aliud verbum oportet
opere portat et opes reportat. Filium
hominis pati multa. Quia comprehendi,
collaphizari, conspui, agitari et de-
rideri non propter sua sed propter nostra
peccata. Unde dicitur in psalmo: Que
non rapui tunc exsolvebam. Et Bernardus:
O piissime Ihesu quid tibi et morti?
Nos peccavimus et tu luis; nos deliquimus
et tu solvis. Oportet quod filium hominis
multa pati. Et est notabile quod Christus
loquens de sua passione nominat se
filium hominis, quasi velit dicere
quod passus erat non secundum naturam
divinam sed humanam. Quod bene
figuratum fuit Genesis xxii capitulo,
ubi legitur quod Ysaac liberatus est sed
aries immolatus est. Et ibi per Ysaac
Christi divinitas, per arietem eius hu-
manitas designatur. Et reprobari
a summis sacerdotibus qui habebant
excellenciam potencie, et senioribus
qui debebant habere preeminenciam
vite, et scribis qui videbantur habere
prerogativam sciencie. Et occidi scilicet in
cruce. Et post tres dies resurgere.
Unde dicitur in [illegible] Christus [illegible]
suspendentes in ligno; hunc deus
tercia die suscitavit. Et hoc predixit
eis ut minus tristarentur de eius
morte. Oportebat enim omnia ista
impleri quia a deo erant predi-
nata [?]. Et ideo sicut per mortis predi-
cacionem eos contristavit, sic per
spem resurreccionis confortat. Et
palam verbum loquebatur, scilicet publice
de morte et resurreccione. Et appre-
hendens eum et cetera. Hic ostendit diffi-
cultatem tollerancie passionis
Christi. Et primo quantum ad increpacionem
Petri. Secundo quantum ad arguicionem
Christi, ibi: Qui conversus et videns

discipulos suos. Primo circa increpa-
cionis tangit formam. Et dicit
et apprehendens eum Petrus [?] cepit [?]
[illegible] secretissime coram
aliis [illegible] arguere videretur.
Et est argumentum quod subditi non
debent prelatos arguere saltem
in aperto. Cepit increpare [illegible]
amantis affectu quia voluntatem
sua audivit. Et dicit hec cepit increpare
quia non persistit in increpa-
cione sed statim dimisit. Ait
Petrus [?] Absit a te domine,
quasi diceret: absit quod filius dei vivi
sic moriatur. Super quo Ieronymus dicit
quod in Hebreo habetur: Propicius esto
tibi domine, non erit tibi hoc, quasi tam
turpe patibulum, que supplicium [?].
Et sciendum quod Petrus ex zelo
Christi volebat impedire passionem
eius. Et quia iste zelus erat indi-
scretus, quia passio Christi erat
ordinata ad salutem humani
generis, ideo meruit duram
reprehensionem. Et ideo sequitur:
Qui conversus et cetera. Hic arguitur
Petrus a Christo propter duo, quia
adversabatur homini [?], quia Sathanas,
et quia discordabat a voluntate
dei, quia non sapis ea que dei
[sunt]. Dicit ergo: Qui conversus Ihesus [?]
[illegible] ut scilicet aspiceret ceteros
quam [illegible]. Videns discipulos
comminatus est Petro arguendo
[illegible] dicens: Vade retro me
tuam voluntatem mee confor-
mando, Sathana, id est [illegible]
voluntati adversarius. Quasi diceret:
tu non amicus, sicut ego qui
conformis sum. Unde Mathei 26:
non mea sed tua voluntas fiat.
Quoniam non sapis ea que dei
[illegible] salutem hominum vel sic

secundum Gorram qui non sapis
ea dispositionem dei de gratia pas-
sione considerando sed que hominum
sunt simpliciter sapis humanitus
Christi zelando. Unde ad Ro. viii
dicitur: Qui carnales sunt que
carnis sunt sapiunt. Ergo sapere
debemus non humana sed divina,
non carnalia sed spiritualia, non
terrena sed celestia. Et hic occur-
runt dubia. Primum dubium
contra hoc quod dicitur: Quia oportet
filium hominis pati multa.
Contra alius magis liberet nos
ut fuit passibilis quam per
passionem Christi. Igitur etc. male
dicitur oportet etc. Solutio: hic oportet 4
non dicit necessitatem sed convenientiam
vel si dicat necessitatem sed con-
venientiam vel si dicat necessitatem
hanc dicit ex redemptionis que
exigit condignam mercedem non
2m respectu liberationis. Secundum
dubium: Utrum Petrus peccavit
in hoc quod increpavit dominum.
Arguitur quod sic quia dominus
enim redarguit dicens: Vade
retro me sathana, sicut hic habetur
et Math. xvi. Dominus enim redar-
guendo dicit: Scandalum mihi
es, i. me offendis. Et per consequens
peccavit. Solutio: quidam dicunt
quod Petrus recedit in caritate sed
non a caritate, nec mirum si non
recedit in caritate audita Christi
passione, qui pluribus consequenter (?)
postea recedit a caritate instante
passione. Unde peccavit, sed
venialiter sed non mortaliter. Et isti
dicunt ad obiectum quod Petrus
offendit dispositive et non simpli-
citer. Dicunt quod non peccavit ut
optavit simpliciter. Tertium soluti

divine sed conditionaliter si fieri posset
sicut Apostolus ad Ro. ix: Optabam
ipse anathema fieri pro fratribus
3m meis. Item tertium dubium quare
Petrus postquam increpavit dominum
quam correctus est secundum glo. quod Petrus
non voluit destrui confessionem
suam nec conculcari filium dei
credi sed potius fecit cum amore
fervorem quo precedis (?) ferebatur.
Tunc sequitur: Et vocata turba
post increpationem Petri no-
lentis impedire passionem Christi
hic autem salvator invitat
fideles ad tollerantiam passionis
et primo facit hoc verbo et facto
in principio noni capituli. Et ita
continuatur secundum Lyram. Glo.
autem sic continuat: postquam
ministerium sue passionis Petrus
audit, hortatur omnes ad imitationem
sue passionis et omnibus
promittit eternam salutem. Dicit
ergo: Et vocata turba cum suis di-
scipulis etc. Quia que superius
dicta sunt solis discipulis
secretius, hic autem ad omnes qui
loquitur, quia imitatio passionis
ad omnes pertinet, vel per meritum
vel per premium etc. Et vocabat
dicite ad omnes. Si quis vult. Ubi
nota paucitas sequentium Christum,
non enim qui operantur iniquitatem
in viis eius ambulant, ut dicitur
in psalmo. Unde Bernardus: Domine
multi quidem post te ire vo-
lunt, tamen ad te pervenire nemo
est qui velit. Si quis inquit
vult. Ubi nota sequendi
libertas, quia deus neminem
cogit, ut serviens sit gratus deo
et premium sit gratum suo. Unde Aug.

Si quis autem dixit aut tamen non
exponet, non violaret eum violenter
sed sponte invitet homines quos
magis ad ea que sunt in celis.
Post me sequi per affectum interiorem,
per imitationem exteriorem, ad puritatem
superiorem. Vel sic post me sequi
per humilitatem sive per volun
tariam paupertatem, non post mea
post animarum cupiditatem. Sunt
enim divites qui inimici sunt
angelis regni quos amant non abiit.
Vel sic post me sequi per humili
tatem. Abneget semetipsum. Hic subdit
modus sequendi Christum et primo
quo ad interiora voluntatis, secundo quo
ad exteriora corporis ibi: et tollat
crucem etc. Dicit ergo: Si quis
vult me sequi abneget
semetipsum. Pro quo notandum
quod ad sequendum Christum oportet tria
abnegare hominem, scilicet sua. Unde
Luce 14: Qui non renuntiat
omnibus que possidet non potest esse
meus discipulus. Secundo oportet
hominem abnegare suos, ut habetur
Luce ubi supra: Si quis venit ad me et non
odit patrem et matrem etc. non potest meus
esse discipulus. Tertio semetipsum,
secundum quod dicitur: abneget semetipsum,
id est propriam suam voluntatem,
vel abneget semetipsum, id est corpus
suum morti exponendo tempore et loco.
Unde glo. or.: non ut appetat
quod ultra se ipsum est, sed necessitate
faciat mandata quod est. Vel
abneget semetipsum, id est vetustate
abrenuntiando. Unde glo. or.: veterem
hominem exuat, novum induat.
Et sic triplex abnegatio potest
intelligi per duo genera, scilicet hi
... et ... adver
tam scilicet met ... voluntatis per

obedientiam, corporis per abstinentiam,
totius hominis per mortis tolle
rantiam. Vel sic abneget semetipsum,
id est confiteatur se nihil meritis
habere ..., sed totum quod boni
habet Deo tribuat. Et tollat crucem
suam. Hoc duobus modis fit secundum
glo.: aut per afflictionem corporis
proprii aut per compassionem proximi. De
afflictione corporis dicit Paulus:
Castigo corpus meum, prime Cor.
... De compassione proxi
mi dicit: Quis infirmatur et ego
non infirmor, ad Cor. Vel sic
secundum Bedam: Tollat crucem
suam per primam ... voluntatem,
in hoc quod dicit tollat, id est spontanee
accipiat, non portat invitus, sicut
Symon Cyreneus, de quo dicitur
Math. 27: Hunc angariaverunt enim
ut tolleret crucem Christi. Item debet esse
afflictiva in hoc quod dicit crucem
suam. Unde sic ... res
mortificatio aliquid in ... cruc
... Item debet esse propria,
scilicet ut affligat propria persona,
in hoc quod dicit suam. ... suam
dicit, non meam, que Christus crucem
propriam sufficere sine tua. Ad Gal.
quinto: Qui autem Christi sunt
carnem suam crucifixerunt cum viciis
et concupiscentiis. Item debet esse continua
in hoc quod dicit Luce: cottidie.
Quoniam propter te mortificamur
tota die. Et sequatur me per
fecta virtutum imitatione. Bernardus:
... post te volunt ire,
Domine Jesu, tamen pervenire ad te
cupiunt, et nemo est qui nolit
tibi conregnare, sed non compati
non curant querere que tam
desiderant invenire; cupiunt
te consequi, sed nolunt sequi; optant
extrema ... non curantes

principia cornuum vel sic et sequar
me .i. imitetur me non dyaboli ut am-
biciosi. Item me non mundum sicut
cupidi et avari qui sequuntur terrena
que sunt transitoria quasi ventus
Item me non carnem appetitum sicut
voluptuosi contra quos Eccli xviii
dicitur post concupiscencias tuas non
eas. Qui enim voluit sibi afflig[ere]
racionem predictorum 3 causas assu[m]de
et est triplex racio prima sumitur
ex consideracione mali quod debet
non sequentibus. Secunda ex consideracione
boni quod debet sequentibus ibi qui
autem perdiderit. Tercia ex collacione
presencium ad futura ibi qui enim
perdiderit dicit ergo Qui voluit
animam suam hoc potest duplici-
ter exponi primo sic qui enim voluit
animam suam .i. vitam presentem
sic accipitur anima Levit xvii quia
[illegible] in sanguine est salvam facere
.i. in presenti custodire martirium de-
clinando vel corpus suum in presenti
non macerando perdet eam scilicet in
futuro unde fugiendo mortem
incurrit mortem et suadendo vitam
amittit vitam et sic exponendo
hoc pronomen eam facit relacionem
simplicem sicut cum dicitur mulier
dampnavit que salvavit. Et sic
qui voluit finire vitam se-
cularem perdet vitam scilicet eternam. Secundo
sic Qui voluit animam salvam
facere scilicet in futuro perdet eam scilicet
presencie temporali exponet eam periculo
scilicet morti et passionibus pro Christo
unde Apollonius dicit suas fuerunt
pedis si fuerunt [illegible] Qui
autem perdiderit animam suam
.i. vitam presentem propter me non propter
mundi vanitates ut milites
non propter errorum defensionem ut in-
fideles non propter desperacionem ut

iudas et similes sed propter me qui autem
contra mandata mea supat
et propter evangelium gloriam in confessione
veritatis non propter vanam gloriam
salvam faciet eam .i. animam suam
ipse scilicet tam tamen [illegible]
deus contulit graciam fidei [illegible]
[illegible] ut [illegible] quia vite constat
esse eternam. Sicut fides quod
transitur ad vitam. Tercia tangit que
sumitur ex natura scilicet pena perpetua
tamen secundo pene quia qui perdiderit
pecuniaria quia animam suam
.i. vitam causa scilicet propter me. Quid
enim prodest homini. Hic tangit tercia
racio que assumitur sumpta
ex collacione presencium ad futura
ubi notantur duo primo mobilitas
temporalis lucri. Secundo incomparabilitas
spiritualis dampni ibi aut quam dabit homo
Et in qualibet parte domus videtur
[illegible] tante [illegible] Primo
enim carnales dicunt. Si homo perdit
animam tamen lucratur multa
alia scilicet divicias et honores mundi
Ad illam obieccionem respondet dicens Quid
enim prodest homini etc quasi dicit
nichil. Si lucretur totum mundum
quamvis videtur lucrum magnum
de quo nichil secum moriens por-
tare potest nisi peccatum. Nam quanto
plus acquirunt in mundo tanto
plus affligunt in inferno. Unde Apoc.
xviii quantum glorificavit se et in
deliciis fuit tantum date illi tormentum
et luctum et detrimentum anime sue
pariat vel faciat scilicet amittendo
gloriam incurrendo penam eternam. Si
dicat totum mobile sit. Ambrosius
valde tenendum est ne propter
[illegible] pecunie vel amorem
carnalis vite salute animam

quere negligimus / quia nichil
prodest habuisse temporalia / si perdamus
eterna. De quo eciam ipse loquitur
in hec verba. Si habeas sapienciam
salomonis / si pulcritudinem absolonis /
si fortitudinem sampsonis / si longe-
vitatem enoch / si potestatem octauiani /
si divicias cresi / quid prodest tibi
si tandem caro datur vermibus /
anima demonibus cum divite cruciandam
sine fine / quasi dicat nichil / aut
quam dabit homo / quia posset aliquis dicere /
et si animam perdidi / tamen eam mihi
que lucrabor eam redimam / ad
excludendum hoc dicit aut quam
commutacionem / quia redempcionem homo
dabit pro anima sua. sed dampnata /
quasi dicat si daret pro ea totus
mundus non liberaretur / quia zelus
et furor viri non parcet in die vin-
dicte / nec acquiescet cuiusquam precibus /
nec suscipiet pro redempcione dona
plurima. Et quia secundum glo. ori-
multi amiciciam [illegible] / laborancia
desperant / sed fidei rectitudinem
quam habent verecundia impediti non
exponunt voce / ideo subdit Qui me
cum me confessus fuerit et verba mea. confusus
hec est littera vera / quia sic habent
antiqui libri et correcti / sicut patet
luce ix ubi eadem sunt posita per
alia verba / sed sic qui me erubu-
erit et sermones meos etc. / dicit ergo
Qui enim me confessus fuerit corde
ore et opere secundum predicta / et verba
mea que sunt mea / et non transibunt
sed sine effectu implecionis / ut patet
luce xxi celum et terra transibunt
verba autem mea non transibunt
In generacione ista adultera. Hoc
potest exponi primo de omnibus
hominibus / et sit sensus in generacione
ista adultera i. coram hominibus

quibuscumque / qui per peccatum a christo
recesserunt / qui animas suas christi pro-
prio sanguine redemptas / sibi despon-satas
sant fecit adulteras / Vel sic
exponitur de iudeis tantum /
qui dicuntur generacio adultera ut patet hoc /
quia ipse sepe ad ydolatriam
declinauit dimisso deo / qui
eos desponsauit in datione legis
in monte synay / et peccatrice.
Supple generacione. Hoc primo
exponitur de omnibus hominibus
indifferenter / qui dicuntur generacio
peccatrix / quia omnes sub [illegible]
lege sunt peccatores / ut patet quod dicitur
prime Joh. primo capitulo. Si dixerimus
quia peccatum non habemus ipsi
nos seducimus et veritas in nobis
non est / ut patet quod dicitur eadem exponi
omnes declinauerunt simul inutiles
facti sunt etc. / Secundo de iudeis
tantum / qui dicuntur generacio peccatrix
/ quia sicut patres eorum fuerunt persecuti
prophetas eos occidendo / ita ipsi
persequebantur christum dominum
[illegible] usque eum occidendo
Et filius hominis confitebitur eum
i. cognoscet sed cognicio qui ita se
gerat / ut patet [illegible] / ut patet
[illegible] / quia omnes [illegible]
sine integritate / cum venerit
sed in secundo adventu / qui
erit ad iudicium / in gloria patris
sui i. in maiestate diuina
que eius est sibi et patri / illam
tamen habet a patre / et in illa claritatem
eum videbunt tantum / Luce
ix addit et maiestate sua
i. in forma humana glorificata /
sub qua omnes videbunt eum
electi et reprobi / et hoc sed [illegible]
ut hij de iudice [illegible]
sine fine gaudeat / hii autem

supplicii in perpetuum gaudet. Cum
venerit in maiestate sua etc. et angelorum
suorum i. cum angelis qui cum domino
ad iudicium venient. Unde Gregorius
in omelia super isto Luce xxxiiii
via virtutes celorum movebuntur. Sic
dixit [illegible] cum virtutes celorum i. super
angelos dominaciones principatus ap-
pellat que in adventu districti
iudicis sive oculis visibiliter ap-
parebunt [illegible] districte a nobis tunc
exigant [illegible] quod modo invi-
sibilis conditor equanimiter portat.
Et dicebat illis. Ut igitur animaret
dominus fideles ad tolleranciam
mortis sic vero gusta tollerancia
[illegible] refrigerium placidum. Dicit
ergo Et dicebat illis scilicet discipulis
Amen i. veraciter quasi diceret
securi sitis de hoc. Dico vobis
vere quod capiti exigunt [illegible] in
[illegible] aliqua [illegible]
ut credant certum de futuro scilicet que
erit in futura [illegible] Amen
dico vobis quasi diceret certi sitis
de hoc quia sunt quidam sunt
quo ad esse nature quidam scilicet Petrus
Iacobus et Iohannes. De hic stantibus
quo ad statum gracie. Qui non gu-
stabunt mortem scilicet eternaliter sed dum-
taxat [illegible] que est quidam gustus
respectu mortis eterne vel gustu
dicitur quoad bonos qui in
morte non [illegible] donec vide-
ant regnum dei venientis in virtute
i. in ea claritate quam habebit
cum veniet ad iudicium. Unde
glossa in corpore mortali ostendit
eis non mortalitatem sed claritatem
similem future immortalitatis et ita
est sensus donec videant etc.
i. imaginem et similitudinem regni
dei quam ostendit eis post
sex dies [illegible] commissione. Beda
exponit sic sunt quidam i. om-
nes ut excludat iudam qui non
vidit gloriam Christi qui non gusta-
bunt mortem exponendo sicut
primus. Donec videant regnum dei
i. gloriam resurreccionis et ascensionis
qua in perpetuum Christus regnabit.
Quo ad illud tempus omnes apostoli
viderunt preter iudam. Tercio
modo exponitur sic secundum Bedam
quod dominus promittit aliquos de disci-
pulis suis visuros dilatacionem
ecclesie [illegible] autem per mortem
vocarent de mundo sicut Iohannes
evangelista et quidam alii qui diu vi-
xerunt post passionem domini et ita
tunc exponitur donec videant
regnum dei etc. i. ecclesiam gentem
dilatatam et sic regnum Christi pro
hic accipi [illegible] scilicet pro cla-
ritate transfiguracionis ut in prima
exposicione vero pro celo empireo
ut [illegible] in terra
Sed hic occurrunt dubia. Primum dubium
quare dominus illam visionem
promisit et non statim exhibuit.
Solucio visione promissa distulit
ut eam vehemencius desiderarent.
27 Secundum dubium quare dominus
non nominat discipulos suos sed
dicit Sunt quidam etc. Solucio ne
alii discipuli a tribus nominatis [illegible]
derent [illegible] in promittendo non dixit
nomina eorum qui visuri erant cla-
ritatem transfiguracionis.

Et post hos dies. Capitulum nonum ix
in quo secundum glossam que
est Remigii post commemoratam
crucem gloria resurreccionis
ostenditur et hoc visione transfigu-
racionis et hoc ideo dominus fecit secundum
glossam ut discipuli non timerent
obprobria crucis qui oculis suis
~~non~~ prius erant visuri gloriam resurrec-
cionis future. Vel aliter in isto

capitulo nono ponit fidei resur-
rectionis et fidei passionis confirmacionem /
Primo fidei resurrectionis / secundo fidei
passionis / ibi et interrogabant eum
dicentes / Circa primum duo facit /
Nam primo ponit transfiguracionis
ostensionem ad confirmacionem fidei viuis /
Secundo sibi eiusdem transfiguracionis
occultacionem / ibi et statim circumspicientes
Adhuc circa primum facit tria / primo
ponit antecedencia / secundo ipsam trans-
figuracionem / Secundo concomitancia / ibi
et transfiguratus est / Tercio quia
ibi et respondens petrus / antecedencia
tria exprimit / scilicet tempus / testes / et locum /
De tempore quo ad primum dicit / Et
post sex dies / Idem dicit Math. xvii /
Sed contra Luce ix dicit / factum est
autem post hec verba fere dies
octo / dicendum quod ibi est contrarietas / Unde
secundum Ieronimum et glo. / quod mathei et
marci ponunt tantum dies inter-
medios inter primum diem / quo dominus
promisit se ostensurum gloriam
sue resurreccionis / et vltimum quo
illud promissum adimpleuit / Tales
autem dies intermedii fuerunt solum
sex / et ergo bene dicunt post sex
dies / Lucas autem addit primum
diem quo promisit et vltimum
quo soluit / et ergo dicit / fere dies
octo / vel mistice per hoc quod dicit
Math. xvii / et hic marci nono /
post sex dies signatur post sex
etates seculi / sabbatum ~~quiescendi~~ siue
quiescendum esse ab omni labore /
Iste autem sex etates seculi sunt
iste / prima est ab adam vsque ad
noe / Secunda a noe vsque ad
Abraham / Tercia ab abraham vsque
ad moysen / Quarta a moyse
vsque ad dauid / Quinta ad transmigra-
cionem babilonis / Sexta ad christum

et illa durabit ad finem mundi
Per hoc autem quod dicit / Lucas
fere dies octo / signatur / quod sicut
christus octaua die resurrexit / sic
et nos post sex etates seculi quibus
hic pro domino operamur et laboramus /
et post septimam que est animarum
quiescencium que interim in alia
vita geritur / Octaua etate re-
surgemus / Ita ut preter sex etates
hinc inter positas et prius enumeratas /
assignentur adhuc alie due
scilicet septima et octaua / septima est
animarum exutarum corpore / nunc quie-
scencium in regno celorum vsque ad
diem nouissimum / Octaua autem
est futura resurrectio / que erit in
die nouissimo / Mistice per hoc
signatur / quod per octo beatitudines
siue virtutes de quibus Math. v
specialiter transfigurari debemus
Assumpsit ihesus id est ad se sumpsit petrum
interpretatur / qui claues regni celorum
accepit / ut habetur originaliter Math.
xvi / et Iacobum / qui inter
apostolos solum sacerdotale regnum
glo. interpretatur accepit / Sed ex ista
glo. videtur / quod iste Iacobus fuit minor
qui fuit episcopus Ierosolimitanus
primus / et idem dicit magister super
hystoriam adgallath scolasticam / Sed videtur
quod fuit Iacobus maior scilicet Iacobus
zebedei / qui fuit frater Ioh. ewangeliste
et hoc manifeste habetur ex textu
Math. xvii ubi dicit / Assumpsit
ihesus petrum et Iacobum et Iohannem
fratrem eius / Sed tunc ad obiectionem
dicendum / quod glo. interpretatur eo
dicendum sacerdotale vocat regnum
diuinum / quod est solius summi pon-
tificis qui omnes suos facit reges
et sacerdotes / Apocalipsis quinto / Hic
Iacobus maior scilicet zebedei inter

apl'os alios primus / quia ante celum
primus inter apl'os alios per marti-
rium ascendit. Actuum xii°. Vel solum
sacerdotale potest vocari sublimi-
tas martirii / quod Jacobus maior
inter alios apl'os primus sustinuit.
Adhuc dicendum est / quod non loquitur
assumere sed magis comprimorum aliorum
certando / et eodem modo dicitur ad Ambrosius
qui videtur idem dicere super Lucam /
et Johannem / glo. interli. tunc domus
enim cum cruce commisit / et ducit
illos / dicit glo. maiestatis gloriam
ostensurus. In monte excelsum scilicet
Thabor / qui secundum magistrum scolastice
hystorie / distat quatuor miliaribus
a Nazareth / in cuius descensu
Melchisedech obviabat Abrahe
de quo legitur Genesis xiiii. capitulo.
Sed quare non in vallem. Dicit
glo. interli. / ne distante gloriam
dei non in confinio hominis secularis
in regione superne beatitudinis esse
querendam / Seorsum solos ad innuendum
quod contemplativi debent esse a tu-
multu seculi segregati / Luce xvii.
In monte orationis / quia secundum glo.
qui resurrectionis fructum expectat
qui regem suum in corde vide desi-
derant / iudicem in celis hic contin-
nuis precibus incumbere debent.
Et transfiguratus est / hic tangit
concomitancia / et sunt tria primum
transfigurationis actus / secundum trans-
figurationis modus / ille tangit
ibi et vestimenta eius facta sunt etc.
Tercium est legislatoris et prophe
testimonium / quod tangit ibi / et
apparuit illis Elias. Dicit ergo
et transfiguratus est glo. corr.
non velum scilicet carnis amisit / sed

gloriam futuri sui vel aperte gerimus
ostendit / Et notandum hic dicitur
transfiguratus est / et non dicitur transfiguravit
se / ut non dicat alteratio talis fieri
in natura divinitatis / sed in natura
humanitatis. Coram tribus scilicet tribus apl'is
Petro Ja. et Jo. / tum quia eius amici
erant / Unde Joh. xiiii. dicitur Qui
diligit me diligetur a patre meo
et manifestabo ei me ipsum / tum quia
erant mundi / Unde Math. v°. dicitur
Beati mundo corde quoniam ipsi deum
videbunt / tum quia erant humi-
les. Unde Math. xi. abscondisti
hec a sapientibus et revelasti ea
parvulis / Et vestimenta eius etc.
Hic subditur transfigurationis modus / et dicit
et vestimenta eius secundum Marcum facta sunt
splendida nimis / et candida ni-
mis / quia facta sunt alba sicut
nix / ut dicitur Math. xvii. per-
fusa enim erant lumine / ut extra
alba apparerent qualia fullo
non potest facere / candida facere
n° parvorum decorator vel candidator
super terram non potest facere / quam
dicet / quales claritatis vestium
qualem corpus in eius transfigu-
ratione habuit / nullus artifex
humanitus facere posset / Sed
Math. xvii. aut aliter ponitur
et resplenduit facies eius sicut
sol / ymmo plus quam sol / tum tali
claritati nulla alia comparari queat
Moraliter / ante transfigurationem dicitur
tria fecit / discipulos assumpsit /
in monte ascendit / orationem premisit
/ ad signandum quod ad gloriam illam
non pervenit nisi per virtutis forte-
tatem / et vite altitudinem / per-
fectionis denotat / felix ergo qui

septima

talem trinitatem assumit. Primum scilicet
Petrum in quo triplex cognicio dei
sunt et proximi cognicio dei generat
dilectionem et cavet desperationem cog-
nicio sui generat humilitatem et cavet
presumptionem cognicio proximi generat
compassionem et cavet crudelitatem.
2° Secundo Jacobum in quo supplantacio
et lucta intelligitur et habet triplex
carnis mundi et dyaboli non enim
coronabitur nisi qui legitime contra
istos certaverit. In signum huius
Jacob post luctam accepit bene-
dictionem ut habetur Gen 32. Et tercio Johannem
in quo gratia dei denotatur et est
triplex incipiencium proficiencium
et perfectorum. De illis tribus primo
ad cor. quinto capitulo gratia dei sum
id quod sum et hoc quantum ad
primum et subditur ibidem gratia eius in
me vacua non fuit quo ad secundum
et addit ibidem sed habundancius
omnibus illis laboravi non ego autem
solus sed gratia dei mecum et hoc
quantum ad tercium. Felix qui talem
montem ascendit in quo sunt tres
gradus. Abnegacio sui mortificacio
carnis et contemptus mundane pro-
speritatis de quibus dicitur est supra
in capitulo precedenti. Si quis vult
me sequi abneget semetipsum etc.
Sed hic oriuntur dubia. Primum
dubium circa hoc quod dictum est
assumpsit Jhesus Petrum etc. Queritur
primo quare dominus tres discipulos
sumpsit ad sue transfiguracionis
visionem. Secundo quare tantum tres scilicet
Pe. Ja. et Joh. Ad primam questionem
respondendum breviter. Ideo quod hoc factum
est ideo ut in ore duorum vel

trium testium stacet omne verbum
ut habetur Deutero. 19. Secundo
ideo secundum glossam ut qui
fidem sancte trinitatis firmiter
tenuit et inviolatam eciam mentis
letari visione et tercio ideo secundum glossam
ut talibus ydoneis testibus totus
mundus crederet. Ad secundam
questionem respondet ... quod ideo
secundum glossam ... super luca[m] ... quia
multi vocati pauci ... vero
electi. Ad terciam ... Bernardus ... po-
quidem quia istos tres ... fa-
miliarius dilexit. Hos ... eciam
assumpsit quando filiam archi-
sinagogi suscitavit super quoto
capitulo in monte quod transfiguratus
est ut habetur marci 14. In pane
quoniam oravit infra id quod facit
ad visionem potencie sue. Secundum
ad visionem glorie sue. Tercium
ad visionem crucis sue. Vel secundo
isti tres sunt assumpti propter prero-
gativam specialis eminencie ante
alios. Petrus enim propter fervorem
fidei. Johannes autem propter illibatam
prerogativam castitatis. Jacobus
autem ex nimio ardore
cari[tatis] ... quia inter alios di-
sci[pulos] ... primus sustinuit
marti[rium] ... tum ... ...
vel ... terciam domus
per hoc ... signat ... in-
stice ... quidam vult
gloriam ... dei videre
oportet ... quod per fidem
agnoscat sicut petrus quod vicia
supplantet sicut Jacobus
quod ad bonum operandum gratiam habeat
sicut Johannes quia omne initium
consistit in credendo deum

in declinando malum et faciendo
bonum et per istos tres [illegible] quod gl.
super Lucam sequitur isti qui signi-
ficant tres virtutes theologicas fidem
spem et caritatem. Vel per Petrum
coniugati per Iacobum continentes
seu activi per Iohannem virgines
vel theo[illegible] [illegible]. Secundum
2m dubium [illegible] de transfiguratione in
quo [illegible] fuerit subiective. Ad hoc
dicitur [illegible] ponunt quandam qualitatem
claritatis fuisse in aere cir-
cumposito. Alii dicunt quod
Christus in conceptione accepit
corpus mortale et opacum, sed in
transfiguratione ad horam accepit
corpus immortale et clarum. Et
innititur huic verbo transfiguratus
est quia transfiguratio est proprie
transitus de figura in figuram.
3 Tertii dicunt quod dominus a conceptione
habuit corpus immortale impassibile
et splendens per naturam licet non
appareret sed voluntate passibile
per dispensationem incarnationis.
Unde quando voluit ostendit dotes
corporis ut subtilitatem in nascendo
agilitatem super aquas am-
bulando, claritatem in eius trans-
figuratione et impassi[illegible] bilitatem
in eius cena [illegible] ut sic [illegible]
transitus de [illegible] figura
in figuram [illegible] sed
[illegible] secundum
[illegible] sed hec omnia
manifesta [illegible] falsa et
tamquam [illegible] eludunt
tamquam [illegible]
contra auctoritatem. Sed dicendum quod
[illegible] omisisse dotis [illegible]
quam non subtraxit, sed splendo-
rem addidit [illegible] quod etiam [illegible]
luce [illegible] est [illegible]
eius alia non alia. Unde

breviter dicendum quod Christus in corpore
mortali ostendit miraculose gloriam
immortalitatis seu resurrectionis,
sicut miraculose de utero exivit
virginis et super aquas ambulat.
Nam cum anima Christi ab instanti
sue conceptionis semper fuit in
visione deitatis et fruitione eius,
tamen ex divina dispensatione
fiebat quod gloria anime non redun-
dabat ad corpus ut sic corpus
esset passibile et mortale ad com-
plendum officium redemptionis
humane. Et eodem modo ex divina
ordinatione factum est ut gloria
anime redundaret ad corpus in
gloria transfigurationis non tamen
per modum qualitatis permanentis
sed per modum passionis tran-
seuntis. Et ideo illa claritas non
fuit dos corporis quia dos et glori-
ficatio importat qualitatem per-
manentem. Ista ergo transfigu-
ratio fuit subiective in corpore Christi quo-
ad claritatem ex [illegible],
ex [illegible] ad naturam gloriosam,
ex unione ad divinitatem. Fuit ergo
illa transmutatio simpliciter miraculosa
[illegible] naturalis secundum quid.
Iva Et apparuit illis Helias. Hic tertio
subditur transfigurationis testimonium
et primo humanum, secundo divinum
ibi et facta est nubes obum-
brans. Prima pars dividitur in
duas partes. Primo ponit te-
stium virorum eminentium in
veteri testamento, secundo eminentium
in novo ibi respondens autem Petrus.
Dicit ergo Et apparuit illis scilicet
discipulis Helias non solus
sed cum Moyse. Beda in glosa
[illegible] Helias cum Moyse legislatore

et eorum apostolorum apparet et
loquitur cum domino in carne venie-
te / ostendentes eum esse quem lex
et prophete promiserunt / Isti autem ai
duo apparuerunt propter multas causas
quas alias. Prima causa secundum
glo. interli. ut ostendat Christum esse
quem lex et prophete predixerunt / Secundo
2a ideo / ut Christus ostenderet se non esse
Heliam aut unum ex prophetis / sicut
aliqui enim opinabantur esse / ut
supra dictum est capitulo 8o sed ut
ostenderet se illorum dominum / Tertio ut o-
3 stenderet iudeos mendaces qui impu-
tabant enim esse tamquam transgresso-
rem et blasfemum / ideo adest moyses
minister / qui non erat contrarius legi sue /
adest etiam Elias zelator glorie dei /
timens qui non erat blasfemus / Quarto
x ut doceret apostolos habere mansuetudinem
sicut moyses / et zelum sicut Elias /
4 / Quinto ut apostolorum augeat fidem /
dat signum de celo Eliam / et ab
6 inferis moysen / Sexto quia sicut isti mortui
qui quasi moysen / et unum vivi quasi
Eliam [signatum] signatum sunt in gloria cum
1 Christo / Septimo ut Christus ex omni parte
testimonium haberet de celo / patrem in
voce / de ethere nubes / de paradiso
Eliam / de terra apostolos / de inferno
hic moysen / Et erant loquentes cum illo
scilicet excessus ~~suos~~ eius / ut dicitur
Luce 9o capitulo quem completurus erat in
ierusalem id est passionem suam / in qua fuit
excessus amoris doloris et humilitatis
amor fuit super mensuram / Joh. 15
maiorem autem hac dilectionem habet
nemo / dolor super consuetudinem
Trenorum 1o Attendite et videte
9 et / Loquebantur moyses et elias /
ad Christum sic secundum Aug. / venisti
Aug. qui omnibus eras natus de virgine

/ esurisiti sitisti lassatus sedisti /
sed redemptionem inter supplicia sanguinem
tradidisti inchoasti sed nondum
complevisti complebis tamen / cum pro nobis
gloriose pro nobis suspenderis
/ Et respondens petrus / Hic
tamen sic dicit ideo quia aptam
insignificationem / propter affectum
amoris / et promptitudinem in petro
de gloriositate charitatis / Secundo
affectum timoris et humilitatis indi-
stinctis de visa excellentia
maiestatis / ubi dicitur enim timore
exterriti / vel aliter / hic ponitur
testimonium apostolorum qui sunt
eminentes in novo testamento
et dicit et respondens petrus
sed duce forte tamen nullus
loquebatur petro cum videretur ipse
ergo dicit et respondens petrus
Solucio petrus audiebat alia
verba que de Christo dicebantur
et ideo quasi ei loquentium ipse
respondit domino / post tamen
moyses et Elias / Ait ihesum [illegible]
communis superfluis scilicet petrus / Justius
tamen sibi affectum indicat per
verbum exteriorem / et dicit aut ihesum
a. ad ihesum aut magister tamquam fer-
ventior / tamquam audacior / et tamquam
senior / Rabbi id est magister / Luce
9o dicitur preceptor / et Math.
17 domine / bonum est nos
hic esse / Quia qui audivit eum
moriturum in urbe / ideo dicit
Bonum est nos hic esse / Non enim
audebat manifeste dicere propicius
esto tibi quia prius fuerat
redargutus Math. 16 / Vade post
me sathana / cui a deo exprimit
sub hys verbis / petrus audierat
se oportere eum ire in urbem
et multa pati / ideo formidavit

pro eo quod non audebat aperte
contradicere, sed enigmatice innu-
ebat cum dixit: Bonum est nos hic
esse etc. Vel secundum Augustinum in devo-
tione et admiratione ita ex gloria
intentus fuerat quod libenter ibi
perpetue mansisset, ita quod ipse permisisset
dicere in tanta delectatione
fuimus quod dulcedine eterna con-
stantiam etc.: Bonum est nos hic
esse. Hic scilicet in loco alto solitario
secreto et iocundo cum omnibus po-
tentibus scilicet helya qui in monte
ieiunium fecit, et cum moyse qui ne-
bulam intravit, quasi diceret,
secum simus hic, nullus eum faciet
ubi simus, et propterea bonum est nos
hic esse non ad modicum sed manere
videns sibi continuus hic sed in
loco tam secura tria tabernacula
nobis scilicet ad manendum faciamus,
quia amplius quis degustat
dulcedinem vite celestis eo amplius
omnia fastidit mundana et penitus
contempsit. Sed dicit autem hic Matthei xvij
...
quod petrus de se non loquebatur,
et hoc primo ideo quia supposuit
se tamquam discipulum cum magistro
mansurum. Vel secundum ideo quia
pro dulcedine glorie pregustate
ultimam suam indigentiam sentiebat,
sicut homo ebrius non curat
de veste nec de mansione et de
consimilibus. Si tam bonum erat
petro esse in similitudine vi-
sionis glorie, quantum melius est
esse in vera et eterna gloria, ubi
deest omne malum et adest
omne bonum, ubi perfecta dilectio,
ubi plena cognitio et ubi
eterna duratio, et hoc conspicit
gloria et sub brevibus verbis.

Multo quod melius est hominis corpus in-
esse deitatis ipsam visionem. Si sic
delectat humanitas corporis transfigu-
rata et duorum societas ad conspectum
corporis. Hic tamen ante petrus erra-
bat quod in via gloriam quesivit.
Unde glossa: oblitus scilicet petrus
sese regnum promitti non in terris
sed in celis et se et apostolos adhuc
mortali carne indutos immor-
talitatis vite statum subire non
posse. Secundo etiam erravit quia in gloria
tabernacula scilicet materialia necessaria
credidit, quod etiam convenit glose
in qua dicitur: etiam oblitus domum manu-
factam necessariam non esse etc. Et tertio
erravit quia utilitatem proximorum
neglexit. Unde Augustinus dicit: quid
dicis petre? Mundus perit et tu
secretum queris? Videns greges quem
dominus et tu conversus diligis? Videns
tenebras mundi et tu lumen ab-
scondis? Nemo quippe accendit lu-
cernam etc. Quia sic erravit, ideo
sibi non enim sciebat quod diceret.
Patet sicut aliquis ex magnitudine
passionis timoris vel amoris prorumpit
in aliqua verba sine conside-
ratione. Sic similiter ex magni-
tudine devotionis et delectationis
protulit petrus hec verba que tamen
non erant rationabilia, quia in
solo aspectu humanitatis Christi non
consistit vera beatitudo, et ideo illud
non debebat sibi sufficere quod finali
beatitudine, pro quo sciendum quod
beatitudo essentialis consistit in clara
visione deitatis et perfecta eius
fruitione. Accidentalis autem
consistit in aspectu humanitatis
et in delectatione consequenti,
modo isti apostoli qui admissi

fuit ad videndum transfigurationem
christi / non audivit quomodo divinitatem /
sicut paulus in raptu / sed tantum
eius humanitatem in forma tamen
glorificatam quia tantum dealbata
bantur / in spectabant ibi apparentes
maneret / Timuerunt autem intrante illis
in nubem / hic ponitur effectus timoris et
humilitatis in discipulis / et primo
fit hoc sermone / sicut luca eiusdem
ibi et sic est nubes / Dicit Glossa Cum
audissent tres apostoli quibus nominatis sicut
ex terrori / et hoc de visa excellentia
maiestatis / et in nube est / quia petrus
incorrupit in verba que in parte
non intellexit / Et facta est nubes
hic ponitur secundus effectus causa
et hoc duplex / primo obumbratio
nubis / secundo intonatio vocis
ibi et vox venit de nube / et
facta est nubes / Math xvii addit
lucida / ad dicam antiquorum mi
sterium / Ubi nubes caliginosa ap
paruit / quia apparuerunt illi in
timore / iste vero in amore / obumbrans
eos a expectans eos / quia maiori
lumine eos perfudit seu circumdedit /
sicut luna obumbratur corpora duobus
solis / per quos illustratur / Glossa ordinaria
quia petrus querebat materiale
tabernaculum / nubes accepit ob
umbraculum / ut discat in resurrectione
non tegmine domorum / sed gloria sancti
spiritus eos esse protegendos / ista autem
nubes facta est petro adhuc
loquente / ut habetur Math xvii et hoc ideo
factum est / ut loquentis imprudentia
erudiretur / ut magnificentia ostenderetur
et ut per magis certam fides fir
maretur / Et vox venit de nube gloriose
patris pro filio audientem
sicut inquit de nube / Hic est

dum in nube loquitur ut magis
credentes dei vocem esse qui solitus
erat loqui patribus in nube
dicens / Hic est filius meus dilectus / filius
meus connaturalis et consubstantialis /
de mea substantia genitus / alii non
sunt adoptivi / Dilectissimus eternaliter
et non in tempore adoptatus / vel
dilectus quia acceptus sine culpa /
quod non invenit aliis qui con
cepti sunt in culpa et omnes sunt filii
ire / Math xvii addit / In quo
michi bene complacui / et in eo michi
displicentes reperi / quia secundum
divinitatem instituit / secundum
humanitatem omnibus virtutibus et gratiis
plenus est / aliam expositionem require
hoc in primo capitulo / Et notandum
quod sicut in baptismo christi atque
consistit gratia et principium vite
spiritualis apparuit tota trinitas /
pater in voce / filius in carne / et
spiritus sanctus in specie columbe / Ita
[illegible] sunt / quod apparuit
tota trinitas in eius transfiguratione
quia in hoc est terminus [illegible]
[illegible] vite spiritualis / scilicet gloria
future resurrectionis / et certe
sicut filius hic apparuit scilicet in
transfiguratione in carne clarificata /
Ita spiritus sanctus in nube lucida /
quia signata est plenitudo
caritatis in corpore glorificato / et ideo
[illegible] ipsum audite / et ideo
pater dixit / ut confirmaret ipso
confessionem petri / Math xvi Tu es christus filius dei
[illegible] ideo ut dicit Remigius aut
ait pater ipsum audite
ut illum esse ostenderet quem
Moyses predixerat / dicens
prophetam suscitabit vobis deus de
fratribus vestris tamquam me audietis [Sermo 71]

Et notandum quod eadem attestacio
patris facta est in baptismo
et in transfiguracione ut ostendi-
tur gloria resurreccionis in signum
quod ipse est auctor gracie que datur
in baptismo et dator glorie in
resurreccione corporibus quam ipse
regeneramur quia non filii
patris celestis sumus in baptismo per-
tinent [illegible] per gloriam sed hic non
addit audite illum. Hoc quidem
clamat pater ut hic. Hoc clamat
mater Ioh. ii°. Quecumque dixerit
vobis facite. Hoc clamat legis-
lator Deutero. xviii. ipsum tam-
quam me audietis. Hoc clamat
spiritus sanctus in psalmo. Ecce dabo
audientes audire. Hoc clamat
ipse filius in doctrina Math. x
et supra xiii et xiiii qui habet aures
audiendi audiat. Quis ergo se
poterit excusare. Audite ergo
illum quia veritas. Quia ipse ipsum quod
vita est secundum ipsum quod via
est Ioh. xiiii ego sum via
veritas et vita. Sicut hic Math. xvii
discipuli audientes hanc vocem
ceciderunt in faciem suam quod fuit
indicium sanitatis [illegible] quia
sancti in faciem cadere dicuntur
impii vero retrorsum sicut
Hely cecidit retrorsum cervicibus fractis
mortuus est sicut habetur i Reg.
iiii. Ceciderunt autem isti in faciem
timore consternati Math. secundo
et procidentes adoraverunt et tamen
propter timorem ut hic. Tum propter
[illegible] Apoc. vii ceciderunt
in conspectu throni in facies
et sequitur in Matheo et timuerunt
valde. Casus enim exterior
fuit signum timoris interioris.
Timuerunt autem sicut Ieronimus

quia se errasse cognoverunt, quia
nubes apparuit, quia vocem audi-
erunt, sed precipue quia [illegible]
debetur timor. Sed postea dominus
eos consolando secundum triplicem
actum accessit et tetigit eos
dixitque eis nolite timere. Ac-
cessit autem quia discipuli per se
surgere non poterant. Et tetigit
eos ut eorum membra solidaret
Danielis x° manus tetigit me
et erexit me super genua.
Dixitque eis ut metum fu-
garet. Surgite [illegible] tactum
nolite timere [illegible]
Et statim circumspicientes. Sequitur
posita est post transfiguracionem hic
sibi eiusdem occultacio sermonis
facta post subtractam visionem sequitur
in [illegible] preceptum celacionis
ibi et descendentibus illis. Dicit ergo
statim id est post tactum et confor-
tacionem de quibus habetur Math. xvii
ubi dicitur et accessit Ihesus et tetigit
eos ut quasi alleviaret et inde
est argumentum quod hec visio fuit corporalis
Circumspicientes autem neminem vi-
derunt. Math. xvii dicitur levantes
oculos suos et est idem cum supra
[illegible] neminem viderunt nisi
Ihesum tantum. Glossa interlinearis super
Math. Si Moyses et Helias per-
mansissent vox patris videretur incerta
cui potius dedisset testimonium et ideo
recesserunt. Antequam ergo loqueretur
[illegible] vox patris audiretur ut ad
solum Ihesum [illegible] viderentur sicut
habetur Luce ix ubi dicitur et factum est cum
discederent ab illo ait Petrus ad
Ihesum preceptor bonum est nos hic esse
Glossa hic interlinearis [illegible]
designaverunt [illegible] [illegible]

glo. interlin. Hic super Mariam ubi dicitur
sic recepit filius designacionem mox sunt
discessuri ne ad illos vox ista
pertineret. Allegorice ablata nube
videntur Moysen manifeste et Heliam
Heliam enim misse qui postquam
leges et prophetarum umbra discessit
apostoli Christum viderunt et revelata fuit
eis scriptura luce veritatis apparente
illis saltem. Et descendentibus illis
Hic datur preceptum occultandi transfi-
guracionis et dicit et descendentibus
illis scilicet domino et tribus discipulis
et hoc post transfiguracionem sicut glo.
interlin. de monte scilicet Thabor precepit
illis ore suo. A. alan(?) quare videritis
narraretis ne gloria tanta si Christi
ostensa apud incredulos propter passionem
sequentem et apud Iudeos scandalum
generaret et eadem ratione precepit
eis ne dicerent quod ipse esset Christus. Supple
tamen confirmatur Math. xvij ubi nisi cum filius
hominis a mortuis resurrexerit a a(?)
statu mortalitatis separaret. In quo
moraliter instruimur ad faciendum
quod dicitur Eccli. Ne laudes hominem
in vita sua et ibidem ante mortem
non laudes quemquam. Et ipsi tacu-
erunt apud se interlin. nemini
dicentes et hoc secundum preceptum
Christi. Aliud Luce ix ipsi tacuerunt(?)
... quod ibi dicitur sic et ipsi tacuerunt
et nemini dixerunt in diebus illis quicquam
ex hiis que viderant. Et conquirentes
ad invicem se ...
alter alterum querendo quid esset
scilicet hoc secundum glo. interlin. cum
a mortuis resurrexerit videbatur
enim eis mirabile(?) quod ipsius
moreretur et resurgeret a mortuis
postquam viderant eum in claritate
gloriosa. Adquid alij(?)

post resurreccionem. Ideo terminus
resurreccionis vel filius non
videbatur eis completus in Christo.
Sed hic oritur dubium primum
dubium ex quo facies Christi in
eius transfiguracione fuit splen-
dida sicut sol ut dicitur Math. xvij
quomodo ergo potuerunt videri cum
claritas solis videri non possit.
Solucio. Lux solis est ledens
oculum et corrumpens sed lux
glorie mulcens acies oculis in
ista figura(?) et non in alia. Secundum
dubium utrum claritas quam Christus
habuit in eius transfiguracione fuit
claritas resurreccionis future
vel sibi similis et quod fuit eadem
videtur per hoc quod glo. super illo
verbo donec videant filium ho-
minis venientem in regno suo
Math. xvj ubi dicit glo. in ea
claritate in qua erit post actorum(?) indicio
ad videndum(?) eadem non semel(?) carnis
amisit sed gloriam future resur-
reccionis ostendit. Sed in opposi-
tum est alia glo. dicens sic si quis
videns claritatem humanitatis
tanto afficitur gaudio quod nunquam
velit ab eius intuitu segregari
quid putandum de hiis qui di-
vinitatem videre meruerunt.
Solucio talis claritas non est
eadem sed valde similis. Et cla-
ritas enim corporis Christi de proxi(?)
multo excellencior est quam fuit
claritas eius in transfiguracione
et ergo claritas transfiguracionis
non solum fuit similis claritati
beatitudinis que claritas est mul-
cens et delectans Christi visus
non ledens. Tunc ad auctoritates
dico quod exponende sunt non de
identitate sed de similitudinis

...ppressione. Sic tertium dubium circa hoc quod dicitur et apparuit illis Helyas etc. Queritur utrum Moyses et Helyas fuerunt ibi in propriis personis. Ad hoc dicunt quidam quod non erant ibi secundum presentiam personalem sed secundum visionem. Unde quedam glossa super Lucam sic dicit: Credendum non corporales animas Helye et Moysi apparuisse sed ex aliqua subiecta creatura illa corpora fuisse formata. Potest etiam dici ut dicit glossa ibidem illud fuisse factum ministerio angelico ut angeli eorum personas assumerent, nec ibi fuit fictio quia angeli hoc idem fecerunt quod ipsi personaliter fecissent. Sed communiter potest dici quod ipsi apparuerunt personaliter, Helyas in corpore proprio tamquam vivus, non fuit mortuus sed raptus, Moyses autem in corpore assumpto. Sed ad glosam que dicit oppositum dicitur quod non fuit autentica. Quartum dubium queritur unde discipuli cognoverunt illos scilicet Moysen et Helyam quos numquam viderunt. Solutio secundum aliquos cognoverunt illos per maiestatem super eos venientem, in quo innuitur quod in futura gloria alter alterum quem non vidit cognoscent. Et interrogabant enim. Post fidei resurrectionis confirmationem hic dicitur confirmacio passionis, et hoc tripliciter: primo per exemplum; secundo per miraculum, ibi Et veniens ad discipulos suos; tercio per illum, ibi et [illegible] facit [illegible] miraculi ad predicationem [illegible] ad passionem. Circa exemplum ponitur primo circa falsas

opiniones circa fidem resurrectionis. Secundo subditur exemplum ad confirmandum veritatem fidei passionis, ibi Sed dico vobis quia Helyas venit. Circa primum ponitur discipulorum interrogatio. Secundo subditur domini responsio, ibi At ille respondens ait illis. Dicit ergo Et interrogabant illum scilicet Christum simplices discipuli dicentes: Quid ergo dicunt Pharisei, qui ab aliis divisi in cultu et religione, et scribe, legis interpretes et doctores, quia Helyam oportet venire primum. Unde oritur hec questio secundum Rabanum et Jeronimum. Discipuli audierant enim eum debere venire in regno suo. Unde supra dicit: Sunt quidam de hic stantibus qui non gustabunt mortem donec videant filium hominis venientem in regno suo, Mathei xvi. Et super verbo credebant hoc esse completum in transfiguratione. Unde aliqui cogitabant enim non amplius mori nec resurgere, tamen quia audierant quod Helyas debebat venire primus et restituere omnia circa consummationem mundi, ut dicitur Malachie ultimo. Et quia illum videbant credebant finem mundi appropinquare. Mirabantur tamen quare tempore ita cito recesserat et nichil dixerat vel predicaverat, cum tamen scriptum sit Malachie ultimo quod debebat convertere iudeos. Iudei querebant intellectum huius, scilicet quis esset intelligendus adventus Helye ante primum adventum, unde movent dubitationem. Quid ergo dicunt Pharisei et scribe quod Helyam oportet venire primum scilicet ante adventum tuum glorificatum, quasi dicerent: Tu iam venisti in gloria vel [illegible]

sed iam apparuisti in gloria sua pre-
teritorum tuus elyas sic disparuit
et non comparuit amodo / qui videns
removet falsam eorum opinionem
de adventu elye / putabant enim
eum iam venisse sicut venire debet
in secundo adventu domini / dicit ergo
eorum sed dominus videns sed disci-
pulis interrogantibus ait / Elias
ad removendum eorum falsam opinionem
helyas cum venerit / quasi diceret
in glo. interlineari est hic adventus
quem computatis qui precedit the-
lias elias cum venerit sed in fine
mundi tamen quo tempore iudicis / primo
restituet omnia / hec dupliciter potest intel-
ligi / primo sic / quia officio sue predica-
tionis convertet corda filiorum ad patres
et e converso / unde ut dicit Augustinus in
libro de civitate dei libro vicesimo XX
de intelligentia patrum producet in
intelligentiam filiorum / ut sentiant
illi quod senserunt isti et e converso / vel
restituet corda hominum aliquo tempore ad
credendum Christo resistentium antichristo
vel secundo sic restituet omnia supple
que debet / quia quod debuit morti [illegible] quia
diu vixit [illegible] solvet / quis
enim est homo qui vivet et non
videbit mortem / et sic breviter
visio domini stat in hoc / quod duplex
est primus adventus / unus ad iudicandum
in fine mundi / de quo malachias / ecce
mittam vobis eliam prophetam
antequam veniet dies domini magnus
Hunc ergo adventum perficiet elias
in propria persona predicando iudeis
et convertendo eos ad Christum et replicando
falsitate antichristi / sic restituet
omnia / quia omnes iudei qui tunc
invenientur convertentur ad Christum / alius

est adventus Christi in mundum / qui
iam preteriit / hunc precessit elias
in spiritu et non in persona / scilicet iohannes
baptista / qui hunc zelo virtute
sicut elias / et quod scriptum est
de eo sicut scriptum est / Insuper
hominis / id est contra filium hominis / et
multa patiatur et contempnetur supple / sic
et helias qui eum precedit secundum
adventum multa passus est
Sed dico vobis / hic exponitur
exemplum passionis Christi per
Iohannis baptiste / ut confirmet
discipulos in fide passionis salvatoris /
et [illegible] passio Christi cum
dicit Sed dico vobis quasi diceret
in glo. ordinaria prior secundum
adventus venturus est / sed elias
in propria persona / sed secundum
primum adventum sed elias in virtute
id est iohannes baptista iam venit
et hoc est etiam quod sequitur
quia helias / non cognoverunt [illegible]
et virtute [illegible] precedit
ante alium in virtute et spiritu
elye / mathei xi / et si vultis
accipere ipse est helias / venit
sed iam / quod addit mathei xvii
et non cognoverunt eum / sic illud
sibi sed mathei [illegible] / non appro-
baverunt eum nec amaverunt / sed
persecuti sunt / [illegible]
odio habuit corripientem in porta /
et loquentem perfecte abhominatur / sic
et fecerunt illi quecumque voluerunt
incarcerando scilicet et decollando
Sequitur quod evangelista dicit
in [illegible] potius herodes fecit /
supra vi / et mathei xiiii / [illegible]
herodes fecit ancilla / [illegible]
confessum / herodias [illegible]

vero preces saltus| sicut saltum est de eis sed supra dixi| ante eum| uterque allegatum est

Et veniens ad discipulos suos hic ad maiorem fidei corroboracionem| audit discipulos propter fidei defectum eorum imperitiam| et hoc sicut in quodam iudaico| quod est de curacione demoniaci| et quod condiscipulorum imperitia| propter opera efficacia| ubi quam videns eos [illegible] terroso sibi venisse causa| ubi cum vidisset illum| etc. primum primo ponit iudaici ore| secundo salvatoris benedicto| ubi Et confestim omnis populus videns Ihesum| Tercio ponit salvatoris interrogacio| ubi et interrogavit eos| Quarto ponit discipulorum quo ad eorum imperitiam accusacionem| ubi et videns unus de turbis dixit magister attuli filium meum| dicatur ergo et veniens scilicet dominus de monte| secundum glo. interli. ad discipulos suos| quos dimiserat a superius turbis circa quibus [illegible] cuius fuit [illegible] aut [illegible] veniens ad discipulos Lucas expressius ponit etc. similiter tempus addit Luce [illegible] cum [illegible]| factum est autem in sequenti die| ubi exprimit tempus| descendentibus illis de monte| ibi exprimit modum veniendi quia descendendo sed est in monte enim fuerat corpus quod pertinebat ad dilecionem dei| descendens ad turbas fecit quod pertinet ad dilecionem proximi| Et notandum quod propter hoc capituli quoque cum ipso descendunt ad turbas| docet quod [illegible] solatis ut quoque ascendunt in altum contemplacionis| quoque descendant ad laborem actionis propter subditorum utilitatem| Vidit turbam magnam scilicet existentem circa eos scilicet discipulos| quos cum eis dimiserat et non solum vidit [illegible] turbam sed etiam scribas conquirentes cum eis conquirentes i. disputantes secundum glo. interli. cum illis scilicet discipulis sed de quo conquirerent cum discipulis non dicitur expresse| sed secundum glo. est ut intelligi questionem motam de hoc fuisse| quare discipuli demoniacum qui in medio iacebat non possent liberare| hic ergo conquirentibus [illegible] Ihesus| cum dicit et interrogavit eos quid inter vos conquiritis| In isto [illegible] discipulos [illegible]| descendentes eos| ut qui temptabant [illegible] demoniaci et non poterant| Et confestim omnis populus scilicet simplex| unde glo. interli. quia non scribe nec superbi videns Ihesum [illegible] stupefactus est interli. quasi stultus et expaverunt interli. quasi [illegible] et accurrentes salutabant eum prohibendo scilicet [illegible] et interrogavit eos non ignorans| sed ut confessionem salus habeat| quod [illegible] nos [illegible] confiteri infirmitatem| [illegible] valitudinis [illegible] quod dicit [illegible]| [illegible] adiustum [illegible] magnificam meam [illegible]| Quid inter vos conquiritis| quasi diceret| quid est hoc de quo inter vos conquiritis i. disceptatis seu disputatis| Et respondens unus de turbis| [illegible] de turba vel de turbis| quia turbatus intellectu et affectu fuit| dixit scilicet deus inter[illegible] magister| Lucas dicit [illegible] obsecro te respice in filium meum Luce ix [illegible] Mathei xvii [illegible] attuli i. apportavi| ad [illegible]

tulit filium meum / non sum quod quod
maior est meus curatus / Similem
quod additur luce ix / et uides plus
michi curatorius aliquis tamen / ergo quod
debes citius inclinari ad mandum
sibi faciendum / Spiritum spumans mutum
Intelligens deprecando exponit quod omnia
incommoda filii / Mathei xvii ante
hoc premittitur / quod iste accessit ad
ihesum genibus prouolutus / in signum
humilitatis dicens domine miserere
filio meo / et quia ut dicitur luce xv° /
iste demoniacus non fuit omnimodo
demonis obsessus / sed lunaticus
acceptiue / unde dicitur Mathei xvii
quod lunaticus erat / Demon enim ex
industria exspectat homines / horis / lu-
naribus / ut ita faciat homines luna
infamari / Qui ubicumque eum apprehenderit
id est arripit allidit illum / facit enim
semper ledere ad aliquid / ut enim
in terram deiciendo / uel aliquid huiusmodi
et spumat id est spumare eum facit
et stridet dentibus id est stridere facit / et a-
rescit id est arescere facit / Mistice allidit
illum superbia / unde Job elevasti
me / uel inuidia que cum bonum sibi
uit obiectum in via inuenit et spu-
mat glossa stulticia uel luxuria
et stridet iracundia / et arescit / ignauia
uel accidia / Hec autem omnia
ostentauit / ad ostendendam uehemen-
tiam passionis / Et dixi discipulis tuis
Hic ostenditur discipulorum inbecilli-
tas uel etiam passionis difficultas
Et dixi discipulis tuis /
luce ix dicitur et rogaui discipulos
tuos / ut eicerent illum scilicet spiritum
immundum et non potuerunt glossa ex
latenter culpam obliquat in discipulos /
cum sepe curatio non curantium
sed curandorum uicio impediatur /

causis quo (?) infirmati sunt discipuli
sed non omnes / Tres enim excellentiores
petrus / iacobus et iohannes cum aliis
non fuerunt quando alii demoniacum
curare non potuerunt / Et non dicitur
quod ex hoc quod obtulit eum disci-
pulis / habetur argumentum / quod peccator
debet se presentare sacerdoti / In hoc
autem quod non potuerunt curare ondu-
citur (?) quod solius dei est remittere peccata
principaliter / Queritur / quare discipuli
non potuerunt curare cum tamen dominus
dedit eis potestatem super omnia demonia
ut dicitur luce ix et supra x / Responsio
quod uniuersalis potestas fuit eis data
in illos qui erant digni curatione /
modo hic erant quatuor impedimenta
propter que non potuerunt / primo propter 1
infidelitatem petentis / Secundo propter 2
peccata patris propter que puniebatur / Tercio 3
propter tepiditatem fidei apostolorum / Quarto 4
propter difficultatem morbi curandi / 5
Et potest etiam alia causa assignari 7
quia uidentes discipuli primo
cent admissi ad secreta propu
sicut alii tres discipuli predicti /
aliquid humanum passi murmura-
uerunt quendam motum tentati-
onis et inuidie / Et ideo ex hoc
factum est quod in absencia ipsius
non habebant tantam uirtutem
demones expellendi sicut ante
Et ideo infidelitas arguit eum
Respondens Ihesus dixit eis
O generacio praua / contra bonos
mores / et incredula contra fidem
intelli / quia dominus dicit / Infi-
delitas uestra impedit salutem /
quamdiu apud uos ero / presenciam
corporalem / quamdiu uos patiar
sustinendo obstinacionem uestram /
glossa ex / non homini irascitur / sed uicio

no sedio assius hoc dicit sed ut
medicus etiam contra precepta sua
agenti. Sed quare arguit in
continenti cum solum unus deberet
argui scilicet pater ipsius pueri
infirmi. Videtur quod turba simul
cum isto infidelis erat. afferte
eum huc ponitur iudicii spacio
scilicet infirmi curatio. et primo ponitur
infirmi oblatio ut probetur fides
offerencium. Deinde subditur deo
curatio ubi Et cum vidisset ihesus
accedentem turbam. Circa primum
primo premittitur benignitas christi
cum dicitur afferte illum ad
me quasi diceret ita vos estis
increduli et tamen quia multi in-
digent curari ideo afferte id est ad-
ducite illum scilicet in periculis
constitutum ad me salvatorem
Et subditur secundo oblatio infirmi
cum dicitur et attulerunt eum et hoc
secundum preceptum domini. et cum
vidisset scilicet infirmus adductus
illum scilicet ihesum statim spiritus quo
erat obsessus conturbavit illum.
et in hoc ostendit malicia dyabo-
li qui videns se cito ejiciendum facie-
bat peyus quod poterat. glosa ex-
greg. aliam causam subdit ubi
dicit quia dum post peccatum ad
deum converti volumus magis a
dyabolo impugnamur ut vel a
nobis excuciat virtutem vel
vindicet suam expulsionem et elisus
i. deiectus in terram. per quam intencio
est dyaboli hominem ad ter-
rena deiicere. volutabatur i.
volvebatur spumans i. spu-
mam emittens propter nimium
cruciatum. subditur questio
de duracione infirmitatis

cum dicitur Et interrogavit scilicet ihesus
patrem eius scilicet infirmi. glosa ex-
no quasi ignarus interrogat, sed
ut diuturnitas infirmitatis ostensa
curacionem graciosiorem faciat. que
re ergo interrogavit non ex igno-
rancia sed ut ex responsione patris
applicat omnibus diuturnitas
passionis et difficultas curacionis
ut ex hiis miraculum esset magis
efficax. et subdit istud quod deus
interrogavit cum dicitur quantum
temporis est id est quantum temporis transiit
ex quo hoc id est hec infirmitas ei
accidit quasi diceret per quantum tempus
in eo ista infirmitas perduravit
at ille aut scilicet pater infirmi
ait id est respondit ab infancia
id est a nativitate semper hoc ei accidit
Sed contra glosa super id quare dixit Maria
et increpavit eum ihesus sic dicit
puer non verum ut quidem fertur
traditum demoni propter patrum suum
et per quos sequitur cum non fuit
passus istam infirmitatem ab
infancia ex quo tunc peccare
non potuit cum adhuc usum
racionis non habuit qui tamen
adhoc requiritur ut peccatum
committatur. Solucio in glosa addu-
ctum vel propter peccata parentum. Vel aliter
potest dici quod et si ab infan-
cia passus cum tamen adultus
suus fuerat tunc propria voluntate
peccavit et ideo si non morbum
tamen consummacionem meruit per
peccatum suum et per hoc quod dicit
ab infancia innuitur quod diffi-
cilius diu quis relinquere va-
lent et frequenter eum in
ignem quia ad litteram

in ignem cum crebro caderet / ubi
quasi comburebatur et in aquam
ubi pene submergebatur nisi ha-
buisset adiutorem / Et sibi causa
illius missionis / cum dicit / Ut eum
perderet quia quantum in ipso est
tunc omnes homines interficeret / et
maxime in christo credentes / Et sibi
prius petitio / cum dicit / Si quid potes
ex quo patet quod pater erat dubius
in fide / dubitans de christi potestate
misertus nostri /
adiuva nos / Et sibi instructio in
fide corroboratio / cum dicit Ihesus ait
ait illi · Si potes credere [illegible] /
libertatem liberi arbitrii indicat
ex quo quod tunc homo meretur si firmiter
credit deum posse / Sic eciam Cas-
sianus dicit in collationibus patrum
quod tantum quis meretur exaudiri
quantum sibi deum credit posse
prestare / Omnia autem intelligi que homo
a christo postulant / sunt possibilia
credenti / fides enim credentis meretur
de confidencia ei detur subsidium per
omnipotentiam dei / Et sibi humilis
et devota prius infirmi confessio
cum dicit / Et continuo a sine medio
sic statim pater pueri ait / Credo
domine / Et quia dixit credo patet — cum lacrimis aiebat
quod non erat omnino incredulus / sed
notavit ~~incredulitatem~~ fidei sue
imperfectionem / quam petebat a christo
supplere cum dicit / Adiuva incre-
dulitatem meam quasi diceret / ex
me nichil habere possum / Sed quod
in me cognoscis deficere dignus
tua pietate perficere / Glosa credi-
credulitas mea infirma est /
nisi innixa adiutorio dei fi-
deles cum lacrimis / optata vota
rapit / Unde Math. viii fiat

tibi secundum fidem tuam / Et sibi
infirmi curatio per demonis
expulsionem / cum dicit Et cum
vidisset Ihesus credentem / vel secundum
[...] concurrentem turbam
comminatus est cum potentia
spiritui immundo / Math. xvii
dicit Et increpavit eum Ihesus
super quo dicit glosa puerum
non demonem / cuius oppositum hic
dicit / et manifeste Luce ix ubi dicit
et increpavit Ihesus spiritum
immundum / Unde quod glosa que dicit
puerum non demonem tantum
pro quo notandum quod utrumque
increpavit demonem propter con-
tinuam afflictionem / Sed puerum propter
peccata sua / comminatus est inquit — spiritui immundo
dicens / Surde et mute spiritus
non formaliter sed effective / quia in
pueri obsessio surditatem impedie-
bat et loquelam / Pro quo sciendum
quod naturalia corporis / naturali obedire
ad motum localem · / Vocem autem
significativam efficiunt per motum
lingue et labiorum et aliorum
instrumentorum naturalium / Et quia demon
pro voluntate sua potest ista lo-
caliter movere potest et per linguam
hominis diversa verba formare /
Et sic arreptici aliquando eis y-
dioma ignotum sicut pueri — loquitur
layci quique latinum loquuntur
Et sic tunc patet quod sic loquens
sit demoniacus / quia talis locutio
non potest procedere nisi ab intellectu
angeli vel demonis sive aliquo
intellectu / videre cum non procedat
ab intellectu tale ydioma
ignorantis / sequitur quod procedat
ab intellectu angeli vel demonis

linguam sic monetis / et sicut
demum potest monere linguam ad
loquendum / ita potest tenere
linguam ne loquatur / et sic red
dit hominem mutum / et ex hoc
patet / quod non est mirum quod
quidam obstinati non possunt confiteri //
Dyabolus enim qui accepit po
testatem in eos tenet linguam
eorum ne confiteantur et sub
tilia et salubria loquantur / sed
que sibi placent / Unde raro
tales tacent a verbis vanitatum
mendaciorum / et ita et demonium
dicitur surdum / quia hanc ingerit passionem
ut non audiat verbum divinum
Hoc est quod quod dicit Surde et mute
spiritus ego precipio tibi / interlinearis
cuius proprie est facere / exi ab eo
et recede / et amplius ne introeas / Tex
quia semel expulsus numquam re
vertitur / et hoc si homo cor suum
servaverit clausum similitur
glo. / et sibi amplius non
vexacionem / dicit et exclamans
exclamavit autem / quia multum
doluit quod recedere debuit et
multum discerpens eum / id est di
lanians eum exiit ab eo / in quo
significatur quod cum compellitur maiores
temptaciones excitat / quam quando
possidebat quiete / et hoc ideo
fecit ut expulsionem suam vin
dicaret / et factus est sicut mortuus
ut per hoc magis pateret
virtus Christi / et etiam ideo quia ab
infancia sua demon eum
vexabat / ergo non potuit
magnarum virium esse / ergo
sibi / Ita ut multi dicerent
quia mortuus esset / glo. interlinearis

mundo / et bene quia secundum glo.
mors ista corporis non est mors
sed vita in Christo abscondita 3°
ut dicit ad Collossenses / et tunc concludit
perfectam eius curacionem / cum dicitur
Ihesus autem tenens manum eius
elevavit eum / sic prostratum quasi
mortuum et surrexit / perfecte curatus
quod quod dicit Mathei xvii et curatus
est puer ex illa hora / In quo
notandum / quod puer hic accipitur
transumptive / quia iam erat
filius adultus / Vel etiam puer in
scriptura frequenter accipitur pro
filio / Vel tercio / quia ex curacione
puer id est purus effectus est / Et cum
introisset etc. / Hic dominus arguit
discipulos credens vero fuerit
curacionis difficultas / Vel aliter
ponitur hic insufficiencia discipulorum
ostensio / et primo ponitur discipulorum
interrogacio / secundo subditur
domini responsio / ubi et dicitur illis
dicit quod et cum introisset in
domum et post demonia curata
discipuli eius / secreto interrogabant
eum ut abeo tamen a nobis
discerent / Sed quare? numquid ve
recundiam habebant / eo quod demonium
eicere non poterant / dicitur secundum Lyra
quod forte timebat ne graciam
perdidisset quia acceperant / Unde
secrete interrogabant / non propter ve
recundiam / Vel secundum Ieronimum
bene videbat quod hoc fecit
culpa deputavit / quia miraculum
patrandi a domino acceperat non
impossibilitas / et sibi
eorum interrogacio / cum dicit
quare nos secundum quibus collata est
potestas eiciendi demonia

non potuimus eicere eum / discipuli
enim quia non potuerant demonium
eicere / ideo querebant / quod ex eorum
culpa erat in parte / et ideo Christum
in secreto interrogabant / causam
suam dicenda / et dixit illis / hoc
genus scilicet quo homo cadit in aquam
per appetitum carnalis voluptatis /
et in ignem per appetitum elationis
quia ignis tendit sursum / in nullo
potest exire nisi in oratione et ieiunio
/ quia ieiunium expellit volup-
tatem carnis / oratio elationem mentis
Pro quo notandum / quod demones non sunt
equales in virtute naturali / et ideo
potest difficilius unus expelli
quam alter / ad expulsionem autem istius
requirebatur in expellente subiectio
carnis / que fit per ieiunium et ma-
gna elevatio spiritus in deum / et
talia nondum erant in apostolis / quia
pro tempore illo non competebat
eis ieiunare / ut dictum est supra 2o capitulo /
nec erant in deum perfecte elevati
/ quia erant rudes et imperfecti / usque
receperunt post passionem spiritum plenioremque
Item notandum / quod Mattheus dicit
quod non potuerunt eicere demonium
propter incredulitatem suam / tamen dicendum est
quod utraque causa scilicet illa que hic
exprimitur et illa que in Mattheo
ponitur simul concurrerunt in discipulis
propter quas illum demonem eicere non
potuerunt / Sed contra quod dicitur quod hoc
fuit propter incredulitatem eorum / ergo
non fuit propter incredulitatem eorum / quia
discipuli non erant infideles / ergo
non fuit propter eorum incredulitatem /
Respondeo dicendum / quamvis incre-
dulitas eorum fuit causa / tamen
non tota causa / sed cum hac incre-
dulitas discipulorum / Et ad primum

dicendum / quod discipuli dicuntur incre-
duli non propter defectum fidei sicut infideli
sed propter remissionem fervoris / Unde
Hylarius / Domino in monte degente
remanentes apostolos cum turba residentibus
fides eorum tepuerat / Sed quod
non facit mentionem duo de eleva-
tione erant simul tres que sunt satis-
factionis Thobie 12o Bona est
oratio cum ieiunio / Et ideo propter in-
imicam quendam illorum adimere
electa intelligitur / Et inde egressi
eorum humiliatio / Secundo exprimit
discipulorum ambitio / ibi Et ve-
nerunt in domum etc. / Circa primum
tangitur Christi humiliatio / quod hoc
quod predixit eis ignominiam sue
passionis / quam voluntarie erat
passurus / ut hic erat Christi humiliatio
apud apostolos / Sed quod adhuc erant
rudes / et ideo capiebat verbum
ad plenum / et hoc tangitur ibi At
illi ignorabant etc. / Dicit ergo Et
inde id est a loco in quo scilicet demonium
predictus miraculum fecit / profecti
scilicet Christus et discipuli pretergra-
diebantur id est transita gradiebantur
in Galileam in qua erat Naza-
reth / ubi Christus erat notitius
nec volebat id est et non volebat
Christus quemquam id est aliquem scire se
ibi esse propter gloriam mundi / Subsistit autem
dominus in Galilea / quia volebat
et aliis predicare / Docebat autem
discipulos suos etc. / et dicebat / repetendo
quod supra dixerat / aut amplius
eorum incorrectionem insinuat / Tunc
Galilea interpretatur transmigratio
/ quod erat transmigrationis divina
misteria et actionem de deceptionis

Quia oportet filium hominis pati multa et reprobari a senioribus et scribis etc.

humiliacionis quibus revelavit. Et ingressi
quod deus ter predixit suam passionem
discipulis suis. Primo Math.
xvi et supra viii. Si quis vult
post me venire etc. Secundo Math.
xvii et hic. 3° Math. 20. Et hoc contra
triplicem negatorum doctrinam vel
propter triplicem statum salvandorum
per fidem passionis incipientium
proficientium et perfectorum. Vel
quia primo passio Christi ad imi-
tacionem, unde dicit si quis vult
post me venire etc. Hic vero ad
fidei confirmacionem. Et Math. 20
ad discipulorum premuniciacionem, ut
iacula previsa minus feriant.
Et subdit passionis predicacionem dicens
quoniam filius hominis. Ecce sacramentum
incarnacionis, quia filius dei car-
ne assumpta factus est filius hominis,
non hominum sed virginis et mulieris sicut
nos sumus, de quibus supra. Similiter
sunt vocati a filiis hominum. Con-
venienter autem se filium hominis
nominat non filium dei, ubi se
passurum predicat, ut intelligatur
quod secundum humanam naturam passurus
erat non secundum divinam. Tradetur.
Ecce sacramentum passionis. Tradetur
enim a patre per caritatem humanam,
a se ipso per obedienciam voluntariam,
a dyabolo per suggestionem iniquam,
a Iuda per cupiditatem nequissimam,
a iudeis per invidiam dolosam,
a pylato per pusillanimitatem iude-
licam. In manus hominum. Condempna-
cionem quia quamvis sententiam
iudeorum et gentium a [?] statim
quia civilium regum principum
sacerdotum religiosorum et populorum.
Et occident eum. Magna iniquitas
quod homines occidunt
hominem sed multum maior quod oc-
cidunt salvatorem. Et occisus, sed
filius hominis, tercia die resurget.
Ideo semper post [?] semper prosperis
miscet tristiciam, sed tristicia semper
accidit quia sustinet, sed prospera
quia non contempnet. Isto enim sic
prosperis miscet tristiciam ut tunc
venientia non inpremeditata feriant
animum. Unde contristat eos quod occidendus
est, debet letificare quia die tercia
resurrecturus est. At illi ignorabant
verbum, quia sepius loquebatur eis
in parabolis, ideo quod dubitabant
si hoc aliquid esset parabolicum. Sed
contra Math. xvii dicit et contristati
sunt vehementer. Si igitur isto illo
audito contristabantur, signum est
quod aliquid intellexerunt. Et per quid male
dicit hic ignorabant verbum. Solutio:
bene intellexerunt verba que di-
cebat, unde contristabantur, sed qualiter
filius dei pateretur ignorabant.
Unde glossa: Ignorabant non tam
ingenii tarditate quam amore, quia qui
vivum deum cognoverant mortuum
credere negabant. Et timebant
interrogare eum, id est non audebant inter-
rogare eum, sed postmodum [?]
addit de hoc verbo, sed filius dei
tradetur etc. Contra quia quando que
nullus interrogavit dum sermo
quebatur ei de hoc verbo sicut tamen
bene de aliis interrogabant
sicut de parabola seminis supra ca-
pitulo iiii et de adventu Elye ix in eadem
causa sicut petrus supra cum talo [?]
enim quod de simili verbo increpabat
salutem [?] petrus cor-
reptus fuerat quia non sapit ea
que dei sunt et propter hoc dampnum
alloqui non expectabant. Et ve-
nerunt Capharnaum, que erat
civitas principalis in galilea

Videbo ubi manebant isti qui tributum
colligebant ex parte Romanorum /
et interpretatur villa consolationis / quia secundum
glo. congruit ei / quod dictum est Terra
Zabulon et terra Neptalim etc. ubi consolatio reddita
est desperantibus / Sed quid dominus in
Capharnaum fecit postquam pervenerunt
ad eam habetur Matth. xviii ad finem
capituli / Cum enim domi esset / Hic
reprimit discipulorum ambicionem dividitur
in partem principalem et incidentalem
secunda ibi Respondit ei Johannes
Primo ergo dicit Cum in domo esset
interrogabat eos non quasi ignorans
sed ut ex doctrina sequente appareret,
propter non ignorancie verba que dixerunt
inter se / quasi absente ipso domino
interrogavit eos enim dicens / Quid in via tractabatis
quasi dicat / Illud est de quo in
via tractastis seu tractatum habuistis
At illi tacebant / secundum diversa dicitur
secundum glo. Interlinearem / cuius causa subditur / cum
dicit / Siquidem in via etc. / quis eorum
maior esset etc. / quod omnino eis verecundum
et reprehensibile erat / Ideo magis eorum
erat humilitas / immo quod predicaverat
eis humilitatem sive primus / De ista
Matth. xviii dicit / quod discipuli accesserunt
ad ipsum dicentes / Quis nam
maior est etc. / ergo ipsi interrogaverunt
dominum / et non dominus ipsos / Sed Luc. ix dicit
et intuitus in eos cogitaciones / quis
eorum esset maior / ergo videtur quod de hoc
non disputabant vocaliter in via /
cuius opositum dicitur hic / Solucio
cogitaciones discipulorum vidit / et per
nec dominus posteaque quesivit quod
in via tractabant pro quia cuius
eorum esset prior cogitacionem
eorum / sed ut ex confusione sua
eos corrigeret / et ipsi tunc confusi
tacuerunt / Postmodum quod exercitati
erant ad salvatorem de quo
infra habebitur / accesserunt et dixerunt

Quis putas maior est / de quo
habetur Matth. xviii / De hiis patet
quod ista questio fuit multiplex
inter discipulos [illegible] ventilata
Primo enim de ea cogitaverunt - 1
de quo habetur Luc. ix / Secundo de ipsa - 2
cogitata disputaverunt / de quo
habetur hic / Tercio de eadem iam - 3
pene disputata contenderunt / de
quo habetur Luc. xxii / ubi dicit / Facta est
autem contencio inter eos / Quarto - 4
eam disputatam magistro deter-
minandam proposuerunt / de quo habetur
Matth. xviii / Ex hiis patet
quod non est inveniendum / Unde autem
illa questio habuit ortum dicit
secundum glo. primo ex hoc / quod videbant
Petrum Iacobum et Johannem specialiter ductos
in montem / secretiusque aliquid
eis ibi creditum esse / Secundo ex hoc 2°
quia Petro sicut Matth. dicit
claves regni celorum esse promis-
sas et ecclesiam super eum edificandam
audiverant / Putabat ergo istos
tres ceteris omnibus vel Petrum
omnibus esse prelatum / vel tercio ex 3°
isto quod in tributi solucione Petrum
ipsi domino coequificatum viderant /
eum esse ceteris preferendum arbitra-
bantur / Et residens / Hic subditur
domini informacio et redarguitur discipulorum
de humilitate ex eorum
primis innocentia / Dicit ergo Et sedens
dominus residens etc. / glo. vel illi
eunctes disputabant de principatu
/ sed ipse sedens docet hu-
militatem / Vocavit duodecim et ait illis
Si quis vult inter vos primus
esse sit in maioritate dignitatis
erit omnium novissimus / humilis
sui reputacione / et omnium minister
humilis officii exhibicione in
exhibicione in loco et tempore /
quasi dicat / ille est vere maior
qui est humilior / Et quod

Luc xviii

dicatur [est] in regno celorum maiores
similia te [illegible] / quicumque desiderat
primatum celestem sequatur humi-
litatem terrestrem / quicumque autem
desiderat primatum in terra
inveniet confusionem in celo / et accipiens puerum
Luce ix dicitur et apprehendens / quem statuit
[illegible] / et Marci [illegible] dicit
advocans quem adesse vocans puerum
etate vel simplicitate / hic puer dicitur
fuisse sanctus Marcialis qui postea
factus est episcopus Lemovicensis / vel
puerum id est Christum parvulum / ysa ix
parvulus natus est nobis etc. / sta-
tuit eum secus puerum / in medio
eorum / ut equaliter ab omnibus con-
spectum / in quo stat Ambrosius dicit /
docet simplicitatem sine arrogancia /
caritatem sine invidia / devocionem
sine iracundia / Unde cum puer est
se non vindicat / formam virtutis
[illegible] / et [illegible] ne
[illegible] : quem cum complexus
esset etc. quod figura significat
humiles dignos esse amplexu / qui
[illegible] glorie et dicere Leva eius
sub capite meo et dextera eius
amplexabitur me / Ait illis scilicet
apostolis in quorum medio iste puer
statuit / quisquis id est quicumque unum ex
huiusmodi pueris receperit scilicet vice
innocentie imitatione / In nomine
meo id est propter meum amorem vel propter
mei nominis invocationem / me recipit
hoc addidit secundum Rabanum
ne auderet eos magno honore
suscipiendos / Luce ix / Et qui eos
receperit me recipit / qui ergo su-
scipit affectu ad [illegible]
affectu ad consolandum / affectu / ad
[illegible] gracia ad suffrendum /
me recipit / et quicumque me
[illegible] / non me suscipit
[illegible] sed eum qui misit

me simplex suscipit / [illegible] / quia
inter me et me eum nichil distat
Notandum quod salvator [illegible] eos
hic ad duo primo scilicet ut maiores
et prelati [illegible] eorum [illegible]
[illegible] / [illegible] / ut sint parvuli
sint in malicia / primo ad Cor xiiii
malicia parvuli estote / sensibus autem
perfecti sitis / Respondit Johannes / hic liber
est pars incidentalis / [illegible]
[illegible] parvulos recipiendos
in nomine eius / [illegible]
[illegible] / Johannes memorat
de quodam eiciente demonia in nomine
Christi qui tamen non erat de societate
eius quem discipuli prohibuerunt
[illegible] / ut [illegible]
[illegible] alias [illegible]
[illegible]
secundum [illegible] / ubi hic aut-
em illis / dicit [illegible] / Respondit autem
[illegible] Johannes [illegible]
respondit [illegible] ei [illegible]
dicebat / [illegible] ei
qua in corde [illegible] / de [illegible]
[illegible] humiles et suscipiendos / ex
quo [illegible]
[illegible] unde glo [illegible]
[illegible] ergo [illegible]
est ab eo dicitur / [illegible] preceptor
quod [illegible] est eius [illegible] mandata /
vidimus quendam non sequitur nos. Luc
[illegible] in nomine tuo [illegible]
[illegible] demonia
[illegible] demonia [illegible] tamen
[illegible] glo [illegible]
[illegible] dicet [illegible]
[illegible] in [illegible]
[illegible]
[illegible] / interdum
non est [illegible] qui hec operatur / sed in
[illegible] / qui non
sequitur [illegible]
[illegible] imitando sicut nos

faciunt et prohibuimus eum glo(sa) o(ste)n(dit)
Johannes putat illum debere recipi-
in nomine alterius qui non sequitur ambulat
adversitatem eorum sicut iste putat | Johannes
quod quibus concludi debet a beneficio |
qui male vult officio | et ideo docet dominus
illum esse arcendum a bono quod facit |
sed ad melius convocandum | et ideo
subditur responsio ita hic | Secundo
ponitur prohibitio scandali | ibi et
quisquis unum de pusillis | Dicit ergo
Ihesus autem ait nolite prohibere
eum scilicet a miraculorum operacione | Unde
apostolus ad Philippenses primo Sive per
occasionem sive per veritatem christus annunciatur
in hoc gaudeo et gaudebo | Tales
enim qui ad utilitatem aliorum faciunt
signa | licet perversa sit eorum con-
sciencia | supportandi sunt quamdiu
communia nobiscum habent sacra | quia
contra habebit | Qui non est adversum
vos etc | Sed quod eciam dimissorum faciunt
et vitari quomodo sunt prohiberi debent
quia dum nobiscum non sentiunt sed ad-
versus nos sunt | Et notandum quod de
isto de quo hic dicitur in textu | est
duplex modus dicendi | Dicunt
enim aliqui quod iste scilicet de quo conqueritur
Johannes non erat fidelis | Aliqui enim
infideles videntes per experienciam
nomine christi virtuosum | eiciebat demonia
in nomine christi sicut hic dicitur et nunc christo |
modo dicat salvator | quod ille hic
qui sic facit | non est prohibendus
unde dicit hic | nolite prohibere racio
quare non est prohibendus | quia talis
actio demonis facit ad declaracionem
virtutis christi | et quamvis sic infidelis
non habet materiam loquendi contra
fidem christi | sed cum gloriatur de signo
in nomine eius factis | et hoc
est quod subditur nemo est qui
faciat virtutem id est miraculorum

operacionem in nomine meo et
 ... et plus et possit cito
male etc. | infideles enim aliquando
bene malignis conveniunt
cum fidelibus | aut quod deus sit
omnium creatorem | et in talibus sunt
nobiscum | licet non in aliis | quod dicit
qui non est adversum vos | Alii
non dicunt | quod iste erat fidelis
credens in christum | et hoc est quod
dicit discipulis christi non erat
tante perfectionis | quod vellet sequi
christum et eius discipulos in modo
vivendi | sicut multi non volunt
omnes fideles sequi consilia reli-
gionis ingressum | et talibus non
est prohibendum | quia divina
beneficia non semper dantur maio-
ribus sed et aliquando per minoribus
et imperfectis | et in hoc declaratur
virtus nominis christi | quod per
magnos et parvos indifferenter
potest operari | et quia tales
imperfecti aliquando recedunt
ad tempus | et tempore temptacionis a fide
recedunt | ideo dicit Nemo est
qui faciat virtutem etc. | quia si
aliquis imperfectus facit miracula
in nomine christi et postea recedat a fide
non habet fundamentum loquendi
contra christum | in cuius nomine
fecit miracula de quibus gloriabatur etc.
sed eciam opera minora | ideo sequitur
quisquis enim potum dederit
Hic determinat de premio
Ambrosius christo ministrancium
... de supplicio malorum | ibi
et quisquis unum de pusillis
vel secundum aliam literam | hic
tollit comparacionem | dicit enim
est enim quisquis unum ex huius-
modi pueris receperit etc | me
recepit | non possit quis dicere | pau-
pertas mea impedit | quod hospital

et nō possum / hec conclusio in breuissima compendio diluit / secundum glo
interlinearem / dicit ergo / Et in seipsis quem
a quacumque / et hoc dicit ad ostendendum
quod quibus hoc potest facere / nec propter
paupertatem excusatur quis quin
et ideo subdit / Quicumque dederit vobis
/ et ne quis excuset se de pot[ate]
[illegible] per paupertate suam
ideo subdit / calicem / non lagenam
aque / non vini / frigide / non calide
ne paupertatis et inopie liquorum
occasio quereretur / In nomine meo
et ad mei nominis honorem / vel ad
mei nominis inuocationem / quia xpisti
estis / eo intuitu quod estis xpisti / id est mei
discipuli / Amen dico vobis / id est cer-
titudinaliter promitto / non perdet mer-
cedem suam / hic sic dicit / quicumque
habebit mercedem suam / et hoc in
vita sua / eo quod nullum bonum
quantumcumque paruum remanebit irre-
muneratum / Et quicumque scandalizauerit vnum de
pusillis istis / Hic ponitur compli-
cio scandali / primo actiui / secundo
passiui / ubi et si scandalizauerit
te manus tua / Adhuc dimidi-
um primo tangitur culpa / secundo
pena / ibi / bonum est ei mag[is]
/ dicit ergo sic / Et quicumque
[illegible] tales sunt / vel
saltem vnum / scandalizauerit /
ex quo patet quod multo plus
peccat / qui plures scandalizat
quam vnum / de pusillis istis / id est de
infirmis / Vnde secundum [illegible] simpliciter
[illegible] / qui scandalizat recte
pusillus dicitur / quia qui magnus est
id est robustus in fide et caritate moueri
non potest / qui credunt in me / non tamen
stabit in fine quandoque ei accidit /
secundum glo interlinearem / hic

/ magnum / nullo modo inducit / pusilli
enim obnoxii sunt / Credentibus
in me / ex quo patet / quod mag[is]
est vitandum scandalum fidelium
quam infidelium / Nam fidelibus pre-
stari occasio ruine ab alto fidei
in quorum errores / quam infideles
autem in imo sunt / hoc propter
magis graue videre / scandalizauit
id est dicto vel facto aliquid vnde dedit
occasionem ruine / id est peccati mortalis /
Vnde scandalum est dictum vel fac-
tum minus rectum prebens alteri occasionem
ruine / et dicitur a scandalon grece
quod est impactio siue ruina latine
vel offendiculum / secundum glo / Ergo scan-
dalizare aliquem est aliquem facere
ruere in peccatum exemplo vel
facto suo malo / Bonum est ei mag[is]
ubi ponitur pena scandali / et
exponitur id est de pena quali et
eterna / De temporali simpliciter
dicit de inflicta innocenti / Aut
nocenti / dicit ergo sic / Bonum est
mag[is] id est multo tollerabilius est / Vt
suspendatur mola asinaria / Loquitur
hic secundum modum [illegible] morem
palestine / vbi pro maioribus
criminibus ligato saxo ad collum
precipitabantur in mare / Et sic
mola asinaria dicitur quicumque
grauis et ponderosus lapis / quem
mouerat asinus / Aliter / mola
asinaria dicitur quam voluunt
asini vel equi [illegible] rota in mo-
lendinis / et sic de quali pena
innocenti inflicta exponendo
sensus est / Bonum est ei mag[is] id est
multo tollerabilius / vita
qualis / grauissima pena finire
quam scandalizando per mortem
perpetuam puniri / et sic hoc

opponitur bona et / Secundo modo
2 opponitur de pena temporali
inflicta innocenti seruo / qui
pariter sustinet penam pro
culpa commissa / et tantum valet
tamquam si diceret / Beda: multo melius
est pro culpa penam breuem acci-
pere quam eternis seruari tormentis /
et accipitur hic [illegible] pro ponto
aut sic sensus / melius est a. bonum
est / Tercio modo opponitur de pena
3 eterna secundum Rabanum / et sic per
molam asinariam secularis vite
circuitus ac labor intelligitur / Et quot
asini voluuntur circa molam sic isti
scilicet stulti amatores mundi qui [illegible]
[illegible] cum [illegible] a philisteis
ponuntur ad molam / Iudicum xvi
Per mare vero eterna dampnacio
designatur / Est ergo sensus qui scan-
dalizauerit a. qui sub [illegible] [illegible]
verbis vel exemplo [illegible] destruit
magis bonum est a. nunquam malum
erat ut enim sub [illegible] [illegible] ad
mortem [illegible] [illegible] astringerent
qui sacra officia ecclesie [illegible] mini-
sterium demonstrarent / quia si solus
caderet utique tollerabilior pena
inferni esset [illegible] / Beda: [illegible]
vero opponit sic / Magnum est [illegible]
quia sine sensu / sine intellectu / asina-
ria mola / gentilis adorans lapides
est / Ergo multo [illegible] quam scan-
dalum fideles committunt si [illegible] maius
[illegible] / [illegible] talem penam pa-
ciuntur [illegible] [illegible] quantum
tales [illegible] / et hic [illegible] [illegible]
Et [illegible] [illegible] / [illegible] quibus hec
[illegible] hic a. domino data sit gra-
cius / tamen [illegible] [illegible] apostolos [illegible]
qui de dignitate gaudebant / in
quo [illegible] quos [illegible] ad [illegible]

Pessimum scandalum predictum est si scan-
dalizauerit te etc. / Hic docet vitare
scandalum passiuum seu proprium
ut ne quis scandalizetur ab alio
seu a seipso / Si autem aliquis
alteri prebet materiam scandali ipsi
aut [illegible] adiutorium / quod signa-
tur [illegible] / aut [illegible] seruicium / quod
signatur per pedem / [illegible] consilium
quod signatur per oculum / et secundum
hec in talibus [illegible] [illegible] tunc sca-
dalum passiuum / Primum exemplum
est de manu / secundum de pede / ubi
et si pes tuus etc. / Tercium de oculo
ubi et si oculus tuus etc. / Ista [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] / [illegible] eiusdem
[illegible] [illegible] / Bonum est tibi
debilem etc. / Dicit ergo Et si scanda-
lizauerit [illegible]
[illegible] si [illegible] [illegible] scandala
tibi sunt / Vel sic scandalizauerit te
a. lederit te / secundum Rabanum [illegible]
[illegible] [illegible] tua a. [illegible]
[illegible] / Rabanus [illegible]
[illegible] / abscide illam et proice
[illegible] quem habes [illegible] eius
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] / tunc dicit bonum est tibi
et ponitur duplex [illegible] est
[illegible] per [illegible] glorie /
[illegible] [illegible] ubi
[illegible] duas manus [illegible] / Dicit ergo
bonum est tibi a. melius est tibi
debilem a. sine [illegible] ad
[illegible] vel [illegible] [illegible] in
vitam eternam quam duas manus
habentem a. cum habes [illegible] duas
[illegible] temporales mitti
in gehennam a. in infernum
ignem inextinguibilem
[illegible] / [illegible] melius est vitam
[illegible] [illegible] quam ab vite [illegible]

nitia / vitam eternam perde-
re sic est sensus in summa. Melius
est tibi sine hmoi amicis vel
habere esse in paradiso quam cum
hmoi amicis et post mortem
esse in inferno. ubi vermis eorum
conscientie penas inferni commemorat
ut perterreat. Et tangit duplicem
penam scilicet dampni seu miserie
et sensus seu exteriorem. Primam tangit
cum dicit ubi vermis eorum. dicit
glo. conscientie scilicet dolor
interius cruciatus eos non morit[ur]
i. non cessat eos sic cruciare seu
rodere. et ignis a pena extingui
nesciens. Secundam glo. interlinealis
non extinguitur scilicet per hoc tangit
penam secundam. et si pes tuus
Hic ponitur exemplum secundum de pede
Augustinus dicit: secundum contrarium scan-
dalum passivum. Et primo ponitur
amicitia spiritualis vel utilitas ubi
bonum est tibi claudo. Hic ponitur
et si pes tuus. amicus [illegible]
tuus tibi cotidianus, qui sunt vitam
per glo. interli. sicut est dispensator
vel famulus tuus. scandalizat te i.
ledit te vel corrumpit. omnino
amputa illum. Interli. cum
corrigi nequeas. Amputa a
societate tua. et subditur ratio alia
commendationis ubi primo ostendit
per promissionem glorie. Secundo per co-
minationem pene ut ibi
quam duos pedes habentem. Primo ad
primum dicit quod sic. Semper amputa
illum. ideo semper quia per glo. interli.
bonum est tibi claudo i. sine pre-
tiosis possessionibus seu dispensatore
manere. a ingredi in vitam eternam
quam duos pedes habere i. cum hmoi
simul mitti in gehennam ignis
inextinguibilis ubi
vermis eorum non
moritur et ignis
eorum non extinguitur.
eternalis per hoc ita inferni pedes

cumeritas scilicet bona quo ut quis sit
notandum quod duplex est claudi-
catio. Una bona de qua legitur Ge-
nesis xxxii. ubi dicitur Jacob postquam luctabatur
cum angelo claudicabat pede. Alia
mala de qua iii. Regum xviii. claudicatis
in duas partes. De prima loquitur
hic. Secundo notandum in litera predicti de
debili. Duplex est debilitas.
Una bona qua quis sit impotens
et tardus ad peccandum et nulla opera
ut est in fidelibus. quam mathematicus debilis
erat pedibus i. non magnus ad
prompta ad malum. Alia est mala
qua quis est infirmus ad bona
de qua Ysaie xxxv. confirmata debilia
roborate. Et si oculus tuus aliquo
tempore exemplum tertium scandalum
et est de oculo. Et dicitur tertio sicut
quis dicit quod [illegible] si oculus tuus
glo. consiliarius in consiliis vel dilectus
sicut oculus scandalizaverit te a. in
errorem vult ducere. Erue eum. se-
parando a voluntate et societate
tua. Et notandum quod licet homo sit
quod homo privatus sit membro
aliquod perdere quod peccatum committere
non tamen dominus vult semper quod ideo
membra corporis abscindamus
quia per hoc non excluditur co-
ncupiscentia interior. Ex qua surgit
peccatum. Item quia per aliam viam
potest melius obviari quam co-
operando et liberum arbitrium co-
hibendo interius et melius a per-
tractando exterior. Et sic de membro
abscindendo spiritualiter. dominus prohibet
ab illicito actu. Et hunc spiritualem no-
tavit dominus. Et subditur ratio. Ibi dicit
Bonum est tibi i. melius est luscum
i. simplici veritate introire in
regnum dei i. vitam eternam

qui duos oculos habentem .i. qui cum
malis consilians mitti in gehennam
ignis. exponitur sicut primus. Et sic
prius littere aspirus est iste. Melius
est cum simplici doctrina et veritate
ire in vitam eternam quam cum multis
litteris erroneis mitti in gehennam
ignis. Aliter potest exponi eadem
eadem littera in istis tribus exemplis
de scandalo hominis a seipso sic
Si manus tua .i. operatio tua, ut
mercacio tua, vel advocacio vel
huiusmodi aut pes tuus .i. affectio tua
ut ymaginacio carnalis aut oculus
tuus .i. intencio tua scandalizet
te dando tibi occasionem peccandi, am-
puta vel erue ea sicut membra, quia tales
consimiles postea [illegible] penas
inferni sicut primus. De omnibus n. acquirere
Hic ponitur declaracio eiusdem dicti
prius enim dixerat quod ad vitandum
scandalum pes eius esset amputandus
manus abscindenda, oculus eruendus
que quidem mutilacio non est intelligenda
per abscisionem vel excecationem alicuius membri
corporalem, sed per restrictionem ab actu ma-
lo quod fit per maceracionem carnis et disci-
plinam, cuius causa est discretio
sapientie, et ideo subdit Omnis enim et c.
ubi docet modum acquirendi discretionem
sapientie, que acquiritur tribulacionis
igne, quia vexacio dat intellectum.
Hoc est ergo quod dicit Omnis enim igne
salietur .i. tribulacionis igne sapientie
efficaciam, sicut per ignem deco-
quitur materia quem vertitur in sal.
Dic quod igne tribulationis acquiritur
sal discretionis. Vel sic Omnis scilicet
volens vitam ingredi salietur
igne scilicet probacionis. Et omnis sale
salietur victima .i. exponitur sic

et omnis victima .i. actio deo pla-
cita salietur sale sapientie seu
discretionis, Glossa Marci. Sicut
enim in lege veteri sal ponebatur
in omni sacrificio dei, Leviticus secundo,
sic et in omni opere bono requiritur
discretio. Vel sic secundum Ieronimum: Omnis
victima .i. genus humanum
igne purgatorio examinabitur in
futuro. Et sale salietur .i. in presenti
vita ratione sapientie corruptio
vitiorum consumitur. Et nondum
quod sal quinque modis accipitur.
Primo est idem quod sapientia. Secundo
.i. verbum dei. Tertio .i. correptio.
Quarto .i. opus bonum. Quinto auctor
sacre scripture. Bonum est sal .i.
discretio bona est, quia per eam opera
humana sunt bonitates. Aliter
bonum est sal .i. verbum dei sale
sapientie conditum bonum est audire,
unde apostolus alibi [illegible] sapientiam
predicator. Quod si sal [illegible] in-
sulsum fuerit, hic [illegible]
sal accepit pro [illegible]
hominibus discre[illegible]
cionem habentibus, eo quod aliquis ex-
cellens in aliqua proprietate
eo plurimum denominatur ab
illo maxime, sed etiam abstrac-
tive, sicut vocatur sapiens de-
sapientia et liberalis liberalitas. Et
per talem modum loquendi
prius dixit apostolus quia eos
debebant percellere sapientia.
Vos estis sal terre, Mathei quinto.
Dicit salvator: Quod si sal in-
fatuatum fuerit .i. si ille qui debet
alios discere per eminenciam
sic discretionis et sapientie, sint
insulsi per defectum discretionis

Iste defectus redundat in alios
ergo subdit signo illud etc. vel · condicionalis
secundo sic si sal insulsum fuerit
i. correpcio sine amore proximi
vel amor proximi sine misericordia
vide Ieronimum in glosa Bonaventure. Sal
correpcionis amore proximi tan-
git et dilectionem sal sine condiat
vel tercio sic Si sal i. doctor in tempore
pacis vicia increpans metuens
in tempore persecucionis fidem confiteri non
audens vane glorie cupidus
vel amore pecunie correptus sicut
iudas qui dominum vendidit Si
magister huius modi insulsus fuerit i.
desipuerit signo illud condicionale
quod dicit mathei v° ca° ex
primit similia consimilis ubi dicit si
si sal evanuerit in quo salietur
et hoc ponitur dupliciter de prelato
et de ipso subiecto de prelato
sic Si sal evanuerit i.
devianit in quo
salietur sed ipsum
sal i. per quem
fatuitas eius re-
mediabitur Secundo sic
in quo salietur sed amplius subiecta
sive subditus quod quos in fimus
amplius instruetur cum desipiat
doctor ignorans unum Ergo multi
sunt qui pro magnitudine sapiencie
a concordia societatis seu civitatis
pro superbia discedunt Ideo sequitur
Habete in vobis sal i. discrecionem
et pacem habete inter vos quod
dicit pro sapiam pacem inter ho-
mines agnitum et scientia elo-
quencia cum sapiencia loquitur ma-
gis inope metuat ne eius elo
quencia audiencium veritas
rumpat Sal cum habet sine
pacem sapiam sine veritate et
caritatis fraternitate et amore
non est donum virtutis sed argumentum
dampnacionis quo eum plus ce-
pit ex defectus delinquit Luce
ix° omnis sic voluntate etc.

Et inde exurgens etc. Ca-
pitulum decimum in quo secundum
magistrum divisionem dominus
agit quasi typum dispu-
tantis et primo solvit quesitionem de per-
tinentibus ad caritatem secundo de pertinentibus
ad prestationem suam in capitulo xii tercio
de pertinentibus ad phariseorum et
saduceorum et herodianorum calli-
ditatem et astuciam in capitulo xii sicut
isto capitulo quinti primo solvit questionem
scilicet de vita coniugatorum secundo
de vita omnium ibi et cum egressus esset
de via alia est una divisio vel
aliter hic ponitur confutacio phariseorum
in lege peritissimorum et primo describitur
confutacio phariseorum secundo subditur
in capitulo xii primo in duabus partibus primo
describitur phariseorum confutacio secundo
discipulorum instructio ibi et offe-
rebant illi Circa primum facit quinque
primo ponitur loci determinacio
17 Et 17 verum dicit et inde exurgens a galilea ve-
nit in fines iudee etc. glosa ore huc
usque ea que in galilea fecit
et docuit hinc narrat que in iudea
fecit et docuit et passus est et
primo que trans iordanem etc. hic enim
dicit in fines iudee ultra iordanem vel
Signo notandum quod iudea quandoque
dicitur tota provincia iudeorum sed
specialiter pars iudiana dicitur iudea
ad distinctionem samarie galilee et
decapolis ceterarum mediarum provinciarum

27 iordanem / et subdit secundo turbarum
conventus seu concursus / cum dicit
et conveniunt iterum turbe ad
eum / et sequebantur eum de
galilea / unde Math. 19 dicit / et
secute sunt eum turbe multe
/ interdum ex pietate ut docerentur /
/ ex infirmitate ut sanarentur / et
sicut consueverat, sursum docebat / unde
infra 14 dicit / cotidie apud vos
in templo eram docens / iterum
docebat eos / propter devotos / sed non
omnes / quia solum simplices / pharisei
namque nolebant doctrinam eius
capere / sed magis redarguere / et
3 subdit tertio maligna eorum inter-
rogatio cum dicit / et accedentes etc.
/ ubi ponuntur / primo conventum
occasio / secundo causa quo / quia
/ interrogabant / tertio eorum intentio
/ ubi temptantes eum / dicit quo et
accedentes / ex livore ut deciperent
Ecc. primo / accessisti maligne ad
deum / et cor tuum plenum est dolo
pharisei qui in populo videbantur
pre aliis videbantur religiosiores
/ ideo eorum / magis distantia inter turbas
et phariseos / hec veniunt ut doce-
antur / et infirmi ut curentur / sicut
Math. capite dicit / illi ut temptando
deciperent / has enim devotio pietatis
/ illos adduxit stimulus livoris / et
propter hoc permittit turbarum sequela
et eorumdem instructio / infirmorumque sa-
natio / ut habetur in Math. / ut magis
accenderetur invidia phariseorum etc. / inter-
rogabant eum non ad discendum
/ sed ad accusandum et calumpniandum
/ et subdit quo tamen dicit / Si licet viro q. d.
/ dicas nobis / utrum licitum sit viro
uxorem dimittere / sed si licitum est co-

pulatam sibi / et eam dimittere
aliam ducere / Math. vero addit
/ quacumque causa / sed quia sci-
ebant in libello repudii esse quod
plus relinquitur in intellectu
quam in superficie sermonis / propter quod
ingenia eorum clare non expres-
sunt / et ideo subdit temptantes eum
/ haut enim quo modo possunt eum
cum capiant / quia quo ista caut
ad utramque partem calumpniabilis
/ et ideo crediderunt quod inevitabiliter
possent eum capere / Crisostomus
/ cornuto sillogismo temptant
et quocumque cadeat capere putant
/ si dicit dimittendam / et aliam du-
cendam / predicare contradictor sibi
videretur / si non dimittendam
reus sacrilegii et contra doctrinam
moysi facere videretur / unde dicitur
sic ausum temptant et temptant
ut incurrat decipula / et subdit
4 / quarto domini responsio temptatis / cum dicit
/ at ille respondens / ubi dominus
in responsione sua procedit primo
interrogationibus ut sensum eorum intel-
lectum corrigat / in ista autem
responsione / dominus probat insepa-
rabilitatem matrimonii dicens / at ille
sed dicit respondens / ait / sed phariseis
/ hic interrogando / quid vobis
precepit moyses / sed quod Math. 5
19 dicit / quod pharisei hoc obiecerunt
primo / unde ibi dicit sic / dicunt illi
/ quid ergo moyses mandavit dare
libellum repudii / Glossa / quod primo
hic quia sunt ab eis / sicut
hic dicitur / quia antequam diceret suam
sententiam / volebat quod audiret
eorum falsa opinio / et ideo
quam obiecto exponit / Moy-
ses permisit etc. / et ideo subdit

libel. repu. scribe
7 dimittere.

Rem dixerunt / quomodo sic aut
rogaverunt / Moyses permisit hic
subditur phariseorum questio ex
lege moysi / ubi primo ponitur
obiectio / secundo datur solutio / ubi
quibus videns aliquis dicit quod
moyses tantum famulus dei et tamen
auctor permisit libellum repudii
scribere semper viro volente
repudiare uxorem suam
et dimittere semper causa tamen
intellectu notandum / quod in veteri
lege qui cum uxor sua propter
aliquam feditatem displicuit po-
tuit eam dimittere dando scriptum
sine ei ut libere posset alteri
nubere si vellet / et illud scriptum
vocabatur libellus repudii et
de hoc habetur Deuteronomii 24 circa principium
Item notandum / quod forma repudii
talis erat / secundum Josephum
promitto tibi quod amplius tecum non erimus /
et in isto libello secundum quosdam
tria erant scripta / scilicet causa divorcii
dos quam dabat ei / et licentia
nubendi alteri / sed aliis videtur
quod causa repudii non erat ibi
scripta / propter hoc quod alia causa talis
erat occulta sicut fornicatio
et soli marito nota / et ideo si hanc
tamen scripsisset eam diffamasset
publicando peccatum occultum.
Et quia iste libellus dabatur in manum
mulieris repudiate / ad hoc
ut alteri posset nubere si vellet /
ideo non est verisimile quod aliquod
diffamatorium fuit ibi scriptum
quibus videns dicit autem hic
iam quid ponitur phariseorum
redarguitur quibus scilicet phariseis videlicet admiranda

Rursus ait

cordis vestri et propter obstinacionem et
maliciam cordis vestri permisit vobis
non precepit preceptum istud scilicet
de dimissione uxorum / quod dicit
secundum glossam / deus non potest esse
contrarius / ut ad ante iussit / et id
post nono fregit impios / sed per-
missio fuit hominis / non imperium
dei / quia moyses maluit indulgere
divorcium quam quod ad nuptias
fieri homicidium / adeo quod iudei erant
proni / ideo ista permissio non
absolvebat eos a peccato / sed tamen
a pena legali / ab initio autem
creature / non fuit sic ordinatum
a deo / ideo fecit masculum et
feminam fecit eos esse discretos
sexu / que attenditur ex parte
corporis / et hic attingitur ma-
terie secundum glossam / per hoc / non
feminas / quia hic audit dico contra
da esse originaliter / et notanter
fecit quia femina ipse est secundum corpus
secundum creatura est secundum animam / et cohe-
rente argumentum contra macheos / quia
dicunt nam corporales fecerunt a diabolo
et dixit / scilicet deus semper per adam
propter hoc / quia propter coniunctionis facilitatem
vel aliter propter hoc / id est propter opus
generationis / relinquet homo patrem
et hic quantum ad filiam / et matrem et hic
quantum ad filium / quia cum huius personis
prohibitum est a deo contrahere /
et ita quatuor persone sunt ex-
cepte a coniunctione / pater et filia / mater
et filius / et non alie / et hoc oportuit
propter paucitatem hominum / postea corre-
xit aliter ordinavit / et ultra alie
excepta / et adherebit uxori sue
quantum ad mutuum consensum ...

et erunt in carne una quantum
ad unitatem copule corporis
vel aliter in carne una .i. in
una carne unius comparandi vel
tio in una carne .i. ut neuter
habeat potestatem sui corporis contra
sine consensu viri. simpliciter potestatem
sui corporis non habeat et simili
ter. Secundum hanc triplicem copulam
notatur triplex bonum matrimonii scilicet
bonum sacramenti. hoc notatur in prima
copulatione ut copula non dividatur.
In secunda copulatione bonum prolis
ut proles generetur. In tertia bonum
fidei ut corpus alteri non tradatur.
Et notandum quod in dicta auctoritate reprobatur
omnis error albigensis. primo quantum
contra naturam cum dicit masculum
et feminam. Secundo quantum ad matrimonium
sequitur. relinquet homo patrem et
matrem. Tertio cum isti nuptias licet habere
Tertio fornicationis quantum cum dicit
uxori non meretrici. quarto cum
uxor dicit alicui coniuncta non soluta
Quinto quantum adulterium cum dicit
sue non aliene. Sexto bigamia
cum sequitur et erunt duo in carne
una. Super quo dicit glossa intelli
ge non tres. contra quod lamech le
gimus fecisse qui accepit duas
uxores Ada et Sella. Hic eciam excluditur
ea prior cum dicit uxori. Itaque
iam non sunt duo. Hic concludit
inseparabilitatem. Et primo ratione co
niunctionis. Secundo ratione coniungentis ibi
Quod ergo deus coniunxit. Dicit ergo
Itaque non sunt duo in carnali
copula licet in personis sunt duo
sed una caro quia una sit car
nalis coniunctio. Et ideo sequitur Quod
ergo deus coniunxit scilicet
una carne homo non separet
dimittendo propria voluntate

propriam. Unde tamen divina auctoritate aliquando
separantur vir et uxor quantum
ad concubitum. Unde glossa homo
non separat desiderio sed corporis
dimittendo priorem. Deus separat
qui coniungit. Qui ex consensu utriusque
propter servitutem dei sic hinc verecundiam
quam non ... Hic autem
dubitatur primum dubium. Cum repu
dium uxorum sit licitum
ex sic iam quam apostolo ad galatas. Vi
dio habemus uxorem dimittere
sed apostolus non precepit quantum ipse
Iste si non tunc moyses concedendo
hoc vel saltem consentiendo in hoc
contradixit quod non est verum. Secundum
quia tamen non restituit apostolus.
Primum est hic textus. Solutio
In lege quedam concedebantur sine
imperium ut simpliciter bona. Quedam
secundum prohibitorum sed per
ut maiora mala. quedam per
permissionem ut minora mala
ne fierent maiora mala. Sicut
repudium fuit permissum in veteri
lege non licitum sed permissum ad
evitandum uxoricidium. Tunc ad
primum obiectum dicendum quod per legem
permissive sicut et moyses dedit
eis. Ad secundum dicendum quod repudium
quantum a moyse non precipiebatur
ab eo nec consentiebat in ipso quod nos
mala non debeant fieri ut veniant
bona sed tamen permitti minora
mala ne veniant maiora
Ita moyses permisit repudium
non tamen sequitur ex hoc quod ex consensu
consensit in ipso. Et quamvis repudium
fuit permissum tamen dare
libellum repudii fuit preceptum.
Secundum dubium circa hoc quod dicit
et dixit quod hec relinquet homo

Contra alia verba sunt verba adversa ... quod dominus male al- legat hic tangens sua. Soluto adam protulit verba illa sine prophetico ... divina revelacione quia ipse in extasi posita vidit mulierem de costa sua for- matam ... verba sunt ... dei revelante ... in- strumenta. Secundo ... dubium ... quod ... relinquens ... propter uxorem ... absolvatur ab illo precepto ... parentes ... Unde ... loquitur hic ... quo ad ... non quo ad ... Sed ita est dubitatur posito quod pater ... uxor ... magis ... subvenire ... de bonis ... magis tenetur subvenire ... quid ... quod deus ... propter fornicacionem sic dimittere uxorem ... Soluto dico quod hoc est verum quo ad thorum sed non quo ad vincula ... quod alteri nubere possit ... et in domo ... iterum ... hic ponit disputacionem ... interrogacio et questio ... domum responsio ibi et ait illis. Dicit sic et in domo ... iterum de ... discipuli ... questionem ... phariseis sed ... facta a phariseis ... de ... quia ... de interrogant de quia ... secundum ... dicens

simplici de quo ... phariseis interrogantes ... alius ponit ... discipuli ... intellexerunt ... interrogaverunt eum quale illud intelligere deberent. Et ait illis ... hic ponit ... dicit ... ostendit ... non obstante lege ... hic ostendit aliud ... quia ex repudio ... sequebatur ... alia ... mulier ... alteri nubens ... ibi et si uxor ... ergo et ait illis. Quicumque dimiserit uxorem suam ... ad repudiacionem ... Mathei 19 ubi hoc ... ponit ... addit nisi ob fornicacionem et aliam duxerit ... secundum ... quod sola fornicacio est que sola fornicacio est que uxorem tollit ... adulteram ... est ... intelligere adulteram ... vel aliter ... et aliam duxerit ... dimissa et hoc addit quia ... vir potest uxorem dimittere propter fornicacionem tamen non potest aliam ducere quia licet quo ad ... sive ad cohabitacionem et debiti ... coniuges separari possunt tamen semper ambobus ... vinculum manebit. Ergo dimissio qua quis dimittit uxorem propter fornicacionem intelligenda est quantum ad cohabitacionem et debiti reddicionem et non quo ad vinculum quia illud

nis solvit nisi per mortem adulterium
committit super eam i. mechus et
adulter factus est / quia adhuc post
separatum manet vinculum coniugii
et si uxor dimisit virum suum quoniam
ad repudiatum et cohabitacionem / et ibi iterum
submittitur nisi ob fornicacionem / et ergo
quia quia sola fornicacio est causa
propter quam uxor virum potest repudiare
vel dimittere / et alii intulerunt primo
viro vivente mechatur i. adulterium
committit / et offerebant illi parvulos
sic igitur de tribus instruccionibus / secundo
instruccionis confirmacio ibi presentes
eis in exemplis / prima inter quas primo
instruit discipulos de humilitate / que
est fundamentum aliarum virtutum /
secundo de voluntaria paupertate /
ibi / et cum egressus esset / tercio
de tolleranda adversitate / ibi et
assumens iterum duodecim / primum
humilitatem docet / per hoc quod dicit nullum
intrare in regnum celorum nisi pueros
i. humilem habet puericiam que contingunt quatuor /
primo devoto obediencie / ibi in oblacione
secundo disciplinas in discipulorum prohibicione
ibi discipuli autem / tercio meritum
obediencie in parvulorum commendacione ibi
quos cum vidisset ihesus / quarto dignitas
in manuum imposicione ibi
et complexus eos / dicit ergo et of-
ferebant illi sed damus / Marci 19 addit bis
tunc sed cum de castitate esset
sermo ante / hoc enim immediate
prius habuit sermonem de castitate
cum dixit et sunt eunuchi qui
se castraverunt propter regnum celorum
sicut ibidem habetur / offerebant ergo illi
parvulos / per quos significantur humiles
et obedientes / quia sicut parvuli
non utuntur propria voluntate sed aliorum /
ita humiles et obedientes / propter hoc
viri religiosi sunt in statu
perfeccionis / quia dederunt se ad obedienciam
castitatem humilitatem et paupertatem
ut tangeret eos / Matthei 19 addit
et oraret i. ut manum et voce
benediceret / ita ut benediccio ma-
nuum per eius tactum signatur
et benediccio vocis per oracionem
imponendo namque manum eciam
habuit ab antiquis patribus
qui volentes benedicere pueris
imponebant illis manus / Genesis
48 / et Actuum 8 / tunc impo-
suerunt manus super illos / di-
scipuli autem comminabantur i. in-
ianis imposuerunt offerentibus / Marci
10 addit discipuli autem incre-
pabant eos / glossa ordinaria: non quia
nollent eos manum et voce salvatoris
benedici / sed nondum fidem plenam
habentes putabant eum more homi-
num offerencium importunitate
lassari / quos cum vidisset
hic notat meritum obediencie
in parvulorum commendacione / quos
commendat primo quantum ad meritum
vite / secundo quantum ad premium
glorie / ibi talium enim est regnum
dei / dicit ergo quos super di-
scipulos cum vidisset ihesus sic
commitari offerentibus indigne
i. cum indignacione tulit i.
sustulit seu tolleravit / et ait
illis sed discipulis / sinite
parvulos venire ergo qui propria
voluntate veniunt ad me i. apud
quem non est personarum accepcio
Actuum 10 / et ne prohibueritis eos
comminantes terrendo / male quia
corripiendo / propter hoc mali quibus

enim benefacere qui potest / certa
via exacta quia sunt per
celos / quia via bona / et vere
non recedit / quia vita adorna
/ quia via libera: Nolite pro-
hibere. talium enim est regnum dei
/ non dicit istorum / sed talium
ut non tam etatem quam simplicitatem
et innocentiam commendet / Unde
Ieronimus simplicitas sola obstinatorum
est et custos mentis / et nichil est
quod deus ita estimat sicut
si mitis sit magnus / sed humiles
infima videamur. Amen dico
vobis etc. quia dixit / secundum glo.
interlinearem / vere talium est regnum
dei / quia Amen id est certitudinaliter
vobis dico / quicumque id est quamvis magnus
non acceperit regnum dei id est doctrinam
eorum / sicut [illegible] in glo. or. Velud
parvulus qui non perseverat in ira /
lesus non meminit / videns pulchram
mulierem non concupiscit / non habet
aliud in ore / aliud in corde / qui
enim talis non fuit non intrabit
in regnum celorum / Vel aliter velud
parvulus id est obediens et sine contradic-
cione sicut parvulus non contradicit
doctoribus / vinces [illegible] eos non co-
gnovit / sed fideliter suscipiens cum
metu obedit et acquiescit / Ita
et nos obediendo semper et sine
cum contradictione / verba domini debemus
suscipere / et hec secundum glo. or.
non intrabit in illud / quia nullus
potest intrare in regnum celorum
nisi sit parvulus et humilis / Et
complexans eos / parvulos enim
figuram gerere humilium et
obedientium tenuit / quorum sanctam
humilitatem corporis amplectitur
Et imponens manus super illos bene-
dixit / ne humiles dignos sua dilectione

et gratia benedictionis significaret / et in hoc
innuitur humilium dignitas / Et no-
tandum quod corpus semper cottidie
humilibus manum imponit / unde
[illegible] tribuit / Et
cum egressus esset / postquam habitum
est de perfectione humilitatis / hic
agitur de perfectione paupertatis / quam
laudat in comparatione ad observaciones
mandatorum / quod est [illegible]
precipue / et primo ponitur adole-
scentis questio / secundo domini respon-
sio Jhesus autem dixit ei / Dicit ergo
et cum egressus esset / scilicet de domo
in qua discipulos [illegible]
benedicebat / et parvuli sibi oblati fuerant /
Occurrens quidam genu flexo etc.
scilicet qui volebat ascendere ad statum per-
fectionis / et per hoc quod sequitur genuflexo
ante eum innuitur ipsius humilitas
Rogabat eum / hic iam ponitur
ipsius interrogatio / ubi notandum
secundum glo. quod ipse viderat par-
vulos esse dignos regno celorum /
et quia hoc dictum erat in parabolis /
et ideo aperte audire voluit quibus
meritis vitam eternam posset acquirere /
et ideo rogabat eum id est interro-
gabat [illegible] pro eo
posito Magister bone / Et quia
magister audiendus est / Vos enim
vocatis me magister et domine
et recte / quia bonitas ipsa
bonitas [illegible] est / et hic 13
ampliatur duo requisita ad bonum
doctorem / primo quod polleat in doc-
trina / et ergo dicit magister / secundo
quod sit eminens in vita / ideo dicit
bone / quid faciam / non tamen dicam
vel audiam / Matth. vii. non omnis
qui dicit michi domine domine intrabit
in regnum celorum / sed qui facit etc. Vitam

per
eternam [vitam] percipiam quia parum
omnia valent nisi assit bonus
finis ideo dicit ut vitam eternam et c.
Jhesus autem dixit ei. hic subditur domini
responsio et primo respondit quantum
secundo questionem ibi Precepta
nosti. dicit ergo quid me dicis
bonum quasi diceret cum tu non credas
me esse deum sed purum hominem et nemo
bonus nisi deus quid me ergo dicis
bonum. unde si vis credere me esse bonum
crede et me esse deum. Nemo bonus
nisi solus deus qui solus est bonus
per essentiam et nullus alius. Precepta
nosti que scilicet ~~serva~~ servare debes
quasi diceret observatio mandatorum
sufficit ad salutem et quod amplius
est non est necessitatis sed supererogationis
et postea enumerat precepta
aliqua secunde tabule per que
homo ordinatur ad proximum cum
aliis presupponit precepta quibus
homo ordinatur ad deum. Dicens
sibi ne adulteres uxorem proximi
cuius pena legis determinatur
Deut. xx. Si mechatus quis fuerit
cum uxore alterius et adulterium perpetraverit
cum uxore proximi sui morte
moriatur et mechus et adultera. Non
occides scilicet manu occidendo vel mente
odiendo vel auxilium subtrahendo
unde Exodi xx non occides et per
illud preceptum non prohibentur isti qui
sunt a deo et lege auctoritatem occidendi
sicut sunt iudices et principes qui
illam auctoritatem licite exercere valent
Ne furtum rem alienam invito domino
contrectando ne falsum testimonium dicas
quia falsus testis non erit impunitus
Prov. xix. Ne fraudem feceris scilicet proximum
tuum decipiendo per quem
tenemur diligere sicut nos ipsos
vel ad id ad quod diligimus nos ipsos scilicet

ad eternam gloriam. et hoc exprimitur
Matth. xix sub aliis verbis cum dicit
et diliges proximum tuum sicut te ipsum.
Honora patrem et matrem reverenciam
exhibendo et eis subveniendo Exodi xx
Deuteronomio v. Ecclesiastici iii. ubi
dicitur qui honorat patrem suum vita
vivet longiori. Et nota quod
precepta hic enumerata sunt
[illegible] non eodem sub eisdem
verbis nec sub eodem ordine. Ait
ille respondens. Jhesus docuit
mandatorum observantiam que est
necessitatis hic docet voluntariam
paupertatem que est consilii et
perfectionis et primo ponit [illegible]
instructio a domino cum dicit
At ille scilicet sufficienter instructus Matth.
xix dicitur adolescens. Tenens
ait illi scilicet domino magister hec
omnia custodivi id est implevi a
iuventute mea etc. Fili a
iuventute tua accipe doctrinam
et quia volebat perfecte ad statum
perfectionis ascendere ideo subditur Jhesus
autem intuitus est eum id est interiora
arcana cordis et dilexit eum
propter bona que fecerat sibi prestita
et ostendit ei vitam immutabilem
comparans ad perfectionem maiorem
quo potuit ascendere per impedimentum
divitiarum. Aliqui
enim sunt qui bene sunt apti
ad bene vivendum in inferiori
statu sed non in superiori perfectioni
Et dixit ei. Unum tibi deest Hic
subditur [illegible] invitatio ad voluntariam
paupertatem et dicit
Unum tibi deest non primum magnum
scilicet voluntaria paupertas et ideo
Vade per affectum quecumque habes
id est omnia que habes non partem scilicet
[illegible] ~~omnia [illegible]~~ sicut

animas / contra peccatores / que
habes contra raptores / Secunda
nos doceas sapientes de alienis /
vende per effusionem / Tercia non sufficit
omnia qualitercumque relinquere /
ergo hic determinatur modus cum
subditur da pauperibus / Da non
vende / unde numquam argumenta /
pauperibus non divitibus / secundum illud
psalmi dispersit dedit pauperibus
quod est contra symoniacos / vel
ambiciosos / qui dant divitibus
ut acquirant dignitates / Da ergo
pauperibus non tamen pauperi
ut accipias affectus multorum
Item pauperibus dignis non
indignis aut histrionibus et ha-
bebis thezaurum in celo / scilicet que
nec erugo nec tinea demolitur
in celo / mirabilis modo thezau-
risandi / scilicet dispergendo / cum alii
solent thezaurisare congregando /
Sed attendendum / quod loquitur de the-
zauro spirituali / qui debet comparari
per temporalium distribucionem
Sed nec hoc ad perfectionem suf-
ficit / nisi quis post divicias
dimissas dominum sequatur / unde dicit
et veni sequere me / quasi dicat
sequendo Bedam [illegible]
post contemptas divicias sal-
vatorem imitatus / id est relictis malis
fac bona / Dominicus / Sequitur enim
qui est eius imitator / vestigia
eius gradiendo / Vel aliter expo-
nitur illa littera vade per viam
obediencie / et quecumque habes
vende per contricionem prudenter
et da per operacionem mercedem
et habebis thezaurum in quo
infallibilitas / thezaurum in quo
preciositas / in celo in quo securitas

sequendo ad tercio primo Dixit ei
credidi recte sum et veni per
servitutem paupertatis voluntarie
et sequere me per constanciam
paciencie / Qui contristatus / hic
ostendit perfectionis arduitatem
per comparacionem ad infirmitatem
humanam / ostenditur enim ardua
quia humane infirmitati est
tristabilis et difficilis / unde primo
ostendit / quod est tristabilis in a-
dolescentis contristacione / Secundo
quod est difficilis ex diviciarum affectione /
ibi / et cum audisset verbum / Et tercio
ostendit / quod est impossibilis ex eorum
comparacione ibi / At ille rursus
respondens ait / dicit ergo Qui
contristatus id est non solum tristatus
sed complete tristatus / scilicet in
corpore et anima / quia eius tristicia
non fuit propassio sed passio / hec est
enim tristicia que mortem seculi
operatur / Secunde Cor. vii / Contri-
status in verbo / id est ex verbo secundum quod
abiit scilicet cum audisset verbum de
vendicione et abiecione temporalium /
merens id est causa tristicie / secundum
glosa scilicet / et subditur causa Erat
enim habens multas possessiones
scilicet cum amicos ... impossibile erat
affectu ... abicere / et ideo abiit
tristis / Homo erat habens multas
possessiones / quasi spinas nascentes
et tribulos que semen divinum
suffocaverunt / Sed hic oriuntur
dubia / Primum ad hoc quod dicitur
Magister bone / Contra
quod dicitur quid me interrogas
de bono / Preterea utrumque
patuit dicere ut alterum refe-
ratur ad illud quod sequitur / scilicet

[illegible] ad bonum faciendum. Aliud vero
secundum sermonem adiuvat qd ait magister
bone. Item videtur qd dominus
negat se esse bonum per hoc qd dicit
quid me dicis esse bonum. Solucio
secundum glosam ei non se bonum ne-
gat sed se deum significat nec se
manifesto bonum non esse absque deo aliquem
bonum esse testatur. Secundum dubium
circa hoc quod dicit Nemo bonus etc.
Contra omnia a deo producta sunt
bona Genesis primo vidit deus
cuncta que fecerat et erant valde
bona ergo non ipse solus est bonus.
Solucio duplex est bonitas. Quedam
per essenciam et hec soli deo convenit
et de illa loquitur hic et hec soli
deo convenit. Alia est bonitas per
participacionem et est bonitas a deo par-
ticipata et hec convenit creature. Ter-
cium dubium circa hoc quod dicit
ne occidas. Contra hoc [illegible] male-
ficos non patiaris vivere ergo aliqui
licite occidendi sunt. Item Sampson
occidit se ipsum Judicum xvi et tamen
inter sanctos enumeratur ad Hebreos xi.
Ad primum dicendum qd occidi est pena
et pena debetur culpe non nature et
quia homo naturam vocat maleficus
culpam ideo lex prohibet occidere
hominem, precipit autem occidere male-
ficum, aut ergo qui occidit male-
ficum est minister legis et sic licet aut
non et sic non licet. Ad secundum dicendum
qd nulli licet occidere se ipsum
quia lex [illegible] constituit judicem
sibi ipsi. Sampson vero et quidam
alii excusantur familiari consilio
spiritus sancti dicuntur hoc fecisse
et non [illegible] proprie auctoritate.
Quartum dubium quare dicit
hic non enumerat omnia mandata
cum tamen sine omni observancia
nemo salvari potest. Solucio enu-
merat solum precepta secunde tabule
ad proximum in quibus implicatur alia
in dilectione enim proximi que
[illegible] cum dicit hic ne fraudem
facias intelligitur dilectio dei quia
qui diligit proximum legem imple-
bit. Et si queres quare potius
in dilectione proximi intelligitur
dilectio dei quam econverso. Dicendum
qd hoc est ideo quia proximus
diligitur propter deum et non
econverso. Quintum dubium
circa glosam Bede super isto qd dicit
hic magister hec omnia custodivi
ubi dicit Beda in glosa non est
putandum [illegible] temptavit ut
quidam putat dominum interrogasse
de sua vita mentitus esse cum se
legis mandata custodisse dixit
sed simpliciter confessus et subditur
[illegible] Dicitur enim intuitus [illegible]
[illegible] dominus [illegible]
eius enim diligere dicitur.
Sed contra Ambrosius super Lucam
manifeste dicit qd accessit causa
temptandi causa discendi et quia
primum dictum est causa non [illegible]
[illegible] posse. Item [illegible] dicit
[illegible] esse mentitum si omnem proximum
sicut se ipsum diligeret non ha-
beret tristis cum sua pauperibus
dare iuberetur. Item iste adole-
scens dives et superbus erat quod
videtur ex verbo domini ar-
guentis eum quid me dicis
bonum. Ergo videtur qd mentitus sit
cum se legis mandata custo-
disse dixit et per quod secundum
dictum glosa causa non potest stare.
Ad primum dicendum qd Ambrosius
et Beda aut loquitur de diversis

et sic non esset conuersatus aut de eodem
per diuersas virtutes / Vel potuit
de quo in principio ad dominum animo
temptandi accessit sed post
verbum domini humiliatus fuit et
ita stat quod non interrogauit dominum
animo temptandi sed discendi
et sic utrumque est verum sed diuersis
statibus / Ad secundum dubium dicendum
quod omnia custodierat quantum ad
opus exterius et hoc absoluit Beda
et hoc reputabat legis obser-
uanciam vel impletionem quod lex cohi-
bebat manum non animum non autem
quantum ad opus manus ut de
illo loquitur Jeronimus / Sequitur et
contristatus est / hic ostendit diffi-
cultatem ingrediendi regnum propter
superfluitatem diuiciarum / primo ab-
solute / secundo comparatiue / ubi facilius
est camelum etc dicit / Secundo contri-
status abiit vel cumque vi-
dens vidit illum tristem factum
ut habetur Luce 18 / tristiciam enim
quam habuit in corde / apparuit
in facie / propter quod bene dicit Glossa
primus / quod erat contristatus i. simul
tristatus intus et exterius / Vtrumque
autem illam tristiciam vidit dominus
/ tristiciam animi interius / vultus dim-
tatis / tristiciam faciei exterius /
oculo corporis / Ipse enim est
verus deus / et verus homo / ideo
secundum quod homo videt ea
que patent et secundum quod deus
intuetur cor / Amici dei propter diuicias
difficiles sunt eos principes
ne redeant ad diuicias exemplo
adolescentis / quam difficile etc /
Ideo simpliciter est [illegible] de vtis
temporalibus / que in angu-
stia perdiderunt / adepte / prius

Ad paruam
[illegible]

temporalia subsistunt / subsistentes
solicitudinem generant / recedentes
dolorem faciunt / Ideo perius est
ingressum regni frequenter impe-
diunt / hoc est ergo quod dicit quam
difficile etc / Sed hoc [illegible] intel-
ligitur de amante diuicias et
sic est falsum / quia tales nec
faciliter nec difficulter intrabit
regnum celorum / Vnde Baling
tamdiu non intrabit quamdiu
diues fuit / aut intelligitur de habente
diuicias et non amante / et tunc
ad terminum videtur falsum / propter hoc quod
sequitur facilius est camelum / Re-
sponsio / de utroque intelligitur vel
intelligi potest / de habente et non amante
diuicias / difficile non dicit impos-
sibilitatem sed difficultatem / quia
cum habet diuicias potest eas contempnere
/ sed tamen hoc est difficile / Ideo
difficile est esse diuitem et esse sine
peccato / Tutius est ergo non habere
nec amare diuicias / Potest etiam
intelligi de amante diuicias dicitur /
vel contra dominum ut exponendo
textum de illo difficile dicitur importare
non impossibilitatem ut prius / tales
enim difficulter intrare possunt / quia
multa eos retrahunt / Vel super
dominum et exponendo de illo textum
difficile dicitur importare impossibilitatem
impossibile est enim tales sic
diuicias inordinate diligentes
intrare in regnum celorum / et de illo
loquitur textus sequens facilius enim
est etc / Discipuli autem obstupesce-
bant i. admirabantur cum hec
vel super verbis suis / que
et dominus dixit de diuite et
Glossa interlinearis reddit causam huius

admiracionis dicens / quia non
poterant intelligere / scilicet ad plenum
verba christi / et ideo hec verba sunt
discipuli obstupebant / denuo
exponit eum sibi / At ihesus
rursus respondens ut sua re-
sponsione eos attentos redderet
illis scilicet discipulis obstu-
pescentibus / filioli vocat eos fi-
liolos / id est in fide parvulos seu in-
firmos / quia firma fides facit
filios / vel eos vocat filiolos pro-
amoris teneritudine / et ita etiam
vocat eos Johannes dicens / filioli
adhuc vobiscum modicum sum /
quam difficile est confidentes in
pecuniis / glosa interlinearis non dicit ha-
bentes / sed in pecuniis confidentes /
multi enim habent divicias
qui salvati sunt / sed dicta non
se confidentibus in pecuniis / immo
difficile seu impossibile est tales
in regnum dei intrare / scilicet salvari /
non illo tamen stat quod confidentes
in pecuniis / et eas supra deum non
amantes / possunt in regnum dei intrare /
Contingit enim philargirie retina-
culis ut dicit glosa ordinaria intrare possunt
in regnum dei / facilius est camelum
hic ponitur difficultas sequendi
christum in paupertate voluntaria
et hec comparative / secundo subditur discipulorum
admiracio ibi Qui magis admi-
rabantur dicentes / dicit ergo / facilius
est etc. Primo sic intelligitur nomine
quod ista littera potest exponi litte-
raliter / mistice / litteraliter dupliciter / mistice
secunda dupliciter / exponitur ergo litteraliter
primo sic / facilius est camelum
pertransire foramen acus / ad litteram
quedam porta erat in iherusalem
que vocabatur acus / per cuius fo-
ramen non nisi exoneratum cameli
poterant intrare / sic nec dives
in regnum celorum nisi depositis
diviciis vel per abiectam dispensacionem
Secundo modo exponitur litteraliter
capiendo acum pro instrumento
consuendi / et hoc sic facilius est camelum etc.
/ quia hoc non est aliquid repu-
gnancie / quia non ex parte dei
cum sit omnipotens / nec ex parte
quantitatis cameli / quia illa posset
dividi ita in parvas particulas
quod etiam tota illa quantitas pos-
set pertransire foramen acus
sicut hoc fit in albe quando contexitur
sed non ita facile est divitem
in regnum dei intrare / intelligendo
divitem i. divicias amantem
/ immo impossibile secundum iusticiam
dei ordinatam / est / sic divitem
introire in regnum dei ad intel-
lectum quibus creditum / quia
qui confidit in diviciis corruet
proverbiorum xi / unde Jeronimus difficile
est immo impossibile ut presentibus
quis fruatur et futuris bonis /
ut hic ventrem / ibi mentem
impleat / ut de deliciis ad deli-
cias transeat / qui igitur sic dives
mortuus in inferno sicut divite
sepelietur / Tali modo exponitur
mistice / et tunc primo sic / quod
per camelum intelligatur christus
qui sponte humiliatus instarum
arduum onera portavit ysa-
ie / et quod per acum acerbitas
passionis qua velud acu scissa
vestimenta nature nostre desar-
cire dignatus est desiccata / ut

sit sensus secundum glo. facilius est
camelum id est christum per foramen
acus etc. id est pati pro dilectoribus
seculi quam eos ad christum posse
2 converti. Secundo vero exponitur
mistice et tunc secundum Beda christus
est acus etc. non huius scripture
autem cuius pars subtilis est dei-
tas, pars grossa humanitas. Ca-
melus vero gentilis populus, di-
ves autem populus iudaicus. fora-
men acus passionis voluit
ista sunt homines angelis
vel foramen acus de angusta
via que ducit ad vitam et
tunc sensus est facilius est
camelum id est gentilem populum
gibbo peccatorum deformem
per foramen acus etc. id est per
angustam viam ingredi vitam,
quam divitem id est iudeum de
suis meritis gloriantem intrare
in regnum dei quod est pau-
perum secundum glo. interlinearem.
Sed glo. movet dubium quia ergo
in evangelio Mattheus et Zacheus
et Joseph et in veteri quam plurimi
divites regnum celorum intraverunt
ac si dicat glo. quod istud dictum
scilicet facilius etc. stare non potest
Respondet glo. quod forte divi-
tias pro nichilo habuere, vel
ex toto cor tempore dimiserunt
Unde David divitias et paupe-
rum esto et ibidem divitie
si affluant etc. Et dum magis
admirabantur supple quam ante
quando idem repetendo quod
ante dixerat confirmavit. Un-
de verbis domini iam intel-
lexerunt quod non solum divi-
tes dixit de possessione exteriori

divitiarum, sed de affectu interiori.
Regina, ut communiter homines decli-
nant ad divitias, videbatur eis
valde durum verbum, quod secundum
hoc pauci salvarentur. Ideo mira-
bantur dicentes ad invicem quis
aliud quod sequitur et quis
potest salvus fieri, quasi pene omnes
cupiunt divites fieri. secundum
glo. interlinearem implicat ergo duo
in eorum dicto, salvandorum
paucitatem tum de quibus sal-
vandi, difficultatem tum de
salvus fieri. Sed mira videtur
hec questio, cum plures sint
pauperes quam divites. Solutio secundum
glo. quia in numero divitum reputa-
bant seu intellexerunt omnes qui
amant divitias et si non habeant
et sic multi sunt divites etiam
pauperes. Pro istis turbabantur
et respondet quod salute eorum
affectabant. Regina hoc dictum
discipulorum quodam modo sapiunt
desperationem, ideo dominus mitigando
admirationem et timorem eorum subdit
videns quod licet ipsi a se ipsis
non possent aliquem expeditum
divitem, tamen possent hoc per
gratiam dei que possit eos ad
viam vite reducere. Et ideo subdit
et intuens illos Jhesus scilicet suo
aspectu ut eos attentos redderet
dixit illis: apud homines, quoniam
est per se cadere, non per se resur-
gere, impossibile est ut per se
a suis iniquitatibus convertantur
et salventur. Homo enim est
spiritus vadens et non rediens.
Sed non apud deum, supple hoc
est impossibile. Ecce nos [illegible]

deo quod difficile est / deo autem
nichil mirabile est / quia omnia
novit / nichil impossibile ~~quia~~
~~omnia novit nichil~~ et omnia potest
nichil difficile quia sola voluntate
potest omnia / et ideo subdit omnia
enim possibilia sunt apud deum
quia sicut glo. or. dicit a cupiditate
terrenorum ad caritatem eternorum convertere
potest / et superbos facere humiles / Et
post cepit ei ostensa paupertatis
perfectione et eius dignitate / hic ostendit
eius dignitatem / ex premii magnitu-
dine / et primo petrus proponens intentionem
querit premium saltem in pluralitate / secundo
dominus respondens promittit premium / ubi
videns ihesus ait / premium duplex
intuitum primo intuitum abdicationis /
secundo imitationis christi / ubi et secuti
sumus te / dicit ergo et post scilicet post
quam audivit divites non intrare posse
regnum dei cepit quod incepit ei re-
spondere petrus dicens respondendo intuitum
et querendo premium ecce nos dimi-
simus omnia etc. / In hiis verbis com-
mendat illa beata paupertas que
fuit in ecclesia primitiva / primo quia
prompta cum dicit ecce ad nutum
enim boni domini omnia continuo re-
linquunt ut patet de petro et andrea et Jo.
Matth. 4. et supra 1o talis / secundo quia
gravis dicit nos / tercio quia spontanea
cum dicit dimisimus / erant enim pau-
peres spiritu et voluntate / propter quod beati pau-
peres spiritu Matth. 5 / quarto quia integram
quia omnia relinquunt scilicet sua et suos
et se a propriam voluntatem et voluntatem
subdi ut dicit glo. / et hoc notatur ubi
cum dicit omnia / quinto quia gloriosa
et perfecta / quod notatur ubi et secuti
sumus te / magna enim est gloria
sequi dominum etc. / glo. or. grandis
fiducia piscator erat scilicet petrus
dives non fuerat / victum manu

et arte querebat et tamen confidenter
dicit / ecce nos reliquimus omnia
et quia non sufficit omnia relinquere
secundum glo. or. adiungit quod perfectum
est et secuti sumus te / multi
enim aliqui divitias contemp-
serunt / sed christum sequi proprium
est christianorum et credencium
in eum / sic sequentes christum ergo
et apostoli sunt vere christiani et
vere credentes in eum / dicit petrus
et secuti sumus te / quia diceret
secundum glo. or. / fecimus quod
iussisti / quid ergo dabis nobis
premii / et sic in pluralitate querit
premium / videns ihesus etc.
hic subdit domini responsio
qua promittit premium correspondens
merito abdicationis temporalium
et immediate ante hunc textum
Matth. 19 ponitur primum
correspondens merito imitationis
christi cum dicitur vos qui se-
cuti estis me etc. / circa aliud
intuitum abdicationis facit tria
primo repetendo promittit ~~pre~~
intuitum / secundo premium / ubi cen-
tum accipiet terras / tercio de-
fectum ita hoc representum
ubi multi autem erunt primi
in primo ponit primo abdi-
cationis actum / secundo sive debitum
ubi quod meret / abdicationis actum
tangit in tribus / quantum ad
propriam delectationem que intelli-
gitur domum / quantum ad carnalem
cognationem que intelligitur
per consanguineos sive parentes
ubi aut fratres aut sorores / et
tercio quantum ad temporalem
possessionem que intelligitur
per agros / et patet ordo
quia difficilius est dimittere
propriam dominationem / quam

cognacionem / et cognacionem quia
possessionem exteriorem. Sequitur
ergo sit. Videns aut alius
scilicet petro / et quia petrus inter-
rogauit pro omnibus, ideo cog-
nominat simone ad omnes / tu dicit
Amen dico vobis, id est certitudi-
naliter dico vobis / ego scilicet qui
non possum fallere nec falli.
Nemo est qui relinquit domum
scilicet propriam. Genesis xii: Egredere
de terra tua et de cognacione
tua et de domo patris tui. / Aut
fratres aut sorores, quantum
ad propinquos nobis pares /
aut patrem aut matrem, quantum
ad superiores / aut filios, scilicet quantum
ad inferiores. Primi sunt in
linea collaterali. Secundi
in linea ascendencium. Tercii
in linea de-scendencium.
Aut agros, id est possessionem ter-
renam. Propter me / non propter va-
nitatem mundi sicut quidam
ypocrite, id est non propter lucrum temporale
ut cupidi et ambiciosi, qui
parva que habebant relinquunt /
ut intrent divites ecclesias
vel abbatias / sed propter me, id est
propter mei amorem / et propter evangelium,
id est doctrinam christi que scilicet in
evangelio continetur. / Qui non
acciperet. Hic tangit pre-
mium duplex. Primo premium
in presenti. Secundo premium in futuro,
ibi: et in seculo futuro. Circa
intellectum ergo primi nota
contra errorem istius quod hic dicitur
qui non acciperet centies etc. quidam
fingentes fabulam [?]
post resurrectionem dogmati-
zabant omnia que propter deum
dimisisset multiplia [?] sen-

centupli fenore esse reddenda
insuper et vitam eternam. Ita quod vo-
lunt quod qui hic dimiserit unam
uxorem propter deum habiturus est
ibi 100 et cum hoc vitam eternam
et ita de aliis. Sed hunc falsum
et erroneum intellectum corrigit
glosa hic [?] et reprobat
per hoc quod dominus dicit alibi
quod in resurreccione neque nubent
neque nubentur / et per hoc quod hic
dicit marcus quod ea reddenda
sunt in hoc tempore cum per-
secucionibus / sed iste post resurrectionem
persecuciones nulle erunt. Relin-
quitur ergo iste sensus tamquam
falsus et erroneus. Sensus
ergo est iste secundum glosam [?]:
Nemo est qui relinquit temporalia
propter evangelium christi, qui non acci-
piet, id est quin accipiet centies
tantum secundum valorem etiam nunc
in tempore hoc cum persecucionibus,
id est nunc in ista vita que ple-
na persecucionibus. Talis namque
recipiet gratiam gratum faci-
entem et alia bona spiritualia
etiam in ista vita que centum
excedunt temporalia / quantum
centenarius numerus unitatem. Et sic ex-
ponendo tunc ista particula cum
persecucionibus refertur ad illud
quod dicitur hic: nunc in tempore hoc.
Et ita exponit glosa super lucam.
Aliter etiam potest illa particula
cum persecucionibus referri ad textum
immediate precedentem, scilicet do-
mos fratres et sorores. Et tunc habebit
alium sensum, de quo postea
dicetur. Et subdit tunc enume-
rando quedam bona spiritualia
que quis accipiet relinquens
temporalia propter christum. Tunc dicit domos etc.

cam xm

id est qui relinquunt temporalia propter
christum accipient centuplum in ista vita
domos scilicet spirituales fratres sorores matres filios et agros
spirituales. Qui enim pro christo dimittit tempo-
ralia certe habent centuplum unum fratrem
carnalem sororem vel matrem etc.
Qui spiritualiter in christo vivere volunt ha-
bebunt tot fratres sorores etc. quot
sunt boni et sancti in mundo. Et sic
tamen persecutionibus quia omnes qui
volunt pie vivere in christo ihesu
persecutionem patientur. Et hoc est spe-
ciale et maximum meritum apostolis
quia hoc est signum perfecte di-
lectionis. Ergo de apostolis legitur: Ibant
[illegible] gaudentes a conspectu
concilii. Aliter etiam potest exponi
de religiosis qui pro uno patre vel
fratre carnali dimisso habent
spirituales patres et fratres multos et
etiam possessiones et agros. Sic quidam
ex possessionibus suis seculum suf-
ficienter sustentant. Secundum illud
apostoli: tamquam nihil habentes et omnia
possidentes. Et vitam
eternam. Secundum quod erit in futuro
tempore dicit: et in seculo futuro vitam
eternam. Vita in qua delecta-
bilitas eternitas in qua eternitas
sic replebitur divina in christo et
in futuro sit completa. Differt ab humana
quia illa tota est in presenti seculo.
Unde de quibusdam [illegible]
dicit dominus Matth. vi: Amen dico
vobis receperunt mercedem suam.
Et quia non sufficit incipere aliquid
si homo in fine deficiat, quia non
finaliter perveniat, multi enim incep-
erunt ... sed non persi-
stunt, ideo terribiliter subiungit:
Multi autem primi, id est qui fuerunt
in primo et in excellenti statu
erunt novissimi, id est in novissimo
statu, ut Iudas de apostolo versus

in apostatam. Et Iudei qui primi
fuerunt vocatione novissimi fuerunt
conversione et novissimi primi
precedit ut latro. Similiter gentiles.
Genesis 27: maior serviet minori.
Vel sic: Multi autem primi per
per superbiam sunt novissimi et novissimi
per affectionem (?) finalem erunt primi
in gloria. Vel quia aliqui tarde
venientes ad fidem vel religionem
aliquando ita fervide operantur
quod etiam multos precedunt illos
qui venerunt ad fidem in iuventute
et sic iterum novissimi erunt
primi et econverso. Erant autem
in via. Hic ponitur discipulorum institutio
ad tollerandam adversitatem. Et primo
ponitur eorum instructio. Secundo
reprimitur eorum ambitio. Ibi:
et accedunt. Quantum ad primum
invitat eos ad tollerandam adver-
sitatem exemplo suo, quia ipse
pro nobis tantum pati voluit. Et
ideo ponitur passionis eius predictio
et circa hoc evangelista primo determinat
locum dicens: Erant autem in via
scilicet discipuli christi ascendentes
Ierosolimam. Hoc dicit propter situm
loci, quia Ierosolima respectu
aliorum locorum in alto est
posita. Et precedebat eos Ihesus
ad mortem imperterritus quia
tacuit (?) unus pro omnibus moriturus
ut dicit glossa. Et stupebant eo
quod tam prompte et alacriter
venit ad Ierusalem, ubi tot ma-
chinatores in mortem eius habuit.
Et sequentes eos amore quidem ad
ipsum gerebant. Timebant propter
glo... (?) ideo quia meminerant
quod se passurum multa a sum-
mis sacerdotibus et scribis
predixerat et accedentium (?) hic (?) =

bant ergo ne vel ipsi cum eo
morerentur vel ille cuius vita
et magisterio gaudebat crederetur
et sibi passione perditus cum
dicit et assumens iterum [illegible]
cum [illegible] duodecim apostolos ad
se vocauit et eos ad similitudinem imitauat
~~inuitauit~~ nunc autem iterum assump-
sit eos ideo dicit assumens iterum
duodecim tamquam prelatos et
prelatorum gerentes typum
non infirmos quia possent
scandalizari et hoc secrete fecit
ut dicit Matthei xx propter vitandum
scandalum aliorum discipulorum
infirmorum et mulierum que eum
comitabantur. Inter hos iudas
proditor fuerat quia secundum
Origenem forte adhuc dignus erat
cum aliis secrete ascendere et audire
que magister erat passurus vel
forte melius ideo ut passionis
Christi predictio eum pastica retraxisset
a perpetranda passione. Cepit
illis intelligentia [illegible] videat eos
timere ideo cepit dicere eis pillis
tamquam suis secretariis amicis
que essent ei ventura id est passionem
futuram noluit eum omnibus
indicare passionem suam. Ideo
in exemplum humilitatis ponit
cum discipulis quasi prelatis
et presentis sicut tamquam eius consilii fuerunt se-
creta mistica revelanda. Iohannis
xv. Vos autem dixi amicos meos
quia quecumque audiui a patre meo
nota feci vobis. Cepit eis in-
dicere hec secundum glossam interli-
nearem sequencia. Quia ecce ascendimus
ubi in exemplum humilitatis dominus
subdit suam passionem. Circa
quam tria facit. Primo tangit
locum ibi Ierosolimam. Secundo
modum ibi et filius hominis

Tercio sequelam ibi et tercia die
resurget. Modum vero tangit quantum ad
tria. Primo quantum ad [illegible]
ibi et tradetur principibus. Secundo
quantum ad progressionem ibi
et tradent eum gentibus. Tercio
quantum ad consummacionem ibi et inter-
ficient eum. Dicit ergo Quia ecce
quasi diceret iam in promptu est
quod dixi in quo evidencia sit
innuitur. Ascendimus. Ierusalem
enim ad [illegible] in montanis erat
ut dictum est quia ibi cruce ascen-
sus erat secundum illud Iohannis
iii. Sicut exaltavit Moyses ser-
pentem in deserto etc. Et in hoc in-
nuitur voluntas eundi in Ierusalem.
Ierusalem enim erat locus deputatus
passioni secundum illud Luce xiii
non capit prophetam perire extra
Ierusalem. Et per hoc quod dicit ecce
ascendimus in Ierusalem in hoc oppor-
tunitas patiendi designatur.
Eris quasi diceret nemo compellit
sed cum me videtis in cruce
pendentem non existimetis me esse
miserum hominem nam si posse
hominem mori est velle tu mori
[illegible] est. Et filius hominis. Inter-
dum quem pertinet pati non enim
potest eius divinitas pati vel
ledi et ex omni parte aggravatur
condempnacio ista. Ex parte con-
dempnati in quo innocencia quia
filius hominis id est virginis. Ex parte
modi in quo fraudulencia cum
dicit tradetur sed a iuda osten-
ditur. Ex parte condempnancium
iniquitas malicia cum dicit
principibus sacerdotum id est pon-
tificibus et scribis id est ingratis
seu plebibus [illegible] et senioribus

Ex parte condempnacionis iniuste
iniusticia | Unde dicitur et condemp-
nabunt eum a. iudicabunt eum
dignum morte sed turpissima | Unde
Math 26 Dixerunt reus est mortis
| Condempnabunt enim inique
per falsos testes | nullo iuris ordine
observato | Quarte ipsius morte
turpissima condempnemus enim
et tradent sed summi principes et
scribe enim accusacione criminis | cum
accelleracione mortis | cum preleccione
Barrabe latronis | gentilibus sed
Pylato et ministris romanorum | Et quia
fuit ibi mencio de tradicione Christi dico
tandem | quod quater fuit traditus primo
iudeis a iuda Math 26 quid vultis
mihi dare etc. Secundo a iudeis
poncio pylato presidi | Math 27
vinctum adduxerunt et tradiderunt
poncio pylato presidi | Tercio a py-
lato iterum traditus est iudeis | sed
illud Math 27 Tunc dimisit illis
Barrabam Jhesum flagellatum tradidit
| eis | et illudent ei tamquam fatuo blas-
phemis et contumeliis dicentes Ave rex iudeorum
Et secundum Jeronimum primo erat illusus
in pretorio principis sacerdotum cum
sibi dicebant prophetiza nobis christe
Secundo in pretorio pylati coram
preside per illud Math 27 genu
flexo ante eum illudebant dicentes
Ave rex iudeorum | Tercio in pretorio
Herodis luce 23 spreuit enim eum
exercitu suo et illusit indutum veste
alba | Quarto in patibulo crucis
per illud luce 23 Illudebant autem ei
et milites etc. | Et conspuent enim
tamquam vilem sputis inquinatum
in quo fecerunt contra eius regiam
dignitatem | Et flagellabunt
enim de nocte et mane | per et fini

flagellatus tota die | Et interficient
enim morte turpissima
in cruce suspendendo | Ecce
magna crudelitas | quia non
suffecit eis flagellare | sed
occidere | sed voluntate voluerunt ad
implere | Unde potuit dicere
illud Job 19 | Saciati sunt
carnibus meis | Pylatus enim
flagellatum voluit dimittere
secundum illud luce 23 corripio
(?) ergo illum dimittam
| sed post flagellatum occidi
procuravit | Et tercia die resurget
| tanta ipsius et gloria resurrec-
tionis quam passioni commutat
| ut tam cita resurreccio evacuet
scandalum crucis | et sic passio
et resurreccio coniunguntur | ut in
passione natura humanitatis
in resurreccione divinitatis appareat
| Sed dicit commentator dubitari potest
dubium circa dictum petri supra
dicentis | Ecce nos dimisimus
omnia | sed quis omnia reliquit
petrus | qui modica omnino
valde pauca habuit | Tercio
omnia reliquit qui nichil sibi
reservavit | omnia reliquit qui vo-
luntatem habendi dimisit | que est
tanquam omnium valitiva | Nemo
enim omnia habere potest | velle
autem potest | quia voluntas
est impossibilium | Unde plus
nocet habendi cupiditas quam res
Decimo dicitur ita ergo quod
nemo est qui relinquit domum
Contra domus est ymago ad
habitandum et ad se conservandum
commodius | ergo non est relinquenda
Solucio dominus loquitur de
dimissione domus quo ad pro-
prietatem et dominium | non quo ad usum

capitulum decimum

Tercium dubium circa hoc quod dicit
aut patrem aut etc. Contra
parentes honorandi sunt et sic
fratres et sorores sunt diligendi ergo
non dimittendi. Solucio cum ista
dimissione servatur in affectu
amor proximorum honor eorum et
circa affectus eorum in loco et
tempore ad parentes et sorores etc. Loquitur
enim dominus hic de dimissione
affectionis carnalis non de dimis-
sione exhibitionis honoris vel
dilectionis. Quartum dubium
circa illum textum Et assumens
iterum duodecim cepit illis
dicere. Queritur quare dominus
totiens repetit passionem suam
Videtur quod sit quod sepe dicat
eis secundum glossam sed quia multis
interpositis poterat labi de me-
moria eorum agitur [illegible] in [illegible]
et apostolos suum ductus ad temp-
tacionem preparat de ignominia pas-
sionis ne scandalizarentur. Pro quo
notandum quod dominus passionem
suam sepe predixerat. Primo
post petri confessionem cum confessus
esset eum esse filium dei supra [illegible]
[illegible] Secundo post transfiguracionem
eius supra [illegible] Tercio hic. Pri-
ma predictionem fecerat dominus ad
fidei instruccionem secundam ad intus
roboracionem quia sicut dicit gregorius
minus feriunt iacula que previdentur.
Tercia ad assiduam eius meditacionem
et memoriam et recordari etc. Et
accedunt ad eum hic reprimitur
discipulorum ambicio et primo
duorum in speciali scilicet Iohannis et Iacobi
impetrancium [illegible] regnare
pro aliis temporaliter [illegible] cum in
quali sibi [illegible]
[illegible] tangitur primo [illegible]
[illegible] sedes [illegible] sibi

[illegible] dicit eis. Sed quomodo
inde meditantur ista questio cum
premissa sint ignominiosa et
infima de passione. Unde secundum glossam
quia humilitati passionis abiecat
gloriam resurreccionis et audita
resurreccione putabat eum illico
regnaturum et quod in secundo adventu
promittitur in primo putabat
esse complendum. Unde glossa [illegible] au-
dita resurreccione innocentes
secundi adventus putat eum more
hominum volentes agitur. Post enim
in regno suo esse potestates ante
sunt dicentes [illegible] Et accedunt
ad eum Iacobus et Iohannes filii zebedei dicentes
Mathei 20 dicitur quod mater eorum fecit
istam peticionem. Sed quia sunt induc-
ta a [illegible] pro filiis [illegible]
eum hic fecisse quia quod per
amicos facimus quodammodo nos per nos
ipsos facimus. Crisostomus dicit hic quod
mater illorum fuit maria sa-
lomee uxor zebedei que filios
genuit patri et inter tempus
vocacionis apostolorum et passionem
domini mortuus est zebedeus maritus
eius et sic ista [illegible] est cum duo-
bus filiis suis scilicet Iacobo et Iohanne
accedens adorans et petens aliquid
ab eo ut habetur Mathei 20 quia ex
consilio et inductione filiorum mater
petebat [illegible] volens hic exprimere
dicit Et accedunt ad eum non [illegible]
propriis personis sed per matrem
et ita cum accedunt et petunt scilicet per
matrem accessus est [illegible]
[illegible] in regno [illegible]
accedunt ipsi [illegible]
cione adorantes [illegible]
[illegible] ut [illegible] quod
valebat [illegible] statim

prorupit in expressam petitionem sicut
consueuerunt facere petentes non audentes
magister volumus ut quodcumque petierimus
mus sine determinatione petunt astute
erat astuta et presumptuosa petitio
nescientes quod non totum expediebat
quod valebant petere ergo nec
intentionem eorum obtinuerunt. Sub-
petitionis expressa discussio per inter-
rogationem domini cum dicit. Et
ille dixit eis scilicet duobus filiis zebedei
Quid vultis ut faciam vobis. Non ut
dubitet dominus interrogat sed ut
aperte eorum errorem reprehendat
Ipsi enim sicut iudei crediderunt et credi-
derunt quod messias eis deberet regnum
temporale restituere et sic crediderunt
quod post resurrectionem statim de qua
immediate eis predixerat temporaliter
regnare deberet et quia fuerunt inter alios
discipulos eius consanguinei non volunt
esse posteriores post eum in regno
suo Unde Interlinearis interrogat
ut similiter confessos corrigat et scilicet
et dixit Da nobis etc quasi dicerent
istud volumus et petimus da nobis
scilicet ut unus scilicet nostrum ad dexteram
scilicet manum tuam petunt dicendo
Da ut unus ad dexteram et alius
ad sinistram Et quietem cum dica-
batis sedere enim importat
quietem divicias mundi magni-
ficat Et nota quod ita fiunt ho-
die de parentibus quod quidam filiis
suis provident ~~[illegible]~~ et pre aliorum
magnis statibus capiant Salutem
autem illorum super domino accipere
volunt et si viderint illos pauperes
tristantur si viderint eos peccantes
non curant Et ordinat quia ama-
tores sunt non animarum ita
et potest dici de filiis quod quidam

providentes sibi de divitiis quidam
de honoribus sed melius est
qui providet sibi de deo
et petitionem suam magnis prae
comparant ita isti volentes
sibi providere de honoribus
ut essent precipui inter alios
discipulos dixerunt Da nobis
ut unus ad dexteram Et no-
tandum quod ista petitio defecit
in tribus in ordine in inten-
tione in materia In ordine
erat perversitas quia ante meritum
petebant premium quam modo
laborarunt In intentione erat
carnalitas credebant enim hoc
sibi deberi ex lege carnis quia
consobrini sui In materia va-
nitas quia comparabant
quod preferri aliis volebant
Ihesus autem dixit eis post doctrinam
orationem sibi dedit formam
ubi primo corrigit vitium ela-
tionis seu ambitionis in eis Secundo
invitat eos ad imitationem hu-
militatis Et hoc primo exemplo passionis
ubi potestis bibere etc Secundo
ubi taliorum quia tamen Dicit ergo
Ihesus autem volens reprimere
eorum ambitionem dixit eis scilicet
Jacobo et Johanni filiis zebedei nescitis
quid petatis quasi diceret sedem
glorie regnare vultis qui non
meruistis nisi merere honorem
contemptu laboris quasi diceret
ideo hoc fieri non potest quia
nemo coronabitur nisi qui legitime
certaverit secundum apostolum ii ad thimo ii capitulo
Et quia petiverunt excellen-
tiorem statum qui debetur
martiris coronat ideo subdit

ostendendo per quem modum
oportet ad talem statum a-
scendere / cum dicit potestis
bibere calicem .i. passionem
secundum glo. etc. Unde appro-
pinquante passione dixit dominus
Pater si vis transfer hunc calicem
a me / ut habetur Mathei 26 quem
ego bibiturus sum .i. passurus
Ubi notandum / quod per calicem
scripturis passio et martirium
1 designatur / Tum quia cum
mensura bibitur / eo quod dominus non
permittit homines temptari ultra
illud quod potest / prima ad Cor. 10o
2 Tum quia non transit / sicut potus
sic 2e ad Cor. 4 / illud enim quod
in presenti momentaneum est et
leve tribulationis nostre / Tum
3 quia delectat / 2e ad Cor. xij
libenter gloriabor in infirmitatibus
meis / Tum baptismo .i. tinctura
passionis / secundum glo. interlin. vel
secundum glo. ord. Baptismus idem
est quod calix Unde alibi de pas-
sione sua dicit / Habeo baptizari
et quomodo coarctor usque dum perficiatur /
1 Baptiza xx quo ego baptizor / Et quia
adhuc insipientes erant / credebant
se posse pati pro Christo / ideo
responderunt possumus / et hoc
est quod dicitur hic. At illi di-
xerunt ei possumus / Ihesus autem dixit eis quia
petierunt exaltacionem / dominus
finaliter ostendit quibus illa
debebatur / cum dicit Calicem
quidem meum bibetis .i. passi-
ones propter me sustinebitis / Et
idem promisit sibi aliis ubi
per illud quod sequitur
et baptismo quo / quo ego

baptizabimini
baptizor / Iohannes quomodo
ambo biberunt passionem / cum
Iacobus ab Herode occisus truncatus
sit / Et quo habetur originaliter
actuum 12 / sed Iohannes propria
morte vitam finierat / et si nos
tamen cum missus in ferventis
olei dolium vita humana aliquo modo
taliter non finisset / sed concedat hic
salvator bibetis se simul sed
dissimiliter / Unus sustinendo actu /
alter affectu / Unus actibus / alter
in fervoris dolium olei missus
Sedere autem ad dexteram hic ex-
ponitur multipliciter primo sic
Sedere autem ad dexteram meam vel
ad sinistram non est meum dare vobis
.i. non est a me originaliter seu aucto- 1
ritative sed secundum humanitatem
quia omnia habeo a patre / Unde
et auctus est in patre / Vel secundo 2
sic Non est meum .i. non est a
me secundum humanitatem ut vobis
consanguineis meis aliud donem /
Vel tertio secundum glo. Non est meum 3
dare vobis / quia non est dantis
sed accipientis / quia non est per-
sonarum acceptio apud deum
sed quicumque est dignus accipit
ergo quia dignus / non quia con-
sanguineus / Vel quarto Non est X
meum dare / adhuc superbis
sed quibus paratum est Mathei
20 addit a patre meo / et ideo
humiliamini qui iam vobis ex-
altavi / et sic alius quod regnum
talibus paratum est / Paratum
enim est regnum celorum deum
diligentibus / sicut communiter
patrum autem / papa .3. homo

Oculus non vidit deus absque te que prep-
arasti deus diligentibus te-
mundum contempnentibus. sicut
2 domus dei vel hospitale preparatur
pauperibus qui non habent pallacia.
vel domos alias. Ps. parasti
in dulcedine tua pauperi deus
vers. humilibus. sicut humilis
preparatur cibus et vestitus. Joh. 14
3 Si abiero et parabo vobis
locum iterum venio. Describi-
tur qualiter non pro se sed pro aliis
pecierunt. Videtur primo ideo ne
alii discipuli turbarentur si peterent
in regno primi esse. Secundo ne ipsi
a Christo reprehenderentur quod non se
quererent. [illegible] humilitatis sue
tercio ne sustinerent confusionem
si contingeret eos repelli. Secundo
describitur qualiter per interpositam
personam virum. Unde mulier sit
blandius admittit quam vir. Secundo
si erraret male petendo minus
argueretur a Christo. Tercio quod cicius
exaudiretur propter simplicitatem quam vir.
Item qualiter per matrem et non per
aliam mulierem. Unde quia mater
eorum attinebat Christo. Ideo consi-
derans nepotem suum sibi propinquum
petere potuit. Et secundo ideo quia
fidelius laboraret pro filiis suis quam
aliqua alia. Quarto dubitatur
circa hoc quod dicit nescitis quid petatis
Contra supra dictum est volumus
ut quodcumque pecierimus etc. ergo
utique aliquid petebant. Responsio
regnum sed Christi est aliquid
sed sedere ad dexteram et sinistram
in regno Christi sine merito nichil
est. Et ad illum sensum respon-
det cum dicit nescitis quid
petatis. Audientes dicit decem

Hic iam reprimitur ambicio
discipulorum in generali. Et primo
corrigitur eorum indigna-
cio. Circa quod primo ponitur
occasio correctionis. Secundo
ipsa correctio ibi Jhesus autem
vocavit. Primo dicit Audi-
entes autem decem scilicet alii
apostoli interlinearis pe-
ticionem eorum indignati sunt de
glo. or. sicut illi carnaliter
pecierunt esse super alios sic
isti carnaliter contristati sunt
esse aliquem ante se. De Jacobo
et Johanne duobus fratribus quod
additum Mathei 20 petentibus
exaltari. Glo. or. hic indignati
sunt non de matre sed de filiis
qui ignoranciam matris in suam
non modicam non modica cu-
piditate verterant (?). [illegible] super
Matheum Si indignati sunt
quia isti ambo sunt [illegible]
magis turbarentur si eorum
peticio fuisset suscepta. et
ideo neque dominus dixit non
sedebitis vel sedebitis ne totos
irritaret sed tanquam benignus
pater sic respondit ut inter
fratres concordia non rumperetur
sed ut omnes pacaret. Secundo
describitur qualiter dominus
corripuit (?) indignacionem eorum. Ideo
inconveniens videbatur suos di-
scipulos indignari. Ad Ephe-
sios Omnis amaritudo et indi-
gnacio et clamor et blasphemia
tollatur a vobis cum omni
malicia. Responsio nota (?) Crisostomus
dominus frequenter patitur
discipulos non recte petere
non recte dicere ut ex eorum

tulsa / actiones inueniat docendi
regulam pietatis / nec est pe-
riculosius error discipulorum
magistro parte / Ihesus autem
vocans eos / hic subdit correc-
indignationis / ubi primus re-
prehendit indignationis viciam /
secundo ponit humilitatis imi-
tande documentum / ibi sed qui-
cumque voluerit inter vos / primo
tangit condicionem principum
terrenorum / secundo docet disci-
pulos facere oppositum / ibi
non ita est vobis / dicit ergo Ihesus autem
tanquam pius pater / ut ab
errore revocaret / ut paterna re-
formaret / ut regulam debite
conversationis eorundem / vocavit eos
ad se / quod dicitur matth. 20
tanquam ad salutis medicum quo
mitigarentur / tanquam ad pacis
consilium quo convenirent / tanquam
ad veritatis magistrum a quo
instruerentur / ait illis sic di-
scipulis sic vocatis / scitis
quia hii qui videntur principari
gentibus .i. qui inter gentes
principantur / dominantur eis .s. gen-
tibus / matth. 20 dicitur / dominantur eorum
et sic est relatio ad intellectum
et dicitur notanter hic qui videntur
principari quia non est nisi ap-
parens principatus et dominium in
rebus temporalibus ad modicum durans /
et principes eorum potestatem ha-
bent / quia dicitur / apud terrenos
solum habet duracio et domina-
cionis / et est hic relatio ad
intellectum / quia relatum
secundum eorum et sensum antecedens
confuderunt in gentes et in
sentencia convenerunt / non

ita est autem in vobis / quia dicitur
secundum superioritatem more se-
cularium petit / et vobis per
conversationem venire ad regnum
et regum possessionem / cum tamen
contra alias ad sinceritatem vir-
tutum ascendat / hoc imperando
secundum miserando et ideo non ita est
in vobis .i. inter vos / sicut inter
eos / vel sic / in regno terreno
ita est / quia prelati sunt domini / sed
verum regnum non est terrenum sed
spirituale / unde per oppositum in vobis
debet esse / quia prelati eius sunt
ministri / et ideo dicitur non est ita
.i. debet esse / sed quicumque voluerit
hic subdit humilitatis causa imi-
tando documentum / et primo
docendo verbo / secundo confirmando
exemplo / ibi nam et filius
hominis / dicit ergo sed quicumque
sive nobilis sive ignobilis voluerit
in vobis .i. inter vos fieri maior .s.
intellige in celo / vel aliter maior
sanctitate vel dignitate / erit vester
minister .s. intellige in terra / vel sit
erit vester minister non primatum
ambiendo / sed humiliter ministrando
ideo si cuius quicumque desiderat pri-
matum celestem / sequatur humilitatem
terrestrem / non enim qui maior
fuerit in honore ille maior / sed
qui minor / ille maior / et quicumque
voluerit in vobis .i. inter vos
primus esse .i. primatum habere
erit omnium servus / non ex con-
dicione sed ex caritate / non ex pu-
sillanimitate sed ex humilitate /
eccli. 3 quanto magnus es humilia te
in omnibus / nam et filius hominis
hic docet humilitatem exemplo
suo et hanc duplicem / primam
in conversando / aliam in patiendo / ibi

et daret animam suam / dicit ergo
nam et filius hominis etc. quasi
diceret ita sicut ambicionem nam
et filius hominis id est christus non ve-
nit ut ministraretur scilicet ab
temporaliter dicaretur / et con-
ciuministraretur / Vel secundum glo.
non venit ut ministraretur scilicet ei
in carne / sed ut ministraret / luce
xxii Ego in medio vestrum
sicut qui ministrat / quod patet
in locione pedum / in distribucione
panum / in restitucione sanitatum /
in expulsione demonum / in di-
uisione ad predicandum / et daret
interli. non tantum predicando
sed et miraculis admonendo sed
animam impendendo / ideo dicit
et dare animam suam id est vitam
suam / Iohannis 13o dedi dilectam
animam meam in manibus inimi-
corum / redempcionem pro multis pro
omnibus quantum ad sufficienciam /
sed non pro omnibus quantum ad
efficaciam / sed quo ad efficaciam
Notari potest hic tria ad que ve-
nit hic christus in quorum primo refert
ad eius ingressum quia non venit
ut ministraretur sed ut ministraret
In quo humilitas / quia non cum
turba famulorum / non cum appa-
ratu equorum / non cum pompa
dignitatum / non cum deliciis pro-
curacionum ingressus est mundum
Secundum refertur ad eius pro-
gressum / quia venit ut mini-
straret / in quo caritas et maxime
in die cene quando sic ministra-
bat tripliciter / verbo veritatis /
exemplo humilitatis / sacramento
caritatis / Tercium refertur
ad eius egressum / quia dare

animam suam in precio quia precias
venit ergo ut daret animam
suam non alienam redempcionem
non dampnacionem pro multis
non pro se / cogitetur ergo
benignitatem quia daret / pre-
ciositatem quia animam /
vtilitatem quia redempcionem
pro redempcionem misit dominus
populo suo / et venit Iericho. hic post
instruccionis precedentis con-
firmacionem per illuminationem
ceci / circa hoc primo ondit
alius miraculi locum / Secundo
hominis miseriam / ubi filius thimei
[illegible] tercio instantem per-
seuerantiam / ubi et [illegible]
[illegible] quarto saluatoris
[illegible] ubi et stans ihesus ergo
Et venit scilicet christus et disci-
puli Iericho / Iericho inter-
pretatur luna que patitur
defectum / et signat defectum
nostre mortalitatis / in quam
filius venit / cum penalitatem
nostram sine culpa assumpsit
scilicet in sua incarnacione / In
figuram primus homo descendit ab
ierusalem id est a statu prime feli-
citatis et salutis et pacis / ut
habetur luce x homo quidam de-
scendit ab ierusalem in Iericho
et proficiscente eo de Iericho
scilicet christo et discipulis eius / no-
tandum / secundum Ieronimum quod Iericho
est urbis quam transgresso
iordane destruxit iosue / quam
postea construxit achiam
achiel de bethel / 3 reg. 16
quam dominus sua gratia vi-
sitare dignatus est / sed quia

perfidiam tamen destructa
est a Romanis / Que tamen
edificata est que adhuc manet
Et notandum quod per hoc quod dicitur
proficiscente eo innuitur quod dominus
non solum in domibus / sed et
in via pro salute nostra laboravit /
dans exemplum prelatis ut
semper soliciti sint de omnibus
suis / et plurima multitudine
simple sequitur proficiscente /
multa enim turba sequebatur
eum / ut habetur Math. xx
Unde Christi assiduum doctoris
signum est ecclesia plena /
sicut testatur studiosi agricole
messis fecunda / filius tymei
hic tangitur hominis miseria
et primo quo ad statum / quia
cecus / secundo quo ad motum quia
sedebat / tertio quo ad locum
quia iuxta viam / dicit ergo
proficiscente eo filius thimei bar-
thymeus sic vocatus tymei
filius / pro quo notandum quod
exposita tamen dicat nomen eius /
et patris / ideo quia fuit valde notus
ut infra dicetur / cecus ad literam
et spiritualiter signat humanum
genus / quod est cecatum / clare
videns deum / sensu amplexatur
corda eorum / et per peccatum
est excecatum / Sapientie secundo /
excecavit eos malicia eorum /
glosa et est iohannis bar-
thymeus cecus cecitate videns
que illustrabitur in fine in ad-
ventu helye et enoch / sede-
bat iuxta viam
ad literam / ut a transeuntibus
elemosinam peteret / quia
iuxta viam id est non remote
a via salutis / mendicans
ex carencia substancie ex
telonis ad literam / spiritualiter

secundum glo. interli. / qui scripturam
scrutatur / nec complet / iuxta dicitur
mendicatis esurit / Cum enim
audisset / hic subiungitur instancia
quam cum clamore fecit / et dicit
Cum autem cecus sic sedens secus
viam / cum audisset id est per auditum
cognovisset quia ihesus naza-
renus esset / sed quomodo hoc audivit
et a quibus / habetur Luce 18 ubi dicitur
Cum audiret turbam pretereuntem
interrogavit / quid hoc esset a
quibus esset principalis in ista turba
et in ista comitiva / et sic turbe
ex una parte et condolentes
eius miserie dixerunt ei / quia ihesus
nazarenus transiret / et sic per au-
ditum cognovit / quod ihesus naza-
renus esset ibi / Secundo quo notandum
quod duo sunt sensus disciplinae ex-
perimento mentis / scilicet visus et
auditus / visu homo accipit discipli-
nis signum / auditu vero perfectum
iste perdidit visum / ideo subvenit
tum est ei per auditum / sicut
adam postquam peccavit / legitur
audisse vocem domini de am-
bulantis in paradiso / sed ipsum
non vidisse / Gen. iii. / quia ihesus
nazarenus esset / felix auditio
rumor letus / quia multi reges
voluerunt videre et prophete et non vi-
derunt et audire et cetera Luce decimo
et Math. xiii / O rosa preciosissima
sanctitate / iusticie candida / et
passionis significatione / dico san-
guine rubicunda / sicut rosa
antequam videatur sentitur
et antequam inveniatur tenetur in
odoribus suis / Sic dominus tran-
seunte / cecus antequam videret / domi-
nicam fragrantiam sensit / sensit
hic clamat christus ad cecum dicens /
clamavit docuit te o homo non

nomis

perlegisti libros / privatus luminibus
unde agitur nosti luminare mundi
et solem non aliunde / nisi ab illo
qui vere illuminat cecos / Cepit
clamare / hic ponitur prima pe-
ticio / et primo devocio in clamore
secundo fidelitas in confessione / ubi
Ihesu fili etc. dicat ergo et cepit clamare /
non tantum clamore exteriori / sed
etiam interiori / de quo psalmista clamavi
in toto corde meo etc. / Interlinearis
magno desiderio illuminari postu-
lat / et ideo sequitur et dicere / supple
cepit per fidem / ut dicat interlinearis
Ihesu fili David / ubi primo ponit
mansuetudinem humanitatis / cum
dicit fili David qui scilicet fuit mansuetus
et liberalis / secundum illud psalmista memento
domine David etc. / unde sicut hic dicit
Cirillus / cecus iste in medio posito
civitatis non ignorabat / quod de pro-
genie David deus secundum carnem na-
sceretur / unde cum Ihesum audivit
transire quem videre non poterat de
quo per famam audierat / quod multa
mirabilia faceret / statim firmiter
credidit / quod ipsum posset sanare / et
ideo vocavit ipsum Ihesum / cum subdit
Ihesu / ubi ponit potestatem divinitatis
nam interpretatur salvator / sal-
vare enim non convenit nisi deo
Item singularitatem peticionis seu
actum / cum subdit miserere
mei / quasi diceret / non pecuniam sed mi-
sericordiam peto / psalmus miserere
mei deus etc. / Ipse egesta-
tem petens / cum subdit mei
Interlinearis peccatoris / qui scilicet indigeo
sicut vides / propter quod potuit dicere
illud psalmi miserere mei deus
quoniam infirmus sum / sana me etc.
Et comminabantur / hic ostenditur perse-
verancia ceci / et primo instantia
tunc increpacionis / secundo in elevacione
clamoris ibi / At ille multo
magis / tercio in repeticione
peticionis ibi fili David / dicit
ergo / et comminabantur etc. / increpabant
ceci clamantem ut taceret
Crisostomus dicit / quia videbant sordi-
das vestes / non considerantes claritatem
Interlinearis / carnalia desideria / per-
secuciones mundi / et dyaboli / ob-
stant / et sic habemus triplicem
turbam impedientem / unam
a carne / aliam a mundo / terciam
a dyabolo / et subiunctis fuit illius in-
crepacionis seu comminacionis
ut taceret scilicet a confessione
peccati / ab edificacione proximi
et laude dei / unde Ieronimus hec turba
omni bono obsistit / turba desideriorum
carnis alliciendo / turba tumultuorum
mundi increpat persequendo / turba
demonum infernalium increpat de-
cipiendo / At ille multo magis clamabat
in quo datur nobis exemplum
quod quanto plura occurrunt nobis
impedimenta / tanto magis est
clamandum / exemplo illius
qui dicit per prophetam / laboravi
clamans raucae facte sunt fauces
mee / Crisostomus talis est natura
fidei / ut quanto magis vetatur
tanto magis accenditur / propter quod
servi dei in persecucionibus non
vincuntur / quia virtus dei impe-
rialis secura est et in securitate
perficitur / clamabat itaque
fili David / nomen Ihesu admit-
tit propter brevitatem / sed ad me-
moriam reducit eius dignitatem
ut captet eius benivolentiam /
ut exemplo patris pietate hominem
faciliter moveret ad misericordiam /
et ergo allegat debitam
liberalitatem sue etatis

qnia fili ratione nobilitatis / qr
david ratione humilis petitionis / qr
miserere ratione egentis quia mei
sz ceci et medici / Et stans ihesus
hic ostendit clamoris instantis
efficatia / et primo in xpi statione /
Secundo in vocatione ubi precepit
illum vocari / Tercio in interrogatione
ubi quid tibi vis dicitur / Et stans
ihesus interlinearis qui transiens audi-
uit ceci clamantem / Cesset quod cecus
sequi non potuit / stans dominus venire
iubet ne turba prohibet / et igitur
sibi precepit illum vocari interlinearis
per apostolos / sic debent facere principes
cum sz stare cum viderint pauperes /
et facere venire eos ad se ut audiant
eorum quomodo ut faciat eis con-
cordiam expedite / sed quia hoc non
faciunt adeo dici potest eis illud ysa-
primo / pupillo non iudicant / et
causa vidue non ingreditur ad eos et
si quando causa pauperum ingreditur
ad eos / forte plus quam valet tota
causa / expendunt antequam termi-
netur / Et vocant cecum dicentes ei /
animequior esto .i. magis quietus
in animo sis / ac si diceret iam appro-
pinquabit illuminatio tua / Surge
vocat te / Et nondum / quod non est
aliud nomine docens salutem qua
aliud nomen ihesus / Ideo iussit illum
vocari ad se et per hoc iustitie signatur
quod isti qui sunt spiritualiter ceci ad xpm
per doctores ecclesie sunt adducendi
interlinearis exponit illum textum
iustitie sit animequior etc .i. per-
severa in oratione Surge per penitentiam
vocat te per baptismum / qui proiecto ve-
stimento suo in quo mendicabat
significat quod vilitatem eius coram
domino apparere nolebat / Vel sic
brevem ut velius ad xpm curreret
exiliens venit ad eum exiliens
sz pre gaudio interlinearis ut hy-
nulus super montes / Venit ad
eum / ubi notatur et ostenditur anima

xpi in affectu ceci / et primo notatur accessio
ceci ad xpm / Ecce affectus summi
medici ubi et videns / Tercio dul-
cedo interrogationis ubi quid tibi
vis / Quarto discretio responsionis ubi
cecus dixit / dicat ergo ipse anima
cecus proiecto vestimento suo venit
ad eum sz ad xpm tamquam ad
salutis medicinam / Et videns ihesus
dixit ei etc / interrogat xpc non
tamen ignoras quid velit / sed ut
ex responsione ceci manifeste ap-
pareat eius divinitas et virtus ex re-
medio / et ut ordinem ex [illegible] / et ut
non nisi confitentes posse salvari signi-
ficet / quid tibi vis faciam quasi diceret
non sono ambitos sed voluntates / unde
augustinus qui creavit te sine te non
iustificabit te sine te / Vel sic quid
tibi vis etc quasi diceret pete secure
quia paratus sum facere seu dare
quod petis / Cecus dixit ad eum
ubi subditur discreta responsio dicens Cecus
dixit ad eum sz xpm Raboni .i.
magister meus / et luce xviij dicitur
domine / super quo dicit glosa modo
non dicit fili david sed domine ac
si diceret / filius david potest misereri sed
non cecos illuminare / filius dei qui est
dominus potest / Unde quidem dixit
fili david miserere mei suspensa
est sanitas / sed cum dixit / domine
infusa est sanitas / nec mirum quia
ipse dominus de quo in psalmo dominus
illuminat cecos / Ut videam / ecce di-
screta responsio et bona petitio / non
enim petit aurum vel argentum
sed tantum lumen / Sic etiam
salomon tantum petiit lumen sapientie
iij Reg 3o ca / quod quod dicit hic Ut
videam .i. ut aperiantur oculi mei
corporales et spirituales ad deum
contemplandum / et ad te cognoscendum /
et ad proximum instruendum / non ad
impudice respiciendum / non ad noxie ·

insidiando hominum | Ihesus autem dixit
ei | Hic ostendit xpi virtus in effectu
et primo xpi responsio | pro causa
illuminationis ibi fides tua | secundo
perfecta ceci curatio ibi et confestim
vidit. Dicit ergo Ihesus autem vo-
lens eius amplecti dixit ei sc. ceco
vade fides tua te salvum fecit | certe
lux cordis sc. fides illuminat oculos
corporis | quia ex fide impetrat | salus
corporalis | exemplo illius ceci de quo
hic habetur | Salus spiritualis ut
luce vii dicit de maria magdalena
fides tua te salvam fecit | Salus
eternalis infra ultimo capitulo Qui
crediderit et baptizatus fuerit | Et confestim i.
statim sine medio post verbum xpi
vidit sc. talis cecus | nichil enim
mediat inter dictum et factum dei | Quam
eius dicere est facere | potuit ergo
ille cecus dicere gaudens illud
Job xlii | auditu auris audivi
te | nunc autem oculus meus videt
te | et sequebatur eum in
via. ecce signum perfecte illumina-
tionis sc. in corpore et anima |
Iam enim non sedebat secus viam
sed sequebatur eum per viam gratie | vii
videt et sequitur. Qui bonum
quod intelligit operatur. Luce xviii
additur magnificans deum i.
magnum dicens seu predicans
eum non magnitudine molis sed
magnitudine virtutis | et omnis
plebs ut vidit dedit laudem deo
quod addit luce ubi supra |
Hoc enim tantum sibi retinet
deus de beneficiis suis sc. gloriam
vel laudem nobis autem relinquit
utilitatem ysaye xlii gloriam
meam alteri non dabo | Sed
hic occurrunt dubia primum
dubium circa hoc quod dicitur hic
de uno ceco tantum | Contra matthei 20

dicitur de duobus ergo hic et
ibi contrarietas esse videtur | Dicendum
quod secundum rei veritatem erant
duo ceci ut matheus ait | sed quia
unus illorum fuit famosissimus
in illa civitate et cum magna
felicitate cecatus nomine barthimeus
thimei filius | cuius infortunia
erant nota ipse clamabat fortius
alteris post alium | ideo de illo
tantum hic facit mentionem marcus
et similiter luce xviii hic sed tamen
non negat alterum | Secundum dubium
2 est hoc. Cur dominus transiens non
illuminavit cecum istum sed stans
unde dicitur hic in textu et stans
Ihesus precepit | Solutio secundum greg.
transire humanitatis est stare di-
vinitatis | ergo clamantem dominus
transiens audivit | stans illuminavit
quia per humanitatem suam vocibus
nostre cecitatis compatiendo misertus |
sed lucem gratie nobis per divinitatis
potentiam infundit | Tertium du-
3 bium quare dominus interrogavit illum
cecum dicens Quid tibi vis
faciam videtur quod ipsius nesciuit
voluntatem ceci cuius oppositum
habetur in psalmo | dominus novit
cogitationes hominum quoniam vane sunt
Dicendum dominus interrogat non
ut inscius sed ut ipse cecus magis
inflammetur ad orandum ut dicit
hic glo. et | Secundo ut eius cecitate
prius nota ab astantibus miraculum
maius esse credatur | Tercio
ut de eius discreta petitione
assistentes edificarentur | Quarto
ut non solum fides cordis sed et
oris confessio utilia esse doceat |
Unde dicit beda domine quid
interrogas quod oculis vides
infirmitas clamat quod vocem
exigis Et audet non querere

propter compassionem sed quia fidem
et iterum quintum dixit domine oratores
cogitat et nescis et videt
sitio sed volo ut confiteatur /
2 Et cum appropinquasset Ierosolimam
etc. in quo quadru-
pliciter describitur conditio sacerdotum
et primo venit adventum
eius ad templum ubi fuit
conditio sacerdotum ubi et alia die
cum exivit et vidimus quod inveniebatur
sicut est consignatio sive gentilibus ubi
et alia die cum ejecit vel et alie
animes tercio condempnatio avaricie
et simonie sacerdotalis ubi et ultimo
eliminatur in templum et quartum ordo
Nam primum factum est in adventu
ad montem oliveti secundum in accessu
ad urbem tercium in ingressu in
templum ubi cum fuit ingressus sive
primo venit in monte oliveti
cum discipulos misit deinde in
et tunc discipulos misit deinde in
templum intravit et tunc vendentes
ejecit contra designatam explicite
auctoritatis sive potestatis sacerdotalis
duo designantur primo congruitas
collationis secundo debitum executionis
ubi ite in castellum circa primum primo
ostenditur congruitas dande auctoritatis
ex parte loci secundo ex parte conditionis
ibi mittit duos dicit ergo Et cum
appropinquasset multa contineantur
circa satis secundum ordinem hystorie
que Iohannes supplet primo enim
venit Bethaniam sex diebus ante
ramos palmarum ubi factum
est convivium solempne cum
interfuit Lazarus quem Ihesus XII
suscitaverat de quo dicit Iohannes XII
sed crastinum ante venientes
transivit per Bethfage que erat
viculus vel secundum alios
villula sacerdotum ad alendum
aliqua situs in monte oliveti
in uno eius montis latere est
Bethania civitas et secundum alios
est villa quedam in latere eiusdem
montis contra montem oliveti et ideo
dicit cum appropinquaret Ierusalem
et Bethanie ad montem oliveti
mons enim oliveti in medio est inter
Ierusalem et Bethaniam sed Bethania propinquus
utrique et nondum quod hic tangit
tripliciter locum primum et est locus
passionis interpretatur domus gratie
in qua immobilis felicitas que est
mater omnium virtutum consistit ut dicitur
gloria Interlineare Bethania domus obe-
diencie interpretatur et hinc dominus
Ierusalem ventus et innidum sanguine
suo redempturus primo Bethaniam
venit et ibi a devota muliere unctus
est quia multos ante passionem
suam docendo dominus sibi obedire
fecit quorum devota actione quasi
odorifero unguento delectatur mons oliveti
secundum Iohannem appellatur crismatis
et luminis in quo significatur triplex
effectus passionis dominice in aliis
venia indulgencie in confirmatis
unctio gratie in omnibus splendor
glorie vel secundum glossam mons
oliveti est mons consolationis et sunt
sic illa tria loca congruo ordine
ad invicem nam per locum pas-
sionis et domum obediencie pervenitur
ad locum consolationis mittit duos
de discipulis suis hic subditur
congruitas conferende auto-
ritatis ex parte conditionis quia
illi qui mittuntur quibus potestas
apostolica datur debent esse
duo discipuli in quo notatur
fraterna caritas inter fratrum
tum gemine dilectionis toti
orbi predicandum in discipulis
voluntaria paupertas quia qui
non renunciaverit omnibus que
possidet non potest esse meus

discipulus Luce xiiii. Dicit ergo
mittit. In quo auctoritas duos
propter multa. Primo propter
1 geminam caritatem, quia sicut
dicit Gregorius in glosa nullus sancte
predicationis officium assumere
debet qui erga alium caritatem non
habet. Caritas enim non est nisi
2 duorum. Secundo propter ymenandam conso-
lacionem, quia sicut dicit Seneca
nullius rei sine socio iocunda est
possessio. Tercio propter mutuam conser-
3 vacionem. Ecclesiastes iiii^o. Ve soli quia
cum ceciderit non habet sublevantem.
4 Quarto propter predicande veritatis
confirmacionem, ex quia in ore duorum
vel trium testium etc. Quinto
5 propter veritatis figure impleccionem,
quia binaria animalia ingressa fuerunt
in archam Noe. In quo signatum
fuit, quod bini discipuli mittendi
erant in ecclesiam dei ante faciem suam,
ut prepararent ei viam et hospicium
in cordibus hominum. Hii sunt servi
missi a domino dicere invitatis
ut venirent ad nupcias. De quibus
Mathei xxii. Hii sunt angeli ve-
loces missi in gentem convulsam
et dilaceratam etc. De quibus
queritur primum ex discipulis. In quibus
dubietas. Glosa dicit hos duos
fuisse Petrum et Philippum, et
congrue, quia Petrus agnoscens,
in quo sciencia ad intelligendum,
Philippus os lampadis, in quo
gracia ad docendum. Finis propter
auctoritatem officii et ad ducatum
aliorum discipulorum. Et
dicit illis. Sic sibi debitum exe-
cucionis, quod iniunctione salvator
ubi terra iniungit eis que debent
exequi. Primo ad predicacionem-
ne. Secundo salutem dicens quere

ubi. Et statim introeuntes. Tercio
peccatores ad eum convertere ubi
Salute. Dicit ergo. Ite in castel-
lum, id est in Jerusalem ad litteram, quia
sic vocat dispectiue, cum esset
civitas magna. Vel etiam quia
iam nomen amiserat, quia ex li-
bertate temporali redacta erat
in servitutem gentium paganorum
et de frequencia plurium in
paucitatem ambulancium
sine habitancium. Et ideo dicitur
diminutive castellum. Quod
contra vos est, id est ex opposito
vestri, quia ipsi abeunt in Jerusalem.
Modo res que est ante me
dicitur contra me esse quo ad
situm. Hoc etiam dicitur, quia
dominus previderat contradictionem
futurum in Jerusalem contra se
et apostolos quos miserat,
ut habet Mathei xxiii. Jerusalem
Jerusalem que occidis prophetas etc.
et in psalmo. Vidi iniquitatem
et contradictionem in civitate. Et
statim introeuntes scilicet in tale
castellum, quia contrarium sunt
vobis. Illic scilicet parum ante
introitum civitatis invenietis
pullum ligatum, id est asinum, ecce quod sicut
verus deus predicabat futurum
rerum absencium tamquam pre-
sencium, quia omnia nuda et aperta
sunt oculis eius. Ad Hebreos
iiii^o capitulo. Super quem nemo
adhuc hominum sedit, quia talis
pullus asine ad hominum usus
adhuc non serviebat. Propter cuius
intellectum ad litteram nota,
quod in Jerusalem erat consuetudo communis
omnis usibus pauperum de-
putata forte ad portandum
aquam de torrente Cedron

vel de natatorio syloe / qui fluxi-
fluebant sub monte / super quem
fuit civitas sita scilicet ierusalem /
et sic civitas illa aque penuria
arctabatur. Erat ergo hec asina
ante civitatem in biviis alligata /
ante domum alicuius vel in co-
muni loco / et qui ea indigebant
illa die quid habebant campa-
bulum ei dabant / et hec asina
habebat pullum qui mittebatur
ad eosdem usus / sicut dicit beda
et rabanus. scilicet mattheus facit men-
tionem de asina et pullo. Mattheus
xxi. Marcus autem et lucas
xix. tantum de pullo / sunt causa
postea audietur. Moraliter
castellum potest dici cor hominis
peccatoris / rationibus et extrinsecis
quasi muris / oppugnationibus con-
clusum multum / unde quod dicitur in
psalmo. Quis deducet me
in civitatem munitam / ad hoc ca-
stellum mittit duos discipulos
dices / loquimini ad cor ierusalem
ysa. xl. / Isti duo discipuli sunt
timor et amor / Asina est caro
et asina pullus est lascivus et
malus affectus / timor autem
pullum solvit ps. Confige
timori tuo carnes meas / Amor
illum ad christum adducit / Ipse
dicitur autem castellum dicitur esse
contra dominum / et dictos discipulos /
quia cor hominis est quandoque
ita obstinatum quod nec flectitur
timore / nec allicitur amore / pec-
catoris ante pullus ligatus
invenitur triplici vinculo / scilicet
luxuria carnali / sanitate corporis /
prosperitate mundiali / vel vinculo
triplici de quo primo Johannes
dicit / omne quod est in mundo
aut est concupiscentia carnis / aut

concupiscentia oculorum / aut superbia
vite que non est ex patre sed
ex mundo et mundus transibit
et concupiscentia eius / qui autem facit
voluntatem dei manet in eternum
et hic triplex funiculus qui difficile
rumpitur. Ecclesiastes iiii. Christus antequam
peccavimus liberi fuimus / sed si ope-
ribus dyaboli nos alligavimus /
iam nostra virtute evadere non
possumus / quia non quod volo
bonum / hoc ago / sed quod odio
malum hoc facio ad Romanos vii.
Nam sicut navis fracto gubernaculo
fertur quo tempestas voluerit / Sic
homo perdito auxilio dei / non
facit quod vult / sed quod dyabolus
vult / Videtur valet exemplum de
populo regem eligente et de rege
electo. Vel iste castellum est
mundus discipuli predicatores et
hoc est mundus / quia mundus alit
divitias honores et delitias / contra
quem predicatores predicant pau-
pertatem abiectionem et asperitatem.
Pullus asine est gentilis populus
qui dicitur pullus propter lasciviam / sed
alligatus propter consuetudinem peccandi
solitam. Vel asine propter stultitiam
Super quem nemo hominum sedit
propter indisciplinam. Doctores enim
sedebant super illum autem
tarde in / nec homines id est doctores
rationales / vel sic secundum glo. pueri
Super quem nemo etc. id est ratio-
nabilium doctorum corrigendo
sedit / Gentiles autem plures ali-
quos habuit prophetas / aliquos
legislatores / aliquos sicut Job /
aliquos divinos ut Sibillam
Sed horum omnium doctrina aut
fuit vana ut aliqui dicunt ut
prophete / aut terrena ut legislatorum

aut privata ut sacrum aut incerta
aut dimmorum et ideo bene dicit
Super quem nemo hominum sedit
supple imponens sibi sarcinam cor-
rectionis / Solvite hic insinuat
operacio debita que est in tribus
in solvendo / in adducendo / et in
dicendo / solvere est a vinculo pec-
cati remone / et hoc potestate auc-
toritatis / et ideo dicit Solvite scilicet ab
erroribus et peccatis enodando / et
solutum ostendendo / vel solvite
per peccati remissionem / Adducite
est ad graciam Christi / et hoc exemplo
bonitatis / et ideo dicit hic et adducite
alium in fide et moribus infor-
mando / Ysaie 60 Inferet ad te
fortitudo gentium et reges eorum
adducentur / Mathei 21 et Luce
19 addit mihi non adducite
vobis / Dicit omnes mali predi-
catores et confessores faciunt magis
querentes applausum hominum quam glo-
riam dei / Dicite est ad remotionem
impedimenti et hoc verbo vitat / et ideo
sibi Et si quis vobis aliquid
dixerit / impedire vos volens di-
cite dominus etc / quasi dicat / non
propter hoc desistatis Sed dicite
quia dominus noster cui omnes servire
debemus / secundum illud psalmi
Quoniam omnia serviunt tibi
necessarius est supple talis pullus
/ non propter suam necessitatem sed
propter nostram utilitatem / Voluit
enim nostram questionem propter
nostram salutem / Eius super
angaria / Dominus non dixit disci-
pulis dicatis dominus noster /
vel dominus invictorum / sed
dominus huius opus habent ut
intelligant quod ipse sit dominus
plus non solum aliorum sed
omnium hominum / Condicio-

quidem mali sunt sui voluntate
autem sua diaboli / Et conti-
nuo dimittet hunc a sine
contradictione / Et abeuntes
posita designacione apostolice
auctoritatis / hic subditur perfe-
ctio questionis pulli gen-
tilis / et tangit primo
actus apostolorum / Secundo actus
turbarum ibi Multi autem
straverunt vestimenta etc / Actus
apostolorum designatur per tria
per solutionem per adductionem /
et per vestium impositionem / Primus
ergo actus apostolicus sive sa-
cerdotalis est / in solvendo pe-
pullum a peccatis / et ideo dicitur
abeuntes scilicet qui missi fuerant
tanquam veri obedientes / et
non excusaverunt se / nec murmu-
raverunt / qui enim non imitat
inchoatum bonum perdit / et se
ab inobedientia non absolvit
Invenerunt pullum a gentibus
sed gentilem populum / ligatum s
peccatis / ut dicit glossa interlinearis / sicut
dixit illis / quod addit Luce
19 / quia verbum domini non
potest cadere in vacuum / Ysaie 55
Sic erit verbum quod egredietur
de ore meo non revertetur ad me
vacuum / Ante ianuam intelli-
gitur fidei quia fides est ianua regni
celorum / cum sine ipsa impos-
sibile est placere deo / ad Hebreos
11 / vel sic ante ianuam que
est Christus Johannis 10 Ego sum
hostium etc / Foris in bivio
quia non adhuc gentilis populus
viam vite fideique certius ... non
tenebat / sed plures sectas / et
ita exponit glosa ordinaria
Et solvunt eum scilicet apostoli

qui erant amissi / per quod datur
intelligi / quod qui non sunt amissi /
id est qui non habent auctoritatem
ab eo qui potest eam dare / non debent
solvere et ligare / et quidam de
illic stantibus quia forte fuit
custodes illius pulli cum asina
dixerunt illis scilicet apostolis solventibus
pullum quid facitis / luce
xix additur / quod tales fuerunt
domini illius pulli / dixerunt
domini eius ad illos / pro quo
notandum / quod pullus cum asina
plures habebat / dominos ad litteram
talis namque asina cum pullo dicta
est / pro communi usu pauperum civitatis /
qui iumenta propria non habebant
quia fuit deputata / et quia die qualibet
habebat eam sibi pabulum
ministrabat / pullus ante eius
ad similes usus quantum habebat / ex
quo patet / quod plures dominos ha-
bebat / qui dixerunt illis quid
facitis etc. / vel secundum glossam / quod tales exhibitio
intelliguntur demones / qui valde
de conversione gentium dolent
propter quod ante eum conati sunt
impedire solutionem huius pulli
et ideo dixerunt illis scilicet apostolis
quid facitis solventes pullum /
quasi dicat / solvatis / sed utique
tollatis asinam id est iudeorum populum /
sed dimittite nobis pullum id est
gentilem populum nostro cultui
deputatum / qui dixerunt illis
scilicet sic dicentibus / sicut preceperat dominus
scilicet illis / videlicet quia dominus necessarium
sicut dicit Iesus / et dimiserunt
illis scilicet apostolis / supple pullum
et hoc sine contradictione / quod utique
fuit mirabile / in quo eius potentia
potest considerari / iudei
eum insidiabant die et nocte
propter / et non dixerunt preceptum suum

legitur luce / Iohannes xii° capitulo / sive ut
quicumque viderit eum prodet eum
ut capiatur / in quo patet quod
permisit Christus et voluntati sue quidem
cum voluerit / et cor cordium pro impera-
tur corda duorum / scilicet custodum
illorum animalium ad dandum
/ et adduxerunt pullum
ad Iesum / hic tangitur secundus actus
apostolicus sive sacerdotalis / qui
est per adductorem / et dicit et supple
discipuli adduxerunt pullum
supple eis dimissum ad Iesum secundum
preceptum domini / quia sicut dicit
hic glosa / illi qui dicebant
audito nomine Iesu quieverunt / quia
non habebant iure contradicendi cum
domino universali / quia dominus est terra
et plenitudo eius / et non dicitur / quod per petrum
petrus adduxit asinam / et philippus
pullum / unde ad Galatas ii° credi-
tum est mihi evangelium prepu-
tii sicut petro circumcisionis / et sub-
iungit actus apostolicus sive sacerdotalis
quod vestimentum imponitur / et dicit / et im-
posuerunt illi scilicet pullo vestimenta
sua / ad litteram quod ipsi vestierunt quod pro
vel quod quia labore continuo dorsum
iumenti forte consciatum vel perditum erat /
vel ut melius vel mollius sederet
vel mystice hec vestimenta signant
apostolica opera / vel dogmata / unde
Ieronimus vestis apostolica est doctrina
virtutum / vel de sanctis figurarum aut
scriptura / vel cathaphratarum dogmatum
varietas / quibus nisi anima instructa
fuerit et ornata / super dominum habere non
meretur / unde Apocalypsis xvi° beatus
qui custodit vestimenta sua ne
nudus ambulet / et sibi domini
confessio dicitur sessio / quod quia docet
nos humilitatem et mansuetudinem / et dicit
et supple dominus sedit super eum

scilicet pullum azine / scilicet vero azinus
qui illum assessores habuit / hic est
azinus fortis quem portantes ecclesia
portavit / Luce xix immediate
ante illum textum ponitur / quo
gerat discipulos ad domum ses-
sionem / cum dicitur imposuerunt illum super
pullum / et ibi dicitur illum non
dum quia residebat ibi per cle-
menciam / non per potenciam / Unde
Mathei xxi dicitur Ecce rex tuus
venit tibi mansuetus / Moraliter
dominus sedit supra pullum azi-
ne ad significandum quod regnum in mor-
tali vel vastina carne regnare
non debet / sed iusticia pax et gau-
dium in spiritu sancto / et hoc secundum
glossam / Multi autem straverunt ve-
stimenta sua in via / scilicet de turba
ad litteram pro reverentia Christi / et
ecciam ne azina cum pullo a la-
pidibus offenderetur / et in hoc on-
ditur honesta Christi susceptio / que
primo ostendit in signis reveren-
cie / Secundo in verbis leticie / ibi
et qui preibant / Historice secundum
Bedam azino portante dominum
multi vestimenta sua in via stra-
verunt / quia sancti omnes amictum
ipse carnis se exponentes simplicia
dominus viam suo sanguine paravit / vel
aliter vestimenta prout dicit corpus
Augustinus vestimentum anime corpus
est / Job x pelle et carne vestisti
me / Hoc autem vestimentum in via
sternimus aut quando domini in ipsum per
martirium / aut per boni operis exer-
citium / aut per continentie propositum / Stra-
verunt autem apostoli vestimenta sua super
pullum / sed turba sub eis / quod
non sancti misticum / Unde Augustinus / Apostoli
posuerunt vestimenta sua super pul-
lum sive iumentum / tenuit sub pe-
dibus qui mandata apostolorum venien-
tes ad iudeorum ... / Alii
autem cedebant de arboribus frondes et sterne
i. ramos quibus arboribus ... bant
in via.

alimenti conficitur / Gabriel secundum
glossam mistice / Alii autem etc. cetera
i. simpliciores in se exemplum et lumine
posuerunt / vel alegorice / Alii autem
ramos de arboribus cedunt / qui
in doctrina virtutis verba et sensus
patrum de eorum conceperunt libris
Et qui preibant / Hic significatur
exemplum predicandi / vel ... innu-
itur tercia / scilicet fervor predicatorum
in clamore / in tali predicatione in
deitatis et humanitatis Christi confes-
sione / ibi Osanna / Secundus predi-
cationis in petitione salutis eterne
ibi Osanna in excelsis / Primo
dicit et qui preibant etc. quod dicitur
turbe que precedebant et que
sequebantur clamabant etc. / Ali-
qua enim turba venerat cum Christo
a galilea / et exierat secum a
Ierico / ubi duos cecos illuminatos
signantes illuminationem duorum populorum
scilicet iudeorum et gentium / de quibus
habetur Mathei xx / Aliqua etiam
turba venit sibi obviam a
Ierusalem / que audierat eum su-
scitasse mortuum Lazarum resuscitatum
sicut dicit Johannes xii / Hee ergo turbe
clamabant osanna etc. / Vel
mistice et qui preibant quo
ad doctores veteris testamenti / et qui
sequebantur quo ad predicatores novi
testamenti / qui a fide non di-
scordant / clamabant dicentes
osanna / i. salvifica ut iusti
edificent in ruina angelorum /
et terrenam salvent / et ita ex-
ponit glossa interlinearis / in hoc con-
fitentur Christi deitatem / salvare /
potentem / ... quod dicunt osanna
vel alibi humanitatem / Benedictus
qui venit in nomine domini / i. patris
sui enim glorificando / quod sicut
dicit Remigius / in omnibus suis
operibus non suam sed patris gloriam

et qui seque
bant

quesiuit / sub quo consistent dignitatem
sic vel secundum aliam glossam ciuitatem / et
dicit hoc totum dicit benedictus / sed aucto-
ritatem cum subdit in nomine domini
sed aliqui dicunt dicebant
et non missi ab eo Ihesu christo / et
tamen dignitatem consistent cum dicit
benedictum regnum patris nostri dauid
hoc tamen plurimum decipiebant
quia credebant quod temporaliter esset
restituere deberet in regno dauid / et
restituere populo regnum temporale /
quod a romanis ablatum erat restitu-
turum / sed quod etiam dicunt quod
venit i. quod regnum iam accedit
sed sic non fuit / quia dixit coram
pylato / regnum meum non est de
hoc mundo / sed supple de celo
nota Ioh. xviii / dicendum / quod christus est
saluator secundum utramque naturam / secundum
diuinam effectiue / sed secundum humanam
meritorie / Rabanus precessit populus
iudaicus et secutus est gentilis / et
quia omnes in mediatorem dei et
hominem credebant / quia qui preibant
et qui sequebantur / clamabant verba
laudantium / Osanna in excelsis
i. salua in excelsis / qui in christo sal-
nota uabas ab inferis / et videtur dicit
Osanna bis / et duplicem effectum
salutis / primus effectus redemptionis
in gratia / alius collatio beatitudinis
in gloria / et sibi ubi vellent
saluari cum dicunt in excelsis
non in terris / Osanna interpretatur
componitur / unde Ieronimus dicit quidam
interpretantur osanna gloriam
vide de osanna — alii redemptionem / sed Ieronimus
reprobat hoc dicens / quod osanna
est dictio hebraica composita
ex corrupto et integro / sed osi
apud hebreos est obsecro / et
anna i. salua quasi obsecro
salua / sed beda vult quod os
sit interiectio / et anna idem quod
salua / et ergo tantum valet quantum
o salua / et ... quod dicit

Osanna in excelsis consistent iterum luc
eius dignitatem non enim solum
temporaliter sed eternaliter saluans
dubium quod ad plenum deum spectat / Sed dubium
hic occurrunt dubia / primum dubium
quare tres euangeliste scilicet Luce xix / 19
et Ioh. xii / et Marci hic soli comme-
morant tantum pullum asine adductum
unde hic dicitur et adduxerunt
pullum ad Ihesum / Matheus autem solum
commemorat etiam azinam scilicet pullum
et adductam / Solutio secundum rei veritatem
utrumque adduxerunt apostoli ad Ihesum
sicut refert Matheus / sed secundum
glossam tres euangeliste gentibus
scripserunt in lingua gentilium / et ideo
tantum pullum in quo significatur
populus gentilis / sed Matheus hic
hebraice et hebreis scripsit / et ideo
azinam commemorat adductam ad
christum / quia gens hebrea intelligitur
ut isti genti hebree si permaneret
non desperandum ostendit de salute /
vel secundum bedam non oportet quod
omnia a quibus euangelia referantur
et quia principaliter querebatur pullus
ad obsequium christi / ideo tres alii
euangeliste non fecerunt mentionem de asina
pullo / Secundum dubium cum et 2 dubium
apostoli utrumque adduxerunt scilicet pul-
lum et asinam / utrum super utrumque
sederit / Auctor dicit et ego puto
quod in primo aditus spatio super utrum-
que sedere nequiuit aut enim
asine insedit / et pullus absque
sessore fuit / aut super pullo de quo
magis videtur quod usus est ad sedendum
asina ducta est libera / propter
misterium sufficiens videlicet quod
gentilis populus qui notatur per
pullum christum suscepit / iudea
vero per asinam suscipere noluit
Dicunt enim alii sicut Remigius
quod primo sedit super pullum /
postea de pullo super aliam asinam

quia adhuc non erat applicatus iumen-
tis vestibus descendens sedit super
azinam et hoc concordat bene misterio
Zacharie. Misterio quia in fine mun-
di asine insedebit scilicet iudeis secundum
illud ad Romanos XI. Cum plenitudo
gentium intrauerit etc. Prophecie quoque
Zacharie nono taliter dicitur. Iste pauper
ascendens super azinam et super pul-
lum asine etc. Tertium dubium circa
hoc quod dicitur. Et qui precedebant
et qui sequebantur etc. Queritur quid
mouebat eos ad clamandum. Dicendum
Crisostomus contra quod nec ipsi qui laudabant
sciebant quid laudabant sed spiritus
subito ingressus in eos nescientes
dabat verba veritatis fundebant
vel propter lazarum quem de nouo
suscitauerat et alia miracula que fecit
in festo cenophegie. Et cum intrasset Ie-
rosolimam. Ubi ponitur condempna-
tio auaricie et symonie sacerdo-
talis. Ita quod sic procedit. Nam primo
ponitur templi visitatio. Secundo
iudeorum reprobatio ibi. Et circum-
spectis omnibus. Tertio ipsa con-
dempnatio ibi et cum introisset
in templum. Dicit ergo. Et cum intrasset Ie-
rosolimam. Ciuitatem regalem ponit
glo. venit sibi hys dicens appro-
propinquante passione in loco pas-
sioni prefinito ante secula voluit esse
et qui eum capere vellent invenire
possent. Ut ostenderet quod non invitus
sed sponte mortem subiret. Intrauit
fuit autem secundum glo. Ierso-
limam ante quinque dies pasche.
Dicit enim Iohannes quod ante sex
dies pasche venit Bethaniam
ubi cena erat ei facta Maria soror
lazari unguento eum perunxit et hoc
fuit sabbato ante ramos pal-
marum. In crastino autem scilicet
in ramis palmarum super a-
sino sedens obuiante sibi cum

palmis turba Ierusalem venit. Et
iste fuit quintus dies ante festum
pasche in templum. Quia sic veni-
endo Ierosolimam ingressus est
templum nobis dans exemplum
secundum glo. ordinariam ut quo-
cumque venerimus primo ad domum
orationis si ibi sit divertamus et
cum nos per orationis studium deo
commendauerimus, ideo quod que
venimus agenda peragimus.
Et circumspectis omnibus. Glosa
Or. Si quis eum hospicio susciperet
tante enim paupertatis fuit et
nulli adulatus fuit in tanta vrbe
nullum hospicium inuenit. Quod
fuit bene mirabile et admirandum
quod sic tota die eos docuit et ho-
norifice eum susceperunt nullus
tamen eum ad hospicium inui-
tauit. Et hoc forte ideo quia pau-
peres et deuoti qui libenter eum
suscepissent propriis hospiciis
abidem caruerunt. Et si inter
potentes abidem in eum cre-
diderunt aliqui tamen propter
metum iudeorum non audebant
eum ad hospicium suscipere
quia iam conspirauerant ut quicumque
confiteretur esse Christum contra sy-
nagogam fieret ut dicitur Io-
hannis nono. Cum iam vespera
esset hora, id est cum iam tarde esset
et quia hospicium habere non
poterat, exiuit in Bethaniam
cum duodecim, ad fideles et
obedientes. Bethania namque
domus obedientie dicitur.
Unde glosa interlinearis. Qui in
urbe hospicium non inueniebat in agro
paruulo apud lazarum et sorores
eius habuit hospicium. Mo-
raliter secundum glo. per hoc
significatur quod conspicit omnia cor-
da et in contradicentibus veritati

non invenit ubi caput suum re-
clinet / et ideo secessit ad fideles
et in eis qui obediunt mansionem
facit / et ex illo trahitur argumentum
quod excellencia honoris premissi /
non humana racione / sed divina
potestate facta est / Alias / post
tantum honorem aliquem hospitem
invenisset / Ecce ergo iudeorum
infidelitas / cristi conparata est
alius hospicii sanctitas / quia
ubi mansit ut habetur etiam Matth
xxi / Crisostomus Sanctorum virorum
Cris non est ubi querere mansionem
ubi clariores viri sunt / sed ubi
fideliores / nec gaudere ubi e-
pule large sunt / sed ubi sancti-
no tas floret / Et notandum quod propter hoc
quod dominus in ierusalem non
mansit / sed in Bethaniam exi-
vit / designantur iudei reprobati
sive iudeorum reprobacio civitati
contradicentium / et gencium ubi
obedientium conversio / Et alia
litt / die cum exiret / hic ponitur secunda
figura reprobacionis iudeorum /
testimonio ficus maledicte a
domino / et primo ponitur pro
clementia / Secundo iudeorum
culpa ibi / Et cum venissent ad
eum etc / Dicit ergo Et alia die
vel scilicet mane secunde ferie
cum exiret a Bethania vo-
lens reverti in civitatem ie-
rusalem hora studiosi opera-
toris / Ecclesiastici vindemia-
mane toris secundum sermonem tum / Esu-
litt rivit secundum communi-
tatem humane carnis oste-
dens / Vel secundum Beda
esurivit non quam hanc cibum
simplicem tantum / sed quasi deus
salutem hominum esurivit
litt Cumque vidisset a longe
ficum habentem folia / et
sensus litteralis planus est

Sed mistice exponitur sic Cumque
vidisset a longe ficum habentem Et
folia etc id est iudeam sive synago-
gam habentem eloquia legis
et prophetarum sic scriptum est dicit glossa or-
Vel sic secundum glossam interli-
Cum vidisset a longe ficum etc
id est synagogam vestitam mandatis
dei / et superstitionibus separatam
hominum / Venit interlinealis homo factus / Vel sic litt
venit per presenciam corporalem / et
per doctrinam spiritualem Ioh primo
In propria venit / et sui eum non re-
ceperunt / Venit inquam / Si quid forte litt
inveniret in ea / scilicet synagoga fructum
boni operis / Et cum venisset litt
ad eam nichil invenit preter
multum profecerit in ea fructum
boni operis / docendo / corrigendo /
miracula faciendo / secundum glossam
preter folia id est verba legis et litt
tradiciones phariseorum absque
ullis fructibus / Ieiune vero non est
bona in montibus / neque est sicut
in ficulnea / Sancti autem sunt
et folia arborum / et flores morum
operum et fructus ~~arborum~~ / Ezech ea
fructus eius in cibum / et folia
eius in medicinam / Non enim litt
erat tempus ficorum / Sed
contra ergo videtur / quod ficus non
meruit maledici / Respondetur
secundum glossam quod intelligitur sic
Nondum erat tempus etc id est nondum vt
erat tempus salvacionis israel
eo quod plenitudo gencium nondum
intrasset / Vel quia preterit
tempus fidei cum predicacio ad
gentes transit / Vel ut facto ter-
reat / ne quis folia id est verba
habens sine fructu operis iactaret ut
exaudi / et eterne sterilitati dampnari /
Et respondens dixit ei iam litt

non amplius in eternum / patet
litteram / Sed queritur quo merito
arbor ut fieret sterilis / Responsio secundum
glosam creator non facit iniuriam
possidenti / nec arbori si creatura
sua utitur secundum suum arbi-
trium / et ad utilitatem aliorum
In hoc enim signata est reproba-
tio Iudeorum / Est autem steri-
litatis culpa / maledictionis iniusticia /
arefactio pena / Secundo dubita-
tur circa illud quod dicitur Iam
non amplius ex te in eternum
quisquam fructum manducet / quod
intelligitur de opere auditorio
Contra reliquie eius salue fi-
ent synagoge salue fient usque ...
Ergo ex ea quandoque nascetur
fructus operis auditorii / quod est
contra textum / Solucio secundum
glosam Cum arescant folia et
terminus accidit / sola radix remanet
que in fine mundi pullulabit / Et
autem dicitur hic / Iam non am-
plius in eternum intelligitur sic
te sic manente in obstinacione
non amplius in eternum / Et vel
sic Iam non amplius in eternum
ex te id est totaliter quia pauce
reliquie eius salue fient / Et au-
dientes discipuli eius maledic-
tionem ficui factam mirati sunt
quod additur Mathei xxi primo
quia secundum Crisostomum antequam ficu-
erat sed ... quia vel
quia nullum exemplum precesserat
in veteri testamento / et ex illo patet
quare non dicitur in aliis maio-
ribus miraculis / quod discipuli
mirati sunt / Et venit Ierosolimam
scilicet ... cum discipulis / Et
cum introisset / primus posita
est figura reprobationis Iudeorum
et conversionis gentilium / hic sub-
ditur condempnatio avaricie sa-
cerdotalis / et maxime symonie

quam condempnat duplicater
primo facto / in eiectione / secundo
verbo / in increpatione / ibi / Et
docebat eos / Dicit ergo / Et cum
introisset scilicet dominus in
templum quod nostri instructionem
ut similiter faciamus / Cepit
eicere vendentes et ementes / Et
per hoc signatur quod symonia co-
missa per sacerdotes in templo /
esset causa ruine civitatis et
templi / Dicit ... intellec-
tum / quod in primo atrio templi
ex cupiditate sua fecerant loca
venalia / ubi stabant venditores
et cambsores / ideo ut ho-
mines venientes ad templum
de quibuscumque partibus inve-
nirent in promptu quod offer-
rent / Et sicut dicit Beatus
Ieronimus / quia sacerdotes sic
erant cupidi / quod eciam statue-
runt aliquos de familia sua
in templo / qui vendebant co-
lumbas vel alia animalia
que pauperes offerebant / ut
vendita iterum reciperent ob-
lata / Et quia aliqui non ha-
bebant pecuniam unde emerent /
ideo ibi posuerunt nummularios
qui mutuo dabant nomine
collibarum / Collibe dicuntur
vilia munuscula / ut poma
cicera et huiusmodi / que accipi-
ebant ultra sortem capitalem /
modo tales expellendi sunt
ab ecclesia / et ideo dicit / Cepit
eicere vendentes et ementes /
Unde Zacharie ultimo non erit
mercator in domo domini / quia
qui emit vel vendit vix sine
peccato esse non potest / De templo
quod soli orationi dedicatum
est / et mensas nummulariorum id est campsorum
appellari ostendit / et cathedras

vendentium columbas evertit | cathedras vocat ad litteram sedes vendentium columbas | sed cathedre non sunt proprie venditorum sed prelatorum | ideo requirendus est sensus misticus | Unde secundum glo. ordinariam | Columbas vendunt qui de impositione manuum munus accipiunt | per quam spiritus datur qui per columbam signatur | et horum cathedras evertit quia sacerdotium talium dominus destruit | Hinc sermones tales a sacerdotio primari precipiunt | Omnes enim tales vel ante dei oculos vel ante humanos semper priuantur sacerdotio | Et notandum quod dominus bis legitur eiecisse vendentes et ementes de templo | ad designandum quod tales eiciendi sunt et removendi ab ecclesia militante per sententiam et a triumphante per penam | Et non sinebat id est permittebat ut quisquam transferret vas | Interlinearis: quod commodum lucrandi gratia | non deo dicatum | per templum quia vasa divino cultui deputata debebant ibi esse et alia non | et de hac materia habetur plenius mathei xxi | Et docebat eos | Hic condempnatur avaricia sacerdotum libo. increpationis | et primo ostendit templi usum | secundo sacerdotum abusum | ibi vos autem fecistis eam domum etc. Dicit ergo Et docebat eos scilicet existentes in templo | dicens | Nonne scriptum est | scilicet ysaye lvi | quasi diceret utique | quia domus mea id est nomini meo dedicata domus orationis vocabitur

Unde secundum Rabanum iii Regum viii: Si celum et celi celorum non capiunt te domine deus | quanto magis non hec domus quam edificavi | sed ad hoc factum est tantum ut respicias orationem servi tui | et ideo domus orationis vocabitur | non thesaurorum non hortorum ut dicit Interlinearis | non rapine vel furti vel negotiationis | Unde Crisostomus: Cum valuerit commercator | premittit de ecclesia dicere propheta Chananeum non cognovi negotiationes | introibo in potentias domini | Augustinus: Nemo in oratorio quid agat nisi ad quod factum est et nomen accepit | cunctis gentibus quasi diceret | secundum glo. interlinearem non in iudea in ierusalem tantum sed in cunctis gentibus | domus mea etc. Vos autem fecistis illam scilicet domum meam speluncam latronum | et loquitur per similitudinem | quia sicut in spelunca latronum colliguntur ea que ab hominibus rapiuntur | sic et sacerdotes ab hominibus per avaritiam extorta in templo colligunt | Unde Jeronimus: latro est et templum dei convertit in latrocinium qui lucra de religione sectatur | Moraliter domus domini est conscientia fidelis que debet esse devota deo | sed fit spelunca latronum quando latenter invidendo vel detrahendo proximo nocemus | et fit domus negotiationis quando temporibus nostris humanam laudis favorem frequentamus | et fit prostibulum meretricis quando in thalamo caste mentis lupanar luxuriose delectationis

egrimus / Quo audito / Hic ostenditur
iudeorum contra ipsum machinacio
primo / ex machinancium condicione
quia principes sacerdotum / 2° ex ma-
chinandi solicitudine / quia quere-
bant / 3° ex machinacionis fine / quia
ut perderent / dicit ergo Quo audito
principes sacerdotum scilicet qui tanti
preerant synagoge / et scribe
scilicet legis doctores / vel sic principes
sacerdotum id est prelati qui debebant
alios precellere sanctitate / sed ipsi
precellebant iniquitate / et scribe
id est doctores ~~alios~~ qui debebant alios
precellere virtute et alios docere / Ideo
quid / patere [illegible] operatur
ex filius [illegible] / que-
rebant / querebant quo eum perde-
rent / Inquo pontifices abute-
bantur gracia sibi facta / et scitate
sua quia alios a consimili scele-
re trahere debuissent / Scribe scripturas
sibi data abutebantur / principes
potencia sibi commissa / Unde Jeronimus
o bone ihesu tocius mundus conde-
tur iste conivasse / et hii enim sunt
qui videntur regere populum / et
dirigere principatum / et ideo quia de-
tellat in templo / eiciebat venden-
tes et ementes / et recipiebat pu-
erorum laudes / Ideo querebant quo
eum perderent / Unde Crisostomus / cum homi-
nes laudant / mali invidia crucian-
Timebant enim eum / Hic ponitur
impedimentum eorum / ab implendo
proposito / dicit quia timebant eum scilicet
propter multitudinem populi sibi
adherentis / propter quod subditur / quia
universa turba scilicet simplicium ad-
mirabatur super doctrina eius / scilicet
propter quam frequenter cum
devocione ad ipsum accesserunt
corda eorum sursum elevantes /
et hec fuit causa motiva ~~pr[illegible]~~

~~fuit~~ principum et sacerdotum quare
quam sic Christo invidebant / Sed
sacerdotes invidentes Christo dum
instans tempus accusandi non
invenerunt / causa enim eius de-
liberavit turbant / et sic ex tempore sub-
una causa / quare tunc propositum
suum distulerunt et non adimple-
verunt / Alia etiam causa fuit
virtus sue divinitatis que per quam
tantam resplenduit / quia potuit
eos tenere quando voluit / Et
hic acciderunt dubia ita aliud
quod dicitur / Et cum intrasset
in templum cepit eicere ven-
dentes et ementes etc. / Queritur
quo tam egenus et tam pauper
homo et tam contemptibilis
sicut Christus tunc erat / tantam
multitudinem eiecit de templo
nullo ei resistente / Solucio dicunt
sancti doctores quod quidam fulgur
mirabilis de vultu et oculis eius
egrediebatur / quo territi sacer-
dotes et alii omnes in templo
non audebant sibi resistere / Sicut
enim voce sua terruit eos qui
veniebant ad capiendum eum
ita quod audita voce ceciderunt
retrorsum in terram ut habetur
Johannis 18 / propter quod
Jeronimus istam eiectionem com-
putat pro magno miraculo
sub hiis verbis dicens / Mihi
autem inter alia signa que dominus
fecit / hoc videtur esse mirabilius
quod unus nullo tempore in tantum
contemptibilis ad unius flagelli
verbera tantam eiecit multitudinem
Et cum iam vespera esset
Hic describitur discipulorum
instructio / quia instruit eos
in fide et oracione / ostendens

efficaciam utrinque / et primo fidei / Secundo orationis / Ubi primo
dico vobis omnia quecumque
Circa primum / primo ponitur
attentionis et instructionis discipulorum
in fide / Ideo subdit predicta instruunt
ubi / et videns ihesus ait illis
Dicit ergo Et cum iam vespera
facta esset / scilicet in crastino post
ramos palmarum / egrediebatur
de civitate / intercum ad ipsam
Bethaniam / et secundum glo. ordinariam
istud dominus faciebat per omnes
quinque dies ante festum pasche /
per diem enim in templo docebat /
noctibus exiens in monte
morabatur / sicut luce ait docendo
enim miraculis officium correctionis
perdulis impendebat manendo
apud fideles gratiam benignitatis
ostendens cohibebat
spiritualiter egrediebatur de
civitate vespera facta / quia sol
egrediens in iudeis tenebras
reliquit / Et cum mane transirent
scilicet ihesus cum apostolis / ut dicit Juth.
Spiritualiter et cum mane ci
i. orto sole apostolis / quod accidit
in iudeis / unde glo. inter. et cum
accidit iudeis / oritur apostolis
viderunt ficum aridam factam
a radicibus i. siles ficum totaliter / fiet
Spiritualiter per hoc designatur ut glo. et indurata
apta scilicet synagoga per ficum designata
/ non ad opus accipienda et
per hostium mansus et per primam
libanda / sicut supra factum est / sed
etiam dampnacione ferienda ut dicit
glo. / Vel aliter secundum glo. interlinealem
arefacta est a radicibus ut iudeus intus
non solum humano conspectu
sed divino intus scilicet destituenda
/ nam et vitam perdit in
celis / et primam in terris

Et recordatus Petrus scilicet maledictionis
ficus / et bene petrus interpretatur
agnoscens / quia qui per fidem
deum agnoscit / videt arescere ficus
aliena fructifera arescente. Dixit
ei / Rabbi ecce ficus etc. quasi diceret
magne virtutis sunt verba tua / cui maledixisti
quo scilicet maledixisti ficus / aruit Et notandum
secundum Crisostomum quod non quia dominus
maledixit arborem fructum non
dedit / sed quia fructum non dabit
ideo maledixit ei / Et respondens
ihesus ait illis scilicet petro / et quia
non solum sibi loquitur sed etiam
aliis discipulis / ideo subditur
habete fidem dei / quasi dicat dominus
non solum verba mea sed etiam
vestra ex veritate fidei sinceritate
sunt virtutis magne et efficacie
Amen dico vobis quasi diceret
non debetis mirari de hoc quia
quicumque dixerit huic monti de-
monstrando certum montem tolle
i. movearis a loco tuo et mitte
in mare i. in profundum maris
et non hesitaverit etc. i. si habuerit
perfectam fidem / et non hesitaverit
in corde suo statim fiet
et ideo subditur fiet quodcumque
dixerit / Sed contra quia numquam legimus
quod apostoli hoc fecerint / igitur numquam
plenam fidem habuerunt / Ad hoc
dicendum glo. / quod licet omnia facta
non sint scripta / ergo licet mirum quod non omnia
facta apostolorum scripta sunt / ergo
verisimile est quod apostoli tale miraculum
fecerunt / quamvis non sit scriptum
et ideo quia non habemus scriptum numquam
legimus etc. / Vel aliter supposito
quod apostoli tale ad literam non fecerunt
tamen hoc non fuit propter diminutionem
potestatis eorum / sed propter carentiam utilitatis

miracula enim data sunt ad homi-
num utilitatem et aliqui sancti in vitis
patrum leguntur hoc fecisse, et ad-
huc forte hoc fieret hodie si expe-
diret et servos dei exigeret. Etiam
ad litteram Gregorius narrat memoratus episcopus
ponti volens ampliare suam ci-
vitatem dicitur hoc fecisse. Et
tangit hic glosa. Mystice legi-
tur iste textus secundum Ambrosium
sic quod per praedicationem apostolorum Christus
qui est mons crescens de lapide
abscisso sine manibus ut dicit hic
interlinearis Iudeis est ablatus et in
mare gentium iactatus seu translatus.
Vel aliter secundum Ieronimum mons
appellatur dyabolus propter superbiam
quia se contra deum erexit dicens
similis ero altissimo. Hic ad praeceptum
praedicatorum de hominibus obsessis ex-
pellitur et mittitur in mare id est in
loca amara. Propterea dico vobis.
Hic instruit discipulos de efficacia
orationis que procedit ex duobus, scilicet
ex fidei certitudine et orantis devotione
et dispositione. Et ideo primo ponitur
efficacia orationis procedens ex fidei
certitudine. Secundo subiungitur eiusdem effica-
cia procedens ex orantis dispositione,
ibi Et cum stabitis ad orandum.
Dicit ergo Propterea dico vobis quia
dixi quod fides est tante efficacie
ideo dico vobis omnia quecumque scilicet
interlinearis que pertinent ad salutem
orantes id est orando petitis credite
non hesitantes quia fides perfecta
est sine hesitatione. Iacobi primo
postulet autem in fide nichil he-
sitans quia accipietis et si dif-
ferat ad tempus et veniet vobis
scilicet illa et utilia que petistis. Pro quo
notandum secundum Lyram quod semper
oratio exauditur cum quis petit

vel orat pie pro se et perseveranter.
Nisi enim quis concurreret id est de per-
tinentibus ad salutem oratio eius non
exaudibilis est. Et ideo dicitur Johannis xvi
Amen dico vobis si quid petieritis
patrem in nomine meo dabit vobis.
Ergo Item si quis oret pro alio
etiam de pertinentibus ad salutem
oratio eius potest carere effectu
scilicet exauditionis ex demerito illius
pro quo orat. Item si quis orat pro
se pie non tamen perseveranter
potest carere effectu quia deus
non statim dat beneficium petitum
sed defert aliquando ut cum maiori tempore
detur, et ut ex dilatione carius
habeatur. Unde Ambrosius noli vili-
pendere orationem quia deus non
vilipendit sed antequam egrediatur
de ore tuo scribit eam in libro
suo et indubitanter sperare debemus
quod vel dabit nobis quod petimus
vel quod novit utilius. Sed quod
ut dictum est secundum quod oratio
habet efficaciam est dispositio
orantis scilicet quando non retinet
iram vel rancorem contra illum
qui sibi iniuriam fecit. Et ideo
subdit Et cum stabitis ad orandum
interlinearis recto corde ad orandum
dimittite si quid scilicet quoniam
sed interlinearis habetis adversus
aliquem qui scilicet vos lesit ut
dicit interlinearis. Sciendum tamen quod
hoc intelligitur de remissione
offense scilicet rancoris sicut ut scilicet
homo tenetur esse in caritate, sed
remissio iniurie non est de neces-
sitate quia aliquis potest petere
secundum ordinem iustitie recom-
pensam pro iniuria sibi facta.
Intelligitur ergo textus de remissione

offense intelligit / Et ideo quando
aliquis retinet iram vel ran-
corem contra alium qui fecit
sibi iniuriam in vanum orat
Unde Eccli 28 Homo homini ser-
vat iram / et a deo querit medelam
quasi dicat frustra / Et pater ves-
ter Glossa magna fiducia non tamen
omnibus amicis eius sed eius estis /
qui in celis est Crisostomus Ideo autem
celorum posuit / quam ut compesc-
cere potest auditorem / Nichil enim
tantum deo assimulat sicut in-
iuriam facientibus ignoscere / Di-
mittet vobis peccata vestra / Hic ponit
dimittite et dimittetur vobis /
Et bene dicit vestra quia hec sola
operacio hominis et possessio / Quia
bonum in malum potest esse / sed non
in bonum / ut patet Ad Ro [illegible] non
enim quod volo bonum hoc facio
etc / quod si vos non dimiseritis
supple aliis qui offenderunt vos
nec pater vester dimittet vobis
peccata vestra / propter quod dicit Jaco 2
iudicium sine misericordia fiet ei qui non
fecit misericordiam / Glossa contra unde / quod
domus hec Zorobabel predat
que a destructione templi edificabatur
quam domus ampliate plus po-
suit ad destructionem / quia dominus
videtur arguere Glossa quod precessi
domum est hominis quia in quieti-
bilibus que dimittere et dimitti con-
gruit / et que ad dimittere sequitur
dimitti et cetera / Ideo in aliis que
regni a destructione quia etc /
Et venerunt rursum Jerusalem Sic
geruit sacerdotum et scribarum et
seniorum confusionem videbat venerabiliter
et estimat / Quia plus consultant sacer-
dotes etc / Et consilium confusit eos in illo
et quo adhuc primo pervenit [illegible]
iniquitas / Et dicit

Et veniunt rursus Ierosolimam scilicet tercia
feria populus ante festum pasche estimant
ut scilicet doceret / Et haberet exemplum
daret / Et cum ambularet in templo
in quo scilicet loco predicare est sacrilegium
inuicem / Accedunt ad eum summi
sacerdotes etc / non ut docerent eum
ipso sed ut doctrinam caperent in illo /
Et propter hoc quod dicit summi sacerdotes
et scribe sunt / Sacerdotes eorum fuisse
ex certa malicia / quia istos loquuntur
excusat ignorancia / Ex omnibus
enim egressa est iniquitas Danielis 13
Et dicunt ei In qua potestate / Quasi
dicerent / ad officium tuum hoc pertinet
scire et inquirere / In qua potestate hec
facis / Dicunt ergo nobis in qua
potestate hec facis / Glossa ore / De dei
potestate dubitant / Et volunt subintel-
ligi dyaboli supple potestatem esse / quod facit /
quasi dicat sed Glossa non facis hec
in potestate dei / sed Beelzebub vel
dyaboli vel sic / In qua potestate
aut operaris / aut aliunde tibi commis-
sa / Hec facis quasi dicerent secundum
Glossa tu de sacerdotali familia
non es / Et senatus hec tibi non donat /
nec cesar / In qua ergo potestate hec
facis / Et adducunt aliam questionem
tamen subdit / Et quis tibi dedit
hanc potestatem ut ita facias / Quasi
dicerent creata est non increata / Et
in hoc secundum Glossa interlinearem / aperte
negant eum esse dei filium / Qui pu-
tabant namque non suis sed alienis
viribus signa facere / Et sic putabant
quia videbant se non posse talia
facere / Quia ut dicit Crisostomus omnis
homo secundum se estimat alterum / Quia
fornicarius neminem putat castum /
castus non facile de fornicatore
suspicatur / propheta neminem putat

[illegible] Dic sacerdos qui pro est ego
dos/ nullum computat ad ego deo/ Unde
potestas fieri/ ut contempnat se an-
tivem sacerdotes/ inspiciuntur q ambiciosi
facti alios tales estimant quales
ipsi sunt/ Ita et isti fecerunt/ de quibus
hic dicit dicentes: Quis est qui
tibi dedit hanc potestatem etc.
Unde dicebant apud se sacerdo-
tes secundum Crisostomum nos fecimus
calumpnie templi/ et ecce tota cura
super eum veniet ibi/ Ecce ille solus
resonat in templo/ et nos contempti
tacemus/ Ille filios generat/ et
nos steriles sumus/ Et subdit-
tur [illegible] invidia que sibi semper
est inimica/ Nam qui invidet/ sibi
facit ignominiam/ sed alii cum in-
videt putat gloriam/ Jhesus autem
respondens etc./ Hic subditur cor-
reccio/ et primo per contrariam
suadem interrogacionis/ Secundo
per negacionem responsionis ibi/
Respondens Jhesus ait illis/ In quo
exprimitur condicio. Secundo fortis
questio ibi Baptismus Johannis
de celo erat/ Tercio subditur indoctorum
plurima cogitacio ibi At illi cogi-
tabant/ Contrario ponitur [illegible]
agnoscencium [illegible] ibi et videtes
dicunt/ Dicit ergo Jhesus autem
respondens ait illis/ Secundum Simonis
sacerdotibus scribis etc. Interroga-
bo et ego vos/ Interrogo vos ego/ Secundum
sicut vos me interrogastis/ non
tamen ex mea responsione/ sed
ex vestra nimia confusione/ Unde
Verbum/ quia dicit/ vos de duobus
et ego tantum de uno/ et ideo facilius
respondere potestis/ quia cum multi
estis pontifices doctores/ et
seniores/ ex quo debetis esse
sapientes/ Secundo queritur/ quare

dominus non respondit illis dicere/
Videtur temptator/ Primo quia
si scisset dominus scisset/ preceptum
suum Matthei vii nolite sanctum dare
canibus etc./ Secundo quia indigni
erant/ quia animo temptandi inter-
rogabant/ Tercio quia inutile fuisset
dicere quid prodest qui [illegible] aliquam
[illegible] nosceret/ Et re-
spondete michi/ Secundum Felicem unum
solum interrogabo vos/ et dicam ego
vobis in qua potestate hec faciam. Quia
dicerent vos interrogat ad
temptandum non ad discendum/ Unde
ego vos interrogo/ non ad docendum/
sed ad silendum/ et subditur
interrogacio domini qua clausus
claus retundit Baptismus Jo-
hannis e celo erat etc./ quasi dicat
an ex dei ordinacione/ an ex
hominis ficcione vel institucione
Respondete michi/ quasi dicet
dicite michi veritatem videndo
et ego dicam vobis/ Glosa: Sed
potuit confutare eos/ sed interrogat
ut suo vel silencio vel sententia
condempnarentur/ At illi cogitabant
Hic ponitur eorum hesitacio et
primo ponit hesitacionem gene-
ralitatem/ Secundo hesitandi racionem
ibi Si dixerimus dicit At illi
scilicet pharisei non invenientes quod
ipsi responderent/ quia dominus
deprehendit sapientes in astucia
eorum Job quinto/ Cogitabant
secum i. apud semetipsos vel intra
se dicentes/ Et hec dicitur
sibi invicem secundum aliud Glo-
ssa dicunt impii apud se non
recte cogitantes/ non possumus
nequimus respondere/ Nam ex
quacumque responsione videmus
suam confusionem/ Si dixerimus

de celo i. ex divina et celesti ordi
natione institutum scilicet baptismus
Johannis | Dicet nobis si dixerimus
quare ergo non credidistis ei / qui
multi testimonium perhibuit scilicet in
qua potestate hec facio mirantur
ut dicit Ambrosius | et ideo Johannes
primo deffinit bene / missus
a deo cui nomen erat / et non
crediderunt ei sed magis eum b
lasfemaverunt | Si dixerimus
ex hominibus i. ex institucione
humana seu decepcione ficticium
timemus populum qui pro ma
iori parte baptismum Johannis
susceperant | et ideo timebant
lapidari a turba | et hora ordi
timebant lapidacionem | sed ma
gis veritatis confessionem | omnes
enim habebant Johannem / quia
vere propheta esset | ex miraculis
ex vita austera | ex doctrina
vera / et ex testimonio Christi ei
perhibito / Mathei xi ubi salvator
de eo dicit | Sed quid existis
videre prophetam dico vobis
et plus quam propheta etc. | Et videtis
hic subditur phariseorum quam
ad voluntatem / dicit Et re
spondentes scilicet summi sacerdo
tes etc. timentes plebis lapida
cionem / magis quam diligebant
veritatis confessionem / dixerunt ei
nescimus / se nescire fatentur
secundum Crisostomum ut humilitate
verbo ei adaptarent insidias
| et sic mentiuntur. | Et si quaerantur
si non habent quem decipiant |
sibi ipsis mentiuntur. | Unde psalmus
et mentita est iniquitas sibi | Et
quia contra mentem propriam
dixerunt nescimus / eo quod si ve
ritatem dixissent | aperte

finissent questiones eorum / solute
et sic stetissent in confusione / et ideo
voluit potius negare veritatem /
quam modicam pati confusionem /
| et sic gloriam suam plus quam dei
quesierunt | ipsi quod nec ad veritatem
nec ad veritatis cognitionem pervenire
| et ideo subditur: Respondens Jhesus
ubi ponitur confutacio eorum
ex racionabili interpretacione respo
sionis | et dicit et respondens
Jhesus etc. / neque ego dico vobis in
qua potestate hec facio / quia dixerunt
secundum glosam Bede / non dico vobis
quod scio / quia non vultis fateri
quod scitis | sed quare nolebat
eis dicere / dico adeo / quia non
interrogabat eum ex devocione / sed
ex animositate et calumpnia | et secundo
adeo quia non fecisset in eis
fructum / quia sicut non crediderunt
Johanni et multis magnis signis
et dictis prophetarum de Christo / sic nec Christo
credidissent etiam si eis aperte
respondisset | et non quod Christus
sciam / ex duabus de causis occulta
vitatis / vel quia auditores non sunt
capaces ut Johannis xvi multa habeo
vobis dicere sed non potestis modo
portare | vel quia sunt temptatores
ut Mathei xxii Magister scimus quia verax es
Sed hic occurrunt dubia / primum
dubium est hoc quod dicitur
Interrogabo et ego vos unum verbum etc.
baptismus Johannis de celo erat | queritur
quare dominus hanc questionem proposuit
et non aliam | videtur quod questionem
illam ipsi audierunt a Johanne
determinatam / quem prophetam
sciebant / et tamen ex invidia
credere nolebant / et ideo illam
de Johanne quesivit | ut ipsi sibi ipsis

contingentem. Secundo dubitatur
an illud quod dicitur baptismus Johannis
Contrarium alterum est baptisma Jo-
hannis ad eos quibus patet quod unum
est baptisma et aliud est Christi
Secundo apostoli baptizabant et tamen
non illud baptisma dicitur baptisma
apostolorum ergo videtur illud debet dici
baptisma Johannis. Respondetur
quod tantum unum est baptisma per-
fectum in quo datur gratia sicut
baptisma Christi sed tale non fuit
baptisma Johannis. Quia ad
quid tunc valuit baptisma
Johannis dictum est supra in
primo capitulo. Ad secundum dicitur
quod totum quod fiebat in baptismo
Johannis hoc faciebat Johannes
quia ibi erat tantum lotio exterior
quam ipse faciebat sed sic non
fuit in baptismo apostolorum quia
ibi fuit duo scilicet lotio exterior et
illam fecerunt bene apostoli. Secundum
fuit lotio interior scilicet collatio gratie
quam ipsi non fecerunt sed solus deus
ideo tale baptisma dicitur baptisma
Christi et non apostolorum capitulum xij

Et cepit illis parabolice
loqui capitulum xij in quo
ponitur primo confutatio
sacerdotum. Secundo phariseorum
et herodianorum ibi Et mittunt ad
eum quosdam ex. Tertio sadu-
ceorum ibi Et veniunt saducei
Quarto scribarum ibi Et ait di-
cens ... scribe Christum esse filium David
Prima in duas primo ponitur
parabolice iudayca ambiguitas
in duobus primo quantum ad
magnitudinem beneficii Secundo quantum
ad perpetrationem homicidiorum ibi
et misit ad agricolas in tempore
Iusticia autem multa contrat

sub parabola vinee exhibita
scilicet iudeis. Primum eductionis de
egypto in plantatione. Secundum
protectionis angelice in sepe circum-
dante. Tertium in datione legis in lacu
Quartum in propiciatione in edificatione turris
seu templi. Quintum in eruditione per
doctores magistrales. Primum
pertinet ad collationem Secundum ad con-
servationem Tertium ad exhortationem
Quartum ad perfectionem Quintum ad multi-
plicationem. Dicit ergo Et cepit
illis parabolice loqui ut eos
attentos redderet Vineam pastinavit pla-
tavit homo id est deus pater
qui dicitur homo non propter assumptam
humanam naturam sed propter
hominis naturalem proprietatem quia sicut
homo est animal naturaliter man-
suetum Sic deus pater est pro-
nus ad misericordiam et deus totius
consolationis. Secundo dicitur homo quia primo
est homo misericors ex natura propria
sed irascitur ex culpa aliena.
Pastinavit id est plantavit et dicitur
a pastinus secundum sanctum Ieronimum et est proprie
modus colendi quo ponitur
fimus vel pinguedo terre circa
radicem vinee vel arboris. Vineam
id est synagogam triplicem. Secun-
dum Jeremie ij Ego te plantavi
vineam meam electam. Vel
triplicando Jeremie xvij plantasti
eos et radicem miserunt de
egypto in terram promissionis trans-
ferendo Psalmus Vineam de egypto
transtulisti. Et circumdedit sepe
id est custodiam ponendo scilicet
triplicem angelicam humanam
et terrenam de prima custodia
scilicet angelorum Ysaie lxij super
muros tuos custodes

capitulum duodecimum

constitutum custodire etc. per 2am
custodiam intelligenda est
custodia armatorum ut da-
vid machabeorum et aliorum indigenarum
per terciam custodiam intelligenda
est munitorum munitio ps. ut quid
destruxisti maceriam. Et fodit
lacum. lacus proprie dicitur locus
ubi recipiuntur aque in vinculo et
ubi colliguntur. Adiung similiter
recipitur hic lacus pro loco ubi
recipit vinum fluens a torculari.
Spiritualiter effodit lacum scilicet
legem divinam que timore eos con-
primebat. Interlinearis effodit lacum
legem. Hanc fodit replicatam
signis minis et promissis. Et edi-
ficavit turrim id est templum quod dicitur turris
propter altitudinem edificii et propter securi-
tatem refugii et propter dignitatem
privilegii respectu aliarum nacio-
num. Et locavit eam agricolis scilicet
doctoribus et prelatis qui debent
extirpare vicia tamquam spinas
et inserere virtutes tamquam bona
semina in cordibus subditorum. Unde
Iere. primo: constitui te super
gentes et regna ut evellas et
destruas etc. Isti agricole dicti
sunt operarii Math. 20 misit
operarios in vineam suam. Et
peregre profectus est non mutando
locum secundum glo. sed operationi
relinquens liberum arbitrium. Et …
multa beneficia collatis bonis …
in pastinacione scilicet plantatione
timore malorum in defensione
instructio morum in legislacione
doctrina agendorum in ritus
visitatione libertas operandi
in donum perfectione. Et misit ad
agricolas hic subditur malignitas
iudeorum quantum ad perpetracionem
peccatorum quia exaggerat tri-
pliciter scilicet contra opera primo respectu

minorum prophetarum. Secundo respectu
sequentium ibi Et iterum misit ad
alium. Tercio respectu Christi qui erat
prophetarum dominus ibi Adhuc ergo
filium habuit karissimum. Et primo
dicit Et misit ad agricolas in tempore
id est cum oportunitas temporis se obtulit
ut aliquis fructus inveniretur. Ser-
vum ille servus fuit Moyses
legislator qui per xl annos fructum
legis quam dederat ab agricolis
requisivit ps. misit Moysen servum
suum etc. ut acciperet ab agricolis
id est a iudeis et ministris qui se et
alios male rexerunt de fructu
vinee id est de operibus synagoge non
corporalibus sed spiritualibus vel sic
ut acciperet de fructu vinee id est ut
inquireret fructus legis qui sunt
obediencia deo et prelatis. Qui
apprehensum eum scilicet legis custodem
videlicet Moysen ceciderunt … ferro
sed tamen lingua. Unde dicitur ps. ve-
xatus est Moyses propter eos et
exacerbaverunt spiritum eius. Et dimi-
serunt eum vacuum quia ab eis
fructum operum qui oportuit qui-
a … erant de illis de quibus dicitur
… bona corporalia … et bonum
amarissimum. Et vinum eorum fel
draconum. Et iterum misit ad illos
alium servum scilicet David qui post
Moysen … psalmodia
et dulcedine cithare ad opera
boni operis invitavit. Servus
iste fuit a deo missus quia divina
inspiracione ingenii sublimatus propter
illud ps. inveni David servum meum
Et illum in capite vulneraverunt
id est David qui caput psalmodie
et fons in spiritu sancto extitit (?)
refutaverunt et vituperaverunt dicentes
que nobis pars in David aut

que hereditas in filio esset. Secundi
Regum xv. capitulo. Et contumelias afferunt
quia multiplici persecucione tempore
Dauid. Vexatus per multis maledic-
tionibus prouocatus. Secundi Regum xvi.
et per filium suum Absalon de tabernaculis
ignominiose expulsus et regno quasi
ad quintus spoliatus. Secundi Regum quinto-
decimo. Et rursum alium misit.
Hic tercio subdit persecucionem seruorum
missi ad predicandum. Ubi primo
tangitur ineffabilis dei paciencia
qui iniuriam inferentes passus
non cessat a beneficiorum collacione. Secundo
pertinacia hominis malicia qui non ces-
sat iniuriam irrogare. Ubi et illum
ceciderunt et alios plures. Primo dicit
Et rursum alium misit. Dicit glosa
quod tercius seruus est chorus prophetarum
qui populum corripiebant et mala que
imminebant tunc predicabant.
Hii sunt tres de quibus Luce vltimo
que scripta sunt in lege et prophetis et
psalmis de me et cetera. Iniuriam
multiplicatam admonicionis. Dicit
dominus Ieremie vij capitulo. Misi ad vos
omnes seruos meos prophetas diluculo
consurgens et non audistis. Et ideo sequitur
et illum occiderunt et alios plures
quosdam [illegible] Ecce effectus crudelitatis
qui concordat cum illo quod scribitur
Actuum septimo. Quem prophetarum
non sunt persecuti. Et quod scribitur
Matthei xxiii. Jerusalem Jerusalem
que occidis prophetas. Vel sic
cedentes quosdam ut Jeremiam
alios vero occiderunt ut Ysayam
et Zachariam. Ysayam enim ser-
rauerunt. Zachariam vero lapidauerunt.
Alios vero multipliciter afflixerunt
et extra ciuitatem suam eiecerunt. Secundo
Adhuc ergo vnum habens filium karissimum
ostensa magnitudine maxime iudeorum in
persecucione prophetarum sequitur Hic ostenditur in cumulus

in occasione filii et quomodo tractatur filii ministerio
sub nomine vinitoris. Quia reuerebuntur filium
meum indeorum conteram ipsum machinacionem
ibi. Coloni autem dixerunt. Quarto conpont ...
impletorem ibi. Et apprehensum. Primo dicit
Adhuc ergo vnum habens filium karissimum. Unde quia
... a ... est Philippo. Qui
misit me mecum est pater meus. Johannis viii.
Primi ... Et vos filius meus es tu. Vel
... filium karissimum i. christum Virgine
et illum misit. Talis missio fuit ...
carnacio. Ad Galatas ... ubi venit plenitudo
temporis misit ... deus filium suum
factum ex ... sub lege ut eos qui
sub lege erant redimeret. Et dicit
filium meum ... quod fuit ... maxime
... Secundum illud ... Matthei ... dilexit
mundum ut filium suum vnigenitum daret.
Ecce quanta caritas dilectionis ... talis
caritas in mundo ... capitulo ... dicit
... eorum non ... sed ...
est proprietas in deo quia filium habens
... non ... filium non ... non
... et filium non alienum. quod ...
... in ... filium ... sed primum
vnigenitum quod ... diuinitate
et ... humanitate ... incarnacione. ... karissimum
quod non ... cum filio ... sed ...
... et illum misit ad illos ... nouissimum
i. in ultimis temporibus. Ad Hebreos i. Multipharie
multisque modis olim deus loquens patribus in prophetis
nouissime autem diebus istis locutus est nobis in filio tamen per
... tamen vnitam ... patris
... et ... vnum et ... est arguimentum
contra hereticos qui dicunt christum filium dei per
adopcionem non per naturam quia si ... dicitur
filius ... sicut ... prophetas ...
... per christum nisi ... facte sunt per alios
prophetas dicitur per prophetiam. Quia forte vere-
buntur filium meum. ... potentem in miraculis
... in doctrinis ... in ...
... in redempcione humane misericordie
vel filium meum qui ...
... Ecce ... constituit te
... Ego autem constitutus
sum rex ab eo ... Non ... dubitat non ... fore
... ignorauit qui omnia nouit sed
... liberam voluntatem hominum
... Coloni autem videntes hic ...
... consilium ...
... malum
quia in vinea ... dixerunt ... peior

Signa conspirationis concordia ibi adu-
nacem effectus pessimus quia corrupit statute
omnia ibi. Et apprehendentes eum. Secundo
eosdem autem etc. scilicet principes et sacerdotes
iudeorum dixerunt ad invicem i. intra
se xpistum videntes et sibi invide-
tes. Capitulo xx. gravius est nobis
ad videndum et ideo dixerunt: hic
est heres. Creta. Ad Hebreos primo:
quem constituit heredem univer-
sorum. Beda dicit quod sacerdotes
et seniores ... habuit
cognicionem ... de alia
quod ipse vere ... erat xpistus
in lege promissus sed illa cognicio
postea per invidia fuit eis abscu-
rata. Venite etc. consensus eorum
conspirando contra xpistum quod
notatur in voluntate occidendi
et in voluntate habendi. Oc-
cidamus enim. Occidere enim
proposuerunt ut habetur Luce
vicesimo nono. Principes sa-
cerdotum et scribe et principes
populi querebant eum perdere
2 et secundo de eius occisione inter
se tractaverunt. Johannes unde-
cimo: Collegerunt pontifices et
et pharisei concilium. Tercio
3 diffinierunt. Johannes unde-
cimo: Ab illo ergo die cogitaverunt
interficere eum dicentes: ne forte
veniant Romani et tollant
nostrum locum etc. Quarto
perfecerunt. Nam xpistum
in cruce suspenderunt et hoc
figuratum fuit Genesis xxx-
vii ubi dixerunt fratres Joseph:
venite occidamus eum. Et
11 nostra erit hereditas. Gloza:
hereditas xpisti quam resur-
gens possidebat est ecclesia
quam volentes arripere in-
dei dum fide eius contempta
iusticiam que ex lege est

persuadere gentibus conabantur
taliter secundum eos. Et nostra
erit hereditas. Gloza: hereditas
xpisti et nostra hereditas erit
i. temporalis possessio et plebs
nobis obediet. Hoc enim quere-
bant ut populus qui post xpistum
ibat eis obediret. Johannes xi:
Quid facimus quia hic homo
multa signa facit. Si dimittimus
eum sic omnes credent in eum.
Sed tamen quod hoc amiserunt
utramque hereditatem quia per
hoc destructa fuit sinagoga
et pullulavit ecclesia. Sicut enim
de latere Ade dormientis facta
est Ewa Genesis secundo, sic
de latere xpisti in cruce dormi-
entis propagata est ecclesia.
Johannes duodecimo: Nisi granum
frumenti cadens in terram mor-
1 tuum fuerit etc. Pro quo notandum
quod sic cogitabant intra se: si
xpistus habebit istum dominium,
tunc necesse est ut dimittat
consuetudinem hostiarum que
facta est ad nostrum lucrum;
si autem occidamus eum, sic
semper tenebitur consuetudo
offerendarum hostiarum et
fiet nostra possessio et sic no-
stra erit hereditas. Et appre-
hendentes eum. Hic ostenditur
effectus in destruendo xpistum
qui ostenditur crudelissimus
quia apprehendentes eum
tanquam latronem. Matthei
xxvi: Tanquam ad latronem
existis cum gladiis et fustibus
comprehendere etc. Eiecerunt
extra vineam i. extra celum.
Ad Hebreos xiii: Jhesus ut

stificavit p[ro] [illegible] porta pas[sionis]
et [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] non [illegible]
dalu[m] [illegible]
p[ro] publica p[re]dicabat / [illegible] publica[n]d[us] pec[cator]
publice [illegible] ad [illegible] pecca[n]
[illegible] cora[m] o[mn]ib[us] [illegible] / 2° [illegible]
[illegible] / [illegible] 2° scandalizasset [illegible]
[illegible] 3° [illegible]
[illegible] absentes [illegible] / 4° [illegible]
[illegible] dicebat
[illegible]
[illegible]
[illegible] non [illegible]
novo loco [illegible] novo [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] male [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] occidisse
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] dum viveret
[illegible]
[illegible] mandi [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
venit [illegible] ad iudic[ium] [illegible]
[illegible] ad iudic[ium] [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ha[n]c [illegible]
[illegible]

[illegible] parte [illegible]
[illegible]
[illegible] vobis [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] qui [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ut [illegible]
vitia [illegible]
[illegible]
[illegible] / [illegible]
[illegible]
[illegible]
2° [illegible]
[illegible]
[illegible] 3° [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] aliud [illegible]
[illegible]
[illegible] angelica[m] [illegible]
[illegible] angela[m] [illegible]
[illegible]
[illegible] angelus [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] non custodit [illegible]
[illegible] blasphemand[o] [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] filii abrahe [illegible]

cuius [illegible]

tribus [illegible] dyaboli est | Septem adulteres [illegible]
[illegible] p. q. ia [illegible]
[illegible] iudicii | [illegible]
mathei [illegible] | [illegible]
[illegible]
[illegible] perigrinando [illegible]
[illegible] tribulationes [illegible]
[illegible] que accidunt [illegible]
[illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible]
[illegible] | et [illegible] | [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] fuit [illegible] Balaam [illegible]
[illegible] | [illegible] aut [illegible]
[illegible] | [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible] pauperes | et eum dimittes
| [illegible] quodque caput [illegible]
[illegible] que multa alia capiunt
et mala dimittunt | [illegible] via
[illegible] qua itur ad [illegible]
[illegible] fidei | et [illegible]
| [illegible] misericordia [illegible]
[illegible]
[illegible] adumptione [illegible]
[illegible] adducentes
fabulas [illegible]
laudat doctrine sue [illegible]
[illegible] | [illegible] sibi [illegible]
[illegible] | [illegible]
[illegible] doctrine [illegible]
dei [illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible]
[illegible]
[illegible]

adulatores [illegible] vidit in [illegible] scandalum /
Unde [illegible] ipse eis [illegible] quod esset in [illegible]
est autem dolosus / quia aliud [illegible] in ore
et aliud in corde / et [illegible] in corde quia
decipere intendebat / in ore quia quasi adulator
[illegible] / in ore [illegible]
[illegible] adducebat / [illegible]
[illegible]
ait illis quid me temptatis [illegible] / [illegible]
[illegible] verbis blandis [illegible]
[illegible] nos [illegible]
[illegible] afferte mihi denarium [illegible]
[illegible] qui [illegible] solutum
ut videant [illegible]
[illegible] publicam [illegible]
[illegible]
[illegible] habebat autem [illegible] alios [illegible]
[illegible] dicebat /
[illegible] afferte ut videam [illegible]
[illegible] non debeam [illegible]
[illegible]
[illegible] obtulerunt ei [illegible]
[illegible] dixit illis
[illegible]
[illegible]
[illegible] dixit illis [illegible]
[illegible] reddite [illegible]
[illegible] tributum et [illegible] ad [illegible]
[illegible] tributum [illegible] et ipse solutum
[illegible]
[illegible] decimas et [illegible]
[illegible]
[illegible] debet [illegible]
reddendum [illegible]
[illegible]
[illegible] reddite que sunt [illegible]
[illegible] debet ut [illegible]
[illegible]
[illegible] reddenda [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] laudabat [illegible]
[illegible]
[illegible] denarii [illegible]
[illegible]
[illegible] videret [illegible] volebat
[illegible]
[illegible]

ita ut viderent [illegible] / Sicut Matthei
xvii° dicit quod filii [illegible] liberi sunt [illegible]
filii dei [illegible] esse
[illegible] / [illegible] quia
[illegible]
[illegible] non tenentur ad tributa
et ad [illegible]
[illegible] et [illegible] ad [illegible]
ubi prima [illegible] est
[illegible] ad [illegible]
[illegible] ubi [illegible] /
[illegible] moyses
[illegible]
[illegible]
[illegible] erat /
et [illegible] negabat / [illegible] et [illegible]
[illegible]
[illegible] / ubi [illegible] ad [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] / [illegible] habere /
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] legislator [illegible]
moyses [illegible]
[illegible] moyses [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] filium [illegible]
[illegible]
ut [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] populi

2° ... [illegible] ad ... [illegible]
... [illegible] et ... [illegible]
... [illegible] sui successo[r] ...
... [illegible]
... [illegible]
... [illegible] septem ... [illegible]
... [illegible] ita ... ad litteram ... glosa ... [illegible]
... [illegible] ita acciderat ...
... [illegible] septem ...
... [illegible] accepit uxorem ...
... [illegible]

... [illegible] ordo ... [illegible]
... [illegible] ordo legislatorum ut moyses et
aaron et ... [illegible]
... [illegible] et samuel ... [illegible]
david et ... successores ... [illegible]
... [illegible] ordo ducum ut ... [illegible]
... [illegible] ordo ... [illegible] machabei ...
et ... [illegible] mortem ... [illegible]
... [illegible] et synagoga ... [illegible]
... [illegible]

[illegible]

de eius carnalibus [illegible] erat [illegible]
[illegible] angeli [illegible]
[illegible] aliis [illegible]
[illegible] non [illegible]
[illegible]
[illegible] iohannis [illegible]
[illegible] apostolus [illegible]
[illegible] angeli [illegible]
[illegible] in tempore eo [illegible] ultramarino [illegible]
[illegible] motus [illegible]
[illegible] angeli [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible]

[illegible]

que non potest [illegible]
[illegible]
[illegible] intereunt [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] audientes [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible]
[illegible] audientes [illegible]
[illegible] ut ita
[illegible]

[illegible]

Et xpc ē deus mortuorum / q. viuorum ē iudex viuorum ē deus h. ē iudex viuorum et mortuorum [illegible]

[illegible] accessit unus de scribis [illegible]

[illegible] audierat eos [illegible]

[illegible] mandatum [illegible]

[illegible] diliges dominum deum tuum ex toto corde tuo et ex tota anima tua et ex tota uirtute tua [illegible]

[illegible] diliges proximum tuum [illegible]

[illegible]

[illegible] ex toto corde [illegible] tota anima [illegible]

[illegible] diliges [illegible]

[illegible] mandatum [illegible]

[illegible] holocaustomatibus et sacrificiis [illegible]

[illegible]

[illegible] dauid [illegible]

[illegible] dicebat [illegible]

[illegible]

[illegible]

Et sedens Ihesus [illegible] ad [illegible]
[illegible] contra gazophilacium [illegible]
[illegible] pauperis vidue [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] pauperis [illegible]
[illegible] Et sedens contra
gazophilacium [illegible] pecunia
oblata [illegible]
[illegible]
[illegible] gazophilacium [illegible]
[illegible] gazophilacium [illegible] pecunia
[illegible] ponebat oblationes vel donaria
[illegible]
[illegible]
[illegible] ad pau-
peres [illegible]
[illegible] vocabatur gazophilacium [illegible]
[illegible] gazophilacium [illegible]
[illegible] ponebat [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] gazo-
philacium [illegible]
[illegible]
[illegible]
gazophilacium [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
una vidua pauper [illegible]
[illegible] pauperis vidue [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] vidue
[illegible]
[illegible]
[illegible] vidua [illegible] pauperis
[illegible] pauper [illegible]

minuta [illegible] quadrans [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
minuta [illegible] vidua
pauper [illegible] pauper [illegible]
[illegible] pauperis [illegible]
duo minuta [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] oblationes [illegible]
[illegible] vidua [illegible] pauper [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
vidua [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

absolu[illegible] [illegible] debiti [illegible] primo [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] bona [illegible] [illegible]
[illegible] ad [illegible]
dati [illegible] [illegible]
officiendo [illegible] ipsa [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
plus [illegible]
[illegible]

[illegible]

ne timueritis

[illegible]

i. in toto orbe [illegible]

[illegible]

sine eo

mediator

[illegible]

Cum autem sustinuisset in finem

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Cap. 14

[illegible]

ne cum ve-
nerit re-
pente in-
veniat
vos dor-
mientes

Erat autem pascha et azyma post biduum [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] triginta argenteos [illegible]

[illegible] qui sunt [illegible]

[illegible] triginta argenteos [illegible]

[illegible] agni paschalis [illegible]

[illegible]

[illegible] et mittit duos ex discipulis [illegible]

[illegible] agnum paschalem [illegible]

[illegible] pascha [illegible]

[illegible] et mittit duos ex discipulis [illegible] Petrum et Johannem [illegible]

[illegible] pascha [illegible] agni paschalis [illegible]

[illegible]

[illegible] ad [illegible] ut [illegible]
[illegible] adveniat [illegible]
[illegible] qui [illegible]
[illegible] ad [illegible]
[illegible]
[illegible] qui [illegible]
[illegible]
[illegible] potuerit
[illegible] quos esse [illegible]
[illegible] ad [illegible]
[illegible]
[illegible] ad [illegible]
[illegible]
[illegible] ubi [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] esse qua [illegible]
[illegible] esse [illegible]
[illegible] esse [illegible]

[illegible]

Gratias agens [illegible]

frangit et dedit illis et ait [illegible]

[illegible]

[illegible] sacramentum novi testamenti [illegible] ad
[illegible] novi testamenti [illegible] veteris testamenti
[illegible]
[illegible] novi testamenti [illegible]
[illegible] sacramenti [illegible]
[illegible] novi testamenti [illegible] veteris [illegible]
[illegible] ad [illegible] novi testamenti [illegible] in ordine ad
[illegible] testamenti [illegible] nove testa[menti]
[illegible] nova [illegible]
vita [illegible]
[illegible] ad [illegible]
[illegible]
[illegible] panis
[illegible]
[illegible]
[illegible] dico [illegible]
[illegible]
[illegible] et salva [illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]

Dicit · i · ex hijs que videbitis de me scandalizati sunt timore mortis propter rumorem et clamorem relicto eo omnes fugerunt dixit autem eis fore scandalum ne postea de eo desperarent sed penitencia reuocarentur in ista nocte sic addit ut obscuritas temporis crudelitatis obscuritate indicetur scriptum est enim Zacharie 13o percuciam pastorem et oues dispergentur oues dispersas extimore fugientes significant. quod eos tristes sic addit ad consolationem commotis quod audita eius morte erant desolati audita eius futura resurreccione certe aliquantulum consolati precedam vos in galileam non propter quod dimittit eis suos dispersos in obtinere et in loco multum distanti sed in spiritu vigiore sic in galilea. Respondens autem petrus ait illi. Hic dicitur scandalum petri in speciali unde dicitur Respondens autem petrus qui erat ceteris feruentior et si omnes scandalizati fuerint sed non ego sic quod non morieba quod sentiebat de morte sed presumptione loquebatur non considerans debilitatem fragilitatis sue. Et quia firmitas eius promissio est cadere sicut futurus erat ut Pastor ut ex illis [illegible] aiunt dico tibi quia tu hodie in hac nocte prius quam bis gallus vocem dederit ter me es negaturus petrus autem ardor primi sic etiam ut dicit eius vero sunt tamquam puericia eo quod nichil de nouo intelligit futura dixit illi et amplius loquebatur et si oportuerit me commori tibi non te negabo similiter autem et omnes dicebant sic posito amore et fuerunt non presumentes et hoc quod non intelligebant quia hoc cogitabant ita dicentes nichilominus falso dicebant eo quod quamvis deus veniebat et venerunt in predium cui nomen. Hic questio quod periculum est quia debebant ad tempus ad hoc ut ad mandum se dimitteret ad ipsum descendendo ad ea. Duo premittuntur sed in orando anxiandum et ostendi quam decedendo sed non declinando dicit quod venerunt in predium cui nomen iethsemani illud predium cui villula erat sicut in pede montis oliueti iuxta finem quem erat quidam ortulus de quo erat captus. Et ait discipulis suis sedete hic donec orem. Et dixit dico discipulis quod iudas non erat ibi et tres secum duxit unde sequitur et assumpsit petrum et iacobum et iohannem secum tres erant magis familiares sibi et ad eius secreta magis admittebantur quia ad ipsum transfiguratio quod est et eum agnoscebant et in quibus est gratia propter perfectiorem [illegible]

Sed deo quod [illegible] et ait illis et cepit pauere et tedere dicit cepit quod prima ideo est consummata ut omnis et scit ut veritatem assumpti eius probaret. Primas anxietas que inspicit paciencia ex apprehensione videt mali de proximo eminentis in potentia adeundum huiusmodi autem videbat mortem ad ipsum sibi de proximo eminentem et ideo eam sibi quia fugiebat eam et de timendo adeo propter eius de timendo non poterat declinare et ideo possibilitas et ideo veritas libertatis absque tollebat sibi ex hoc timore sic eminentem sed debebat magis maiorem anxietatem et perpessionem non affectabat aliqua duplicatis contemplatione voluntatis quia erat in fonte et que diuinitate fiebat ut superior ratio nec non fiebat in fine et in fonte ut non erat illi dolor propter hoc magis et ideo in vero terminis sic fugiebat ut in timore pati sed propter vero sic erat per in fine sed et scandalum et dampnacio iudeorum. Et ait illis Tristis est anima mea usque ad mortem sed intelligens quod tristis erat quando caro et ratio et sensus quod ratio dicebat usque ad mortem diu apparuit de qua dicit anxietatis in me de me tristicia et tormento assimilatur hoc est expectationis de quo dicit ut sustinetis hic et vigilate sicut mecum tamquam speciales quos debent de augustiis assistere. Et cum processisset paululum procidit super terram ut in deo petit in dolore vocabat de quo dicitur sua voluntas ut si fieri posset transiret ab eo hora ab illis ut dolor non [illegible] nec amittere de morte ut de consolatione affectus deus sicut aliud quia sicut affectu ostendens sic tristis et diuina voluntate quod dicit quamque voluntatem diuinam et postea sicut [illegible] de loco quia ipse ocando ad discipulos suos et venit et inuenit eos dormientes propter tristiciam et potentiam propter non potuerunt aut [illegible] sopitum et propter [illegible] obsequentes non [illegible] et dicit petro Simon dormis non potuisti una hora vigilare potuit [illegible] vos deinceps dormituros. Dixit ut primo [illegible] visitatione quos praeter nobis [illegible] ut vigilate nobiscum et dixit petro ait petrus primo dormiens

Nota

Nota

Nota

Nota

Nota

Nota

Nota

Nota

Nota

Nota

nota

Nota

Nota

Nota

torpore

[illegible]

[illegible]

[illegible]

legi [illegible] quidem zelus et cupiditas [illegible]
[illegible] testamenti [illegible]
[illegible] gladium quo poterant
uti in passione [illegible] novi testamenti
[illegible] gladio [illegible]
[illegible] adimpleat [illegible]
[illegible]
[illegible] pascha [illegible]
[illegible] et adduxerunt Ihesum ad summum
sacerdotem [illegible] Caypham et convenerunt
[illegible] sacerdotes [illegible]
[illegible]

At ille relicta sindone nudus profugit ab eis

[illegible]

dicentes quia nos audivimus eum dicentem ego dissolvam templum hoc manufactum et per triduum aliud non manufactum edificabo et non erat conveniens testimonium illorum

[illegible]

[illegible] et Petrus [illegible]
[illegible] Petrus [illegible]

Cam xvm

[illegible] mane [illegible]
[illegible]

Ihesum duxerunt et tradiderunt pilato

[illegible]

[illegible] Et interrogavit eum pilatus tu es rex iudeorum [illegible] ac ille respondens ait illi tu dicis [illegible] Et accusabant eum summi sacerdotes [illegible] Pilatus autem [illegible] interrogat [illegible] Per diem autem festum solebat dimittere illis unum ex vinctis [illegible] Erat autem qui dicebatur Barrabas qui cum seditiosis erat vinctus [illegible] Pilatus autem [illegible]

[illegible] Et adducunt illum in Golgatha locum quod est interpretatum calvarie locus [illegible] Et dabant ei bibere murratum vinum [illegible] Et crucifigentes eum diviserunt vestimenta eius [illegible] Erat autem hora tercia et crucifixerunt eum [illegible] Et erat titulus cause eius inscriptus rex iudeorum [illegible] Et cum eo crucifigunt duos latrones [illegible]

ut magis dimitteret eis barrabam [illegible] pilatus [illegible]

Flagellis cesum ut crucifigeretur

Simonem Cyreneum venientem de villa patrem Alexandri et Rufi

[illegible]

vnū a dextris & vnū a sinistris. & impleta e scriptura q dic.

[illegible]

[illegible]

tenebre facte sunt sup totā terrā usq3 in hora nona

clamauit Ihūs voce magna

textus

q'd est interpretatum: deus ~~deus~~ meus: deus meus ut quid me dereliquisti

[illegible]

[illegible]

Joseph scilicet ad sepeliendum quia angustiatum fuit sabbatum
in quo non erat licitum talia facere. Ab ar-
imathia que alterius dicta fuit ramathia
de qua fuit samuel propheta [illegible] nobilis
decurio id est unus de curialibus [illegible]
[illegible]
[illegible] magne [illegible]
qui et ipse erat expectans regnum dei [illegible]
[illegible]
[illegible] mortis [illegible] audacter [illegible] publica-
[illegible] petendo corpus ad sepeliendum et
[illegible] et audacter introivit ad pilatum
[illegible] et petiit corpus ihesu [illegible]
[illegible]
[illegible] pilatus autem mirabatur si iam
obiisset [illegible] putabat [illegible]
[illegible] et ac-
cersito id est vocato centurione [illegible]
in custodia fuit positus interrogavit eum si
iam mortuus esset [illegible]
[illegible] et cum cognovisset
a centurione [illegible] donavit corpus ihesu
Joseph scilicet ad sepeliendum. Joseph autem
mercatus sindonem id est telam albam et
deponens eum scilicet de cruce [illegible]
involvit sindone et posuit eum in monu-
mento quod erat excisum in petra et advolvit
lapidem ad ostium monumenti. monumentum
erat [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] Et advolvit la-
pidem ad ostium monumenti [illegible] sepulcro
erat quedam clausura ad quam positus
fuit lapis magnus [illegible]
[illegible]
[illegible] Maria autem mag-
dalene [illegible] ut
[illegible] sabbato venirent ad ungendum
corpus eius.

Et maria joseph aspiciebant ubi poneretur.

Capitulum XVI

Et cum transisset sabbatum
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ad sepulcrum
[illegible] Et cum transisset sabbatum
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Maria mag. et maria iacobi et salome emerunt aromata ut venientes ungerent ihesum.

aromata ut [illegible]
venirent ad sepulcrum [illegible] corpus
[illegible] Et valde mane una
sabbatorum [illegible]
sabbati [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] orto iam sole id est ad ortum
[illegible] sole [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] Et
dicebant ad invicem quis revolvet nobis
lapidem [illegible]
[illegible]
magnus [illegible] Et respicientes viderunt
revolutum lapidem [illegible]
[illegible]
[illegible] Et introeuntes in monumentum
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
viderunt iuvenem [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] Dicite
discipulis eius et petro [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

erat quippe magnus valde

Sed ite et dicite discipulis eius et petro quia precedet vos in galileam. ibi eum videbitis sicut dixit vobis. At ille fugerunt de monumento.

Illa vadens nunciavit his qui cum eo erant lugentibus et flentibus. Et illi audientes quia viveret et visus esset ab ea non crediderunt

apparuit primo Marie Magdalene

[illegible]

[illegible]

Exprobravit incredulitatem eorum et duritiam cordis quia his qui viderant eum resurrexisse non crediderunt.

Euntes

Salvus erit, qui vero non crediderit condemnabitur.

In nomine meo demonia eicient.

Super egressum [illegible] [illegible] ponentur et bene [illegible]

[illegible] et si mortem [illegible] [illegible] [illegible]
notabiliter quod [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] et dicitur quod [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] cum dicitur
assumptus est in celum [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]
gloriosi quia [illegible] gloriosi [illegible] adventu quo
[illegible] quam adventu locali [illegible]
agilitatis que [illegible] gloriosi
[illegible] et [illegible] qui suscepit
eum ab oculis eorum et [illegible] actum
[illegible] et angeli assistentes [illegible]
[illegible] [illegible] ad ostendendum [illegible] corporalis
et spiritualis [illegible] [illegible] [illegible]
et sedet ad dexteram dei [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ita [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] filius
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] actum [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] cum ipsa
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
et sic sedet ad dexteram [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] quadam [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] et de [illegible]
ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ad
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] /
et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] /
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] /
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] /
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] /
et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] /
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] /
[illegible] doctrina fidei [illegible] [illegible] [illegible]

ad [illegible] [illegible] fidei declarat et [illegible]
per [illegible] [illegible] fidei [illegible]
cum [illegible] [illegible] ad [illegible] /
[illegible] doctrine declarata [illegible] /
cum de [illegible] [illegible] [illegible] /
[illegible] et [illegible] declarata [illegible]
[illegible] coram principibus et
potestatibus ac sapientibus mundi
ad laudem et gloriam domini
nostri Ihesu Christi, cui est ho-
nor et gloria in secula se-
culorum amen /

II

IV

Anno dni 1419 hoc
ewangelium lectum est per ...

Collegii Cracouiensis

1476
III